

2006p.
2012
H

162.

162.

ШЕКСПІРОВІ ТВОРИ

I

Handwritten mark or signature

5⁰⁰
17

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

2.
L

ШЕКСПІРОВІ ТВОРИ

З МОВИ БРИТАНСЬКОЇ

МОВОЮ УКРАЇНСЬКОЮ

ПОПЕРЕКЛАДАВ

П. А. КУЛІШ

ТОМ ПЕРВИЙ

ОТЄЛЛО

ТРОЇЛ ТА КРЕССІДА

КОМЕДІЯ ПОМИЛОК

У ві Львѳві

з Друкарні Товариства імени Шевченка

під зарядом К. Беднарського

1882

1-2-213

Львівська бібліотека
АН УРСР
№ И 48 930

Накладом Перекладача

И-807

У нашому перекладі, круто позагінані лайки и грубийняські жарты, котрими Шекспір, яко великий художник, витіняє в себе пречисте и ніжне, поперекладавано так, як вонó стоить у британському оригіналі.

„Иє пісні слова не викидають“, рече народній український розум. Ні один поэт, опріч Шекспіра, не смів виспівувати людзьке життє такими словами, якими вонó виявляє себе на самóму сво́ему дні: ні один же поэт не возводив и чоловічности на такі високості дýха, як британський драматор. У Шекспіровій мішанині божественної поезії сэрця людзького з гидкою прбзою людзької бессердечности вбачали моральню неспромóгу віку ёго и хибу ёго творчества. Ми вбачаемо в ній переважливу над усіма поетами силу и достоїнство изобразительного кгенія.

П. Куліш.

ОТЁДЛО,

ВЕНЕЦЬКИЙ МУРИН.

Dramatis personae.

ВЕНЕЦЬКИЙ ДОЖ.
БРАБАНЦЮ, Сенатор.
Двоє інших Сенаторів.
КТРАЦІАНО, Брат Бра-
банців.
ЛОДОВИКО, Родич Бра-
банців.
ОТЕЛЛО, Мурин.
КАССІО, його Наказний.
ЯКГО, його Хорунжий.
РОДРИКГО, Венецький
Дворянин.

МОНТАНО, Кгубернатор
над Кіпром.
ДУРЕНЬ, Слуга Отеллів.
ВІСТОВИК.

ДЕЗДЕМОНА, Дочка
Брабанцієва и Жона
Отеллова.
ЕМИЛЯ, Жона Якгова.
БЯНКА, Полюбовниця
Кассієва.

Отамани, Дворяне, Посланці, Музики, Прибічники
и такі інші.

Сцена першого Акту в Венеції, а далі у Пристані
на Кіпрі.

АКТ ПЕРВІЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Венеція. Гулиця.

Віходить Родрикго та Якго.

Родрикго.

Та годі! се міні досадно вельми.
Ти, Якго, брав у мене не кишéні,
Мов се була твоя торóйна власна.
Та й знав про се.

Якго.

Знав. Ні, ви слухайте лиш.

Коли хоть у ві сні такé я бачив,
Нехай я бóду проклят перед ва́ми.

Родрикго.

А ти ж казав, нена́видиш псяю́ху.

Якго.

Коли не правда, будь я в вас ледáщо.
Аж трóе дуків городзьких просіли,
Щоб він мене зробив своїм наказним;

Шанку́ючи благáли, и клянúсь вам,
Що звéрхности я заслужíв давно́ вже.
Та згóрда він ору́довати любить.
Одмóбився надúтими речáми,
Припрáвивши воéнщиною сýто,
Та й закíнчív моím павáм ласкáвим,
Що вже, мовля́в, я ви́брав офицéра...
Когó ж він ви́брав ?

Флорéнця Кáссія Михáйла, от що !
Вели́кого ци́фирника, се прáвда,
Та зáклят він у гáрне жéнське тiло.
Из рóду вiйська не вóдив у пóле,
А боéвi поря́дки шúпить стiльки,
Як плóха пáнночка : бо знай провáдить
Не лúчче писаря́ки судовóго,
Бес прáктики тебрю похóдiв.
От він когó, добрóдiю, вподóбав !

А я, що бивсь перéд очiма в нéго
На Рóдосi, на Кiпрi, та й усю́ди
По христия́нських и погáнських зéмлях,
Я мúшу нáгоди ще визирáти,
Черес книгáрника прихóдо-росхiднóго.
Оцé ж він бúде прáвою рукóю,
А я (пожáлься Бóже !), я хорúнжим
Ёго ясновельмóжного мургúрства.

Родрикго.

Клянúся нéбом, я ó раднiйший — кáтом.

Якго.

Ну, та на се нема́е лiкiв : слúжба !
Пiдвiшшують по бúквi та по дрúжбi,
Не по старiй кградáцii, де дрúгий —
Наслiдник пéрвого. Тепéр судiте

Самі чи є міні за що хоть кріхту
Любіти Мұрина.

Родрикго.

То и служіти ж

Не став би я ёму.

Якго.

О пане, пане!

Я не ёму служу, собі самому.
Про се спокійтеся. Не всім нам бути
Панами, и не всім прихильно служять.
Дивітеся, скілько мотлоху на світі,
Що клянчить, догаджаючи вельможним,
Що, одурівши у прихильнім рабстві,
Силкуюцца всю жизнь, за харчування,
Мов панський ослі, а прийде старість,
Іх віженуть у шійю. Я б сих чесних
Плутяг повчив служити — батогами.
А інші служять тільки задля віду,
Своє лице службним тільки роблять;
Прихильним словом пана відбувають,
А в серці власній хоті догоджають!
Як же наб'ють собі кишенью туго,
Панощяцца самі не згірш од пана.
Сі молоцці вродились не без глұзду,
И я одним с таких хотів би бути.
Бо, мій добродію,
Се певна річ, як те, що ви Родрикго,
Будь Мұрин я, я б не схотів бути Якгом.
Я не ёму служу, собі самому;
И, Бог міні суддя, не задля дружби,
Не задля довгу, ні! а під сим відом
Задля моєї власної користи.

Коли́б я виявив своїм посту́пком
 Мою́ приро́ду и жада́ння се́рця,
 Тогді́ я за́раз ви́ставив би се́рце
 На рукаві́, щоб воронне́ клюва́ло.
 Ні, я — не я.

Родрикго.

И що́ за дівне́ ща́сте
 Се́му губа́тому служи́ло чо́рту,
 Коли́ єму́ се вдасця́!

Якго.

Ось гука́йте
 Іі оцця́, збудіть єго́ та навздо́гни!
 Кричіть по гу́лицях „Отелло Му́рин“!
 Сеіх родичів іі побудара́жете,
 Щоб ра́дощі єму́ сим отру́їти,
 И хотьби жив у райськім вертограді́,
 Ви му́хами кусли́вими розму́чте;
 Хотьби́ вквічча́всь роскішними квітка́ми,
 Нехай воні́ єму́ приві́януть трі́хи.

Родрикго.

Се й ест іі оцця́ бу́динок. Загукую́!

Якго.

Гукáйте, да такім страше́нним гласом,
 Мов, са́ме в о́бляги, шчала́сь пожа́жа
 В вели́кому, многонаро́днім місті́.

Родрикго.

Аго́в! Браба́нціо! синьо́р Браба́нц'о!

Якго.

Встава́йте! гов! злоді́ї кра́дуть! кра́дуть!
 Браба́нціо! дочка́ та скрі́ні ва́ші!
 Злоді́ї гов, злоді́ї!

Являецця Брабанціо вгорі, в Вікні.

БРАБАНЦІО.

Чого́ ви кричите́ так стра́шно?

Що́ тут такé шчинило́сь?

РОДРИКГО.

Чи всі сем'я́не ва́ші до́ма, па́не?

ЯКГО.

Чи двéрі за́мкнені?

БРАБАНЦІО.

А що́ вам с то́го?

ЯКГО.

Що́ нам? вас обікра́дено! о со́ром!

Добро́дію, вдяга́йте ва́ші ша́ти.

В вас се́рце попола́м: бо ви втеря́ли

Душі́ сво́єї цілу́ полови́ну.

Оце́ тепе́р ба́ра́н старі́й та чо́рний

Зопі́всь на ва́шу бі́лу ю я́гницю.

Боржі́й встава́йте та дзвони́те в дзвона́,

Буді́те на́ших городя́н хропли́вих,

Ато́ чортя́ка з вас изро́бить ді́да.

Встава́йте, я кажу́!

БРАБАНЦІО.

Що́ ви! скрути́лись?

РОДРИКГО.

Чи ви познае́те, ша́новний па́не,

Мій го́лос?

БРАБАНЦІО.

Ні. Хто́ ж ви такі́, скажі́те?

РОДРИКГО.

Имя́ мо́е Родри́кго.

БРАБАНЦІО.

Чорти́ о тебе́ вхопи́ли!

Я за́каза́в то́бі почесе́ькі, пря́мо,

Блукáти знай ко́ло моїх присі́нків.
 Дочка́ мо́я не для таких залётів.
 А ти, ночний прожоро, опія́ко,
 З доса́ди ходи́ш та мене́ трі́вожи́ш...

Родрикго.

Добро́дію, добро́дію, до...

Браба́нціо.

Ті́лько ж

Ти пéвен бу́дь, я и гніва́ и вла́сти
 Дово́лі ма́ю, що́б тебе́ впині́ти.

Родрикго.

Спокі́йтесь, лю́бий па́не...

Браба́нціо.

Що́ ти зду́мав

Про злодія́к які́хсь міні́ плеска́ти?
 Та́ж се Вене́ція: мій ді́м не кла́уна.

Родрикго.

Браба́нціо, наш преславе́тний па́не!
 Я вас звіща́ю прб́стим, щі́рим се́рцем...

Якго. Чорті́ ба́тька зна' що́, добро́дію! Ви оді́н с тих, що не схоті́ли о́ служи́ти Бо́гу, коли́б вам се звелі́в чорт. Що́ ми прийшли́ до вас не по́-слугою, то здаемо́ся вам гульта́ями, и ви попу́-ска́єте, що́б ва́шу дочку́ та накрі́в варварі́йський жеребе́ць. Вам х́очеця, що́б ва́ші уну́ки ржа́ли в вас перéд но́сом. Х́очете, що́б бахма́ти бу́ли ва́-шими свата́ми, а ступа́кі ро́дичами.

Браба́нціо. Що́ ти за пога́нець? хто ти такий?

Якго. Я той, добро́дію, що́ прийшо́в сказа́ти вам: ва́ша дочка́ тепéр удво́х из Му́рином — звіря́ з двома́ спі́нами.

БРАБАНЦЮ.

Ледáщо ти ледáче!

Якго.

Ви... сенáтор.

БРАБАНЦЮ.

За се ти одвічáтимеш: я знаю

Родрикга.

Родрикго.

Я готóв, мій любий пáне,

Да тільки вас благáю, об'ясните,
Чи се по вáшій вóлі и по згóді
(Як я вже й дúмаю), що вáша гáрна
Дочкá, пiт тёмную годíну нóчи,
Оддáвшись оборóні кгондольєра,
Наёмного ледáща, перехóдить
В жореткі об'я́ття Мúрина сласно́го.
Ко́лі се вáша вóля и ваш дóзвiл,
То ми зробiли вам бесстiдну крiвду;
Ко́лі ж вонó все пóтай вас чинiлось,
Ви дорекáли нам несправедлiво.
Не дúмайте, що, звiчай занедбáвши,
Я з вáшою славетностею грáюсь.
Ко́лі доццi призвóлу не давáли,
То се вонá вчинiла бунт великий,
Оддáвши довг свiй, красоту́ и рóзум
И вi свої достáтки заволóцi,
Пройдiсвiту якóмусь. Обшукáйтесь:
Ко́лі ви знайдете ii ще дóма,
Нехáй тогдi менé карáе прáво,
Що я из вас так гiрко насмiявся.

БРАБАНЦЮ.

Крешiть огню́! агóв! подáйте свiтла!

Ззивайте всіх моїх люде́й докупи! —
 Не дармо я такé в ві сні побáчив:
 Менé вже да́вить, náче він справд́ився. —
 Гей, світла! світла!

[Виходить.

Я к г о.

Ну, тепéр проща́йте,
 Міні не лічить, бóвши підначáльним
 (Та ще й нездóрово, що я у слóужбі),
 На Мурина такé ясіти з ва́ми.
 Зоста́вшись ж, я му́сив би ясіти.
 А я-то зна́ю, хоть ёму́ и кру́то
 Загну́ть сенаторі яку́ карлю́чку,
 Та ви́пхати від се́бе не посміюсь:
 Бо Кіпровська війна́ тепéр пала́е,
 И Му́рин голóсно об́ъявлен ста́ршим.
 Ні для душі́ спасéння на́ші ду́ки
 Друго́го ста́ршого не настанóвлять,
 Що мав би сті́лько дóсвіду в похóдах.
 Отт́ім же то, хоть я ёго́ так са́мо
 Лю́блю, як грішник лю́бить áдські му́ки,
 Та, ра́ди нужд житт́я мого́ земно́го,
 Пові́нен виставля́ть лю́бви пра́пор.
 Се тілько́ знак, та й го́ді. Щоб нехібно
 Ёго́ знайти́, шука́йте в Сакгитта́рі.
 Я бóду там из ним. Тепéр проща́йте.

[Виходить.

Вв́иходять Брабанціо та Слуги с Факла́ми.

Браба́нціо.

Так, ста́лась ха́лепа: вона́ втіка́чка!
 Одно́ міні з знева́женої жи́зні,
 Одно́ зіста́лося міні — скорóбота...
 Ну, де ж її вбача́в есі́, Родрі́кго? —

О бідолашна дівчино!... З Отеллом,
 Ти кажеш?... О, хто схоче батьком бути!...
 Як ти впізнав її?... О, неподобно
 Ти ошукала батька!... Що ж сказала?
 Що каже?

Гей, ще факелів давайте!
 Будіть увесь мій рід!

И вже, ти кажеш,
 Ти думаєш, звичались?

Родрикго.

Так, здається,

Що вже.

Брабанціо.

О небеса!... Ну, як же, як же
 Вона влизнула?... О! ти, кров зрадлива!...
 Оцці! тепер ніхто не вбеспечайтесь
 Дівчачим розумом и їх ділами...

Та, може, е такі лихі чарі,
 Що збаламучують дівочтво юне?

Ви про такє, Родрикго, не читали?

Родрикго.

Читав, добродію, читав доволі.

Брабанціо.

Збудіте брата.

Що було б оддати

Ії за тебе!

Хто сюди бігайте,

А хто туди!

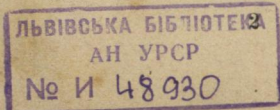
Чи знаєш ти, мій друже,

Де б нам її из Мурином спіткати?

Родрикго.

Я думаю, що ми єго спіткаєм,

Шекспирові Твори, I.

Абї бу́ла надéжна страж из на́ми.

БРАБАНЦІО.

Прошу́ тебе́, ве́ди нас. Бу́дем сту́кать
У ко́жні двéрі. Ма́ю власть веліти. —
Узбро́йтеся, агóв! та поєклика́йте
Ночні́х отамані́в.

Руша́й, Родрі́кго....

Я награджу́ тебе́ за пра́цю.

[Вихо́дять.]

С Ц Ё Н А Д Р Ё Г А.

Там же. Инша Гулиця.

Вихо́дять Отелло, Якго та Прибічники с Факелáми.

Я к г о.

Хоть на войні вбивáв людéй я ча́сто,
Та со́вість я́кось мов не попуска́є
Міні убі́ти самохіть лю́дину.
Не вмію скривди́ти йно́ді, а шко́да!
Раз де́сять, мо́же, я вже намі́рився
Ёго́ штиркну́ти в бік, та ба́! не мо́жна.

О т е л л о.

Так лу́чче, як во́но вже єсть.

Я к г о.

Да тілько́,

Що репету́є и такé гука́є
Проти́в пова́ги ва́шої и че́сти,
Що благоче́стия мо́го ма́лого
Вже не ста́є таку́ терпі́ть на́ругу.

Скажіть міні, добродію, будласко,
Чи так як слід оце ви одружились?
Бо знайте, що макгніфика сей гордий
Приятелів без ліку має всюди,
И, за підмогою панів вельможних.
У раді й дожа часом переважить.
Він допевнітися розводу буде,
Або ж такі на вас накіне пуга,
Такі перешкоди, які в сенаті
Пані приятелі для нього зміслять.

О т е л л о.

Нехай виявлює свою досаду,
А послуги мої сенату скажуть
Панам за мене слово голоснійше.
Коли побачу, що хвалитесь чесою,
Я доведу, що я царського роду,
А подвиги мої и без величчя
Не зніжують мої високости.
Знай, Якго, що, колиб не Дездемона,
Колиб я не любив її як душу, —
За всі сокровища на дні морському
Не підхилив би я під іншу волю
Своєї волі, вольної без краю...
Ге, що се? глянь! що се за світло ходить?

Я к г о.

Се батько из друзьмі піднявсь на ноги.
Сховайтесь лучче.

О т е л л о.

Ні, нехай изнайдуть.

Мій стан, мій ранг, моя душа безвінна
Покажуть, що я прав. Чи він же бо се?

Якго.

Клянусь Янусом, хтось інший.

Виходять Кассіо та кілька Отаманів с Факелами.

О Т Е Л Л О.

Се мій наказний з отаманнем дѳжа. —

Нехай вам добре ніч помѳже, друзі.

Щѳ, Кассіо, новѳго?

К А С С І О.

Мій гетьмане,

Дожд вас вітає й трѳбує вас зѳраз,

Негайно зѳраз перед сѳбе.

О Т Е Л Л О.

Щѳ там,

Ти дѳмаеш?

К А С С І О.

Прийшло що нѳбудь с Кіпру,

Якѳсь гарѳча справа. Бо кгалері

Дванаццять вісників, одін за дрѳгим,

Прислали сѳї нѳчи навздогѳни.

И мнѳгі консулі давнѳ вже в раду

Зійшлись у дѳжа. Вас шукѳють пильно.

Як не знайшли вас у госпѳді вѳшій,

Сенѳт послѳв по мѳсту три посѳльства

По вас.

О Т Е Л Л О.

Гарѳзд, що ви менѳ спѳткали.

Я заирну дѳдѳму на словѳчко,

И йду из вѳми.

[Виходить.]

К А С С І О.

Щѳ він тѳта рѳбить?

Якго.

Він захопив ладівану кгалеру.
Абій правний був приз, пануй до віку.

Кассіо.

Не розумію вас.

Якго.

Він одружився.

Кассіо.

Иє ким?

Вертаєця Отелло.

Якго.

Иє ким? Ив... ну!... Гетьмане, йдімо?

Отелло.

Готів.

Кассіо.

Оце по вас и друга купа.

Якго.

Ге, се Брабанціо!... Остерегайтесь,
Гетьмане мій: бо він не з добрим дұхом.

Ввійходять Брабанціо, Родригго та Отамани, с *Факелами* и *Збробою*.

Отаман.

Гей, стіймо!

Родригго.

Се ж и есть, синьоре, Мұрин.

Брабанціо.

А бийте злодіяку!

[Виймають Мечі з обох боків.]

Якго.

Чи се ви, Родригго?

Готів, добродію, готів служити.

О Т Е Л Л О.

Впиніть блискучу вашу зброю, друзі:
Бо від росі заржавіє.

Синьоре,

Літами вашими більш ніж оружжем
Ви зможете міні повелівати.

БРАБАНЦЮ.

О злодію гидкій! де запроторив
Мою дочку? Се ти, мурло прокляте,
Причарував якось до себе бідну.
Здаюсь на всіх людєй розумних, правих,
Чи можня річ, щоб се були не чарі?
Що дівчина така ніжна, вродлива,
Щаслива дома, незохітня заміж,
Цураючись залётників найкращих,
Багатих, значних, пишно кучерявих,
Пустілася на всєгосвітній посміх,
И вискралась з отєцької опеки,
Щоб кінутись на чорную грудіну
Такого ўрода, що тільки можна
Їго жахатися, а не любити!
Суді менє весь світ, коли не правда,
Що ти якісь над нею чарі вдіяв,
Забаламутив чисту кров дівочку
Якимсь гидким напбем похотливим.
Я висліджу, я випитаю тайну:
Бо мисль її хапає вже, доходить.
Оце ж беру тебе я під сторожу
За ошуканне міру та за чарі,
Що правом заборонені сурово.
Беріть єго! коли ж пручатись буде,
Вгамуйте сілою, хоть би и згинув.

ОТЕЛЛО.

Стій! ждіть ладу, и ви, мої орлята,
И інші. Бо, колиб дійшло до зброби,
Я б рубонув без вашого підказу. —
Коли ви хочете, щоб я явився
На сей ваш позив одповідь держати?

БРАБАНЦІО.

В туряку! Там сидіти дотіль будеш,
Докіль народне право, в вишшій раді,
Звелить вести тебе на суд сенатський.

ОТЕЛЛО.

Коли вволю я вашу волю, як же
Вволю я волю дожову? бо бзде
Стоять ёго спішні послі круг мене,
Щоб я з'явивсь перёд сенат негайно
Для государнєї якоїсь справи.

ОТАМАН.

Се правда, преславєтний наш синьбре.
Вже дож у раді, и я певно знаю,
Що вже й по вашу честь давнó послали.

БРАБАНЦІО.

Як! дож у раді під ночну́ годину? —
Ведіть туді. Се не порожня справа.
Сам дож и всі браті мої в сенаті
Почують сю наругу так, як власну.
Бо тільки ми попустим попуск, нами
Раби с поганами рядіти б́удуть.

СЦЕНА ТРІТЯ.

Там же. Радня Палата.

Дождь та Сенатори сидять за Столом; Отамани до
послуги.

Дождь.

В сих новинах єдиности немає,
Щоб няти віри їм.

Первий Сенатор.

Так, порівнілись.

В моім листі стоїть сто сім кгальбонів.

Другий Сенатор.

В моім дві сотні. Ну, та се не шкідить.
В таких случаях пішуть по догадкам,
И часто різно. Тільки всі донбєсять,
Що Турчин путь морський на Кипр верстає.

Дождь.

Сєгò доволі з нас до рахування.
На помилці беспечитись не б́уду,
А діло головне вбачаю добре:
Страшенне діло...

Матрос из надвору.

Гов! агòв! гов! гов!

Вєихòдить Отаман из Матросом.

Отаман.

Посєл з кгалєр.

Дождь.

Ну, говорі, щò сталоєсь?

Матрос.

Готуюцца у Турчина на Рòдос.

Звелів міні так донесті сенату
Добродій Анджело.

Д о ж.

Ну, щò ви скажете про сю одміну?

Первий Сенатор.

Неможня річ, не допускає розум.
Се хитрощі, щòб одвести нас на бік.
Подумайте, щò Кипр для Турків значить.
Він більше важить в Турчина, ніж Родос.
Та й захопить ёго далёко лёгше:
Ні твёрдження не має він такого,
Ані потуг таких, як на Родосі.
Се зміркувавши, нічого нам думать,
Щòб Турчин кінув необачно здобич,
Котра для него перву річ становить,
И зважився на трудність без ужітку.

Д о ж.

Так, думка в него, певно, не про Родос.

О т а м а н.

Прийшла ище повнова.

Виходить Посланець.

П о с л а н е ц ь.

Шановне милостиве панство! Турчин,
Прямуючи як раз против Родоса,
Злучивсь с своїми зайвими статками.

Первий Сенатор.

Так я й казав. А скілько їх, на приклад?

П о с л а н е ц ь.

Та парусів с трицяток, и тепера
Вони вернулись на стару доругу,
Прямуючи вже престо против Кипру. —

Синьор Монтано, вірний ваш потужник,
 Покірно вам сю новину донесить,
 И просить вас не сумняйсь нять віри.

До ж.

Эге, на Кипр. Тепер се річ видіма. —
 Чи в городі наш Лучикос, пан Маркус?

Первий Сенатор.

Тепер він у Флоренції, синьоре.

До ж.

Пишіть од нас, щоб як боржій вернувся.

Первий Сенатор.

А ось Брабанцію й хоробрий Мурин.

Виходять Брабанцію, Отелло, Якго, Родрикго та
 Отамани.

До ж.

Хоробрий наш Отелло, ми шлемо вас
 На ворога всевітнього, на Турка. — [До Брабанции.
 Я вас не бачив, любий мій синьоре.
 Допоможіте нам сю ніч у раді.

Брабанціо.

А ви міні допоможіте зараз,
 О милостивий дожу! Вибачайте,
 Не сан мій и не государні справи
 Зняли мене с постелі. Ні, громадзькі
 Тепер мене турботи не турбують.
 Мой домова туга розлилася
 Такою повіддю, котра пожерла
 Всі інші клопоти, и все окріла.

До ж.

Що, що таке?

БРАБАНЦІО.
О дочко, дочко!
До ж.

Вмерла?

БРАБАНЦІО.
Для мене вмерла, так! Обманено, о!
Украдено, зособовано небогу —
Чи чарами, чи тими лікарствами,
Що у лихих обманщиків купують.
Бо, щоб оттак природа скаженіла,
Не буюши певвана або безумна,
Сего без демонства не може статись.

До ж.

Хто б він ні був, що сим ледачим рббом
Однів у вас дочку, а вас у неї,
Ви будете криваву книгу права
Самі читати в літерах жорстоких,
Хоть бй тут провинив и син мій рідний.

БРАБАНЦІО.

Покірна вашій честі дяка, доже.
Ось хто в цім ділі провинив, сей Мурин,
Що ви его, здаецця, повеліли
Для государней кликнути справи.

До ж и Сенатори.

Жалкуємо про се, жалкуем дуже.

До ж до Отелла.

Що ж маєте самі про се сказати?

БРАБАНЦІО.

Нічого, тільки, що вонó так справді.

О Т Е Л Л О.

Могуще, високо поважне панство,
Ви, благородні, любіи синьори!

Що викрав я дочку в сего старого,
Се щира правда; правда й те, що з нею
Я одруживсь. От вам моя провинность,
Вшикована чолом, як есть велика.
А більш нема. У мене мова прбста.
Я не проречистий на красне слово:
Бо з малку жив по таборах військових,
И крашші сили клав на воювання.
Ось тільки девять місяців минуло,
Як я кругом себе коша не бачив,
И мало знаю що про справи світу,
Опріч боів и подвигів військових.
Тим мало допоможу собі в цій справі,
Оправдуючи сам себе словами.
Та прихиліте милостіве ухо
До безокрасного оповідання
Про всю історію мого кохання:
Які зілля та чарі й заклинання,
Які слова могли б допомагати
Міні дочку Брабанція з'єднати.

БРАБАНЦЮ.

Дівча неспіливе собі из малку,
Тихенької, впокійної удачи,
Що мов само від себе червоніло, —
И ось, протів природи, літ, звичаю,
Протів своєї чести, та й усього,
Кохає те, на що жахалось гянуть.
Та се ж хибá який кульгавий рбазум
Признає можним, щоб найкращше серце
Так бунтувало протів прав природи.
Тут кожде зуздристь дух пекельний злющий.
Тим знов тверджу, що він се вкоів з нею

Якімся зіллям, що їй кров сказало,
Чи одурманив закляттём нещасну.

Д о ж.

Певніти річ, се ще не доказати.
Подайте нам статёчне свідкуваннє.
А щò здаецця вам ёго винюю,
То ще хибкє, убо́ге домисля́ннє.

П е р в и й С е н а т о р .

Тенєр кажіте ви самі, Отєлло:
Чи ви якім кривім, насильним рб́оом
Опанували, отруїли д́ушу
И здобулі собі дівоцьке сєрце,
Чи ви її зєдна́ли намовля́ннєм
И тим лиця́ннєм чєсним, що парує
З душєю д́ушу?

О т е л л о .

Я прошу вас пильно,

Пошліте ви по п́анну в Сакгитт́ари:
Нехай перед оцтєм про мєне скаже.
Колі в її слова́х явлюсь я винним,
Возьміть од мєне ва́шу віру пб́вну
И мій висо́кий ранг. . . ні, покара́йте
Менє й на самій жи́зні.

Д о ж.

П о п р о с і т е

П е р е д с е н а т с и н ь о р у Д е з д е м о н у .

О т е л л о .

Хорунжий, проведіть їх в Сакгитт́ари.
Ви знаєте се місце як найл́учче.

[Виходить Яко́го с Прибічниками.]

А пб́кіль прийде, я, мов перед Б́огом
На спб́віді гріхів крові моє́ї,

Так перёд вáшою повагою признаюсь,
Як у вродливо́ї зъедна́в коха́нне,
И як вона́ мене́ собі зъедна́ла.

Д о ж.

Скажи́, скажи́ нам се, Отелло.

О т е л л о.

Отець її любив мене́, и ча́сто,
Закликавши, роспи́тував у мене́
Про всі приго́ди жи́зні, рік за ро́ком,
Про битви, обляга́ння, приключе́ння,
В яких я подвиза́всь и оберта́вся.
И пробегáв я все, почáвши з ма́лку,
Аж по́ки він проси́в опови́дати.
Я опови́дував страшні приго́ди,
Сумні случа́ї на моря́х и су́ші;
Як жи́знь мо́я на волоску́ висіла:
Як на невобльницьких сто́яв я ринках,
Де нас прода́вано из рук у ру́ки;
Як с ка́торги тяжко́ї визволя́вся
И по світа́х широкі́х валаса́вся.
Я говори́в про глибоче́нні я́ми,
Про піскові степі́ неисходи́мі,
Про камяні ламáльні, скéлі, го́ри,
Що голово́ю не́бо підпи́рають,
Про Каниба́лів, саможе́рців ди́ких,
Антропофа́кгів, людои́дів лю́тих,
И тих, що голо́ва́ росте́ с під па́хи.
Люби́ла все те слуха́ть Дездемо́на,
Та господáрство́ її перебивáло.
Хуте́нко впо́равшись, до нас верта́лась
И слухала́ без на́ситу розмо́ву.
Се постері́вши, ви́брав я го́дину

И так її принадив, що від сёрця,
Від щірого вона мене благала,
Щоб розказав я всі свої пригоди,
Котрі вона частинами чувала.
Почав я ряд у ряд оповіданне,
И часто аж до сліз її доводив,
Як згадував про халепи страшенні,
Що дознавав за молодого віку.
А як скінчив, то, в нагорбду праці,
Від неї цілий світ жалю одержав.
Вона клялась, що се предивні речі
И жалібні, чудовно жалібніі.
Вона б хотіла їх не знати зовсім,
И знов хотіла, щоб Господь послав їй
Такого самого всевіду мўжа.
Вона прохала, що коли хто небудь
З моїх приятелів її полюбить,
Нехай лицьєцця до неї сміло,
Аби навчивсь исторії моєї.
Се зрозумівши, дав я волю слобу.
Вона мене любила за пригоди,
А я її за жалоці до мене.
Оце ж моє усе и чаруванне...
Та ось, до нас моя надходить пані.

Ввиходять Дездемона, Ягко та Прибічники.

Д о ж.

Ся повість и мою б дочку зєднала.
Брабанціо, мій любий друже,
Поправте як найкраще вашу шкоду:
Бо хоть поламана, та лучча зброя,
Ніж голі рўки.

БРАБАНЦЮ.

Ні, я вас благаяю,
Нехай вона сама промовить слово.
Коли й вона лицялася до нього,
Щоб я погіб на віки из душею,
Коли сему пошкоджу чоловіку! —
Ну, приступі, мой поважна пані.
Хто мів симі вельможними панами
Найбільше нат тоббю має право?

ДЕЗДЕМОНА.

Мій благородний баче, я тут бачу
Двойкий довг. Я вам повинна жизню
И вихованнем, а вони обоє,
И жизнь и вихованне, поучають,
Як вельми я вас поважати мущу.
По довгу ви мій господін найперший,
И тут я вам дочка покірня ваша.
Та ось мій муж; и, як мой паньматка
Являла довг жиночий перед вами,
И над свого оцця вас прекладала,
Так смію й я вам объявити просто,
Що Мурин пан найстарший буде в мене.

БРАБАНЦЮ.

Бог з вами!... Тут кінець моему слову...
Тепер до государного вернімось діла,
Коли на се зволить вельможність ваша...
О, лучче б я чужу прийняв дитину!...
Ході ж тепер, мій Мурине, до мене.
Від щірого тобі вручаю сёрця,
Чого від щірого не дав би сёрця,
Колиб не оддалось тобі й без мене.
А що до тебе, дорогой клейноте,

Я радуюсь, що більш дітей не маю :
Бо ти б мене тираннії навчила,
И я б на ланцюзі держав їх дома. —
Тепер скінчив я слово, ваша милость.

Д о ж.

Нехай же замість вас хоть я промовлю,
И віречу мій суд, такий, щоб стався
Обом коханкам сходами угору
До вашого благоволення, друже.
Коли одрадошів у тузі не знаходиш,
Вгамуйся, не сумуй : бо більш собі зашкодиш.
Журитись про напасть, що вже була, минула,
Се клікати, щоб знов нова біда зорнула.
Кому чим не далі фортуна навтішатись,
Терпіннем може він из неї насміятись.
Кого окрадено, нехай смієця с кражи :
Відкраде трόхи сим у злодія с пропажи.
Коли ж після біди вдаватимесь в тугу,
То сим робитимеш крадіж собі ще й другу.

Б р а б а н ц і о.

Нехай же Турчин Кипр од нас собі здобуде :
Не втратимо ёго, докіль сміятись будем.
Охочим серцем той приймає гарну раду,
Кому вона дає прибавочну одраду.
Біда ж нам, скоро ми, щоб довг журобі оддати,
Повінні засобу в терпіння позичати.
Такі сентенції, солодкі, чи гіркіі,
До правди и до лжи однаково близькіі.
Слова всегда слова ; доволі я їх слухав,
Та в серце вражене не ходять через ўхо...
Порá нам радитись про справи государні.

Д о ж. Турчин двинув на Кипр из великими

потугами. . . . Отелло, вам лучче знана оборонність міся, и хоть у нас там намісник вельми здібний, та громадська думка панує над усіма справами и гóлосно поклікує на вас. Оце ж мусите захмáрити сяєво вáшого новóго щáстя сим тяжкíм та хуртовíнным похóдом.

О т е л л о.

Тиран звичай, сенаторі вельможні,
Давно зробив міні постіль військову
Залізнокамяну мов цуховою
Періною, що трійчі перебіта,
И признаюсь, що все моє завязтте
Знаходжу я в тяжких, жоретких походах.
Оце ж готов рушати на невірних.
Тепер, схиляючись низенько перед вами,
Благаю вас мою жону вбеспечить,
По сану дівлячись її й повязі,
Виставно и вигідно, як пристойно
Такій урбженій особі чесній.

Д о ж.

Нехай живе в оцця, коли їй любо...

Б р а б а н ц ю.

Я не волю; міні се геть не любо.

О т е л л о.

И я.

Д е з д е м о н а.

И я. Бо в паноцця в господі,
Перед очима в него, я чим небудь
Россердила б его и огорчила.
Мій милостивий дожу, прихиліте
К моім словам лагідне ваше ухо,
Нехай ваш гóлос зробицця для мене,

В мойй простóті, кглейтовім писаннєм.

Д о ж.

Що ж, Дездемонно, вам од мене вгóдно?

Д е з д е м о н а.

Я полюбíла Мúрина всім сёрцем.

Нехай же знають по ширóким світі,

Як збунтувалась я протів фортуни.

Бо сёрцем оддалась я у підданство

Удáчі любóго мого кохáнця.

Лице Отеллове в душі у него:

Я вею форту́ну й ду́шу присвяти́ла

Ёго воінственній душі и славі.

Не хóчу ж я, мої панóве любі,

Тут мірно пробува́ти мiллю,

Як дух ёго бу́йтиме войну́ю.

Тогді святé, за щó ёго кохаю,

Видiймаеця від мене, и я бóду,

В розлу́ці з мiлим, тiжка сумува́ти.

Благаю вас, нехай и я з ним iду.

О т е л л о.

Дава́йте ва́ші голосi, панóве;

Благаю вас ii вволiти волю.

Свидiтель Бог, прошу́ вас не для то́го,

Аби свою́ жадóбу вгоноби́ти,

Або щоб ю́ний жар та молодóщі

Собi на ли́бу па́шу оберну́ти.

Нi, хочу бóти перед нею́ чéсним,

И сохрани́ вас Бóже помишля́ти,

Що ва́жні и вели́кі ва́ші спра́ви

Я ó занедба́в як небу́дь через неi.

Коли́б пусту́нчик легкокри́лий, Кúпид,

Понiвечив мiні знарядде́ чéсне

Ума́ та пра́ці, що́ я став би мля́вим,
 Зага́йливим, недба́лим в ва́ших спра́вах.
 Неха́й в мого́ шело́ма зробо́лять го́рщик,
 И все низьке́, все недосто́йне вста́не
 Проти́в моє́ї осяйно́ї сла́ви.

До ж.

Да бу́де ж так вонó, як ви ми́з себе́
 Ура́дите про се удво́х, чи іхать,
 Чи зостава́тись до́ма Девдемóні.
 Негай́не діло́ вопи́е, хапай́тесь!
 Одві́том ва́шим му́сить бу́ти еко́рість.
 Ще́ за́ ночи й на мо́ре!

О т е л л о.

Рад від се́рця.

До ж.

У ра́нці знов ми му́симо зібра́тись.
 Отелло́, ви зоста́вте офице́ра,
 Щоб переда́в вам на́ші повелі́ння
 З усі́м таки́м, що́ ми вам дозво́ляем,
 По са́ну ва́шому й заслúви.

О т е л л о.

Добре́,

За ва́шим до́зволом, пресві́тлий до́же,
 Хору́нжий мій — наде́жний, че́сний во́їн.
 Їму́ жону́ я проведі́ти вруча́ю,
 И зді́бен він нака́зи переда́ти,
 Які́ ви зволите́ міні́ посла́ти.

До ж.

Неха́й так бу́де.

Всі́м вам на добра́ніч. —

А вам, синьо́ре благо́рдний, от що́: [До Брабанці́я.
 Коли́ ми ці́ним до́блесть ви́шше врóди,

То чорний зять ваш сіе красотою.

Первий Сенатор.

Прощай, наш Мурине хоробрий,
Шануй свою кохану Дездемону.

Брабанціо.

Дивися пильно, Мурине, в обидва:
Звелá оцця, щоб не звелá и мўжа.

[Виходять Дож, Сенаторі, Отамани и Ииші.

Отелло.

За ёї вірность поручўся жїзню. —
Мій чёсний Яго, мўшу Дездемону
Мою тобі зоставити на догляд.

Прощу тебе, нехай твоё подружже
При бóці в неї бóде, дóкіль знайдеш
Найлўччу нагоду везті до мене. —
Ну, Дездю, ще годінка тїлько
Зїстáлась на любóв, на господáрство,
На роспорядок. Мўсим слўхать чáсу.

[Виходять Отелло та Дездемона.

Родрикго. Якго!

Якго. Щò скáжеш, благородне сёрце?

Родрикго. Щò, ти дўмаєшь, я тепёр зроблю?

Якго. Щò ж? ляжеш та заснеш.

Родрикго. Зáраз візьму та й утоплюсь.

Якго. Коли се зробиш, я бїльш не любїтиму
тебё. О, нависний ти панїчу!

Родрикго. Нависний, хто живё, коли жїти
одна мўка. Мўсимо вмїрати, коли наш лїкарь смерть.

Якго. О легкóдуху! Я вже чотїри рáзи сїм
лїт дивлюсь на свїт, и с того чáсу, як роспїзнав,
щò добрò, а щò лїхо, ще не знаходив такого чоло-
вїка, щò вмїв би себё любїти. Перш нїж би я ска-

зав, що втоплюсь не кохання до якої кўрки, я проміняв би своє чоловіцтво на обізнєство.

Родрикго. Що ж маю робіти? Признаюсь, міні й стїдно так закохатись, та в мене нема на се цїнотї.

Якго. Цїнотї? ах, ти дуле! Се ж наше діло, чи бїти сяким, чи таким. Наші тїла, се наші садї, а наші вїлі — садивнїчі; так що, коли ми хочемо розвїдати крапїву, чи сїяти салату, насаджувати гисїп, чи виполївати зїлле, кохатись у в одних рослїнах, чи висисати зємлю всїкими, пустїшити недбальством, чи плодорїдити працею, то сїла и порядкуваннє бїде не в чому їншому, як у наших вїлях. Коли вага нашої жїзні не має шальки розуму, щоб вїважати шальку чївственности, кров и нїзькїсть нашої природи доведуть нас до паскїдного закінчаннє. Та е в нас розум на прохолїду наших бїснуватих поривів, наших необорїмих пїхотей. Тим у мене те, що ви зветє любїв, тїлько пїгонець або вовчїк.

Родрикго. Нї, де ж такі!

Якго. Се прїсто пїхїть кровї и потураннє своїй вїлі. Та бувай же бо мїжем! Топїтись? Топї кїшок та слїпїх цуценїт. Я озвавсь твоїм дрїгом, и признаюсь, що привїзан до пїслуги тобї найкрїпшими канатами. Нїколи не був я тобї так у прїгїдї, як тепер. Наберї гаман грїшей; иди на сю войну; перемїни собї облїччє рїбленою бородїю; кажї тобї, наберї повен гаман грїшей. Не мїжня се рїч, щоб Дездемона та любїла довго Мїрина... наберї повен гаман грїшей... ані він її. Почалась вона, ся любїв, ктвїалтом; побачиш, що так сїмо вона

й закінчи́ця... Набері́ тільки́ по́вен гама́н гро́шей. Сі́ Му́рини пере́міняю́ця в свої́м хоті́нні... Набері́ по́вен гама́н гро́шей. Ся харч зда́ецця ё́му тепе́р солóдка, як сарана́, а скóро зрóби́ця гірка́, як чóртове я́блуко. Вона́ ж пере́ми́ницця з молодóщів. Як напасе́ця ё́го ті́лом, побáчить тоді́, що поми́лилась ви́бором. Забажа́е пере́ми́ни, забажа́е. Тим-то й набері́ по́вен гама́н гро́шей... Коли́ вже захоті́в есі́ себе́ занапасті́ти, дак зрóби́ ж се хоть кра́шче, ніж топлі́ннем. Роздобúдь як найбóльш гро́шей. Мо́же, свя́тощі́ та порóжні́ обі́тніці́ між волоцúгою Му́рином та крутохвóстою Венеці́янкою не всто́ять проті́в мого́ глúзду́ и всё́го пекельного́ ко́дла. Тим-то напта́ш собі́ гро́шей. Ка́зна що́ вігадав то́питись! На́ біса воно́ то́бі здало́сь? Лúчче на ші́бе́ницю полáсувавши́сь, ніж уто́питись не доско́чивши.

Родрикго. А чи ти ж пéвен у свої́х наді́ях, як я спущу́сь на тебе́?

Якго. Смі́ло спуска́йся на мене́... Иди́, здобува́й гро́шей. Я ча́сто каза́в то́бі и перека́зую знов и знов, що нена́виджу́ Му́рина. Мо́я спра́ва зако́лупуе́ міні́ се́рця, и в тебе́ не ме́нша причі́на. Зьедно́чимося́ ж, щоб нам пометі́тись на нёму. Як приста́виш ё́му ро́ги, се то́бі бу́де вті́ха, а міні́ забавка. Бага́цько ще сиді́ть у в утробі́ вре́мени, що́ коли́сь ви́яви́ця. Иди́ ж, иди́, готу́й собі́ гро́ші. За́втра погу́торимо́ ще про се. Adieu.

Родрикго. Де ж ми побáчимо́сь у ра́нці?

Якго. У мене́ в ле́жі.

Родрикго. При́йду́ до тебе́ пéвно.

Якго. Прихо́дь. Бува́й здоро́в! Та чýеш, Родри́кго?

Родрикго. Що такé?

Якго. Ні слова більш про топлінне. Чуєш же?

Родрикго. Тепер я вже не той. Попро́даю всю свою зéмлю.

Якго. Ну, бува́й же здоро́в! Напха́й гроши́ма гамана́ до́бре.

[Виходить Родрикго.

Так я всегда́ роблю́ собі з дурни́х кишéню.

Бо шпéтив би набу́тий в жи́зні рóзум,

Коли́б мій час теря́в с таки́м бекáсом,

Не рóблячи собі с тогó корíсти.

Нена́виджу я Му́рина, и ка́жуть,

Він працюва́в за ме́не на постéлі.

Брехня́ вонó, чи ні, та річ таки́вська,

Що пра́вда и підзі́р одно́ для ме́не.

Міні він ві́рить, тим я ще певни́ше

На нéму ви́повню́ свій те́мний задум.

Вродли́вий Ка́ссіо... ге, се річ га́рна!

Зіпхну́ ёго́, и ним же оперю́ся.

Двойна́ ома́на... Як би? Ну, побáчим.

Ось, трóхи згóдом, натурчу́ Отéллу,

Що ню́хаецця він з ёго́ жонбу́.

Підли́за га́рний мов на те й роді́вся,

Щоб жи́ночки скака́ли з ним у грéчку.

А Му́рин, щі́рий и прями́й с при́роди,

Вважа́е че́сним ко́жного, хто схóче,

И за́ ніс так ёго́ воді́ти мо́жна,

Як и осла́.

Так, так... за́чатте ста́лось... пéкло з ні́ччю

Чудóвишні роді́ни я́влять лю́дям.

[Виходить.

АКТ ДРУГИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Пристань у Кипрі. Платформа.

Ввійходять Монтано та двоє Дворян.

МОНТАНО.

Чи є скіли бачите ви щò на морі?

ПЕРВИЙ ДВОРЯНИН.

Нічого. Височенні ходять філі,
И я не бачу міз землею й небом
Ні паруса.

МОНТАНО.

Міні здавалось, що й на сусі вітер,
Бурхаючи, гуків и гомонів сердіто.
Ніколи так бойниці не хитались.
Колі він бушував так и на морі,
Які дубові рёбра встобять в гніздах
Протів тих гір, що пруть и бьють у обки?
Ох, щò-то ми почуємо сёгдні?

Другий Дворянин.

Що флот турецький рознесло по морю.
 Бо он, дивись, зацінився весь беріг.
 Ревучі філі наче б'ють у хмари
 И, знявши вгору величезну гріву,
 Мов кїдають під саме небо воду,
 Щоб погасить огністого ведмєдя,
 Що полюса недвижного пильнує.
 Я з роду не видав ищє на морі
 Такого бунту й існування філі.

Монтано.

Коли турецький флот не заховався
 В затишну гавань, він погіо до шчєнту:
 Нельзя такі відержати бұри.

Виходить третій Дворянин.

Третій Дворянин.

Панове, новина! кінець походу!
 Страшенна бұря так розбіла Турків,
 Що весь їх задум обернувся у нівець.
 Один венєцький карабель поважний
 Був свідком, як їх що-найкращчі сұдна
 Порозбивало й потопило в морі.

Монтано.

Чи справді?

Третій Дворянин.

Так. Той карабель ускочив
 У бұхту саме, и один Веронець,
 Михайло Кассіо, ступів на беріг.
 Се наказний хороброго Отєлла;
 А Мурін сам зостається десь на морі.
 Идє сюді гетьманом повноправним.

М о н т а н о.

Я рад сѣму. Він звѣрхности достбен.

Т р е й т і й Д в о р я н и н.

Та сей же Кассіо, хоть нас потішив
Турецькою бідюю, сам сумує
И мѳлицця, щоб Мўрин жив зістався:
Бо розлучїлися вони під бўрю.

М о н т а н о.

Нехай Господь хранить ёго від смѣрти:
Бо я служив під ним. Він так воює,
Як воїну справдѣшнѣму годицця.
Ходїмо в гавань, гов! та подивїмось
На те судно, що прибуло до Кїпру,
И чи не зўздримо гуртом Отѣлла,
Де нѣбо в сїняві злилось из морем.

Т р е й т і й Д в о р я н и н.

Ходїм, ходїм. Бо що-минути трѣба
Якѳгось прибуття новѳго ждати.

Ввихѳдить Кассіо.

К а с с і о.

Спасїбі вам, хорѳбриі Кипряне,
Що Мўрина цїнуєте так дѳбре...
О, сохрани ёго від хуртовїни нѣбо!
Бо розлучїло нас опасне море.

Д р у г и й Д в о р я н и н.

Чи він на дѳброму судні вітрує?

К а с с і о.

Ёго судно мїцнѣ, будївля дѳбра,
А лѳцман досвіднїй, тямўщий вѣлми.
Тим и моя надїя ще не вмѣрла.
Одўжає ще...

[З за Сцени: Па́рус! па́рус! па́рус!

Веідоходить Посланець.

КАССІО.

Що се за гук?

ПОСЛАНЕЦЬ.

У гóроді ні дýха, а над мóрем
Всі то́вплячись гукáють „па́рус! па́рус“!

КАССІО.

Я чу́ю сёрцем, що се він, наш дýка. [Чути Гармати.

ДРУГИЙ ДВОРЯНИН.

Се воздаю́ть ясу́, се нас вітаю́ть.
Тепе́р хоть зна́ем певно, що не во́рог.

КАССІО.

Добро́дію, прошу́ я вас, и́діте
Та принесі́те звістку, хто прибу́де.

ДРУГИЙ ДВОРЯНИН.

Иду́.

[Виходить.

МОНТАНО.

Скажі́те, па́не наказній, будла́ско,
Чи дýка ваш жо́натий?

КАССІО.

Ще й щаслі́во, —

С тако́ю па́нною, що ні сказа́ти,
Ні описа́ть перо́м, ні змалюва́ти.
Бо у все́му, чим лю́ба нам лю́дина,
Вона́ справде́шне ді́во.

Хто прича́лив?

Вертаецця другий Дворянинъ.

ДРУГИЙ ДВОРЯНИН.

Якийся Яко́, Му́ринів хору́нжий.

К а с с і о.

Постіг як найщаслівше в са́му по́ру.
 Ба и хурто́вина, сердіте мо́ре,
 Вітри скігляві, щелепа́сті скелі
 И піски, зра́дники підвідні, кіля
 Безвінного заче́ши, мов би чу́вши
 Красу́ божество́вної Дездемо́ни,
 Поки́нули свою́ приро́ду сме́ртну.

М о н т а н о.

А хто ж се Дездемо́на?

К а с с і о.

Я про не́ї

Вам говорі́в: се на́шого гетьма́на
 Гетьма́н, ис по́четом хоро́брим Якга,
 Що на́шу думку ви́передив ти́жнем.
 Вели́кий Зе́все! сохрани́ Отелла,
 Надмі́ ёго вітри́ло вла́сним ду́хом!
 Нехай́ він на́шу га́вань ошаслі́вить
 Своім судно́м поту́жним, заспоко́їть
 Любо́в свою́ в объ́яттях Дездемо́ни,
 Новий о́гонь у нас в серця́х запáлить
 И Кипр увесь поті́шить...

О, диві́тесь!

Вихо́дять Дездемона, Еміля, Якго, Родри́кго та
 При́вчники.

Сокро́вище судна́ на бе́ріг вийшло.
 На вко́лішки, Кипря́не, перед не́ю! —
 Віта́ємо тебе́, вельмо́жна па́ні!
 Да бу́де благода́ть небесна́ всюди
 Перёт тобо́ю й за тобо́ю ві́чно!

Дездемона.

Спасибі вам, наш Кассію хоробрий.
Як в вас чутка про мого Отелла?

Кассіо.

Ще не прибув, и те одно я знаю,
Що він здоров и незабаром буде.

Дездемона.

О! я боюсь... Як ви з ними розлучились?

Кассіо.

Страшенна боротьба из небом моря
Нас порівніла різно.

[З за Сцени: Парус, парус!

Га! чуєте? знов парус!

[Чути Гармати.

Другий Дворянин.

Се воздають ясу до замку з моря.

Се друг такбж.

Кассіо.

Довідайтесь про гостя.

[Виходить Дворянин.

Здоров, хорунжий!

Привітаймось пані.

[До Емілі.

Ти не гнівись на мене, любий Якго,

Що я так запроста. Се вихованне

Дає міні таку в звичаях смілось.

[Щілюючи її.

Якго.

Колиб вона губами вас так часто,

Як язиком мене, вгощала, певно

Булó б з вас.

Дездемона.

Ах! вона мовчуща зовсім.

Якго.

Ні, говірка аж натто. Я що-разу

Се дознаю, як хочецця засну́ти.
 Ге, ге! се перед ва́ми, я́сна па́ні,
 Вона́ хова́е трóхи язика́ у се́рці,
 И тільки думкою скромáдить мóркву.

Е м и л я.

Чи то ж то́бі такé плести́ про ме́не!

Я к г о.

Ну, ну! ви всі — малю́нки за двері́ма,
 В світли́цях давóни, у пека́рнях ді́кі
 Кішкі́, святі́ в своїх обі́дах, хто ж би
 Зобі́див вас — чорті́ці, в господарстві́
 Шути́, а на постéлях господі́ні.

Дездемона.

О, фи! сорóмся, клеветні́че!

Я к г о.

Та се ж бо пра́вда: я ж такі́ не Ту́рчин.
 Ви вста́ли — за́бавка, лягли́ — ро́бота.

Е м и л я.

Не ти міні́ напи́шеш панекгі́рик.

Я к г о.

Ні, не найма́й.

Дездемона.

А що́ б же ти про ме́не
 Писа́въ, коли́б мене́ прийшло́сь хвалі́ти?

Я к г о.

О, благо́рдна па́ні! не годжу́ся
 На се: бо я ні́ що́, коли́ не крі́тик.

Дездемона.

Ну, попрóбуй...

А посла́ли в при́стань?

Я к г о.

Посла́ли, я́сна па́ні.

Дездемона.

Міні не весело; я тільки хочу
Себе саму притворством обманіти. —
Ну, що б же ти сказав, мене хвалівши?

Якго.

Я й заходівсь уже, та в мене розум,
Мов той карук в сукно, упівся в мізок.
Не лізе в голову. Та вже, ось, муза
На світ своєю дитину появила.
Коли вона розумна и вродлива,
Зуміє с красоти зробити діво.

Дездемона.

Гаразд. А як же чорна, та розумна?

Якго.

Коли вона розумна, хоть и чорна,
То знайде білого собі моторна.

Дездемона.

Все гірш та гірш.

Емиля.

Ну, що ж, коли дурна, хоть и вродлива?

Якго.

Ні, красота дурною не буває:
Бо їй и дур наслідника придбає.

Дездемона. Се все недоладні старі вірші
до реготання дурням у шинку. Якá ж мизерна буде
в тебе хвала тій, що и погана и дурна?

Якго.

Такі ступи ще дурні не бувало,
Щоб у розумних краль дурниць не переймала.

Дездемона. О грубіянський недомисле! Най-
гіршу хвалиш найлучче. Якá ж у тебе хвала про заслу-
жену справді жінчину? про такú, що, в благородв-

тві свого достоїнства, не злякалась би вивзати свічення и самі злоти?

Кассіо.

Таку, що вродою своєю не пишалась;
 Умівши говорити, ні с ким не заїдалась;
 Багата злотом, носила прѣсти шати;
 Цуралася гречѣк, при нагоді скакати;
 Надѣжний знавши путь до помсти в пересерді,
 Палкій обїди жар топїла в милосерді:
 И стїлько розуму в себѣ в голівці мала,
 Що за живу тарань солѣної не брала;
 Умїла думати и з думками ховатись,
 Побачивши „хвостї“, назад не озиратись?
 Така годїлась би, колиб таку спїткати...

Дездемона. До чого ж?

Якго.

Опѣцькїв годувать и пївом шинкувати.

Дездемона. О, що ж се за кривѣ та кульгаве закінчаннє! Не вчись у нѣго, Емїлю, хоть він и муж твій. — Що скажете ви, Кассіо? чи не самий же він злочестївий и беспутний ціновщик?

Кассіо. Він говорить запроста, синьбро. Більш уподобаєте ви в нїм воїна, нїж ученого.

Якго [стиха]. Берѣ її за рѣку. Егѣ, дѣбре! перешепнїтесь. Буде з мене й такї тоненької павутїнки, щоб уловїти таку велику мѣху, як сей Кассіо. Егѣ, всмїхайся до неї. Я заплутаю тебе у твої ж вихильси. Правда, правда, що й казати! Коли така нісенїтниця викрутить у тебе наказництво, то лѣчче б ти не цілував так часто своїх трѣх пальцїв; а ти знов готѣв виявлювати нїми кавалѣра. Вѣльми дѣбре, гарно поцілував еси! на прочѣдо вкло-

нівся! Так, оттак як раз! Ужé й знов п'альці до губ?
Лучче булб б для тебе, колиб се були клистирні
дудки... [Чути Трубу.] Му́рин! Я зна́ю ёго га́сло.

КАССИО. Се справді він.

ДЕЗДЕМОНА. Ходім ёму́ назустріч та приві-
та́ймо.

КАССИО. Го, вже він тут!

Виходить Отелло с Прибічникáми.

О Т Е Л Л О.

Мій гáрний во́ине!

ДЕЗДЕМОНА.

Отéлло! мíлий!

О Т Е Л Л О.

Я стíлько ж ра́дуюсь, як и дивю́юсь,
Що ти вже тут, душі мо́єї втіхо!
Коли́б уся́ка бу́ря так стихáла,
Неха́й би вітер бушувáв аж до́ти,
Докі́ль збуді́в би смерть, и сү́дна лізми
На гóри водяні, з Олі́мпом рівні,
Щоб у безодню рíнутись, як в пéкло.
Коли́б тепéр міні умéрти, був би
Я найщаслі́вший в сві́ті: бо бо́юся,
Мо́я ду́ша так пóвно вдово́льнілась,
Що вже тако́го щáстя не дозна́е
В гряду́щому недові́дóмім.

ДЕЗДЕМОНА.

Бóже!

Не доведі́, щóб и любóв и щáсте
В нас не рослі́ з лі́тами рáзом.

О Т Е Л Л О.

Амі́нь, бла́гії сі́ли! Я не вмíю

И вимовити, щò се за блажёнство.
Вонò стоить отгúт. Аж нáтто щáстя!
Нехáй же ся едина суперéчка
Миж нáшими серця́ми тiлькò й бóде.

[Цiлуючи ii]

Якго стиха.

О! ви настрóненi сёгóдни гáрно;
Та я, не будь я чéсним чоловiком,
Коли́ не одверчу́ вам тих колóчкiв,
Що сю музи́ку вдéржують.

О т е л л о.

Ходiмо

До зáмку.

Новинá вам, любi дру́зи:

Войнi кiнець: бо Тóрки потопiлись.
Як тут живóть моi старi знаковi? —
Ти, сёрденькò, Кипрiнам бóдеш любá:
Вони́ менé коли́сь любiли дóже.
Я говiркий над звiчай, сёрденiтко:
Вiд щáстя сам себе́ не памятаю. —
Ти, любий Якго, йди на пристань зáраз:
Там ви́грузиш моi скриньки́ й пакóнки,
Та приведéш до зáмку й морехóда.
Душá правдiва; за ёгó заслóги
Ми мýсимо ёму́ воздáти шáну.
Ходiмо, Дездемо́но. Знов вiтаю
Тебе́ у Кiпрi.

Вихóдять Отелло, Дездемона и Прибiчники.

Якго [До Слуги]. Спитка́еш менé зáраз на пристанi. — [До Родрикга]. Ходi лишёнь сюди́... Коли́ ти не бáба — а кáжуть, що в закóханого бiльш благо-рóдзтва, нiж далá ёму́ приро́да — слóхай менé. На-

казний сієї ночі чатує на замковому дворіщі. Та на сам перед мушу тобі сказати, що Деадемона за-
кохана в нім певно.

Родрикго. У нѣму! не можна се річ.

Якго. Палец до губ... так, и дай собі втовк-
мачити. Згадай, як дуже вона любила спершу
Мурина тільки за хвостанне та за оповіданне ій
химерних відумок. То вона ёго й навпослі любити-
ме за балаканне?... Нехай твої розумна душа сего
не думає. Ій треба пасти очі, а що за втіха дивити-
сь на диявола?... Як наша кров зробицця млявою
актом грання, — щоб запалити її знов и збудити
в наситі нову жадобу, треба любого віду, симпатії
літ, вихованности и врѳди, — всего того, чого нема
в Мурина. Оце ж недостача сих жаданих витід об-
манить її делікатню ніжність. Зробицця вона попе-
реду сіта Мурином, далій він ій обрідне и зрѳ-
бицця ненавидним. Самá природа навчатиме її в цім,
та й примусить до якого іншого вибору. От же, до-
брѳдію, коли вонѳ так стѳнецця (яко ж и стоїть уже
вонѳ вѳльми виразно та форѳовано), то хто піднявсь
так високо по схѳдах сієї фортуни, як сей Кассію?
Багацько в плутяги хїсту, а совѳсти не бѳльше, як
стѳлько, абї прикривѳтись прѳстою фѳрмою бувѳло-
сти и лѳдзькості, щоб лѳчче вѳнобѳяти свої сла-
ні та гідкі поваби. Нїхтѳ, о, нїхтѳ! Тонкій, про-
нозливий плут! пройѳѳха на наѳгоди! Очѳма чекѳ-
нить и підрѳблює всѳкі достѳїнства, дармѳ що справ-
вдѳшнѳго достѳїнства нїкѳли не поѳвить. Дѳяволь-
ський ѳшуст! До тѳго ж ищѳ лѳдацѳ вродлѳве, мо-
лодѳ, и маѳ всѳ прикмѳти, до котрѳх доглядѳюцця

молоді недбумки. Проклітий паливода! и вона вже ёго нагібала.

Родрикго. Про неї не можна сёго думати в ній стілько ангельського.

Якго. Ангельска ти дўля! Та'ж вино, що вона п'є, рóблять из винограду. Колиб вона була святá, не полюбила б вона Мурина. Святá ієшня! Хибá ти не бáчив, як вона забавлялась ёго долонею? Не помітив хибá сёго?

Родрикго. Бáчив, тілько ж то була одна: ввiчливость.

Якго. Роспуста! клянусь оцією рукою. Index и темноватий прблог до истóрії роскóшiв та грiшних думок. Вони так наближались губáми, що їх дихáннє цілувалось. Ледáчі думки, Родрикго! Коли сi взаiмностi знайшли собі дорóгу, то недалéко й головнá рóбóта, тiлесне закінчáннє. Пш! Дай же мiнi, добрóдiю, себé наставити: я ж привiз тебе из Венeцiї. Чатуй сiєi вóчи. Щó до наказу, я дам ёго тобі. Кáссiю тебе не знáє. Я бóду недалéчко 'д вас. Знайдi який случáй россёрдити Кáссiя: чи нáтто голосною розмóвою, чи глузувáннєм з ёго дисциплiни, чи якiм хочеш iншим рóбом: врёмя самó тобі прислужицца як найлúчче.

Родрикго. Дóбре.

Якго. Він, добрóдiю, палкий и дúже скóрий на сёрце. Мóже, вдáрить тебе перначём. Доведi ёго до сёго: бо я збунтую сим Кипрiн, и вони пóти не вгамуюцца, пóки Кáссiю не втерiє свого вриду. Ти знайдеш так бiльшчу дорóгу до своїх бажáнь, а я зроблю так, щóб iх прекадáли над iнши. Вéльми бóде дóбре, як вiдсúнемо геть сей перéпин.

Бес сього нема́ й наді́ допевнітись нам свого́ щастя.

Родрикго. Я се зроблю́, аби́ на́года.

Якго. Ручаю́сь тобі́. Ми побачимось незаба́ром на за́мку. Му́шу виладувати ёго́ добро́. Бува́й здоров.

Родрикго. Adieu.

[Виходить.]

Якго.

Що лю́бить Кассію її́, се певно́;

И що вона́ ёго́, річ натуральна.

А Му́рин — хоть нена́видний для мене́ —

Статечно́, ніжно́, чесной вда́чи,

И смію́ думати, що Дездемо́ні

Він бу́де дорогім супру́гом. Сам я

Ї́ лю́блю — не просто́ с похотіння

(Хоть, мо́же, я и не зовсім безві́нен

В такім тяжкі́м гріху́), а тільки́ с помсти:

Бо я підбóрюю, що ласий Му́рин

Зліза́в на мій престо́л. Ся думка́ кля́та

Гризé мене́, мов минерáл отру́тний,

И я нічи́м душі́ не заспоко́ю, —

Неха́й за жінку́ жінкою́ запла́тить.

Коли́ ж не вда́сця се, то хоть у се́рце

Ёму́ такий страше́нний жаль впрова́джу,

Що го́йти шкода́ ёго́ росе́удком.

Що́б се зроби́ть, я й Кассію́ дам пінфи́,

Аби́ мизе́рний хóртик сей вене́цький,

Що́ я наси́лу вдéржую, не зра́див

Мене́ у ці́м гаря́чим полюва́нні.

Змалю́ю Му́ринові́ Кассію́ леда́чим

(Бо й сей, бою́сь, мою́ шляфми́цю зна́е).

И бу́де Му́рин дяку́вать, люби́ти

И награ́ждатъ мене́ за те, що́ дурне́м

Зроблю ёго між дурнями дурніми,
Що я впокій ёго й беспечність тиху
Переверну на біснування дике.
Оттут вонó, та ще мутнé: бо злюку
Тоді побáчять, як покаже штуку.

С Ц Ё Н А Д Р Ё Г А.

Гулиця.

Виходять Герольд ус Прокламацією; за ним Нарóд.

Герольд. Воли́ть наш благородний и хорóбрый гетьма́н Отéлла, щóб, за понóвою пéвних вистéй про погíбель турéцького флóту, усякий чоловік триумфува́в, хто танцями, хто фейервёрками, до яко́ї хто забавки ма́е охóту. Бо, опрі́ч сих щасливих новін, тепér він справля́є й своé весі́ллє. Про се бу́ла ёго лáска опові́стити. Усе́ї світлі́ці замкóві ві́ччїнено, и неха́й ко́жне до схочу́ веселі́цця від се́ї пя́тої годі́ни та аж по́ки дзвiн відзвонить оди́наццяту. Да благослові́ть Не́бо Кипр и на́шого благородного гетьма́на Отéлла!

[Виходить.]

С Ц Ё Н А Т Р Ё Й Т Я.

Світлиця на Замку.

Виходить Отелло, Дездемона, Кассіо та *Прибічники*.

О Т Е Л Л О.

Сю ніч, Михаїло друже, ти чатуєш.
 Навчаймось чесну у всімú знать міру,
 Щоб не давать гульні багáто вóлі.

К А С С І О.

Я дав порядок Якгу, щò чиніти,
 Протé моім нагляну влáсним óком.

О Т Е Л Л О.

О, Якго найпевнійша в нас людіна!
 Михаїло, на добраніч. Зáвтра ráно
 С тобóю пёршим маю говоріти. —
 Ходімо, сёрденько. Щò ми купіли, [До Дездемони.
 Прийшла порá вживáти з упокóбем,
 Та ще ми здóбиччю не поділілись. —
 Добраніч.

[Входять Отелло з Дездемоною та Прибічниками.]

Виходить Якго.

К А С С І О. Здорóв, Якго! Порá нам на чáту.

Якго. Ще не час, пáне наказний: не бíло
 ще й десяти. Гетьмáн вíпроводив нас так ráно за-
 для любóви до своєї Дездемони, та ні за щò ёго
 й гóдити: ще й одніі нóчи не пробув він из нею,
 а вона була ó забавкою й Зевесові.

К А С С І О. Найдостойнійша пáні.

Якго. И ручáюсь вам, пóвна жáру.

К а с с і о. Справді, що за свіжа, що за делікатна краса!

Я к г о. А які в неї очі! Так мов тобі й трублять на переговори.

К а с с і о. Принадні очі, а протé, міні здаецця, такі соромляжі.

Я к г о. А як говорить, хибá се не візов на любóв?

К а с с і о. Справді, вона самé совершénство.

Я к г о. Нехáй же щастить їх постéлі! Ходімо, пáне наказний, я прива́сив кінву вина, а тут е кúпка кúпрських юнаків, що бажа́ють ви́пити за здорóв'є чóрного Отéлла.

К а с с і о. Не сéгодні, любий Якго. У мене голова дúже квóла и нещáсна на підпíток. Я ó хотів, щоб відумали який іншій звичай для дóказу при́ятельства.

Я к г о. О! се ж на́ші друзі. Одíн тілько кúбок. Я пítиму за вас.

К а с с і о. Сегóдни я ви́пив тілько кúбок, да й то розбáвивши, а дивісь, які він тут рóбить перемíни. Се мо́я бідá, така квóлість, и я не смію епо́кúшувати її більше.

Я к г о. Ге, при́ятелю! се ж ніч весéлощів. Юнакі прóсять.

К а с с і о. Де ж вони?

Я к г о. Тут за дверíма. Поклічте їх сюди будлáско.

К а с с і о. Та вже нехáй, хоть се міні й не по́ нутру.

[Вихóдить Кассіо.]

Я к г о.

Коли́б міні, до то́го, щó він ви́пив,

Ще хоть одін ёму прибавить кўбок,
Він був би на обїду й сварку скорий,
Як пес моєї молодї панї.

Дурний Родрикго мїй, що з закохання
Перевернув на вїворот свїй рўзум,
Пив кўхлями с пїту́н за Дездемону, —
Як раз годїцця чатувати ча́ту;
А трох Кипрїян вельможних, дўхом гордих,
Що честь своєю оддалекї боронять,
Завзятих воякїв мїж вояка́ми,
Я підпоїв, — и сї на ча́ті б́удуть.
Тепер нехай у мене тїлько Кассїй
Серед п'яниць що зробить на зневагу
Островиків... Та ось вони собором.
Коли мїй сон у наслідках справдїцця,
Мїй човен полетїть, як вїльна птїця.

Вертаецця Кассїю, з ним Монтано и Дворяне.

Кассїю. Клянусь небом, вони вже втєлю-
щили мїні ведмедика.

Монтано. Далєбї невелїчкого, — не бїльш
кўбка, як я вбїн.

Якго. Вина, гов!

Ви, пляшкї, дзень, дзень! [Спїває.

Ви, шклянкї, дзелєнь!

Як пїти, що й бїти:

Не довго нам жїти, —

Гей, пїймо ж, та й бїймо!

Вина, небожата! [Приносять Вино.

Кассїю. Клянусь небом, на продїво пїсня.

Якго. Навчївсь я її в Англїї. Там не ляка-
юцця кўхля. Вашї Дани, вашї Нїмцї, вашї товсто-

п'узі Голéндри... та пий же, го!... нехай схова-
юцця перéд Британóм.

Кассіо. Чи справді ваш Британ такій ми-
стець п'їти?

Якго. Ге-гé! він собі цмúлить, а Дан ваш
ужé зверетéнивсь; ще й не впотіе, а Німець ваш
задрáв ужé нóги; ще наливá' дрúгу кінву, а Го-
лéндер ваш ужé дерé козлі.

Кассіо. За здорóв'є нашого гетьмáна!

Монтано. Я не від сéго, пáне наказний;
я вас піддérжу.

Якго. О благодáтня Англія!

Корóль Степáн бóв слáвний воівóда,

Пійшла у нéго на штані корóна,

А двох шагів бóло тімáсі шкóда,

Гукáв кравцéві: „Ти дурнá ворóна!

Перéд стовпóм великого колíна

Хилí свою простацькую чуприну.

Від гóрдощів спустíла вся краíна:

Носí ж убóгу, лáтану свитíну“.

Винá, агóв!

Кассіо. Ну, ся пісня ще крáшча тиéї.

Якго. Хóчете, я заспíваю вдрúге?

Кассіо. Ні: бо той у мене не заслúжує свого
мíсця, хто такé рóбить... Ну, та небесá над усíма,
и е такі дúшí, що мúсять спастíся, а е й такі, що
не мúсять спастíся.

Якго. Се прáвда, любíй пáне наказний.

Кассіо. Щó до мене самóго — не в обíду
гетьмáнові, анí кому́ íншому з знáчних — я маю
надíю спастíся.

Якго. И я такóж, пáне наказний.

Кассіо. Так; тільки, за вашим дозволом, не поперёд мене. Наказний спасецця перш хорунжого. Годі про се. Нум говоріти про інші справи... Прості нам наші гріхі!... Панове, а зазирнімо до нашої служби. Не думайте, панове, що я п'яний. Се мій хорунжий... се моя права рука, а се моя ліва рука. Я здолію стояти на ногах геть добре и говоріти геть добре.

У с і. Як найлучче.

Кассіо. Ну, так дуже добре. То ви не мусите думати, що я впився. [Виходить.]

Монтано. Панове, на платформу чатувати!

Якго.

От бачите, який нас переважив!
Великий воїн; з него був би Цезарь,
Порядкував би добре, та ся хіба
З его прикметами у рівновазі,
Мов день и ніч під еквіноксу. Шкода!
Боюсь, колиб Отелломе довірре
Не обернулось острову на шкоду,
Як підоп'є...

Монтано.

А се він часто робить?

Якго.

Се в него перед сном що-денний пролог.
Не засне и за дві добі бідаха,
Колі винó его не заксліше.

Монтано.

Годилось би остерегти гетьмана.
Бо, може, він про те й не знає зовсім,
А може, в добрості своїй, не бачить,
И послуги над хіби прекладає.

Як вам здаєця ?

Виходить Родрикго.

Якго стиха ёму.

Що се ти, Родрикго?

Иди, прошу тебе, иди до наказного. [Виходить Родрикго.

Монтано.

Великий жаль, що благородний Му́рин

В такім уряді, як сам дру́гий, звіривсь

Приятелю з непоправним поро́ком.

Булó б се че́сне діло зъясувати

Все Му́рину.

Якго.

Ні за весь гáрний óстрів.

Я Кассія люблю, и дав би мно́го,

Щоб слобони́ть ёго́ від хи́. . . Га! що́ се?

[З за Сцени кричать „Рятуйте“!]

Вертаєця Кассію, женучись за Родрикгом.

Кассію.

Ти, па́дло! ле́дарю!

Монтано.

Що́ ста́лось, па́не?

Кассію.

Леда́що! ти мене́ учи́ти бу́деш?

Я в бо́клаг увобъю́ тебе́, паску́до.

Родрикго.

Мене́ уда́рить!

Кассію, бьючи Родрикга.

Ти ще́ й верещáти?

Монтано, зупиняючи ёго́.

О па́не наказни́й! впині́те ру́ку.

КАССІО.

Геть, пане, геть! бо чѣлюсти не буде.

МОНТАНО.

Ви п'яні, гді!

КАССІО.

Я п'яний?

[Б'юція.

Якго стиха Родригу.

Геть звіцці.

Біжі, кричі, удър на квалт у дзвона. —

О пане наказній!

МОНТАНО, гді! —

Панове! прббі! От вам добра чата! —

[Дзвонять на квалт.

Хто се у дзвона вдарив? Гей, до біса!

Підіймуть місто.

Гді ж, любий пане!

Ви осоромите себе на віки.

Віходить Отелло с Прибічникáми.

ОТЕЛЛО.

Що тут у вас?

МОНТАНО.

Смертельна рана!

Не жити ж и ёму! О, я вмiраю!

[Хитаеця.

ОТЕЛЛО.

На вáші жiзні, стійте!

Якго.

Стій, мій пане! —

Добродію МОНТАНО! Гов, панове!

Чи ви забули рбзум, місце й чату?

Та гді ж! вам гетьман повелівае.

Та стійте ж, ради соромá самого!

ОТЕЛЛО.

Що се такé? ш чо́го вонó шчалóся?
Хибá ми Тúrки, щоб такé робíти,
Що небесá борóнять и невíрним?
Сорóмтесь, христия́не, кíнте чва́ру!
Хто хоть двигне́ ще в дíким бiснубáнни,
Той не бажáе жíти, тут же ля́же. —
Та зупинíть сéго страши́бого дзвóна!
Перелякáе він щасли́вий бóстрiв.
Що в вас такé тут скóбiлось, панóве?
Ти, чесний Я́кго, весь поблiд од гóря.
Кажi, хто зачепiв? Як ти прихiлен,
Так я тобi велю́.

Я́кго.

Я й сам не знаю́.

Усi бу́ли друзьми́, и за мину́ту
Так розмовля́ли, як весiльня па́ра
Перед одхо́дом до постéли. Гля́ну —
Мов iх яка́ планéта стумани́ла —
Мечi добу́ти, и кривáвим бóбем
Один однóму в гру́ди тiчуть. Хто з них
Почáв сю бóчу, я сказа́ть не мóжу,
И лóчче б в чеснóму бо́ю згубiв я нóги,
Що привели́ мене́ на се дивiтись.

ОТЕЛЛО.

Як се, Миха́йло, ти забу́всь так вéльми?

КАССИО.

Простiть мене́, не мóжу говорiти.

ОТЕЛЛО.

Монта́но, ви всегда́ бу́ли цивiльни́;
Пова́га й ти́хость ва́ших молодóщiв
Усiм нам зна́ни; наймудрiйши́ сóдди

Вас цінували високо. Що ж сталося?
 Ш чогó се так ви обернули в нівець
 Своєю високу славу, промінявши
 Її на прізвище нічного кгедзя?
 Відкажуть, достойний наш Монтано.

Монтано.

Достойний наш Отелло, вельми тяжко
 Поранено мене... мовчати мушу,
 Щоб не зашкодити... Хорунжий Якго
 Роскаже вам усé, що я сказав би.
 Я тільки знаю, що цієї ночі
 Я не зробив лихого й не промовив,
 Хибá вважати стали ó за переступ,
 Що від напасника оборонявся.

Отелло.

Клянуся небом, я вже починаю
 Під кров моім розсудком підклонятись,
 И страсть, опанувавши луччі мислі,
 Силкуєця передувати в мене.
 Здвигнуся тільки, чи махну рукою, —
 Найкращий з вас в моім гніву потоне.
 Скажіть міні, ш чогó ся пакість вийшла,
 Хто розпочав її, и винуватий,
 Хоть бй він був и брат мій рідний,
 Од мене геть!... Як! під воєнну
 Годину, в городі, ще небеспечнім,
 Як люде потрівожені ще страхом,
 Та завести домóву колотнечу,
 В ночі, серед чатовників кошóвих!
 Чудóвишна річ!... Якго, хто зачпник?

Монтано.

Коли с приязні, чи по товариські,

Ти скажеш більш чи менш, ніж правда,
Ти не во́як.

Якго.

О, не тісні бо на́тто !

Я б́ лúчче дав язýк сей вёрвать з рóта,
Ниж Кáссю Михáйлови зашкóдить.
Ну, та я знáю дóбре, щíра прáвда
Не заподíе зла ёму́ ні крíхти.
Ось як бу́ло, гетьма́не. Я з Монта́ном
Тут розмовля́в, аж ось одíн вбíгае :
„Рату́йте! прб́бi“ ! и, з мечём добу́тим,
Наш Кáссю. Сей дворяни́н схопився,
Став протíв Кáссю, благáе, „гóдi“ !
А я боржíй за крикуно́м метну́вся,
Щоб не стрiвóжив (як и ста́лось) мiста,
Та вiн, легкíй на нóги, десь подíвся.
Тогдí я щó робiть? верну́всь : бо чу́ю,
Як брязкотáть мечí, а крiз той брязкiт
Наш Кáссю гукáе-проклина́е,
Чогó за ним нiкóли не бувáло.
Верну́вшись за хвилíну, бачу́, б́ю́цця,
Мов тí скажéннi, як и ви застáли.
Бiльш нiчогó мiнí про се казáти.
Бо лю́де всю́ди лю́де, и найлúччий
Забúде íнодi... Хоть, мóже, трóхи
И скрíвдив Кáссю ёгó, — звичáйно,
Як лю́де, розiзлíвшись, б́ють и дрúзiв ;
Та дúмаю, що í сам дозна́в знева́ги
Вiт тóго, що втека́в, якоí í кóжен
Не стёрпiв бi.

О т е л л о.

Я знáю, дóбре, Якго,

Що Кассія ти, ш чесности и дружби,
Покрив передо мною трѳхи.

Кассій,

Ти в мене не наказний бiльше.

(*Виходить Дездемона с Почтом*).

Дивись, підняв еси й моє коханне.

Оце ж я на тобі дам приклад иншим.

ДЕЗДЕМОНА.

Що сталося тут?

ОТЕЛЛО.

Тепер уже все ладно.

Тепер ходімо, дорогенька, спати. —

Добродію, я вигою вам рани. —

Возьміте, одведіте. —

[Монтано одводять.

Ти, Якго, сам над гóродом піклуйся,

И заспокій усіх, когó ся дика

Стрівóжила труса.

Ходімо, Дезде.

Такá вояча жизнь, що й сон солóдкий

Лучаецця для бóчи покидати.

[Виходять усі, окрiч Якга та Кассія.

Якго. Чи вас не поранено, пане наказний?

Кассіо. Так, що ніякі ліки не вигоять.

Якго. Що ви? бороні Бóже!

Кассіо. Репутація, репутація, репутація! О,
я втерів мою репутацію! Я втерів невмірущу ча-
стину себе самого; зісталося тільки звіряче...
Моя репутація, Якго, моя репутація!

Якго. Як чесний чоловік, я думав, що вас по-
ранено у тіло: тут болить бiльш, ніж у репутації.
Репутація, се пуста и дуже фалшива відумка. Ча-

ето здобувають її без заслуги, и теряють без вини. Не втеряли ви ніякої репутації, хибá самі собі на-репутуйте, що втеряли. Гóді, приятелю! не 'днією ще стéжкою можна підойти гетьманові під лáску. Вас искінено тілько з досáди, покáрано бiльш ис полiтики, ніж зі злóсти. Так iнший б'є безвинно свогó собáку, щоб залякати величнёго лéва. Попро-сiте ёгó знов, то він и ваш.

К а с с и о. Любiйш мiнi просiти ёгó, щоб гор-дувáв мнóю, ніж обмáнювати такóго дорогóго звёрх-ника такiм легкiм, такiм п'яним и такiм бесстiд-ним отáманом. Упiтись? та верз'якати попугáем? та пiндитись и буяти, л'яятись та перекобрюватись ис своёю тiнню?... О невидiмий дóху вина! коли ще не мáеш iмени, то щоб знáли, як тебе звáти, звáтимемо тебе дiяволом.

Я к г о. За ким се ви гнáлись из мечём? Щó він зробiв вам?

К а с с и о. Не знáю.

Я к г о. Чи се ж рiч можебня?

К а с с и о. Памятáю багáцько, та нiчóго ясно. Посёрдились, та не знáю, за що. О Бóже! нá що ó лóдям пускáти в рот вóрога, щоб обiкрав iм рóзум! нá що ó нам рáдощами, утiхами, востóргами перевер-тáти себе на звiр'ят!

Я к г о. Ну, ви ж тепér нáче й очуняли. Як се ви протверезiлись?

К а с с и о. Чорт'яка п'янeта зволiв поступiтись мiсцем чортiцi ярости. Однá хiбá показáла мiнi дру-гу, щоб я зненáвидiв себе!

Я к г о. Ну, ви вже нáтто сурóвий моралист. Щó до часу, до мiсця, до обстáвин крáю, вiд сёрця

бажа́в би я, щоб вонó не скла́лось. Та вже, коли́ скла́лось, оберта́йте ёго́ собі на добрó.

Кассіо. Пійдú я до нёго́ просіти свого́ місця, а він ска́же міні, що я п'яни́ця. Хоть б́и в мене́ було́ стілько́ ротів, як у гідри, такий відка́з зату́лив би їх усі. Бу́ти россу́дливим чоловіком та в ра́зу й поші́тись у дурні, оберну́тись у звіря́! О д́икосте!... Усе́йка лишня́ чарка прокля́та: сиді́ть у ній дия́вол.

Якго. Гóді, гóді! Дóбре вино́ исто́та хоро́ша и ласка́ва, аб́и вмів об́ийтись из не́ю. Нічо́го і́ гудити, и... люб́ий па́не наказни́й, міні́ здае́цця, ви та́кі дума́єте, що я вас люб́лю.

Кассіо. Я впев́нивсь у то́му, добрóдію: уп́ився!

Якго. И ви, и ко́жен живи́й чоловік мо́же коли не́будь уп́итись, при́ятелю. Я вам скажу́, що́ вам роб́ити. Тепе́р гетьма́нить на́ми гетьма́нша... Я се мо́жу сказа́ти в ті́м респеќті, що він присвя́тив и одда́в себе́ на созерца́нне, розгля́дуванне и бо́готво́ре́нне і́ красóт и кгра́ці́й. Спові́дайтесь пе́ред не́ю щі́ро, кучте́ і́й; вона́ помóже вам верну́ти ва́ше місце. Вона́ та́ка щі́ра, та́ка дóбра, прих́ильна и свята́ вда́чею, що, в свої́й дóбрості́, вважа́тиме за грі́х не зроби́ти бі́льш. Ублагáйте і́ спая́ти пола́ману скóву між ва́ми й і́ супру́гом, то я закла́дую все, що́ ма́ю, проті́в покідьки — сей перері́в ва́шої любóви ще бі́льш употу́жнить і́.

Кассіо. Ти ра́еш міні́ дóбре.

Якго. Свідку́ю щі́ростю мо́єї любóви и че́сно́ї дóбрості́.

Кассіо. Ві́рю охóчо, и за́втра ж у ра́нці по-

прошу́ цінотливу Дездемóму озвáтись за мéне.
Оччáюсь у моїй фортуні, коли вона́ тут менé
підріже.

Я к г о. Оттáк лóчче. Добрáніч, пáне наказній.
Пійдú чатува́ти.

К а с с і о. Добрáніч, чéсний Якго.

[Вихóдить Кассіо.]

Я к г о.

Ну, хто ж сказáв би, що я тут плуту́ю?

Та́ж рáда ся, що я даю́, и щіра,

И чéсна й так, здаéцця. трéба ó думáть,

Та й спрáвді так вонó, що се дорóга

Знов підойті́ у Му́рина під лáску.

Бо лéгше всéго сéрце Дездемóни

До чéсного прохáння нахиліти.

Вона́ с природи щéдра, як приро́да.

А їй не трóдно Му́рина вблагáти

Хоть б́и зректі́ся и свогó крещéння

И всі́х печáтей и символів віри.

Ё́го душá розм́якла у кохáнні,

Нехáй из не́ї щó захóче ліпить :

Над хі́бами ё́го вона́ богі́ня.

Чогó ж я тут ех́ідний? що порáяв

И показáв путь Кассію́ до щáстя?

Пекéльне божество́! коли́ чорт́ика

Підвóдить нас на грі́х що-найчорні́йший,

То рóбить се під мáскою святóю.

Оттáк и я. Бо, як сей чéсний дурень

Сунéцця с прóзьбою до Дездемóни,

А д́ура Му́ринові ќучить зáчне,

Ввіллóю ё́му́ таку́ отру́ту в ўхо́,

Що се вона́ задл́я ласóти прóсить.

Що більш ёму добра зробіти схоче,
 То більш терятиме у Мура віри.
 Так оберну я добродітель в лёпу,
 И з дбóрости її сплету тенета,
 Та й половлю усіх їх...

Що, Родрикго!

Виходить Родрикго.

Родрикго. Та що? я за нею женусь на вло-
 вах, не так як хорт, що ловить, а що тільки гав-
 кає. Гроші мало не всі роstrинькав; сеї нóчи менé
 аж нáтто дбóре оддубáшено: и здаецця міні, кінéць
 бóде такий, що за мої трудá наберусь дбóвиду,
 и тáкечки, зóвсім бéз грóшей и з невеличкою при-
 бáвкою рóзуму, вернусь у Венéцію.

Я к г о.

Що за нещáсні люде бес терпіння!
 Якá ж се рáна го́цця від рáзу?
 Ми рóзумом, не чáрами все рóбим,
 А рóзум слóхає гайно́го чáсу.
 Що ж тут нелáдно? що тебе побíто?
 А ти ёго за те ис слóужби ви́гнав.
 Хоч де-що виростає и бес сóнця,
 Та що ранійш цвітé, ранійш и спíє.
 Пождí ще трóхи... Ой! та се вже й рáнок!
 В забáві й пра́ці час пливé так швídко.
 Идí, де вкáзано тобi в билéті;
 Идí, кажú; навпóслi взнáеш бiльше.
 Идí ж, идí.

[Виходить Родрикго.

Тепér зроблю двi рéчi:

Моя за Кáссiя попрóсить пáню, —
 Настрóю зáраз...

А сам тим часом Мурина спроваджу
И приведу́ як раз тогді до дому,
Як Кассіо благати зачне жінку...
Оце вона́, дороба до роботи,
Не холодімо ж гаєннєм охоти.

[Виходить.]

АКТ ТРЕЙТІЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Перед Запком.

Ввхóдить Кассіо, с кількома Музиками.

КАССІО.

Заграйте тут, панóве — плáта бóде —
Корóтеньке, гетьману на добридень. [Музики грають

Ввхóдить Дурень.

ДУРЕНЬ. Щò се панóве? чи не були вáші
струмéнти в Неаполі, що так гугнявіють?

ПЕРВИЙ МУЗИКА. Як се, добрòдію, як?

ДУРЕНЬ. Та' ж се, спасібі вам, струмéнти
духовіі?

ПЕРВИЙ МУЗИКА. А вже ж, добрòдію.

ДУРЕНЬ. О, то й спусти хвостá!

ПЕРВИЙ МУЗИКА. Нá що ж спуска́ти хво-
ста, добрòдію?

ДУРЕНЬ. А як же! Щоб так було, як и

в інших духових струментах, які я знаю. Ну, та ось вам, панове, гробші. Гетьман так уподобав вашу музику, що просить вас, ради прихильности, не чиніте нею гук.

Первий Музика. Добре, пане, ми не будемо.

Дурень. Коли в вас є така музика, щоб не було чути, то знов приймайтесь, а про чутну музику гетьман, кажуть, не вельми-то дбає.

Первий Музика. Такі в нас, добродію, нема.

Дурень. Дак поховайте ж ваші дудки в торбіну: бо я йду з господи. Геть собі!

[Виходять Музики.]

Кассіо. Чи чуєш, мій чесний друже?

Дурень. Ні, ваш чесний друг не чує, а я вас чую.

Кассіо. Покинь будласко свої вигадки. Ось тобі кришеник золота. Коли служача пані, прибічниця гетьманши, встала, скажи їй, що Кассіо благає ласки поговорити трішки з нею. Чи зробиш се?

Дурень. Вона вже встала, добродію. Коли хочете потурбуватись сюди, я донесу їй. [Виходить.]

Виходить Якго.

Кассіо.

Спасібі, друже. Саме в пору, Якго!

Якго.

То ви оце ще й не лягали спати?

Кассіо.

Ні, ще. Як розійшлись, уже світало.

Зосміливсь я послати до твоєї

Емілі. Хочу їй попросити

Прокурувать міні як небудь приступ

До добродітельної Дездемони.

Якго.

Прийшлю її сюди до вас негайно,
Та й Мурина вмудріюся вивзвать з дому,
Щоб вам було вольнійше розмовляти.

[Виходить.

Кассіо.

За се тобі я вельми, вельми вдячен.

[Виходить Якго.

Ще не видав я з роду Флорентіна
Добрійшого й чеснійшого над Якга.

Виходить Емиля.

Емиля.

Добрідень, пане наказний наш любий!
Жалкую про пригоду вашу; тільки ж
Усе гаразд знов незабаром буде.
Гетьман про се ж жонюю мав розмову,
И пані гаряче за вас озвалась.
А Мурин каже, той, що ви скололи,
Високої тут слави заживає,
Та ще иде й з великого коліна;
Тим, по здоровому уму, не можна
Було не оддалити вас од служби;
Та він, мовляв, вас любить, и не треба
Вам луччого ходатая над него,
Щоб вас при первій нагоді вернути
На службу знов.

Кассіо.

А все такі прошу вас,

Коли в вас лічить се або́ввозможно,
Знайти міні случай поговорити
На самоті з гетьманшею.

Е м и л я.

Ходімо,

Я проведу́ вас, де вам бу́де мо́жна
Из нею щі́рим се́рцем розмовля́ти.

К а с с і о.

За се я вам завдя́чен ду́же, ду́же.

[Виходять.]

С Ц Ё Н А Д Р У Г А.

Світлиця на Замку.

Виходять Отелло, Якто та Дворяне.

О т е л л о.

Оддай листі́ сі лóцманові, Якто,
И через не́го уклоні́сь вельмо́жним.
А я пійду́ огля́дувати ве́рки.
Прихо́дь туди́.

Я к т о.

Зроблю́, мій до́брий па́не.

О т е л л о.

Чи пійдемо, панове, подиві́тись?

Д в о р я н е.

Вельмо́жного до́броді́я ми слуги́.

[Виходять]

С Ц Ё Н А Т Р Ё Й Т Я.

Перед Запком.

Вийходять Дездемона, Кассіо та Емілія.

ДЕЗДЕМОНА.

Будь певен, любий Кассіо, що зможу,
Усе зроблю я задля тебе.

Е М І Л І Я.

Зробіте, люба пані. Муж мій, знаю,
Сумує так, мов про свою пригоду.

ДЕЗДЕМОНА.

О! чесная душа.

В тім не сумніся,

[До Кассіо.]

Що я вас пороблю такими друзьми,
Як ви й були.

КАССІО.

Добрійшая синьоро,

Що б из Михайлом Кассієм ні сталося,
Він буде вам слугою вірним вічно.

ДЕЗДЕМОНА.

О, вірю й дякую! мого ви пана

И любите и знаєте оддавна.

Бувайте певні, що од вас він тільки

Задля політики оддалюватись буде.

КАССІО.

Так, пані; та політика ся може

Або на довгий вельми час задлітись,

Або водіцею самою пробавлятись,

Чи то в таких обставинах захлінуть,

Що, за очима бівши, геть од місця,

Втеряю ласку й пам'ять у гетьмана.

ДЕЗДЕМОНА.

Ні, не сумнісь. Ось и Еміля свідок,
Що я тобі за місце поручилась.
Знай, що кому я обіцяла дружбу,
Додержую її аж до останку.
Мій пан не матиме покою в мене.
Я знеможу ёго бдиннём щоденним,
Затуркаю ёго до нестерпіння.
Постіль ёму я оберну у школу,
Обід у сповідь, и в усяке діло
Вплету ёму за Кассіа прохання.
Розвеселися ж, Кассіе: скорійше
Ходатай твій умре, ніж занедбае
Твою нещасну справу.

Виходять Отелло та Якго оддалік.

Е м и л я.

Иде сюди й гетьман.

К А С С І О.

Прощайте, пані.

ДЕЗДЕМОНА.

Ні, слухайте, як я просіти буду.

К А С С І О.

Синьоро, не тепер. Міні ніякось...

Не здібен я и до моєї цілі.

ДЕЗДЕМОНА.

Ну, добре; так чиніть, як вам найлучче.

[Виходить Кассіо.]

Я к г о.

Га! се вже й не годіцца.

О т е л л о.

Що ти кажеш?

Якго.

Нічого, пане, чи ... я й сам не знаю.

О т е л л о.

Чи се не Кассію пійшов од пані?

Якго.

Як! Кассію? Ні, пане. Чи то ж можна,
Щоб він од неї утекав, як злодій,
Зуздівши, що йдетé?

О т е л л о.

Се він, здаецця.

Дездемона.

А я, мій пане, з́араз розмовля́ла
З одним просітелем нещасним. Дуже
Він побиваецця, що ти гні́вися.

О т е л л о.

Про ко́го мо́ва се?

Дездемона.

Про наказно́го. Мій ти любий пане,
Ко́лі я в тебе заслужила́ ласки,
Чи зру́шити тебе поту́гу маю,
То помирись из ним тепе́р же, тут же.
Ко́лі тебе не любить він всім се́рцем
И провинив з лука́вства, а не ж жа́ру,
То я не знаю то́вку в че́сних ли́цях.
Прошу́, верні́ ёго.

О т е л л о.

То се він зві́цці...?

Дездемона.

Се він, — такий прини́жений, пону́рий,
Що и міні́ свого́ зоста́вив су́му,
И я суму́ю з ним. Верні́ бо, се́рце!

О Т Е Л Л О.

Ні, не тепер, кохана Дездемона.
Хай іншим часом.

ДЕЗДЕМОНА.

Чи се ж буде скоро?

О Т Е Л Л О.

Для тебе, серденько, як можна скорше.

ДЕЗДЕМОНА.

Сьогодні як вечірі?

О Т Е Л Л О.

Не сьогодні.

ДЕЗДЕМОНА.

Так як обіду завтра?

О Т Е Л Л О.

Завтра дома

Я не обідаю. До замку звано.

ДЕЗДЕМОНА.

Ну, після завтра к ночі, чи в Вівторок

У ранці, у Вівторок о полудні,

Чи к ночі, чи хоть в Сіреду у ранці.

Прощу тебе, скажи, коли, да тільки

Не дальш трех днів. Бо він уже покаявсь.

Та й провина його, як нам здається,

(Хіба що під війну, мовляв, вам треба

И лучшого для прикладу карати)

Така, що тільки пострахати стобіть.

Коли ж, Отелло, прийде він? кажи бо!

Дивуюсь, що о такé було на світі,

В чім я твоєї б не вволила воли,

Або так гаючись стояла! Де ж пак!

Михайло Кассіо, що ти приводив,

Як залицявсь ище, и як же часто,

Як я було тебе суджу в розмові,
Він тяг за тебе руку! сей Михайло
Не має приступу тепер. Ій Бóгу,
Я стільки навіть би зробила...

О т е л л о.

Ну, годі ж, годі вже! Нехай приходить
Коли хоті. Ні в чім тобі не хóчу
Відмовити.

Д е з д е м о н а.

Та се ж и не прохання.

Се все одно, що я ó тебе просіла,
Надінь перчатки, або звіж ситного,
Або укúтайся, або корисне
Зроби собі самому. Ні, коли вже
Схотіла ó я твою любóв извідать,
То мусив би есі щось изробити
Важке, тяжке и претрудне й страшенне.

О т е л л о.

И не відмовив би тобі ні в чо́му.
Благаю тільки, будь така ласкава,
Зоста́в на час мене собі самому.

Д е з д е м о н а.

Тобі відмовити? Прощай, мій пане.

О т е л л о.

Прощай; я за́раз бóду, се́рце Дездею.

Д е з д е м о н а.

Ходім, Емілю.

Так чини́, як хóчеш.

Що ó ні задума́в ти, на все гото́ва. [Виходить з Емилею.]

О т е л л о.

Прекрасне суцество́! Поги́бель вічна
Моїй душі, коли тебе розлю́бить!

И як тебе б я перестав любити,
Настав би всюди хаос.

Якго.

Мій благородний пане...

Отелло.

Що там, Якго?

Якго.

Чи сей Михайло Кассіо, як ви лицялись
До пані, знав, що ви вже полюбились?

Отелло.

Знав од початку й до кінця. Для чого
Про се питаєш?

Якго.

Не для чого, тільки
Задовольняючи мою догадку.

Отелло.

Яку ж се, Якго?

Якго.

Досі я й не думав,
Щоб він коли бував знаком із нею.

Отелло.

О, так! ще дуже часто він між нами
Бував и посередником.

Якго.

Чи справді?

Отелло.

Чи справді? Справді. Що тебе дивує?
Хибá у тебе він не чéстен?

Якго.

Чéстен,

Мій пане.

О т е л л о.

Чѣстен? Ну, так, чѣстен.

Я к г о.

Мій пане, скільки я се знаю.

О т е л л о.

Що там

У тебе на умі?

Я к г о.

Умі, мій пане?

О т е л л о.

Умі, мій пане! Ну, клянуся небом,
Він мов луна у мене, мов на думці
У нього щось чудовишне, гидке,
Чого не сміє виявити. Да що там
Ти думаєш? Я чув, що ти пробовкнув
„Оце вже й не годіцця“, як од пані
Моєї Кассіо відходив. Що ж там
Знайшов есі собі не до вподоби?
А як сказав, що він був мій порадник
Увесь той час, як я лицявся до неї,
Ти вікликнув: „Чи справді“? та й насупивсь,
Неначе щось страшне в тобі озвалось.
Коли мене ти любиш, не таіся.

Я к г о.

Ви знаєте, що я люблю вас, пане.

О т е л л о.

Я думаю, що любиш, и оттім-то,
Що ти так повен вірности и чести,
Що важиш річ свою перш ніж промовиш, —
Оттім мене твоє словце й тривожить.
Бо у людєй фалшивих та ехїдних
Такє за звичай, а в людєй правдивих

Се тайний по́клик, що ис се́рця рве́цця,
Котре́ не впи́нить чу́вства.

Я к г о.

Я за не́го,
За Ка́ссія, гото́в клясти́сь, що че́стен.

О т е л л о.

Я так же ду́маю.

Я к г о.

И лю́дям тре́ба б
Таки́ми бу́ть, як нам вони́ здаю́цця,
Або́ вже йншими́ и не здава́тись.

О т е л л о.

А пе́вно му́сять бу́ти, чим здаю́цця.

Я к г о.

Оттим-то й ду́маю, що Ка́ссій че́стен.

О т е л л о.

Ні, ні, тут е́ щось йнше, щось важни́йше.
Прощу́, кажи́ міні́ так, як ти ми́слиш,
Мов сам до се́бе, и промо́в найгірше
Найгіршими́ слова́ми.

Я к г о.

До́брый па́не!

Прості́ть міні́. Я му́шу все чини́ти
По до́вгу служби́; тут же й раб свобо́ден.
Одкрити́ ми́сли? Що́ ж, як там гидо́та?...
В який черто́г паску́дне не зала́зить?
В яко́му чи́стим се́рці не сідajúть
На су́дищі́ нечи́сті́ підозрі́ння
Из ду́мками́ розу́мними́, святи́ми?

О т е л л о.

Ти конспи́руеш проти́в дру́га, Якго,
Коли́ хоть ду́маеш, що він збешче́щен,

Та й робиш слух ёго чужим для себе.

Я к г о.

Благаю вас... коли я помиляюсь
 В моїх догадках... бо нещасна вдача
 Мене спонукує там зло вбачати
 И підозріти, де нема нічого...
 Нехай ваш розум не звертає вваги
 На думисли мизерні и непевні.
 Ні для впокою вашого — благаю —
 Ні для мого достоїнства и чести,
 Моїх вам не годіцця знати думок.

О т е л л о.

Що ж там за думки в тебе?

Я к г о.

Любий пане,

Дорожче всіх коштовностей для серця
 Мужчини й жінчини їх добра слава.
 Хто краде в мене гроші, краде смітте,
 Таке щось краде, що нічим зробилось.
 Гріш був моїм, тепер ёго, а перше
 Він був рабом у тисячей таких же.
 А той хто добру славу в мене краде,
 Берє такє, що сам не збагатицця,
 Мене ж изробить старцем між старцями.

О т е л л о.

Я хочу знати, що за думки в тебе.

Я к г о.

Не визнає ви моїх таємних думок,
 Хоть би в руках моє держали серце,
 А й натто, як вонó у мене в грудях.

О т е л л о.

Га!...

Якго.

О мій пане! бережітесь жально,
 Сяго зеленобокого дракона,
 Що сам собі вироблює ту піщу,
 Котрою харчіця. Той рогатий
 Живе щасливо, що, дознавшись правди,
 Не любить більш бешчєсниці своєї.
 А от хто жизнь кленє: хто любить,
 Та й не діймає віри; хто сумніця,
 Та й більш ищє, ищє міцнійше любить!

О т е л л о.

О жалосте!

Якго.

Убогий, та довольний, роскошє;
 А Крєзівські скарби убогі будуть,
 Мов та зіма, такому, що боїця
 З багатиря злидєнником зробітись.
 О мій Бже! сохрани весь рід мій
 Од ревности.

О т е л л о.

Як? як се? Се вже й справді

Ти думаш, що я собі зробив би
 Життє из ревности и, мов той місяць,
 Минився від нових що-раз підзбів?
 Сумнінє и декрєт — одно у мене.
 Оддай мене за цапа, як побачиш,
 Що я зробив души моєї ділом
 Такі пузірчаті, пусті догадки,
 Як ти натякуеш. Я не зроблюся
 Ревнівим, чуючи, що в мене пані
 Вродлива, огрядна та бенкетлива,
 Прорєчиста, співоча, веселюща

И танцюрна. Де сяє добродітель,
Там се нове ще сяєво до неї.
Ба й те, що я достоїнствами вбóгий,
Менé наймéнше стра́хом не трівóжить.
Були ж у неї очі в зали́цннвє,
Та й ви́брала менé з усіх. Ні, Якго,
Я перш побáчу, ніж всумніюсь. Всу́мнівся —
Дай до́води; а вже як упевніюся,
Тогді проща́йте и любóв и ре́вність.

Якго.

Я дуже рад. Тепер я з лёгким духом
Вам покажу, як я до вас прихилен.
Прийміте ж се від мене, як повинність.
Про до́води ще не промовлю й слова.
Нагля́дуйте за ва́шою жонóю;
За Кáссієм такóж диві́тесь пильно.
Стреля́йте óком беж жалю́ сліпо́го.
Я ó не хотів, щоб ва́ша благородна
Душа́ терпіла за до́бро на́ругу.
Гляді́ть. Я знаю сих Венеціянок.
Вони́ такі гріхі́ ясу́ють не́бу,
Які́х не сміють ясува́ти му́жу.
В них со́вість не в тому́, щоб зупиня́тись,
А в тім, щоб до́бре из гріхо́м хова́тись.

Отелло.

Так думаеш ти?

Якго.

За вас пійшовши, обманіла ба́тька.
Як перед ва́шим по́глядом тремтіла,
Тогді найбі́льше по́гляд ваш любі́ла.

Отелло.

Се пра́вда.

Якго.

Ну, тепер зміркуйте далій.

Коли була така ще молоденька,
Та вмiла так туманить батьку бчi,
Що той подумав, се було відемство...
Однакож я багачько взяв на себе...
Смирэнно вас благаю, вибачайте,
Не осудить мою до вас прихильность.

О т е л л о.

Ні, я тобі завдячен, поки жiзні.

Якго.

Я бачу, що ваш дух стрiвбживсь трбхи.

О т е л л о.

Ні же, ні же.

Якго.

Я далєбi боюся.

Вповаю, ви зміркуєте, що я вам
Се говорив с прихильности... Да тiлько
Я бачу, що ви зрушенi... Благаю,
Не виведить з моiх рiчєй нiчого
Значнiйшого, як тiлько пiдозрiннє.

О т е л л о.

Ні, ні.

Якго.

Коли ж не вдєржитесь, мiй панє,
Моi слова впадуть в таку гидоту,
Що в мене й думки не було про неi.
Та'ж Кассiо достойний друг мiй... Бачу,
Мiй панє, що ви зрушеннi.

О т е л л о.

Не вельми...

Я певен в тiм, що Дєздємона чєсна.

Якго.

И мно́гі літа ій из є́ї че́стю!

И вам, щоб думати про не́ї до́бре!

Отелло.

Коли́ ж сама́ приро́да, заблуді́вшись...

Якго.

Ото́ ж то й е... як от, хоть б́й... дозвольте

Міні зо́смілі́тися пе́ред ва́ми...

Що знéхтувала всі́ми жени́хами

И клі́мату сво́го и цвіту́ й са́ну.

Приро́да тут усі́м одна́ко пра́вить.

Гум! і́нший тут почу́в би ди́кий по́ваб,

Гидке́ хоті́ння и нелю́дські думки...

Та, ви́бачте в мо́єму́ підозрі́нні,

Я говорю́ не на́впрямкі́ про не́ї,

Хиба́ що, с по́вабу опа́мята́вшись,

Вас до сво́їх люде́й рівня́ти за́чне,

Та й жалкува́тиме.

Отелло.

Проца́й; дово́лі!

Коли́ постереже́ш ище́ що-не́будь,

Скажи́ міні́. Звели́ тако́ж и жі́нці

Присо́чувати. А тепе́р иди́ вже, Якго.

Якго.

Проца́йте: па́не мій.

[Одхо́дячи.

Отелло.

Про що́ було́ жени́тись? Певне́ діло,

Що че́сна ся люди́на бі́льше зна́є,

Ані́ж вия́влює.

Якго, вертаю́чись.

Мій лю́бий па́не,

Коли́б міні́ та вас угово́ріти

Не думати про се. Зіста́вте вре́мю.
 Хоть Ка́ссія й годі́лось би верну́ти
 (Бо він порядкува́в з вели́ким хі́стом),
 Та ви зво́літе ще ё́го приде́ржати :
 Побачі́те, що́ він и що́ на думці́ в не́го.
 Вважа́йте, як за не́го ва́ша па́ні
 Благати́ме вас из вели́ким жа́ром.
 Се бу́де значня́ річ. Тим ча́сом зна́йте,
 Що́ я аж на́тто вже у стра́хи вда́вся
 (Бо я собі́ підзі́рливий не да́рмо),
 А їй — ані́ пів сло́ва. Я про́шу вас.

О т е л л о.

Не бі́йся, я себе́ впиня́ти вмію.

Я к г о.

Ще́ раз приймі́ть моє́ проща́ння.

[Виходить.

О т е л л о.

Коза́к сей вельми́ че́сна лю́дина
 И взнав душе́ю у́ченою до́бре
 Всі́ спо́нуки лю́дзько́го оберта́ння.
 Коли́ мій со́кіл ди́ко є́ пут ирве́ця,
 Неха́й ті пу́та соколі́ні бу́дуть
 Моє́го се́рця стру́ни доро́гі, —
 Я їх порву́ : лети́ собі́ за ві́тром
 На здобі́ч, на тала́н. А я, я чо́рний
 И тих мяке́ньких ви́словок не ма́ю,
 Котрі́ми їх сві́тлішники ча́рують,
 Та и в доли́ну лі́т уже́ спуска́юсь...
 Ну, не вели́ке го́ре ще...
 Жіно́ча зра́да...

Ошу́кано мене́; мо́я уті́ха
 Тепе́р погорда́. О прокля́ттє бра́ка!
 Що́ він да́є нам сі́ ніжні́ исто́ти,

Та не дає їх принаду. Я б лучче
 Хотів бути жабою и годуватись
 Темнішим смородом, ніж оддавати
 Куточок в серці жінцини другому.
 Та се вже язва високо поважних,
 Впривилеєваних не так, як нішші.
 Як смерть, гірка ся доля немину́ча.
 Нам на роду вже язва ся рога́та
 Написана. А ось и Дездемона.

(Виходять Дездемона та Емиля).

Коли вона олжіва, о! то й небо
 Смієцца с себе. Ні, ні, я не вірю.

Дездемона.

Що ж, мій мій Отелю! и обід наш,
 И благородні гості, що закликав,
 Ждуть та пождуть тебе.

Отелло.

Ох, вибачайте!

Дездемона.

Чого твій го́лос так ослаб? Здорів ти?

Отелло.

Болить у мене тут, отту́т у лобі.

Дездемона.

Се певно від бдіння. Вонó минецця.
 Дай завяжу́ кріпéнько. За годину
 И перестане.

Отелло.

Не сягонé ся хустка. [Відкидає хустку.
 Нехай собі. Ходім, иду́ с тобою.

[Виходять Отелло та Дездемона.

Емиля.

Я вельми рада, що знайшла́ сю хустку.

Се первий спомин в неї від Отелла.
Чудний мій муж сто раз менé навчае,
Щоб я украла. Та вона так любить
Сей знак (бо закликав її до віку
Хранити Мурин), що не випускае
Из рук, цілуе й розмовляє ніжно.
Я вишию таку для Янга хустку.
Бог знае, на що се ёму здалося...
Міні абі ёго вволіти волю.

Виходить Яко.

Я к о.

Ге-ге! ти щò тут самотою робиш?

Е м и л я.

Не сёрдся, я для тебе щось робіла.

Я к о.

Для мене? Ти для мене бiльш не зробиш...

Е м и л я.

Як щò?

Я к о.

Як жінку нависноголову...

Е м и л я.

Та й годі? А скажи ж тепер, щò дав би
Міні за ту самісінку хустину...

Я к о.

Щò там за хустка?

Е м и л я.

Щò за хустка? Ось щò!

Се в Дездемони первий подарунок
Од Мурина, що ти про него кучив...

Я к о.

Дак ти и вкрала в неї?

Е м и л я.

Ба, ні: вона сама її згубила,
А я, тут бувши, и взяла. Дивись лиш.

Я к г о.

От добра дівчина! Ну, ке ж, давай же.

Е м и л я.

Про що вона тобі? чого так пильно
Бажав сего?

Я к г о.

А що тобі до того? [Вириваючи хустку.

Е м и л я.

Коли се не яка велика справа,
Верний міні. О бідна пані! як побачить,
Що загубила хустку, то й здуріє.

Я к г о.

Не знай про неї. Вельми пильна справа.

Иди, иди від мене.

[Виходить Емиля.

Згублю я хустку в Кассієвій лѣжкі,
А він нехай там знайде. Сі дурніці,
Легкі як вѣздух, для ревнивця важні,
Мов покрепленне ис Письма Святого.
Вонό такі що-небудь зробить. Мурин
Вже бореця з отрутою моєю.
Бо небеспечні думки та ж отрута.
Іх спершу и смаком насилу вхѣпши,
А ввійдуть трѣшки в кров, то загоріцца,
Мов сірчанá копáльня... Я й казав так...

(Виходить Отелло.)

Ось він иде! Ні мак, ні мандрагора,
Ні всі зілля снотворніи на світі
Тепер не вернуть сна тобі такого,
Який ти знав ще вѣбра.

О т е л л о.

Га! га! зрада!

Менé сфалшивити?

Я к г о.

О мій гетьмане!

Що се вам? кінте се, забўтте.

О т е л л о.

Геть, шчезни! ти оддав менé в катівню.

Клянўся, лўчче знать велику зраду,

Нїж знати мáло.

Я к г о.

Що ви, мій гетьмане?

О т е л л о.

Чи чув я крадені години ласі?

Не бáчив я, не дўмав, не терзався.

И сю ніч дóбре спав, и бóв весéлий,

И Кáссієвих не знайшов цілўнків

У неї на губáх.

Когó окрáдено, байдўжного про шкóду,

Не знай, то й бóде все ненáче ціле.

Я к г о.

Міні се гірко чўти.

О т е л л о.

Щаслівий був би я, хоть бїи все вїйсько

С пьонїрами полáсувалось нею,

Абїи не знав я. А тепér на віки

Прощáй, висóкий дўху и вгонóбо!

Прощáй, пернáте вїйсько, гóрдї бїтви,

Що й ш честолўбства рóблять добродїтель!

Прощáй, и ржўчий кóню й трўби й сўрми,

И духодвїжні тулумбáси й флэйти,

И царювїтий стáгу, и вся шáно,

Пихó и гóрдосте, пригóди й сла́во!
 И ви проща́йте, па́губні гарма́ти,
 Що гримите́ мов Зеве́ бессме́ртний з неба́!
 Проща́йте! вже кине́ць мо́й робо́ти.

Якго.

Чи се ж може́вна річ, мій па́не...

Отелло.

Ледáщо! ти міні се му́сиш певно
 Вказа́ть, що та, когó люблю́, блудни́ця!
 Дай до́вод певний, я́вний, очови́стий,

[Вхопивши ёго за Горло.]

Ато́ клянусь бессме́ртною душе́ю,
 Тобі ó соба́кою родитись лу́чче,
 Ніж о́дповідь дава́ть гніву́ мо́єму!

Якго.

От до чо́го дійшло́!

Отелло.

Нехай я ба́чу,

Або́ хоть так поста́в міні сю спра́ву,
 Щоб ні за що́ сумні́нне не чепля́лось,
 Ато́ здиха́й!

Якго.

Мій благо́рдний па́не...

Отелло.

Коли́ се клеветá, міні на му́ку,
 То перестáнь моли́тись, зни́щи сові́сть,
 И на стра́шне грома́дь стра́шнійше,
 Робі́ такé, щоб не́бо заридáло
 И вся́ земля́ зляка́лась: бо нічо́го
 Вже́ більшого́ не дода́си до су́ду.

Якго.

О милосе́рдий Бо́же! заступі́ся

Хоть ти за мене. Та чи ви ж людина?
 Чи есть у вас душа, або хоть розум?...
 Бог з вами! гóді вам служіти!
 О, горе дурневі, що й ш чéсти рóбить
 Собі порóк!... О світе, о, ти звірю!
 Знай, знай... о світе!... буть прóстим, чéсним,
 Се не беспéчно... Дякую за шкóлу.
 Од нині я всіх друзів оццурáюсь,
 Коли за дружбу да такé приймáти.

ОТЕЛЛО.

Ні, стій... Ти мусиш чéсним буть...

Якго.

Я мушу буть розумним. Бо честівость,
 Се дýра, що теряє заробіток.

ОТЕЛЛО.

Клянýся світом, так міні здаéцця,
 Що пáні в мене чéсна; а знов здáсця,
 Ненáче и нечéсна. И про тебе
 Я дýмаю, шо ти душа правдiва,
 А знов міні здаéцця, шо ти клéплеш.
 Я хóчу мáти який нéбудь дóвод.
 Моé имя булó як лик Дiáни;
 Тепér замáзане и чóрне, náче
 Моé лицé. О, есть ищé на світі
 И верiвки й ножi, або отрута,
 Абó огóнь, або водá, шо тóпить!
 Не потérплю сéгó... Колиб же пéвність!

Якго.

Я бáчу, пáне, вас жерé досáда.
 Жаль, шо довiв до неi. Так ви пéвним
 Хотiли б буть?

О т е л л о.

Хотів би? ні, я хочу!

Я к г о.

И можете. Та як? чого вам треба?
Застать їх на гарячому учінку?
Побачити її під *ним*...

О т е л л о.

Смерть и пекло! о!

Я к г о.

Міні вонó труднім здаєцца ділом,
Щоб привести їх до такої сцени.
Бо не дурні вони, щоб смертне око
Вбачано, як вони товчущця,
Опріч їх власного. Ну, щò ж? и як же?
Щò я казатиму? и де тут півність?
Річ неможéбна се вам бачить,
Хоть будь вони бес соромá, як кóзи,
Хоть будь вони палкі, як обіз'яни,
И біснувáті, як вовкі у тіцці,
Абó безумні, ак п'яна дурнóта.
Ну, та коли, кажú, які догáдки,
Чи то які обста́вини могу́щі,
Що до дверей як раз приводять правди,
Задовольнять вас трóхи, то се можна.

О т е л л о.

Дай я́вний довод, що вона́ невірна.

Я к г о.

Я не люблю такі служби,
Та вже зайшов у цій далéко справі,
Задля дурної чесности й любви,
Пійду́ и дальш. Неда́вно ми лежали
Ис Кáссієм; боли́ли в мене зуби,

И дуже довго я не міг заснути.
 Буває інший слабодух таківський,
 Що про свої діла и сонний мімрить.
 Таким собі и Кассіо удався.
 Изб сну, чую: „Люба Дездемона,
 Буваймо, каже, сторожки в любові!“
 А потім ухопів мене за руку:
 „О любе, каже, существо!“ и кинувсь
 Мене так навіженно цілувати,
 Неначе рвав с коріннем поцілунки,
 Що в мене на губах повиростали.
 А далій ногу на мене закинув,
 Поцілував мене и так промовив:
 „Будь проклята ся доля бідолашня,
 Що Мурину тебе запропастила!“

Отелло.

Чудовишно! о, се не людзьке діло!

Якго.

Та се ж був тільки сон, мій пане.

Отелло.

Ба, він виявлює, що справді сталося.

Якго.

Хоть се и сон, та в нім тяжке сумнінне,
 И помагає він уликам іншим,
 Легким...

Отелло.

Я розірву її на шматте!

Якго.

О, ні! держітесь розуму: бо ще ми
 Не бачимо учинку; ще річ можна,
 Що пані... От ви що міні скажіте:
 Чи ви не бачили в руках у пані

Суніцями мерéжаної ху́стки?

О т е л л о.

Се я їй дав: се мій гостінець пер́вий.

Я к г о.

Не знав се́го я, тільки ба́чив ху́стку

Як раз таку́ у Ка́ссія се́годні.

Він бо́роду втира́в. Тепе́р я ба́чу,

Що се та са́ма.

О т е л л о.

О, ко́ли та са́ма...

Я к г о.

Чи та, чи ін́ша, та ко́ли від не́ї,

То проти́в не́ї се но́ва ули́ка.

О т е л л о.

Ко́либ сей раб мав со́рок тисе́ч жи́зней!

Бо одні́ міні́ для по́мети ма́ло.

Тепе́р я ба́чу пра́вду. Глянь же, Якго:

Так я здмухну́в мою́ любо́в, на вітер.

Кіне́ць їй. О, вихо́дь же, чо́рна По́место,

Ис преиспо́днёго тво́го затво́ру!

Одда́й, Любо́в, віне́ць свій и престо́л свій

В мо́їй душі́ Нена́висті, тира́ну.

Напру́жуйте́ свої́м запáсом, гру́ди:

Рига́йте га́спедзькими́ язика́ми!

Я к г о.

Спокі́йтесь бо!

О т е л л о.

Крові́, крові́, о, крові́!

Я к г о.

Пості́йте, ще й розду́мається, мо́же.

О т е л л о.

Ніко́ли, Якго. Так як Понт хо́лодний

Не знає вороття́ и безустанно
 До Пропонти́ди й Геллеспонту́ ріне.
 Мої криваві думки, збунтува́вшись,
 Не озирну́дця на люббв покі́рну,
 Поки́ їх проглине́ широкá помета.

[Ставши на вколішки.

И от, клянусь сим мармуровим небом,
 Шануючи мою священну клятву,
 Що я сповню́ обіт!

Якго.

Ще не вставайте. [Ставши на вколішки.

И ви, стихії, що кругом обстали!
 Свідкуйте всі ви, що прихильний Якго
 Присвячує свій ро́зум, ру́ки й се́рце
 На послугу Отелловій обіді.
 Нехай звелить, а в мене послухання
 За каяттє́ и милосерде́ ста́не,
 Якé б там ні було́ криваве́ діло.

Отелло.

Не дяками порожніми вітаю
 Твою́ прихильность, ні я за́раз
 Ї прийму́ и дам тобі роббту.
 За сі три дні щоб я почув от тебе,
 Що Кассія нема́ на світі.

Якго.

Мій друг умер. Сказали, и вже сталося.
 Ну, а вона́ нехай живе́.

Отелло.

Прокляття
 Не соромляжій шлюсі! о, прокляття!
 Ходімо звіццілья. Я заховаюсь,
 Чи не придумаю, як швичче стратить

Вродливе чортені. Тепер ти, Якго,
Мій наказний.

Якго.

Я ваш увесь на віки. [Виходять.

С Ц Е Н А Ч Е Т В Ъ Р Т А.

Т а м ж е.

Виходять Дездемона, Емиля та Дурень.

ДЕЗДЕМОНА. Чи ти, коза́че, не зна́єш, де Ка́с-
сієва ле́жа?

ДУРЕНЬ. Не смію сказа́ти, щоб він лежа́в.

ДЕЗДЕМОНА. Чом не смієш?

ДУРЕНЬ. Він во́йка, а назва́ти во́йку ле́жнем
все одно́, що проко́лотись.

ДЕЗДЕМОНА. Та го́ді! Де він стоі́ть?

ДУРЕНЬ. Сказа́ти, де він стоі́ть, все одно́, що
сказа́ти, де він лежи́ть.

ДЕЗДЕМОНА. Що́ ж тут за товк?

ДУРЕНЬ. Я не зна́ю, де він стоі́ть, и для ме́-
не ви́думати яку́ ле́жу и сказа́ти, що він лежи́ть
тут а́бо там, все одно́, що лягті са́мому.

ДЕЗДЕМОНА. Мо́жеш ти роспита́ти про не́го
и дові́датись од і́нших?

ДУРЕНЬ. Я ві́сповідаю ввесь сві́т про не́го,
сі́рич пита́тиму, а вони́ відка́зуватимуть.

ДЕЗДЕМОНА. Зна́йди́ ж є́го та приведи́ сюди́.

Скажи, що я вблагала за нього мого пана, и вповаю, що все буде гаразд.

Дурень. Зробити се не буде над розум людзький, тим я попробую зробити. [Виходить.

Дездемона.

Де б я могла хустину ту згубити?

Емиля.

Не знаю, люба пані.

Дездемона.

О, лүчче б я калітку загубила,
Крузадами набіту! Се ще добре,
Що благорідний Мүрин мій упевнен
И не ревнівий, як злиденні люде:
Атó б взяли ёго недобри дүмки.

Емиля.

Він не ревнівий?

Дездемона.

Він? Міні здаецця,

Що сонце, де на світ він народівся,
Из нього виссало такі химери.

Емиля.

Ось він идé.

Виходить Отелло.

Дездемона.

Тепер не віччеплюся,

Докіль він Кассія до себе не покличе. —

Ну, що, мій пане, як вам?

Отелло.

Так, нічого,

Мой ти добра.

[Стиха: О, як трүдно нічить! —

А ти як, Дездемоно?

ДЕЗДЕМОНА.

Я здорова.

ОТЕЛЛО.

Дай руку. О, рука ся вохкувата!

ДЕЗДЕМОНА.

Не знає, старости, ані турботи.

ОТЕЛЛО.

Ні, се що ти плідна и серцем щедра...

Гаряча й вохкувата. Йй би треба

Не заживати так багато волі,

А по́стувати бiльше та моли́тись,

Та истязати себе святим говiнням:

Бо тут поте́ молодé чортятко,

Що звiкло бунтува́тись. Гарна рúчка...

И щедра.

ДЕЗДЕМОНА.

Ти се можеш говори́ти:

Вона тоби́ подарувала й серце.

ОТЕЛЛО.

О, щедра, так! В старовину́ водило́сь,

Що серце оддавало́ руку; от же

Нова́ геральдика́ уже́ не серце,

А руку́ оддае́.

ДЕЗДЕМОНА.

На се не знаю́,

Як відказа́ти. Ну, ти ж обiцявся?

ОТЕЛЛО.

Що́ обiцявся я, мой ти ци́цю?

ДЕЗДЕМОНА.

А я по Ка́ссiя уже́ послала́,

Що́б до тебе́ прийшо́в погово́ри́ти.

О Т Е Л Л О.

Який у мене нежит! Ке лиш хустки.

Д Е З Д Е М О Н А.

Ось хустка.

О Т Е Л Л О:

Ні, тієї дай, моєї.

Д Е З Д Е М О Н А.

Нема тієї.

О Т Е Л Л О.

А, нема?

Д Е З Д Е М О Н А.

Немає.

О Т Е Л Л О.

Велика шкода се. Бо ту хустину
Дала ще матері моїй циганка.
Вона була воробжка, и уміла навіть
Читати людські мислі, и сказала:
Покі ти не втерієш сії хустки,
Ти не втерієш и над мужем власти,
Над серцем чоловіка; як же згубиш
Чи оддасі кому, то око мужа
Зненавидить тебе, и в серці в него
Нове якесь коханне обізвєцця.
Вміраючи, мої покійна маї
Міні подарувала ту хустину,
И наказала, щоб оддав я жінці,
Коли судилося міні женитись.
Так я й зробив. Храни ж мою хустину
Мов неоцінену зиніцю ока.
Згубити чи оддати, се нещастє
Такє, що більшого нема й на світі.

Дездемона.

Чи справді?

О т е л л о.

Вірне слово. В тій тканині
Е чарі. Бо, в пророчім иступленні,
Мерéжила її старá сивілла,
Що двісті раз вбачала обхід сонця.
Освячені були й шовкові черви,
А шовк фарбовано ропію з мумій,
Що вітекла с сердець дівочих чистих.

Дездемона.

Невжé? И це все правда?

О т е л л о.

Найправдівша.

Тим вельми оглядно храни сю хустку.

Дездемона.

О лучче б же міні її й не бачить!

О т е л л о.

Га! чом же се?

Дездемона.

Чогó се ти говориш так сердито?

О т е л л о.

Згубила? втратила? кажи, нема вже?

Дездемона.

О небеса, хранить нас!

О т е л л о.

Що ти кажеш?

Дездемона.

Я не згубила. Ну, а як згубила б?

О т е л л о.

Як?

ДЕЗДЕМОНА.

Ні, я не згубила.

ОТЕЛЛО.

Принесі ж до мене.

ДЕЗДЕМОНА.

И принесу, та не тепер. Бо, бачу,
Се с хитрощів, аби я не просила.
Нехай бо Кассіо у службі буде!

ОТЕЛЛО.

Подай міні її. Я починаю...

ДЕЗДЕМОНА.

Та годі, годі!

Ти луччого не знайдеш чоловіка.

ОТЕЛЛО.

Дай хустку...

ДЕЗДЕМОНА.

Ні, перше ми про нього...

ОТЕЛЛО.

Дай хустку...

ДЕЗДЕМОНА.

Він же всі свої надії

Снував на дружбі, на твоїй любові;
С тобою він діяв и небеспечність...

ОТЕЛЛО.

Дай хустку...

ДЕЗДЕМОНА.

Ні, се ти його вже кривдиш.

ОТЕЛЛО.

Геть!

[Виходить Отелло.]

ЕМИЛЯ.

Се не ревнивий в вас?

Д Е З Д Е М О Н А.

Не бачила ёго таким ніколи.
В тій хусці справді єсть якісь чарі.
О, я нещасна, що її згубила!

Емиля.

И в рік и в два не визнаєш чоловіка.
Вони жолудки тільки, ми ж їх пійца.
Вони жеруть нас, и удовольнівшись,
Ригають нами...

Ось и Кассіо из Якгом.

Виходять Кассіо та Якго.

Якго.

Ніяким іншим рббом: через неї...
Та ось, на щастє, и вона. Просіте ж.

Д Е З Д Е М О Н А.

Що, добрий Кассіо? що в вас нового?

К А С С І О.

До вас, вельможна пані, знов с прошеннем.
Благая вас, из добрости своєї
Зробіть, щоб я ожив, щоб я був членом
Люббви чоловіка, що від сёрця
И від душі шаную й поважаю.
Не гайтесь: бо коли вже я так винен,
Що ні мої заслуги, ні скорббта,
Ні заслужити в б́удучім надія
Міні ёго ласкавости не вернуть,
То хоть се знатиму, и то вже б́лаго.
Тогді я вдовольнюся по невблі,
И на якісь дорбзі іншій б́уду
Хилятись попід віконню в фортуні.

Д Е З Д Е М О Н А.

Ой леле, Кассіо наш благорóдний!
 Тепер моє прохання не помóже.
 Мій пан не мій пан бiльш: я й не впізнала б,
 Колиб ёго лице, як дух, змінилось.
 Нехай так за мене святіі молять,
 Як я за вас ёго молила щиро,
 И за мольбу втеряла ласку в него.
 Тепер ви мусите терпінне взяти.
 Що буде можна, я зроблю; за вас я
 Зосмілюсь бiльш, анiж змогла б за себе.
 Сёго з вас дóсить.

К А С С І О.

То гетьман розсердивсь?

Е м и л я.

Він тільки що пийшов, и страшно справді
 Було дивитись на ёго турóту.

Я к о.

То й він буває гнівен? Я був свідком,
 Як рознесла по вóздуху граната
 Ёго ряді и вiрвала, мов дiвол,
 Из рук у него брата... Він розсердивсь?
 Се щось непевне сталося. Мúшу зараз
 Ийти до него. Се щось вельми вiажне,
 Коли розсердивсь.

Д Е З Д Е М О Н А.

Иди будласко. — [Виходить Яко.

Се певно про якісь дознався справи:
 Абó в Венеції прийшли с сенату вiсті,
 Абó и в Кiпрі щó недобре склалось,
 Що дух ёго ясний так возмутiвся.
 В таких случаях чоловік, з досади,

На щось велике за мале гнівїцця.
 Да так и есть. Бо заболїть в нас палець,
 И всі здоробї члени наші чують
 Сю біль. Та мусимо ж и те ми знати,
 Що чоловіки не богї, и хто з них
 Таким як той жених обачним, був би!
 Полай мене, Емїлю: я, мов воїн
 Невстрїйливий, в душі моїй судїла
 Ёго неласку; а тепер вбачаю,
 Що підкупила свїдків против него.

Е м и л я.

Дай Бóже, щоб се государні справи
 Були, як вам здаецця, а не ревність!

Дездемона.

О день гїркий! я ж не дала причїни.

Е м и л я.

Ревнїві люде знать сего не хочуть.
 Вони ревнують нас не за причїну,
 А черес те, що удалїсь ревнїві.
 Бо ревність, се — страшенне чудо-юдо,
 Що и зачне самó себе, и зродить.

Дездемона.

Не допустї ёго д'Отелла, Бóже!

Е м и л я.

Амїнь, мої госпоєю дорогенька.

Дездемона.

Пїйду ёго шукати. Пїдождїте
 Тут, Кассїо. Я подивлюсь, чи мójна
 З ним говорїть; то знов зачну благаїти,
 И все зроблю, що тїлько бóду в сїлах.

К а с с і о.

Низенько кланяюсь, вельмójна панї.

[Виходять Дездемона та Емїля.]

Виходить Бянка.

Б я н к а.

Здорóв був, Кассіо!

К а с с і о.

Куді ти, Бя́нко?

Як пожива́еш, се́рденько, як мо́жеш?

А я, мо́є коха́нне, йшо́в до те́бе.

Б я н к а.

А я до те́бе, Ка́ссіо, до ле́жи.

Що́ се таке́? нема́ тебе́ вже́ тижде́нь!

Сім де́нь и сім но́чей те́бе́ нема́є,

Нема́ сто ші́сьдесять го́дін и ві́сім;

А як не ба́чиш ми́лого у ві́чі,

Се в сто ші́сьдесят ві́сім раз зда́ецця

Ще́ до́вше, ніж пока́зує го́динник.

Що́ за нудьга́ лі́чити!

К а с с і о.

Ви́бач, Бя́нко.

Мене́ важкі́, як о́ливо, да́вили дум́ки.

Я о́плачу́сь я́кімсь во́льнійшим ча́сом.

Тепе́р же, ми́ла Бя́нко, глянь, ось ху́стка.

[Даючи їй Дездемонину Хустку.]

Здійми́ міні́ як раз таку́ мере́жку.

Б я н к а.

А звідкі́ля се, Ка́ссіо, у те́бе?

Се, пе́вно, па́м'ять од но́вого дру́га?

Не ба́чивши журба́, тепе́р знов і́нша.

От до чо́го дійшло́!

К а с с і о.

Та го́ді, го́ді!

Верні́ свої дога́дки чо́рту в зу́би,

Звідкі́ль ти и взяла́ їх. Ти ревну́єш,

Що се від когось на незабудь дано.
Ні, вірне слово, Бянка.

Бянка.

То чиє ж се?

Кассіо.

Не знаю, серце: я знайшов у себе
В кімнаті, и вподобав сю мережку.
Поки спитають хустку (вже ж бо, певно,
Спитає хтось), хотів би я мережку
Скопирувати. То візьмі та віший,
А на сей час зістав мене самого.

Бянка.

Зіставити тебе? для чого ж?

Кассіо.

Я дожидаюсь тут мого гетьмана,
И се не в лад було б, та я й не хочу,
Щоб він мене тут бабієм побачив.

Бянка.

Чого ж се?

Кассіо.

Не того, що не любів би.

Бянка.

Ні, се того, що вже мене не любиш.
Хоть проведи ж мене извіцці трішки,
Та обіцяй прийти в ночі раненько.

Кассіо.

Хибá що трішки: бо я мушу ждати.
С тобою ж ми побачимося скóро.

Бянка.

Ну, дóбре ж, дóбре. Мусимо коритись.

[Виходять.]

АКТ ЧЕТВЕРТИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Там же.

Всходять ОТЕЛЛО та ЯКГО.

ЯКГО.

Так думаете ви?

ОТЕЛЛО.

А як же, Якго?

ЯКГО.

Поцілувати тайно!

ОТЕЛЛО.

Се переступ.

ЯКГО.

Абб полéжати нагóю з дрúгом
З годíну там чи й бiльшенько безгрiшно?

ОТЕЛЛО.

Лежáть нагóю, Якго, и безгрiшно?

Се лицемiрство перед Сатанóю.

Тих, що у свiтостi своїй так чiнять,

Скушають чѣрти, а вони — и небо.

Якго.

Коли вони нічого бiльш не рблять,
То се ще не тяжкий гріх и прощений
А от, як дам я жінці хустку...

Отелло.

То що тогді?

Якго.

Тогді вона ii, мій пане; власне ж,
Я думаю, вона й оддати може,
Кому хоті.

Отелло.

И честь ii; то може

И честь свою кому хоті оддати?

Якго.

Ні, честь ii есенція незрима.
Бо честь буває и в таких частенько,
С когó ii нема; а хустка...

Отелло.

Клянуся небом, рад би я забути
Про неі. Ти сказав... О, о, ся хустка
Ширіе так над памяттю моєю,
Як ворон над зачумленим будінком,
Віщуючи біду!... Вона у него?

Якго.

То що ж с тогó?

Отелло.

Се певно вже погано.

Якго.

А що, колиб я вам сказав, що бачив,
Чи чув, як він вас нівечив?... Бо в світі
Бувають и такі ледачі люде,

Що, як підгорнуть під себе коханку,
 Чи неодступністю свого прохання,
 Чи добровільністю її капризу,
 То й бовть...

О т е л л о.

А він хибá казав що небудь?

Я к г о.

Казав, та, знаєте й самі, не більше,
 Як те, від чого відклястися можна.

О т е л л о.

Що ж він казав?

Я к г о.

Що він, не знаю, як би...

О т е л л о.

Що? що?

Я к г о.

Лежав...

О т е л л о.

Из нею?

Я к г о.

З нею, чи на ній, як хочте.

О т е л л о. Лежав из нею! лежав на ній... О гидото!... Хустка... сповідь... хустка... Допитатись, та й на шибеницю за ёго працю... Пёрше на шибеницю, а тогді допитуватись... Я тремчу, подумавши про се. Природа не вдягаецця в такé страшне страданне, без якогось віщування. Се не слова так струснули мене... Пш! Носі, уши и губи... Чи то річ можлива?... Сповідь!... Хустка! О чорте!

[Падає, б'ючись у землю.

Я к г о.

Робі, робі своє, отруто, діло!

Оттак-то лóвлять легковірних дурнів.
 Так осорóбляють и чістих женщин
 Невинних й достóйних.

Гов! мій па́не!

Вихóдить Кассіо.

Гетьма́не мій! Отéл...

А, Кассіо!

Кассіо.

Що тут такé?

Якго.

З гетьма́ном ста́лася паду́ча бо́лість.
 Оце́ вже дру́гий раз: и вчóра па́дав.

Кассіо.

Потри́ ёму́ виски́.

Якго.

Ні, не займа́ймо.

Не зупиня́ймо бо́лести в дорóзі:
 Ато́ у не́го вдáрить пі́на з ро́та,
 И за́чне за́раз ди́ко біснóватись.
 Диві́сь, він издвигну́вьсь. Ось оддалі́ся.
 Очу́няе вже за́раз та й уста́не.
 Як пі́йде, я до те́бе ма́ю пильне ді́ло. —

[Вихóдить Кассіо.

Як вам, гетьма́не? Мо́же, ви забі́лись?

Отелло.

Смі́єсья з ме́не?

Якго.

Я? из вас смія́тись?

Клянóсья не́бом, я хотів би тілько́,
 Щоб ви, як муж, сво́е терпі́ли го́ре.

О т е л л о.

Рогáтий муж — чудóвище, звірі́яка.

Я к г о.

О, скі́лько ж то чудóвищ по сто́лицях!
И мно́го з них превві́чливих чудóвищ.

О т е л л о.

А що́, признáвся?

Я к г о.

Па́не мій ласка́вий,

Бува́йте му́жним: та́ж на сві́ті ко́жен
Хто ма́є бо́роду, в одні́м из ва́ми
Яре́мці ходи́ть; мно́гі милліо́ни
Ляга́ють спа́ти на чужо́му лі́жку,
Що й присягну́ли б, іх вонó еді́не!
Ви не с послі́дніх: ва́ша лу́чча до́ля.
О, се чортя́ча з нас на́ру́га злю́ща —
Голу́бити обма́нщицю на ло́жжі
И ду́мати, що се исто́та чи́ста!
Ні, лу́чче зна́ти: бо коли́ я зна́ю,
Хто я, то зна́тиму, що́ й з нею́ бу́де.

О т е л л о.

О, ти розу́мен! се рі́ч певна́.

Я к г о.

Ось ста́нте на хвилі́нку ўзо́бч,
Да ті́лько мо́вчки слуха́йте, що́ бу́де.
Як вас тут ва́ше го́ре прида́вило
(Не лі́чила б тако́му му́жу сла́бість),
Прихо́див Ка́ссіо. Я геть спрова́див,
И до́бре вкрив, що́ з ва́ми приключі́лось,
И попро́сив, щоб він ще на́верну́вся
Погово́рити. Він се оби́цявся.
Схова́йтеся ж та уважа́йте, як він

Морґатиме, всіхатимецця хітро,
 И як погórду на лиці ока́же.
 Бо я про все знов віпитаю в не́го,
 Де, як, як ча́сто и коли́ й як до́вго
 Голу́бив ва́шу па́ні, и коли́ знов
 Изля́жуцця. Диві́теся на же́сти,
 Да тільки терпелі́во, щоб від ме́не
 Ви не почу́ли, що ви не мушчі́на,
 А тільки біснуба́тий.

ОТЕЛЛО.

Чу́еш, Якго?

Здиву́ю я тебе́ моім терпінне́м,
 Здиву́ю ж (чу́еш?) и крива́вим ділом.

Якго.

И то незгірш, да тільки все у по́ру.
 Иді́те ж зві́нци!

[Отелло виходить.]

Я про Бя́нку бу́ду
 Бала́кати, про молоді́чку го́жу,
 Що заробля́ и хлібець и оде́жу,
 Торгу́ючи бажан́нями свої́ми.
 Вона́ од Ка́ссія нежі́ва ходить.
 Така́ гірка́ вже сих моргу́шок до́ля,
 Що ду́рить, ду́рить, та й сама́ здурі́є.
 Він, чу́ючи про не́ї, знай регоче́. —
 Та ось и він.

(Верта́ецця Ка́ссю.)

Тепе́р засмі́йся тільки́,
 То й скру́тицця Отелло́: бо снові́дна
 Їго́ ревні́вость попереверта́є
 И смі́х и же́сти, и саму́ недба́лість
 Біда́хи Ка́ссія.

Як живе́те ви,

Мій пане наказний?

Кассіо.

Ще гірш віт того,

Що ти менé титулом титулуєш,

Котрий менé вбиває.

Якго.

Дездемону

Просі, и певно допевнієся діла.

Колиб та Бянчина була в цім воля,

Як скóро допевнієся ó!

Кассіо.

Бідолашна!

Отелло стиха.

Дивісь, ужé й смієцця!

Якго.

Я на віку своїм ищé не бачив,

Щоб жéнщина мушчїну так любила.

Кассіо.

Нещасна! и міні такі здаєцця,

Мов би вона менé и справді любить.

Отелло стиха.

Так, він цураєцця, та ще й смієцця.

Якго.

Ось слухай, Кассіе.

Отелло стиха.

Оцé ёго він

Притїсне, щоб сказа́в. Так, дóбре, дóбре.

Якго.

Вона гóвóрить, що женїтись хóчеш.

Чи справді се на думці в тебе?

Кассіо.

Ха, ха, ха!

ОТЕЛЛО.

Ти насміявся з мене? насміявся?

КАССИО. Я женітись из нею?... ис потаскушкою? Прощу тебе, змілуйся хоть трішки над моім рózумом; не думай, що він так занедужав. Ха, ха, ха!

ОТЕЛЛО. [стиха]. Так, так, так, так. Хто вийграв, той смієцца.

Якго. Дáлебі плéщуть, що ти з нею ожéнився...

КАССИО. Прощу тебе, говори по правді.

Якго. Нехáй я бóду ледáщо.

ОТЕЛЛО [стиха]. Ти вже й назначів мене? Дóбре.

КАССИО. Ся обізіна самá пускає поголóску. Вона пéвна, що я ожениóсь из нею, тільки не з моєї обіцянки, а с свого закохáння та величáння.

ОТЕЛЛО. [стиха]. Якго моргає міні: оцé він зачинáє оповіданне.

КАССИО. Була недáвно тут. Усюди за мною вганяє. Якóсь, розмовляю на морськóму бéрезі з венецянками, аж приходить ся божевільна, та й вішаецця міні на шию...

ОТЕЛЛО [стиха]. Кричучи: „О дорогéсенький Кáссіе!“ Се видно з ёго ужімок.

КАССИО. Ощепірилась та дава́й милува́ти да пла́кати, та мяшкурити, та цупити мене. Ха, ха, ха!

ОТЕЛЛО [стиха]. Се він роска́зує, як вона тягла ёго в мою кімнату. О! я ба́чу твого нóса, та не ба́чу соба́ки, котро́му кину ёго,

КАССИО. Ні, міні треба віччепітись від неі.

Якго. Передо мною! Дивісь, ось вона йде.

Виходить Бянка.

Кассіо. Се другий тхір, та ще й пахущий. —
Чого ти так ганяєся за мною?

Бянка. Нехай за тобою ганяєця чортяка
с своєю матіррю! Про що в тебе ся хустка, що ти
міні віддав? Я була дурна, що взяла. Щоб міні та
вишивати з неї?... Гарна робота, що ти знайшов
у своїй хаті, и не знаєш, хто її лишив. Се знак
якоїсь полюбовниці, а міні з него вишивати? На,
оддай ёго своїй куклі. Де б ти ёго ні взяв, я з него
не вишиватиму.

Кассіо. Що се, моя любя Бянка? що се ти
торочиш?

Отелло [стиха]. Клянусь небом, се певно мой
хустина!

Бянка. Коли хочеш сегодні в мене вечеряти,
приходь; а не хочеш, приходь, коли тобі заманецця.

[Виходить.

Якго. За нею, за нею!

Кассіо. Далєбі мушу; ато лаятимецця серед
гулиці.

Якго. Вечерятимеш там?

Кассіо. Та думаю.

Якго. Мбже, й я прийду до тебе: бо міні
дуже треба с тобою побалакати.

Кассіо. Приходь будласко.

Якго. Иди вже, буде.

[Виходить Кассіо.

Отелло [наближуючись]. Як міні вбити ёго,
Якго?

Якго. Постерегли ви, як він весалився своїм
лєдарством?

Отелло. О Якго!

Якго. А хустку бачили?

Отелло. Се була моя?

Якго. Ваша, клянусь оцією рукою. И вбачати, як він цілує безумну жінчину, вашу жоню! Вона йому дарує, а він оддає своїй пліусі.

Отелло. Я хотів би вбивати його девять літ... Прегарна жінчина! вродлива жінчина! прелюба жінчина!

Якго. Ні, про се забутте.

Отелло. Так, нехай вона згіне, пропаде и провалиця в пекло сегодні: бо їй не животіти. Ні, моє серце зробилось каменем. Я б'ю по нему, и в мене болють рука. О! на світі не було крашчої людини. Вона могла б лежати при боку в імператора и задавати йому роботу.

Якго. Ні, се не ваша стезка.

Отелло. На шибеницю її! я тільки кажу, що вона есть... Який мистець на вишиванне!... Предивна музикантка!... О, вона б виспівала дикость и з ведмедя!... Якого високого и багатого розуму, якби вигадливости!...

Якго. Черес се вона тільки гірша.

Отелло. О, тисячу тисяч раз!... И потім якби тихбі вдачи!

Якго. Эге, натто тихбі.

Отелло. Так, певно так. А все такі жаль її, Якго!... О Якго! як міні жаль її, Якго!

Якго. Коли вже ви так закохались у її гріхах, так дайте їй патент на гріховодство. Бо коли вонó до вас не торкаецця, то нікому до сего нема й діла.

Отелло. Я покришу її на кришеники...

Менé та зробíти рогачém!

Якго. О, се в ній гидóта!

Отелло. З моím підóвладком!

Якго. Се ще бíльша.

Отелло. Здобúдь мiнi отру́ти, Якго; сiєї ж нóчи... Не бúду з нею розмовля́ти, щóб iї тiло й красотá не заму́тили моéi ду́шi знов... Сiєї ж нóчи, Якго.

Якго. Зробiте се не отру́тою: заду́шите ви iї в постéли, у тiй самiй постéли, що вона́ обещчéстила.

Отелло. Дóбре, дóбре. Суд над сим мiнi до вподóби. Дúже дóбре.

Якго. А щó до Кáссiя, залишiте вже ёго мiнi. О пiвночи почу́єте бiльш. [Труба з за Сцени.

Отелло. Прегáрно... Що се за труба́?

Якго.

Се, пéвно, щось из Венéцiї вiсту́е.

Се Лодовiко. Вiн од дóжа. Гля́нте,

И вáша пáнi йде из нiми вкúпи.

Вiхóдять Лодовико, Дездемона та Прибiчники.

Лодовико.

Чодóm, достóйний гéтьмане!

Отелло.

Вiтáю

Вiд всéго сёрця, пáне!

Лодовико.

Вас вiтáють

З Венéцiї сенаторi из дóжем. [Оддаючи ёму Лист.

Отелло.

Цiлюю посередника iх вóли. [Роспечатуе й читае.

Дездемона.

Які новини, любий Лодовіко?

Якго.

Я рад вбачати вас, синьоре, в Кїпрі.

Лодовико.

Спасїбі вам. А як живецця в Кїпрі

Тут Кассію, гетьману наказному?

Якго.

Живецця, пане.

Дездемона.

Братко, тут міждо ним и мужем вийшла

Неладна посварка. Ти, певно, зладиш.

Отелло.

Ти певна в тим?

Дездемона.

Мій пане?

Отелло, читаючи.

„Зробіте се негайно, як вам любо“...

Лодовико.

Він не озвався: се він читає з листу.

Так посварка якась між ними сталась?

Дездемона.

Пренещаслива, и чого б на світі

Я не зробила, щоб їх помирити!

Я Кассія люблю...

Отелло.

Огонь и сірка!

Дездемона.

Мій пане?

Отелло.

Чи ти при собі ще ходиш?

ДЕЗДЕМОНА.

Він сёрдицця?

ЛОДОВИКО.

Се, ма́буть, лист ёго россёрдив.
Зда́ецця бо, ёго́ зову́ть до́дбу,
А Ка́сею передаю́ть гетьма́нство.

ДЕЗДЕМОНА.

Я ра́дуюсь, що так случи́лось.

ОТЕЛЛО.

Спра́вді?

ДЕЗДЕМОНА.

Як? щò?

ОТЕЛЛО.

Я ра́дуюсь, що ти скрути́лась.

ДЕЗДЕМОНА.

Як, лю́бий мій Отелло?

ОТЕЛЛО, ударивши її.

О, чорти́це!

ДЕЗДЕМОНА.

Сёго́ віт тебе́ я не заслужи́ла.

ЛОДОВИКО.

Міні в Вене́ції не піймуть віри,
Мій па́не, як би я ні присяга́вся,
Що я своїми́ се вбача́в очі́ма.
Се вже аж на́тто. Попро́сіть про́щення.
Диві́тесь, пла́че.

ОТЕЛЛО.

О, ти чо́рте, чо́рте!

Коли́б земля́ від же́ньских слі́з роди́ла,
То с ко́жноі ми ма́ли б крокоди́ла.
Геть из очей моїх!

Дездемона.

Идú, щоб не гнівiти.

Лодовику.

От праведно покiрна мýжу панi! —

Благáю вáшу мiлость, завернiте.

О т е л л о.

Синьóро!

Дездемона.

Щò, мiй пáне?

О т е л л о.

Ви хотiли

Сказáти щось, добрòдiю, до неi?

Л о д о в и к о.

Хто, я, гетьмáне?

О т е л л о.

Ви. Се ж ви хотiли,

Щоб я вернúв. Готóва и вернúтись,

И знов ийтi, и знов сюди вернúтись.

И плакáти, добрòдiю, умiе;

Так, и покiрна, о, покiрна вельми!

Ну, плач ищé. Чомú ж ищé не плáчеш?

А щò до тóго, мiй добрòдiю, до тóго...

О, як вонá намалювáла чúвство!

Мiнi велáть додóму...

Геть извiццi!

Пришлú по тéбе зáраз...

То мандáту,

Добрòдiю, я покоряюсь, и додóму

В Венéцию вернúсь...

Ишчéзни, знiкни!

[Виходить Дездемона.]

А Кáссiю гетьмáнство. Ну... мiй пáне,

Прошу вас, повечеряємо вкупі.
Вітаю вас, добродію, у Кипрі. —
Козлі та обізяни!

[Виходить.]

Лодовико.

Чи се той сла́вний, благородний Му́рин,
Що весь сенат вважає совершенством? ...
Се та природа ви́шча, благородна,
Котро́ї страсть не потрясе́ ні жодна?
Се добродітель та, що ні пригоди,
Ані случа́ї вразити не зможуть?

Якго.

Перемінився дуже.

Лодовико.

При собі він?

Чи здужає лишень у нього мізок?

Якго.

Він те, що есть. Не нам ёго судити.
Ко́ли ж він не та́кий, як тре́ба бу́ти,
Нехай пошле́ Господь, щоб був та́ківським.

Лодовико.

Як! біти жінку?

Якго.

Се не так-то добре.

Та, ох! ко́либ не ста́лось що́ и гірше!

Лодовико.

Чи він та́кий всегда́, чи се листом він
Так огорчи́всь, що́ кров гніво́м загра́ла?

Якго.

Міні не честь про те оповіда́ти,
Що́ ба́чив я и знав. Самі вважа́йте:
Він сам себе́ пока́же перед ва́ми,
Хоть я й мовча́тиму. Ось приміча́йте,

Який він буде далій.

Лодовико.

Жалкую, що на нім так помилився.

[Виходить.]

С Ц Ё Н А Д Р Ё Г А.

Світлиця на Замку.

Виходить Отелло та Емиля.

Отелло.

То ти не бачила нічого?

Емиля.

Ані чувала, ні підозривала.

Отелло.

А бачила їх с Кассієм укупі?

Емиля.

Да в тім нічого злого, й кожне слово,
Якє вони між себе промовляли,
Я чула.

Отелло.

И ніколи не шептались?

Емиля.

Ніколи, милостивий пане.

Отелло.

Тебє ж не висілали?

Емиля.

Ні, мій пане.

Отелло.

По віер, по перчатки, чи по маску?

Емиля.

Ніко́ли, па́не мій, ніко́ли.

О т е л л о.

Дівно!

Емиля.

Вельмо́жний па́не, смію вам руча́тись
За честь її, и ду́шу заложіти.
О, проженіть від се́бе іншу думку!
Вона́ обманюе вам се́рце. Се ледяцо
Яке́сь вам нашепта́ло. Дай же, Бо́же,
Щоб той був про́клят прокляттём гадю́ки
Споку́сниці! Коли́ й вона́ не че́сна,
Не чи́ста и не вірна вам, то вже нема́е
Щаслівого й на світі чолові́ка.
Тогді и найчи́стїйша жінка́ бу́де
Гидка́, як клеветá.

О т е л л о.

Позві́ її до ме́не. —

[Виходить Емиля.]

Гара́зд гово́рить. Та яка́ ж би зві́дня
Не говори́ла так? Се хітра шлю́ха,
Замо́к и ключ паску́дних іх секрётів,
А мо́лицця на вко́лішках, я ба́чив.

Верта́ецця Емиля з Дездемоною.

Дездемона.

Чо́го зво́літь мій пан?

О т е л л о.

А йди де ме́не,

Ціпля́точко.

Дездемона.

Яке́ бажа́нне ва́ше?

О Т Е Л Л О.

А покажі лице.

Дездемона.

Се щось страшенне!

Отелло до Емілі.

А ви, синьоро, до своєї службї.

Зіста́вте ласих та дверей пильну́йте.

Як хто надійде, кашляніть, чи крикніть.

Боржій, боржій до ва́шого ремества. [Виходить Емілія.]

Дездемона.

На вкóлішках благаю: щò се значить?

В твоїх слова́х я чу́ю діку я́рість.

Та слів самих не розумію.

О Т Е Л Л О.

Хто ти така́?

Дездемона.

Тво́я жо́на, мій па́не,

И вірна, любяча дружи́...

О Т Е Л Л О.

Клянїся ж,

Одда́й себе́ сама́ чорта́ці в пе́кло:

Ато́ зляка́ецця тебе́ вхо́піти,

Що ти так схóжа на исто́т небе́сних,

Одда́йся чо́рту дві́йчі: поклянїся,

Ти че́сна?

Дездемона.

Бог во і́стину се зна́є.

О Т Е Л Л О.

Во і́стину він зна́є, що ти лжи́ва,

Як ад.

Дездемона.

Проти́в ко́го ж, мій па́не, лжи́ва?

С ким накладала я? когò сфалши́ла?

О т е л л о.

О Дездемо́но! геть від мене, геть, геть!

Дездемона.

Який страшénний день!... Чогò ти пла́чеш?

Не вже тому́ мо́я вина́, мій па́не?

Коли́ могò оцця́ підозрива́еш,

Що через не́го ти в Вене́цію відозван,

То не кладі́ у тім вини́ на мене.

Втерів е́си єго́, и я втері́ла.

О т е л л о.

Нехай́ би небеса́м бу́ло угодно́

Тяжкі́ми біда́ми мене́ ску́сити:

Коли́б на мене́ задощи́ло го́рем

И сором́ом и вбо́жством страше́нним,

И впа́в би я в нево́лю безнаді́йну;

То ще́ б знайшла́сь хоть у кутóчку в се́рці

У мене́ капелі́ночка терпіння́;

А щòб зроби́ть мене́ німи́м бо́лваном,

Щòб на мене́ важка́ рука́ знева́ги

Показува́ла тиходві́жним па́льцем...

Та ще́ б и се́ я перене́, и ле́гко, ле́гко!

Ні, там, де приховáв я щі́ре се́рце,

Де му́шу жити́ або́ не жити́ зовсім́;

Коли́ крини́ця, звідки витіка́є

Живий́ потòк мій, чи де він исся́кне,

Доста́лась іншому́, чи ста́лась грі́ззю,

Калю́жею для жа́б'ячого плòду, —

Перемі́нісь в лиці́, терпінне́ тіхе,

Ти молоді́й, румя́ний херуві́ме,

И подиві́сь, мов лю́те пє́кло, скрива́!

Д Е З Д Е М О Н А.

И певно благорóдний пан мій мислить,
Що перед ним я непорóчна, чиста.

О т е л л о.

О, так! як літом по різницях мұхи,
Що, наплóдївшись, зараз їнших плóдять.
Ти гáрне зімле и так гáрно пáхнешь,
Що одурмáнюеш міні всі чұвства.
О, лұчче ó ти нїкóбли не родїлось!

Д Е З Д Е М О Н А.

Ой лéле! в чім же я з незнáння грїшна?

О т е л л о.

Невжé папір сей, гáрна кнїга,
На те и есть, щóб написáти „кұрва“?
В чім грїшна?... О, ти займанщїно спїльня!
Я ó обернұв собї лицé на гóрен,
И спопелїв би в пóпел соромлївóсть,
Заговорївши про твої учїнки.
В чім грїшна? Нéбо затикаé нóса,
А мїсяць одвертáецця, и вїтер,
Бесстїдний вїтер, що усé цїлуе,
Щó нї спїткае, ба и вїн уткнéцця
В пїдвémну яму, щóб про те не чұти.
В чім грїшна? О, бес соромá блуднїце!

Д Е З Д Е М О Н А.

Клянұся Бóгом, страшно мене крївдиш.

О т е л л о.

Ти не блуднїця?

Д Е З Д Е М О Н А.

Як я християнка.

Коли хранїть сосұд для мого пáна
Від доторкáння сквэрного, стидкóго,

Коли се в тебе блуд, я не блудниця.

О т е л л о.

Як! ти не...

Дездемона.

Ні! клянусь моім спасінням.

О т е л л о.

Чи се ж можебня річ?

Дездемона.

О Бóже милосёрдий!

О т е л л о.

Ну, так не сёрдеся:

Я пёвен був, що ти венецька кúрва,

Та й вийшла за Отелла.

Ти, синьóро,

(Вертаецця Емиля.)

Що слúжбу іншу, ніж Петрóва, слúжиш,

Сиди́ш коло воріт пекельних... ти, ти, ти!

Скінчили ми робóту. На за пра́цю!

Верни́ ключём, та нічичірк про спра́ву. [Вихóдить.

Емиля.

Ой леле! щó се він про вас подúмав?

Щó з ва́ми, па́ні? щó ви, лю́ба па́ні?

Дездемона.

Я, да́лебі, мов полусóнна.

Емиля.

О до́бра па́ні! щó з ним приключілось?

Дездемона.

Ис ким?

Емиля.

Из на́шим па́ном?

Дездемона.

Хто ж се пан тво́й?

Е м и л я.

Він той, що й ваш, мой госпóсю.

Дездемона.

Нема́ у мене пана. Не роспиту́й.

Не можу пла́кати, а відказати́

Змогла́ б я, тільки вся водо́ю взявши́сь.

Прошу́ тебе́, цієї́ но́чи су́кну

Міні́ вінча́льню положи́ на лі́жко.

Не забува́й же, та поклі́чеш Я́кго.

Е м и л я.

От пере́міна! от, так спра́вді!

[Вихо́дять.

Дездемона.

Так изо мно́ю й трéба... так и трéба.

Яка́ була́ я, щоб ёму́ хоть крі́хту

Узя́ти в ду́мку про мене́ худóго?

Верта́ецця Емиля з Я́кгом.

Я́кго.

Що́ зволите́, синьóро? що́ се з ва́ми?

Дездемона.

Не можу́ говоріть. Діте́й стихе́нька

Навча́ють, и уро́ками легкі́ми.

Так и ёму́ б мене́: бо я, і́й Бóгу,

Ище́ диті́на.

Я́кго.

Що́ ж там ста́лось, па́ні?

Е м и л я.

О Я́кго! пан і́ так обещче́стив,

Таки́ми ви́лаяв і́ слова́ми,

Що́ че́сне се́рце ви́нести не змо́же.

Дездемона.

Невже́ ж я, Я́кго, те?

Якго.

Що те, синьбро?

Дездемона.

Такá, як, пан мій... ка́же... ла́яв?

Емиля.

Він курвою її назва́в. И ста́рець
П'яний не ла́пне на свою́ так ба́бу.

Якго.

За що́ ж се так?

Дездемона.

Не зна́ю. Зна́ю тілько, хто я й що́ я.

Якго.

Не пла́чте, го́ді. От денёчок ви́пав!

Емиля.

Чи для то́го вона́ від зна́чних па́ртії
И від оцця́ й від ро́ду відрекла́ся,
Щоб зва́ли курвою? та ще́ й не пла́чте!

Дездемона.

Такá мо́я вже до́ля.

Якго.

Будь він про́клят

За се! И як ё́му́ таке́ присни́лось?

Дездемона.

Оди́н Госпо́дь се зна́е.

Емиля.

Щоб я пові́сла, коли се не злю́ба
Якийсь пекельний очерні́в вас па́ну,
Якийсь ехі́дний, де́монський підлі́за,
Якийсь паску́дний раб, аби́ доско́чить
Чи служби́ ви́шчої, чи...

Якго.

Фи! де тако́го зна́йдеш? рі́ч не мо́жня.

Дездемона.

А знайдеця, прости ёму, мій Бóже!

Емля.

Нехай ёго прощає кат, а черті
Щоб и кістки ёго пообгризали!
Ш чогó її та курвою назвати?
Хто дуже часто гостював у неї?
Де и коли, яким се рóбом сталося?
Ані подóбини! Се Му́рин дався
В оману підлому якомусь плу́ту,
Паску́дникові зна́ному, злод́юзі...
О Бóже! чом ти їх не обнажаєш
Таких пали́вод? чом бича не влóжиш
У ко́жну че́сну ру́ку, щоб їх гна́ли
По світу го́лих од востóк до за́пад!

Якго.

Та не кричі! й на гу́лиці вже чу́ти.

Емля.

О, будь він прóклят! Се такий же, ма́буть,
Як той, що був тебе́ иссу́нув з залу́ду,
Що нашепта́в, тобі про мене́ в Ма́вром.

Якго.

Ти ду́ра. Го́ді вже!

Дездемона.

О до́брый Якго!

Як підойти́ міні́ під ла́ску му́жу?
При́ятелю, иди́ до не́го. Бóже!
Ти свідо́к, я не зна́ю, як ёго́ я
Втеря́ла. Глянь, на вко́лішках кляну́ся:
Ко́ли я проти́в не́го провину́ла
В розмо́ві, в ми́слях, чи в яких учі́нках,
Очі́ма, слухом, яким не́будь чу́вством,

Коли́ до іншого прина́дно оберну́лась,
 Коли́ я не люблю́ ёго́, як перше
 И як люби́ти бу́ду по́ки жи́ва,
 Хоть би́ мене́ він ви́пхав и розво́дом, —
 Нехай́ на віки я лишу́сь утіхи!
 В доса́ді чоловік ба́гато зроби́ть,
 В доса́ді мо́же він мене́ и во́йти,
 Та не вменши́ть прихі́льности моє́ї.
 Міні и ви́мовити гідко „ку́рва“.
 Я й тим терза́юсь, що такé сказа́ла.
 Зроби́ти ж те, за що́ ним награжда́ють,
 Не схочу́ й за всі світові прина́ди.

Якго.

Спокійтеся, прошу́ вас. Се доса́да
 На госуда́рні спра́ви. Се зганя́е
 На вас він тілько́ се́рце.

Дездемона.

О, коли́б-то!

Якго.

Руча́юсь вам, що так воно́ и бу́де. [Труби
 О! чу́єте? Се тру́би до вечє́рі.
 Послі венє́цькі ждуть до сто́лу па́нство.
 Идіть, не пла́чте вже. Все пійде ла́дно. —

[Виходять Дездемона та Емиля.

(*Виходить* Родрикго.)

Ну, що́, Родрикго?

Родрикго. Та що́? не ба́чу я, щоб ти ходи́в
 че́сним ро́бом коло мене́.

Якго. В чім же нече́сним?

Родрикго. Що́-дня ти мене́ во́диш ново́ю
 вигадкою, Якго, и здає́ця міні́, що більш одда́люеш
 від мене́ всяку виго́ду, ніж подає́ш міні́ хоть най-

мѣншу надію. Далѣбі довше не стѣрплю, та ще не знаю, чи розійтись ладом и за те, щѡ по дурнѡму вѣтерпів.

Якго. Хѡчеш вѣслухати менѣ, Родрикго?

Родрикго. Аж нѣтто довѡлі вже слухав: бо твої словѣ зѡвсім не рѡдичі з ділами.

Якго. Винуватиш менѣ дѡуже несправѣдно.

Родрикго. Нї, дѡуже правѣдно. Процвѣндрив я вже все моѣ добрѡ. Тимі клейнѡтами, що перебрѣв есі в мѣне для Дездемонї, спокусїв би й черницю. Ти ж мїні казѣв, що вона прийняла, и приносїв мїні сподіванки и надїї скѡрої лѣски и нагороди; а я нїчѡго не бѣчу.

Якго. Дѡбрѣ. Далій. Дуже дѡбрѣ.

Родрикго. Дѡуже дѡбрѣ! Далій! Мїні, чоловіче, нїкуди йти далій, и дѡуже дѡброго нема тут нїчѡго. Клянусь оцїєю рукою и кажѡ тобї, що се дѡуже поганѡ, и починаю дѡумати, що менѣ в цїм ошукано.

Якго. Дѡуже дѡбрѣ.

Родрикго. Кажѡ тобї, що вонѡ не дѡуже дѡбрѣ. Я сам обьявлюсь Дездемонї. Коли вѣрне мої клейнѡти, то покину своѣ допевнѣння и покаюсь у беззакѡнному проханню. Коли ж нї, будь пѣвен, шукатиму на тобї сатисфакцїї.

Якго. Тепѣр ти все казѣв.

Родрикго. Усѣ, и не казѣв нїчѡго такѡго, чѡгѡ б не дѡумав попѣрти ділом.

Якго. Ну, тепѣр я бѣчу, що ти собї не беззавѣття вдѣвся, и с сѣгѡ часу бѡду про тѣбе дѡумати лѡчче, нїж пѣрше. Дай рѡку, Родрикго. Ти на мѣне по всїй правдї рѡссѣрдивсь; от же кажѡ тобї, я в твоїй справї ходїв найчеснїйшим рѡбом.

Родрикго. С'єг'о не в'їдно.

Якго. П'равда, що не в'їдно, и ти не без ума и росс'удку п'дозр'ївав мене. От же, Родрикго, коли в тебе сп'равд'ї есть те, що я теп'ер в'бачаю б'їльш, н'їж йнколи, — я розум'їю: одвага, см'їлость и хоробр'їсть, — докажи с'їєй ж н'очи, и коли на ту н'їч не поласуеця Дездемоною, то жжен'ї мене с'єг'о св'їту зрадою, придумуй як'ї хоч зап'адн'ї на мою жизнь.

Родрикго. Д'обре. Що ж там? Чи вон'о розумно, чи есть возмога доказати єг'о?

Якго. Д'обр'од'їю, из Венец'їи прийшов наказ посадити К'асс'їя на От'еллово м'їсце.

Родрикго. Чи сп'равд'ї? То От'елло з Дездемоною в'ернеця в Венец'їю?

Якго. О, н'ї! він їде в М'уринщину и бер'є с собою г'арну Дездемону, коли не заг'аеця тут через як'їй в'їпадок; а н'їч'їм так не м'ожна єг'о заг'аяти, як спров'адивши К'асс'їя.

Родрикго. Як же по тво'єму єг'о спров'адити?

Якго. Зроб'ївши незд'їбним до От'еллового м'їсця, провал'ївши єму ч'ерепа.

Родрикго. И ти х'очеш, щоб се зроб'їв я?

Якго. А вже ж, коли см'їєш допевн'їтись и сво'єй виг'оди й п'рава. С'єг'одн'ї він веч'єрає в одн'їєй шл'юхи, и я прийду туд'ї до н'єго. Він ще не зна'є про сво'є гонор'ове щ'аст'є. Коли чиг'атимеш на н'єго, як ийт'їме зв'їтти (а я вже так зроб'їю, що се б'уде м'їж дванац'ятим и п'рвим), ти захопиш єг'о до сво'єй в'под'оби. Я б'уду б'л'язько, щоб допомогт'ї тво'єму напад'ов'ї; він упаде пром'їж нас. Ну, не ст'їй лиш, зумляючись с'єму, а ход'їмо зо мною. Я покажу тоб'ї, як нам тр'єба см'єрти єг'о. Ти вваж'атимеш д'ов-

гом своїм ёго стратити. Вже давно порá вечэрати,
а ніч не загаецця на робóту.

Родрикго. Хотів би я послухати резóну на се.

Якго. И я задовольню тебе. [Виходять.

С Ц Ё Н А Т Р Ё Й Т Я.

Друга Світлиця на Замку.

Виходять Отелло, Лодовико, Дездемона, Емиля та
Прибічники.

Лодовико.

Благаю вас не турбуватись дáльше.

Отелло.

О, ні! для мене дóбре проходїтись.

Лодовико.

Синьоро, на добраніч и подяка.

Дездемона.

Вітаем ващу честь.

Отелло.

Ходїмо ж, пане. —

О!... Дездемоно!

Дездемона.

Що, мій пане?

Отелло. Лягай за́раз спати. Я не забáром
верну́сь. Одпусти свою прислужницю. Гляди́ ж,
щоб се зробїла.

Дездемона. Зроблю, мій пане.

[Виходять Отелло, Лодовико та Прибічники.

Е м и л я.

Що ж, як вонó? Здаєця, він пом'якшав.

Д е з д е м о н а.

Сказав, що вєрнеця додóму з'араз.

Звелів міні лягати з'араз спати

И відпустить тебе.

Е м и л я.

Щоб відпустити!

Д е з д е м о н а.

Так він звелів. Тепєр, Емїлю лóба,

Подай ночну одєжу, бїльш нїчого.

Не трєба нам тепєр єго гнївити.

Е м и л я.

Колиб єго не бачили ви з рóду!

Д е з д е м о н а.

А я, я — нї! Міні такий він лóбий,

Що й гнїв єго и грїманне й досада...

Одшпїль будл'аско... все якєсь принадне.

Е м и л я.

Я склала на постїль щó ви звелїли.

Д е з д е м о н а.

Ну, дóбре... Бóже мїй! якї ми дўри!...

Коли я пєрше вмру, то ти одягнеш

Менє в цю сўкню.

Е м и л я.

Гóді бо вже, гóді!

Д е з д е м о н а.

В моєї м'атери бул'а Варв'ара

Служєбка. Закохалась и любїла

Такóго, що її покинув з дўру.

Вона спївала пїсню знай про їву.

Старїнна дўже пїсня, та про неї

Ненáче злòжена : и вмéрла з нею.
 Ся пісня цілий вéчiр сей від мéне
 Не хóче відойтí. От, так и хóчу,
 Схилíвши гóлову, її спíвати,
 Як бíдна дівчина бувáло рóбити.
 Идí будлáско вже.

Емиля.

А спáльну сўкню?

Дездемона.

Не трéба. Тут одшпíль. Сей Лодовíко
 Прийтний чоловiк.

Емиля.

Вродлívий дўже.

Дездемона. Говóрить гáрно.

Емиля. Я знáю в Венeцiї однý пáні, що
 сходитá б у Палестíну босóнiж, абí хоть раз до-
 торкнўтись до ёго гáрних губ.

Дездемона співае.

Сидíла небóга під íвовим дрéвом,
 Спíвáйте, спíвáйте про íву зелéну,
 И рўки зложíла й голóвку схилíла,
 Спíвáйте про íву, про íву, про íву.
 Водá протекáла, з нею розмовлíла...
 Спíвáйте про íву, про íву, про íву,
 А ви, слéзи, рíньте, камíнне мягчíte...

Тўт положí.

Спíвáйте про íву, про íву, про íву.

Идí собі будлáско : зáраз прíйде.

Спíвáйте, спíвáйте, вiнóк мiй звивáйте.

Ёго ж не винíte, менé осудíte.

Нi, се навпóслi. Чўеш? Хто б се стўкав?

Емиля.

Се вітер.

Дездемона.

Невірним назвала, а він міні каже,

Співайте про йву, про йву, про йву :

„Коли я до дру́гих, любі собі любіх“.

Иді ж уже. Добрáніч. Очі в мене

Чогось сверблять. Се б́уду ма́буть пла́кати?

Емиля.

Ні, так сверблять. Воно́ ні против чо́го.

Дездемона.

Я чу́ла так... Мушч́іни, о, мушч́іни!...

Скажи́ міні, Еми́лю, як ти ми́слиш:

Невже́ такі бува́ють же́ни в сві́ті,

Що так обма́нюють мужі́в паску́дно?

Емиля.

О, певно́ естє́ такі, що́ й говорі́ти!

Дездемона.

Чи ти б́ зроби́ла так за всю́ всел́енну?

Емиля.

А ви хиб́а зроби́ли б́?

Дездемона.

Ні! клян́уся

Неб́есним сві́том.

Емиля.

Я не зроби́ла б́

Тако́ж перед я́сним неб́есним сві́том:

Се мо́жна б́ и в но́чі зроби́ти.

Дездемона.

То ти зроби́ла б́ так за всю́ всел́енну?

Емиля.

Всел́енна рі́ч вели́ка. Се вже́ на́тто

За гріх маленький.

Дездемона.

Ні, се ти шуткуєш.

Емиля. Далебі, міні здаецця, зробила б, та й поправила б зробивши. Вже ж пак не зробила б такого за який небудь переник, за кілька там локот матері, ні за сукні, ні за спідниці, ні за шляпки, ні за яку пусту виставу; а за цілу вселенну... Не знаю, хтоб не зробив свого мужа рогачем, аби ёго зробити монархом. Я одважилась би за се и на чистілице.

Дездемона. Оддаю себе в пекло, колиб я зробила таку пакість и за весь світ.

Емиля. Та ся ж пакість тільки й есть пакість у світі, а одержите світ за вашу працю, то вам би можна було се й надолужити.

Дездемона.

Не думаю, що й е така на світі.

Емиля.

И дужина, и більше, — стільки,
 Щоб залюднити світ, що річ про него.
 Да тільки думаю, що не самих їх,
 А чоловіків мусим винуватить.
 Вони не дбають про свій довг великий,
 И тринькають своє добро по інших,
 Абб, ревнуючи, гукують та бувають,
 А нас тіснять абб и бьють, мовляли,
 Абб ж обрізують розходи наші.
 И в нас же на щось жовч. Хоть ми й прощаєм,
 Та часом над ними и помстимся.
 Нехай же чоловіки памятають,
 Що в їх жінок такі ж самі чутства.

Жінки очіма бачять, носом чують
И мають смак в солóдкому й гіркóму.
Щò рóблять чоловіки, промінівши
На інших нас? Се ж забавка, та й гóді?
А вже ж! И се хибá не слáбість рóбить?
А вже ж що так! Хибá ж ми бешчувствéнні,
Не хочем забавки, и слáбости не маем?
Нехай до нас бувають справедливші,
Атó ми грішимó, на них глядівши.

Д е з д е м о н а.

Добраніч. Бóже! дай міні не пеіти,
А бачивши зопсінне, праведніти.

[Виходить.]

АКТ П'ЯТИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Гулиця.

Виходять Якго та Родрикго.

Якго.

Стань за оцім стовпѣм. Він зараз буде.
Виймай мечá, згадай, що ти мушчїна.
Боржїй, боржїй, не бійся: я тут буду.
Тут абѣ пан, абѣ пропáв: то знай же,
Навãжитись ти мусиш найтвердїйше.

Родрикго.

Ти ж не відхѣдь, щѣб я не вхїбив.

Якго.

Тут, пїд рукѣю. Смїло, та додѣржуй.

[Вїдхѣдить недалечко.]

Родрикго.

Не вѣльми-то вподѣбав я се дїло;
Та він мїні резѣни дав хорѣшї.
Ну, щѣ ж? однїм и бѣде тїлько мѣнше.

Виходь же, мечу мій! Нехай він гине.

[Становиця на своє Місце.

Якго.

Рошчухав я болячку до живого:

Аж розъярівсь. Тепер міні однако,
Хто з них когò уб'є; хоть и обидва
Нехай один одного повбивають.

Корість моя. Як бй убив Родрикго,
То вимагав би й гроші и клейноти,
Що повиманював я в него
На вгоноблянне Дездемони.

А се не лад. Коли ж убив би Кассій,
Вся жизнь ёго була б щоденним цвітом,
Котрий мене гидким робив би. Му́рин
Такб ж мене розніохав би, а се опасно.
Ні, він умре... Се, чую, він надходить.

Виходить Кассіо.

Родрикго.

Я познаю ёго ходу; він самий. —

Ледяцо, ти умреш. [Виходячи и кидаючись на Кассія.

Кассіо.

И певно вмер би,

Колоб мій панцер був не так затишен.

А дай попробувать свого. [Виймає меча и ранить Родрикга.

Родрикго.

Я мертвий.

[Якго ранить Кассія ззаду и втекає.

Кассіо.

Скалічено мене на віки... Світла!

Гей! квалт! квалт!

[Падає

Віходить Отелло оддалік.

ОТЕЛЛО.

Се ненáче крiкнув Кассій.

Справдiв, що обiцявся, Якго.

Родрикго.

Лéдарь,

О, лéдарь я погáний !

ОТЕЛЛО.

Правда, лéдарь.

Кассіо.

Рятуйте! свiтла! гов! хирурга клiчте!

ОТЕЛЛО.

Се вiн... О чесний, справедливий Якго!

Почув ти благородно крiвду друга.

Навчáеш и менé. Ну, любá цяцю,

Кохáнець твiй лежить, и ти поляжеш.

Идú, паскúднице! Я вiрвав с сёрца

Твоi вiдёмські óчи, и те лiжко,

Що сплямувала ласуванням сквёрним,

Твоéю ласою сплямую крúвью. [Виходить Отелло.]

Віходять Лодовико та Кграціано оддалік.

КАССИО.

Що ж се? нi чáти, нi людéй! Гов! прббi!

Кграціано.

Тут склáлось щось лихé. Се крик страшенний.

КАССИО.

Рятуйте!

ЛОДОВИКО.

Чуеш?

РОДРИКГО.

О ледáщо пiдле!

Лодовико.

Тут два чи трєе... Ніч, хоть око віткни.
Чи не засада се? Нам тут опасно
Ййти на крик одним. Зождімо.

Родрикго.

Ніхто не йде? Умру, истікши кровью.

Ввійходить Якго с Світлом.

Лодовико.

Чи чуєш?

Краціяно.

Се хтось в сорόцці с світлом и оружжем.

Якго.

Хто тут? Хто тут кричав „рятуйте прόбі“?

Лодовико.

Не знаю, хто.

Якго.

Хибá не чули крику?

Кассіо.

Сюді сюді! Рятуйте Бόга рáди!

Якго.

Що тут такé?

Краціяно.

Здаецця, се хорунжий?

Лодовико.

Він, він. Се чоловік хоробрий вельми.

Якго.

Хто ви? Чогó гукáете так страшно?

Кассіо.

Се Якго? О, тут на менé напали,
Порáнили... о, допоможі як нéбудь!

Якго.

Ой пане наказній! Хто ж се ледáщо?

Кассіо.

Я думаю, одін тут недалéко.

Він не влизне́.

Якго.

О зра́днику ледáчий! —

Ви хто такі? Иді́те, помага́йте.

[До Лодовика та Кграціана.

Родрикго.

О, допоможіть міні!

Кассіо.

Се з них котрійся.

Якго.

О харцизі́ко ра́бе! о ледáщо! [Якго заколює Родрикга.

Родрикго.

Прокля́тий Якго! О нелю́дзька пси́но!

Якго.

Во́бивати в те́мряві!... Де ж ті крива́ві

Зло́дюги? де?... А го́род на́че ви́мер!

Гов! квалт! розбі́й! розбі́й!...

Ви хто такі́?

Чи до́брі, чи лихі́? Зові́, як зна́еш.

Лодовико.

Якго.

Синьо́р Лодо́вико?

Лодо́вико.

Він, він, до́бродію.

Якго.

Проба́чте. Тут на Кассі́я напа́ли.

Лодо́вико.

На Кассі́я?

Якго.

Що, братаіку? що ста́лось?

Кассіо.

Та но́гу перетя́то.

Якго.

Крий нас, Бóже!...

Світíть, панóве. Я хоть не сорóчки
Моєі перевя́зку...

Ввiхóдить Бянка.

Бянка.

Що тут ста́лось?

Хто тут крича́в?

Якго.

Хто тут крича́в „ряту́йте“?

Бянка.

О мій коха́ний Кассіо! о мiлий!

О Кассіо! о Кассіо! о Кассіо!

Якго.

О зна́на шлю́хо!

Кассіо, скажі́те,

Хто ó се та́кий вас так скалі́чив стра́шно?

Кассіо.

Не зна́ю.

Кгра́ціано.

Як гiрко ба́чити вас! А я шука́в вас...

Якго.

Позичте підв'язки. Так. Ще ó носі́лки,

Перенести́ ёго́ впокі́йно звiдци́.

Бянка.

Він ма́ле, Кассіо! о Кассіо!

Я к го.

Панове, я так думаю: беш шлюхи
Не обійшлося се криваве діло. —
Постійте трішки, Кассіо. А дайте
Сюди лихтар. Чи не впізнаем, хто він.
О Боже! се приятель и земляк мій
Родрікго? Ні!... Ні, так. Родрікго! Боже!

К граціано.

Як! из Венеції?

Я к го.

Він, він, добродію. Він вам знакомий?

К граціано.

Знакомий? чом же?

Я к го.

Синьор Кграціано?

Не, осудіте. Сей случаї кривавий
Оправдує мою на вас байдужість.

К граціано.

Я рад вас бачити.

Я к го.

Що, Кассіо, як?

Як вам?

Носілки! о, носілки!

К граціано.

Родрікго!

Я к го.

Він, він, се він.

[Приносять Носилки.]

Ну, слава Богу.

Несіть же ви ёго злегенька віцці,
А я біжу по лікаря.

Синьоро,

[До Бявки.]

Обійдемоь без вас.

А сей убітій,
Мій любій Кассіо, се мій приятель.
За щò й про щò ви з ним не помирили?

К а с с і о.

Ні за щò в світі. Я й не знав сіпаки.

Я к г о.

А щò, поблідла?

О, несіть бо скóрше,

Несіть с під вітру! [Кассія та Родрикго виносять.]

Підождіть, панóве. —

Поблідли ви, синьóро? Глянте, глянте,

Як діко, страшно повертає очі!

Ну, скóро ми довідаємся й бiльше.

Вважайте, я прошу вас, подивітесь.

Панóве бачите? Нечіста совість

Говóрить и без язика виразно.

Вихóдить Емиля.

Е м и л я.

Ой леле! щò тут сталось? щò, мій мўжу?

Я к г о.

Напали тут на Кассія Родриго

Та ще якесь у тёмряві козацтво.

Наш Кассій при смерти, Родрикго мёртвий.

Е м и л я.

Ой леле! Кассіо наш, любій пане!

Я к г о.

От óвоці курéвства! Йди, Емілю,

Спитай у Кассія, де він вечéряв. —

Щò, затремтіла ти від сёго?

Б я н к а.

Вечéряв він у мене, а тремчу я

Не від сєгò... .

Як го.

А, в тебе! йди ж за мною.

Емиля.

О! ти паскúдна шлюхо!

Бянка.

Я не шлюха:

Така ж я чєсна, як и ти, лаюхо!

Емиля.

Як я? Ах, ти паскúднице паскúдна!

Як го.

Ходім подівимось, панòве лóбi,

Як перевяжуть Кáссiя.

Ходíмо,

Голубко; ти в нас íнше заговóриш. —

Емилю, побíжи боржiй до зáмку,

Скажi гетьману й пáнi, щò тут склáлось. —

Ходím, панòве лóбi.

Сєi нóчи

Абó я пан, абó пропáв на вiки.

[Стиха.

[Виходять.

С Ц Ё Н А Д Р Ё Г А.

Опочивальня.

Дездемона на Постелi спить. Горить Свiтло.

Вихóдить Отелло.

О Т Е Л Л О.

Оцє ж, оцє, душє моя, причiна...

Та не скаж́у вам, о пречі́сті зб́рі!...
 Оце́ причі́на... Та не закрі́ваваю
 И не вдряпну́ її́ ніжн́ого ті́ла,
 Гладéнького, як монумéнтний ма́рмур.
 А вмéрти мусіть: бо ще́ мнóгих зра́дить.
 Згашу́ перш́ світло, и тогді́ вже... Світло?
 Згашу́ тебе́, поломя́ний мій сл́уго,
 Та й воскресу́ изно́в твоé сий́нне,
 Ко́лі одумаю́сь. А ти як зга́неш,
 Ти, дів́о дів́не дів́ної прир́оди,
 Не зна́тиму, де і́скра Прометéя,
 Що зно́в би запалі́ла твій світі́льник.
 Зірву́ твою́ я кві́тку, та й не зможу́
 Верну́ти їй́ живу́, ростю́чу сі́лу.
 Вона́ заві́не. О, пахні́ ж на мене́,
 Поки́ не зі́вана!

[Цілує її.

О благово́нне.

Диха́нне! ти змогло́ б и правосу́дде
 Впросі́ти, щоб мечá переломі́ло!...
 Ще́ раз, ще́ раз... Бува́й тако́ю вмéрши, —
 Я во́бю тебе́, щоб по́тім полюбі́ти.
 Ще́ раз, и вже́ в оста́нне... Ще́ ніко́ли
 Цілу́нок не бувáв та́кий соло́дкий
 И па́губний. Запла́кати я му́шу,
 Та се жорсто́кі слéзи. Я печáлюсь
 Печáллю не́ба: там воно́ кара́е,
 Де лю́бить... Вже́ прокі́нулася.

Дездемона.

Хто тут?

Отéлло?

О т е л л о.

Я, я Дездемо́но.

Д Е З Д Е М О Н А .

Ти хочеш, пане мій, лягати спати?

О Т Е Л Л О .

Чи ти сю ніч молилась, Дездемоно?

Д Е З Д Е М О Н А .

Молилась, пане мій.

О Т Е Л Л О .

Коли згадаеш

Який переступ, непростений в Бога,
Боржій благай-молися.

Д Е З Д Е М О Н А .

Ой леле, пане мій! щò се ти кажеш?

О Т Е Л Л О .

Молись, та коротко. Я походжу тут.
Не хочу вбити дух твій неготовий.
Храни Господь твою вбивати душу.

Д Е З Д Е М О Н А .

Ти про убійство кажеш?

О Т Е Л Л О .

Так, про вбійство.

Д Е З Д Е М О Н А .

То змілуйся ж ти надо мною, небо!

О Т Е Л Л О .

Аміль від серця!

Д Е З Д Е М О Н А .

Коли так кажеш, то мене не вбьеш ти.

О Т Е Л Л О .

Гумф!

Д Е З Д Е М О Н А .

А я такі боюсь: бо ти судьобвий,
Як вивернеш так очі. Я не знаю,
Чого міні боїтись: бо не знаю

Ніякої вини; а все боюся...

О т е л л о.

Подумай про свої гріхі.

Д е з д е м о н а.

У мене

Нема гріхів, опріч любові до тебе.

О т е л л о.

За неї ж ти и вмреш.

Д е з д е м о н а.

Смерть за любов противприродне діло...

Ой леле! що ж ти так кусаєш губу?

Яксь кривава страсть тобою трусить.

Се ж вієники... та я вповати буду,

Що не про мене се...

О т е л л о.

Мовчі, ні слова!

Д е з д е м о н а.

Мовчатиму. Та що ж се значить?

О т е л л о.

Ту хустку, що я так любів, котору

Оддав тобі, ти Кассію подарувала?

Д е з д е м о н а.

Ні, ні! клянуся жінню и душею.

Пошли за ним спитай...

О т е л л о.

Моє кохання,

Остерегайся клятви: ти вміраєш.

Д е з д е м о н а.

Вміраю, та не зараз?

О т е л л о.

Зараз, зараз.

То сповідайсь в твоім гріху від серця.

Бо хоть клястимесся про кожне слово,
Не зрушиш, не схитнеш, не переміниш
Страшного віроку, що ним болю.
Умреш.

Дездемона.

То змілуйсь надо мною, Бóже!

О т е л л о.

Кажу, амінь.

Дездемона.

То й ти ж измилосо́рдея.

Не скривдила тебе нічим я в житні.

И Кассія я не любила, тільки

Такою спільною для всіх любовью,

Котрою небо нам велить любити.

Ніякого и знаку не давала.

О т е л л о.

Клянусь, я хустку ту у него бачив.

О жінцино клятвопреступна! серце

Моє ти камнем робиш, учиш звати

Убийством задум, що за жертву

Вважав я. Хустку бачив сам я в него.

Дездемона.

То він знайшов її. Бо я ніколи

Їму не оддавала... Сам всю правду

Нехай він скаже. Повелі кликнути.

О т е л л о.

Уже сказав, признався.

Дездемона.

В чім, мій пане?

О т е л л о.

Що знавсь с тобою.

ДЕЗДЕМОНА.

Зна́вся? незакóнно?

ОТЕЛЛО.

Так.

ДЕЗДЕМОНА.

Ні, сёго не ска́же він.

ОТЕЛЛО.

Не ска́же :

Заціпило ёму́ вже. Чёсний Якго

Вже постаравсь про те.

ДЕЗДЕМОНА.

Тепёр я зна́ю,

Звідкі́ль мій страх. Як! вже він ме́ртвий?

ОТЕЛЛО.

Будь ко́жна волосі́на в не́го жи́зню,

Мо́я вели́ка по́мста все побі́ла ó.

ДЕЗДЕМОНА.

Ой ле́ле, ле́ле ! се ж хтось зра́див !

Тепёр пропа́ла я.

ОТЕЛЛО.

Фи, потаску́хо !

Ще ти по нім передо мно́ю й ту́жиш ?

ДЕЗДЕМОНА.

О, проже́ні мене́, мій па́не, тілько

Не у́бива́й :

ОТЕЛЛО.

Убью́, сме́рть потаску́сі !

ДЕЗДЕМОНА.

Убій хоть за́втра ; дай сю ніч прожи́ти.

ОТЕЛЛО.

Ко́ли пруча́тимеся . . .

Дездемона.

Півгодини!

О т е л л о.

Суд ставсь, кінєць!

Дездемона.

Хоть побіль помолюся!

О т е л л о.

Шкодá, вже півно.

[Душить її.

Дездемона.

О Бóже! Бóже! Бóже!

Емиля з за Сцени.

Мій пáне! пáне! гов!... Синьóre! пáне!

О т е л л о.

Що се за гук?... Нежива! ще не вмёрла?

Жорстокосёрдий я, та й милосёрден;

Не хóчу, щоб ти мучилася довго...

От як! оттáк!

Емиля з за Сцени.

Чи чуєте? синьóre! пáне!

О т е л л о.

Емиля з за Сцени

О добрий пáне! тільки на словéчко!

О т е л л о.

А, се Емиля... Зараз... Вже умёрла.

Се, певно, вість, що Кáссія убито.

Гукáла вельми... Га! ані здвигне́цця?

Мовчи́ть, як домови́на... И впусти́ти?...

Чи се ж бу́ло ó гара́зд? Мов звору́хну́лась...

Ні, ні... Що лу́чче? Як уві́йде, зараз

Озвéцця до жоні... Жоні мо́бі!

Яко́ї се жоні?... Не́ма у ме́не...

О тя́жкая, страше́нная го́дино!

Тепер, здається, мусило б настати
Затміння сонця й місяця, и с страху
Роспається вселенній.

Емиля з за Сцени.

Благаю вас, міні негайна справа
Велить поговорити з ва́ми, па́не!

О т е л л о.

А я й забув про тебе. О! ввійходь же,
Ввійходь Емілю... Тіхше... Ось я зараз
Закрию полог... Де ти?... Що вам треба?

[Відмикає Двері.]

Ввійходить Емиля.

Емиля.

О добрий па́не мій! гидке убийство
У місті...

О т е л л о.

Як! тепер?

Емиля.

Ось зараз, па́не!

О т е л л о.

Се місяць винуват: набліживсь дуже
Він до землі, и люде показались.

Емиля.

Наш Кассію, мій па́не, вбив Родрікга
З Венеції, синьбра молодого.

О т е л л о.

Родрікга вбито? й Кассія убито?

Емиля.

Ні, Кассія не вбито.

О т е л л о.

Ні! не вбито?

О, так убійство збійлося не такту,
И без ладу солідка мечь рикає.

Дездемона.

О, неповінно, неповінно вбіто!

Емиля.

Ой леле! хто ж се стогне?

Отелло.

Тут? О, що ж се?

Емиля.

Ой горе, горе! се ж синьбурин голос!

Рятуйте! прббі! О, промовте, пані!

Кохана Дездемоно! озовіся!

Дездемона.

Безвінною вміраю смертю.

Емиля.

Хто ж се?

О, хто?

Дездемона.

Ніхто, сама; прощайте.

Вклонісь моїй дружині добрій... О, про... [Умирає.

Отелло.

И хто ж би се її убив?

Емиля.

Хто знає!

Отелло.

Самá ти чула, що не я, від неї.

Емиля.

Вона сказала так. Я мушу правду...

Отелло.

И, брешучи, в палюще пекло впала.

Я вбив її.

Емиля.

Тим більш вона́ ще а́нгел,
А ти віт то́го ще чо́рнійший дя́вол.

Отелло.

Вона́ була́ снові́дниця и ку́рва.

Емиля.

Ти брешеш на її: бо ти чортя́ка.

Отелло.

Вона́ була́, мов та вода́, невірна.

Емиля.

А ти безу́мен, як о́гнь, що́б зва́ти
Ї неві́рною. О! так як не́бо
Була́ вона́ правді́ва й вірна.

Отелло.

Спозна́лась с Ка́ссієм. Спита́й у му́жа.
О! я б стирча́в в безо́дні пе́кла,
Коли́б таке́ стра́шне зроби́в неслу́шно.
Твій чо́ловік про все то́бі ро́скаже.

Емиля.

Мій чо́ловік?

Отелло.

Твій чо́ловік.

Емиля.

Він зна́є, що вона́ була́ невірна?

Отелло.

Так, с Ка́ссієм. О, бу́дь вона́ безгрі́шна, —
Неха́й би Бог созда́в нову́ вселѐнну
Из одно́г ясно́го хризолі́та,
Я б не одда́в за не́ї Де́адемо́ни!

Емиля.

Мій чо́ловік?

О т е л л о.

Від не́го пер́ву звістку
Я мав. Душа́ правдіва, він не любіть
Грязі, що до гидкіх учінок ліпше.

Е м и л я.

Мій чоловік?

О т е л л о.

Та годі вже пита́ти!
Кажу́ тобі, твій чоловік все зна́є.

Е м и л я.

О па́ні, па́ні! як же насміялось
З любови ле́дарство! Мій муж гово́рить,
Що ва́ша па́ні та була́ невірна?

О т е л л о.

Він. Я тобі кажу́, твій муж. Не чу́єш?
Мій друг, твій муж, мій че́сний, че́сний Якго.

Е м и л я.

Коли́ він се сказа́в, неха́й згнива́є
Е́го гидка́ душа́ що-дня́ на зе́рно!
Збреха́в він из безодні се́рця. Бідна
Люби́ла на́тто свій паску́дний ви́бір.

О т е л л о.

Га! що́?

Е м и л я.

Роби́ що́ хоч, а твій учи́нок
Так сто́ить не́ба, як і́ ти сто́їш.

О т е л л о.

Мовчи́, то се для те́бе бу́де лу́чче...

Е м и л я.

Нема́ на те́рзанне у те́бе си́ли
И в ші́в то́го, що́ в ме́не на терпі́нне.
О ду́рню, о́луху ти необа́чний

И сквѣрний! ти зробив такий учинок...
 Міні байдуже меч твій... Я з'ясую,
 Хоть би втер'яла й двадцять жінней. Пробі!
 Рятуйте! Му́рин па́ні вбив! Рятуйте!

Виходять Монтано, Кґраціяно та Якґо.

Монтано.

Що тут такé? Гетьма́не, що́ тут ста́лось?

Емиля.

О! й ти тут, Якґо? Га́рна ти лю́дина,
 Що́ зва́люють на те́бе душогу́бства!

Кґраціяно.

Що́ тут такé?

Емиля.

Ко́ли ти муж, заткни́ ледя́чу пельку.
 Він ка́же, ти сказа́в, що́ па́ні блу́дня.
 Я зна́ю, що́ не ти: ти не та́ківський.
 Кажі́: бо се́рце в ме́не по́вне.

Якґо.

Сказа́в я те, що́ дума́в, та и сам він
 Тако́и ж думки́ був, що́ се може́бне.

Емиля.

Дак ти ё́му сказа́в, що́ па́ні блу́дня?

Якґо.

Сказа́в.

Емиля.

Збреха́в еси́, о! ти збреха́в пекельно.
 Клянусь душе́ю, лжа́ була́ паску́дна.
 Вона́ ис Ка́ссіем! Сказа́в ти с Ка́сс'ем?

Якґо.

Ис Ка́ссіем, синьбро. Ци́ть лиш, го́ді!

Е м и л я.

Ні, б́уду говори́ти! му́шу, му́шу!
Мо́й синьо́ра тут лежи́ть уби́та.

У с і.

О Бо́же, боро́ні!

Е м и л я.

И ти сво́ими ра́дами се вко́їв.

О т е л л о.

Так. Що́ ви пони́мили? Щи́ра пра́вда.

К г р а ц і я н о.

Чудна́ се пра́вда.

М о н т а н о.

Се зви́ряче ді́ло!

Е м и л я.

Се ле́дарство, о, ле́дарство леда́че!
Поду́мавши... прига́дую... о пи́длость!
Я й ду́маю... О, я уби́ю себе́ с печа́ли!
О пи́длость, пи́длость!

Я к г о.

Чи ти скрути́лась? Геть со́бі додо́му!
Велю́ тобі.

Е м и л я.

Пано́ве лю́бі, да́йте все сказа́ти.
Кори́тись му́шу, тількі не тепе́ра.
Вже, Якго, я й не б́уду, мо́же, до́ма.

О т е л л о, упавши на Ліжко.

О! о! о!

Е м и л я.

Так, па́дай и реві́, згубі́вши ду́шу,
Безви́нну й чи́сту перед ми́лим Бо́гом.

О т е л л о, встаючи.

О, ні! вона́ була́ нечи́ста. —

Я ма́ло зна́ю, дя́дє, вас. От ва́ша
 Лежи́ть небо́га, и сими́ рука́ми
 Я зупини́в її диха́нне й зна́ю,
 Яким зда́ецця діло се крива́ве.

К г р а ц і я н о.

Нещасна Дездемона! рад я вельми,
 Що твій отець умер. Не переніс він
 Твого заміжжя. А колиб не вмёр ще,
 Сей вид повергнув би ёго в роспуку.
 Він одігнав би ангела від себе
 И погубив свою на віки душу.

О т е л л о.

Гірке се діло; тільки ж Яко знає,
 Що с Кассієм вона стидке робила, —
 Не раз, не два, и Кассію признався.
 Вона ж ёго за перелюбне діло
 Моім гостинцем первим награділа,
 Залогом первої любові моєї.
 Я бачив сам ёго в руках у него, —
 Ту материнську хустку дорогу, —
 Котра з давен...

Е м и л я.

О Бо́же! о небесні сили!

Я к о.

Мовчі, кажі!

Е м и л я.

Тепер усє, усє розкрилось!

Міні, добродію, мовчати? Ні, ні!

Я вільно говоритиму, як вітер.

Нехай и небо й люде й черті крикнуть

„Мовчі“! я говоритиму, що знаю.

Якго.

Ой, схаменісь! иди́, иди́...

Емиля.

Не хóчу. [Якго наміряецця на Жінку.

Кграціяно.

Фи, фи! на жéнщину с кинджáлом?

Емиля.

О Мúрине безúмний! я ту хúстку
Знайшла и оддалá моéму мúжу:
Бо чáсто він менé благáв, та й пíльно,
Щоб я укрáла. Я ж бо й дивувáлась,
Про щó ёму́ такé пустé здалóся!

Якго.

Паскúдна кúр...!

Емиля.

Вона́ б то Кáссеві!

Ні, лéле! я — знайшóвши, чоловіку...

Якго.

Ти брéшеш, пáплюго!

Емиля.

Клянúся нéбом,

Я прáвду, прáвду говорю́, панóве.
Розбійнику дурний! Та щó такóму
Безúмному булó й робíть на світі
С такóю дóброю людíною! [Якго, заколовши Емилю, втекає.

О т е л л о.

Не вже ж се

У Бóга грíм на те, абí грíміти?

О знаменíтий óпусте!

Кграціяно.

Небóга хiлицця; се, пéвно, злю́ка
Убíв свою́ жонú.

Емиля.

Так, так. О, положіте

Менé коло моєї пані!

Кграціяно.

Утік ледáчий,

А жінка мёртва.

Монтано.

Се страшнé ледáщо.

Возьміть сéго мечá — вхопів ёго я

У Мурина — и стережіте двéрі.

Не випускайте, хоть и вбить прийшлось би.

Я ж нагонцем бiжу за сим ладáчим :

Бо се проклáтий раб. [Виходить Монтано та Кграціяно.

О т е л л о.

Я й не хорóбер бiльш. Хапае в мене

Мечá из рук хлопáтко худорляве.

Та й нá що б честь переживáла чéсність?

Поги́бни все!

Емиля.

Так от щó вiщувáла

Тво́я остáння пiсня, люба пані!

Чи ти менé почу́еш? Я, мов лéбiдь,

Умрú, співаючи про йву, йву, йву. —

Вона́ була пренепорóчна, Мáвре;

Вона́ тебе люби́ла, харцизя́ко!

Пошли́ мiні Господь ду́ши спасéнне

Так вiрно, як слова́ сi промовляю.

Говорячи, щó думаю, вмираю.

[Умирає.

О т е л л о.

У мене ще е меч у тiй кiмнатi.

То шпанський меч, зака́лу лёдового.

О! ось він. Дiдэ, мушу вийти.

Кграціяно з за Сцени.

Покўсися, то дброго заплатиш,
Ти не вворўжен; покорїся дблі.

О т е л л о.

Споглянь на мене та переговбрим:
Атб й невзбробений я нападў на тебе.

Вертаецця Кграціяно.

К г р а ц і я н о.

Щб там такб?

О т е л л о.

Дивїсь, е в мене збрбя.

Нїкблї лўччий меч не був при ббці
У вбїна. Булб колїсь... бувало,
Щб ся рукá и меч сей дббрий
Мїнї дорбгу и крїз двáццять бїльших
Перепин прокладáли, нїж ти змбжеш...
Та мáрна похвальбá! Хто против дблі?
Тепér не те... Не бїйсь моєї збрбї.
Мїй путь скїнчївся тут. Доплїв до краю.
Чогб вжахнўвь? Немá чогб лякáтись.
Настáв очеретїну навпротїв Отелла,
И вїн устўпить. Нїкуди Отеллу йти вже. —
Ох, як же ти тепér перемїнїлась!
О чадо зїр лихїх зло-вїщувáтих!
Ти побїлїло, як твоя сорбчка!
Як зъявїмось удвбх на Ббжїм сўдї,
Твїй вид оцей мене низрїне з небá,
И дбмони мою пїдхбплять дўшу.
Холбдна, о, холбдна ти, дитїно,
Як чистотá твоя булá холбдна!...
Проклѣтий раб!... Бичўйте, чертї, злюбу,

Женіть од сёго а́нгельского віду!
 Крутіть у віхрях и варіте в сірці!
 Укіньте сторч в поломяну́ безодню!
 О Дездемо́но! Ме́ртва ти? О! о! о!

Виходять Лодовико, Монтано, Кассіо та Отамани
 з Якгом за *Сторожею*.

Лодовико.

Де сей безумний горопáха? де він?

Отелло.

Ось той, що був ко́лись Отеллом, ось я!

Лодовико.

А де ехідна? підведіте б́лижче.

Отелло.

Я на ёго дивлю́ся но́ги, — ка́зка!

Ко́ли ти чорт, міні тебе́ не вб́йти.

[Отелло ранить Якга.

Лодовико.

Вхо́піть мечá у не́го.

Якго.

Ті́лько ра́на.

Отелло.

И не жалку́ю. О, живі́ на сві́ті!

Про ме́не, вмёрти, се вели́ке ща́стьє.

Лодовико.

Ой ти Отелло! був е́сі предб́орим

Ко́лись, и се, прокля́тому рабб́ві

Підда́вся. Що́ ж то́бі ми ска́жем?

Отелло.

Що́ хóчете. Скажі́ть, що я був че́сний

Розб́ійник: не з нена́висти бо, ш́ че́сти

Я все роб́ив.

Л о д о в и к о .

Сей злю́бка вже призна́вся.

Чи ви змовля́лись Ка́ссія убі́ти?

О т е л л о .

Змовля́лись.

К а с с і о .

Мій доро́гий гетьма́не, я ніко́ли

Вам не дава́в причи́ни.

О т е л л о .

Вірю, вірю,

И кла́няюсь, прости́ть. Спи́тайте в чо́рта,

Про що́ мою́ він ду́шу й ті́ло спу́тав?

Я к г о .

Більш не пита́йте. Вже нічо́го

Вам не скажу́. Що́ зна́єте, те зна́йте.

Л о д о в и к о .

И на моли́тві?

К г р а ц і я н о .

Й на торту́рах?

О т е л л о .

До́бре,

Найлу́чче так.

Л о д о в и к о .

Добро́дію, узна́йте,

Що́ скла́лось, по́тай вас, я ми́слю.

Ось лист. Знайшли́ в убі́того Родри́кга.

А ось и дру́гий. У в одні́м из лі́стів

Смерть Ка́ссія на се́бе взяв Родри́кго.

О т е л л о .

Ледя́що!

К а с с і о .

Найпога́нше и найгру́бше.

Л о д о в и к о.

У другому листі, в кишéні в нёго,
Він докоряє дўже, и здаєцця,
Хотів ёго послати до плутяги,
Та, вiдно, Якго сам прийшов до нёго
И вдовольнив ёго.

О т е л л о.

О пiдла псино!

Ну, звiдки ж, Кассiо, у тебе хустка
Жонi моєi?

К а с с i о.

Я знайшов у себе

В кiмнатi, и вiн сам тепер признався,
Що пiдметнув.

О т е л л о.

О дурню, дурню, дурню!

К а с с i о.

В листi Родрикга ще ми прочитали,
Як Якго вговорив ёго напасти.
На мене серед чати. С сёго вийшло,
Що скинено мене. Та ще пробовкнув,
Здававшись довго мёртвим, що се Якго
И вiставив ёго й проткнув кинджалом.

Л о д о в и к о.

Тепер ходiмо звiцци; йдiть за нами.
Ви бiльш не маєте вже сáну й власти;
А Кассiо над Кiпром гетьманує.
Сей раб, — ёму готуецця найгiрша,
Найдовша, найлютийша кара й мука.
Ви тiсно бiдете оберегáтись,
Аж дóкiль ми венецькому сенáту
Натуру вáшої вини зьясуем. —

Ходімо. Одведіть ёго за нами.

О т е л л о.

Дозвольте слово ще, чи два сказа́ти.
 Сенаторі мої заслуги знають,
 Та не про те, а от про що́ благаю.
 В своїй реляції про сю нещасну справу
 Пишіте про мене́, який я справді,
 Нічого не біліте, ні чорніте:
 Що я любів не му́дро, та аж на́тто;
 Що я с при́роди не ревни́вий, тільки
 Приревнува́вши, ревнува́в до краю;
 Що я, мов той пога́ний Жид, відкинув
 Доробше над усе́ Жидівство перло;
 Що я, хоть не привік роніти слези,
 Та в мене́ так гіркі з очей ли́вся,
 Як из дері́в Ора́вських кгу́ма мле́цця.
 Се все ви пропишіте и доба́вте,
 Що, ба́чивши в Але́пно раз, як Ту́рчин
 Вене́цького тира́нив чоло́віка,
 А посполіту річ олжів слова́ми,
 Вхопів я обріза́нця за шия́ку,
 Та й заколо́в — отта́к.

[Заколюєця.]

Л о д о в и к о.

О лю́те закінча́нне!

К г р а ц і я н о.

Шко́да й пра́ці.

О т е л л о, падаючи на Дездемону.

Я цілува́в тебе́ перед уби́ством кля́тим;
 Цілу́ючи тебе́ повинен и вміра́ти.

К а с с і о.

Сего́ й бо́явсь я, тільки ж ду́мав,
 Що він без збро́ї. О вели́ке се́рце!

Д о д о в и к о д о Я к г а .

Спартанський псе, лютийший од помору,
Од глоду и моря! подивіся,
Як ваякко пригнітив ти сю постелю. —
Ви, Кграціяно, будете на замку,
И, як наслідник Муріна, худобу
Їго осягнете.

А вам, гетьмане,

Зостаблю суд над дьявольским ледящом:
И время й місце и тортури... о, найгірші!...
Я путь в Венецію верстати зараз мушу,
Важкою звісткою важку здавивши душу.

ТРОЇЛ ТА КРЕССИДА.

Dramatis personae.

ПРИЯМ, Троянський Царь.	АЯКС	} Кгрэцькі Князі.
ГЕКТОР	УЛИС	
ТРОІЛ	НЕСТОР	
ПАРИС	ДИОМЕД	
ДЕІФОБ	ПАТРОКЛ	
ГЕЛЕН	ΘΕΡЗИТ, брідкий та за- ідливий Кгрек.	
БНЕЙ	АЛЕКСАНДЕР, Слуга	
АНТЕНОР	Крессідин.	
КАЛХАС, Троянський Жрець, пріхильний до Кгрéків.	Слуга Троілів. Слуга Па- рісів. Слуга Диомедів.	
ПАНДАР, дядё Крессі- дин.	ЕЛЕНА, Жона Менелáива	
МАКГГАРЕЛОН, Бай- стрóк Приямів.	АНДРОМАХА, Жона Гéкторова.	
АКГАМЕМНОН, Кгрéць- кий Гетьман.	КАССАНДРА, Дочка Приямова, Віщóнка.	
МЕНЕЛАЙ, ёго Брат.	КРЕССИДА, Дочка Кáл- хасова.	
АХИЛЛЕС, Кгрéцкі Князь.		

Троянські та Кгрéцькі Воїни та Прибічники.

СЦЕНА — Троя та Кгрéцький Табір перед нею.

ПРОЛОГ.

Тепер ми у Трбі. Царі кгрєцьких вісоп,
У гóрдому сёрці гнівóм закіпівши,
В аейньськую пристань пливуть караблями.
На суднах тих пóвно військóвого люду,
Припасу та зóрбі до бйтов жоретóких.
З аейньського пóрту шісьдесят и дéвять
Пливе вінценбєцїв у Фрйкгию славно,
Де в мурах потужних царїця Елєна,
В царї Менелая украдена жінка,
Спить-опочиває из ласим Парїсом:
За сю ж то наругу й щчалось пересёрде.

Прямують завяті аж до Тенедбєса.
Тут судна ригають на зємлю бойцями,
И Кгрєки, ще свїжі, в боїх не примяті,
Намети в Дарданських полях налицяють.
Троїне заперлись в Приямовім місті,
И засови в кўни мїцні повкладали
По всіх шести бронах: у броні Дарданській,
Броні Иліонській, Хетанській, Троїанській,
У броні Тимбрїйській и Антенорїдзькій.
Роздражнений рбзум Троїанців и Кгрєків
Підманює-надить лєстїва надїя,
И все, за що бьюцця, воюють-бїдують,
На волю случаю одважує слїпо.

Я, Прблогг, ввiходжу, вворужений добре —
Не тим, що наш автор чи актори зроблять
Для вас дивовижу живим малюванням,
Ні, одіжжю тільки, яка пьесі лічить,
Щоб вам з'ясувати, панове ласкаві,
Що ми перескочим через початкові
Бої та тривоги великої чвари,
А візьмемо драму в середині вправи,
Нехай вре вільно гірким и солідким.
Чи будете гудить, чи, може, й хвалити,
На те ваша воля и люба вподоба.
На всякий ваш вирок в нас ухо готове:
Чи шваба, чи вдача, се щастє військове.

АКТ ПЕРВИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Троя. Перед Прямовими Палатами.

Всходять Троиц, ввужений, та Пандар.

ТРОИЦ.

Поклич мого слугу. Знов скіну зброю.
Чого за мурами я буду битись,
Коли війна кипить в міні самому?
Нехай у поле йде, хто має серце,
А ти втерів над серцем власть, Троице.

ПАНДАР.

Ти все такі свої знай співаєш?

ТРОИЦ.

Міцні сі Кгреки, а до того вдані,
Завзяті до вдання, в завзяті смілі.
А я, я м'якший, ніж слеза жіноча;
Я тихший сну, дурнійший од дурного;
Я полохливий, ніж в ночі дівчатко,

Невданийший, ніж незвучена дитина.

Пандар. Ну, про се я вже довблі тобі товмачив. Що до мене, не буду більш між вас мішатись. Хто забажав пшенишного книша, нехай підождє, дбкіль змєлють бброшна.

Троїл. А хибá ж я не ждав?

Пандар. Ждав мєлива; підождї ж, дбкіль просїють.

Троїл. Хибá ж я не ждав?

Пандар. Ждав прїсївок; підождї ж, дбкіль учїнять.

Троїл. Та' ж я й сєгб дождївся.

Пандар. Эгє, вчинїння; а ще ж трєба замїсїти тїсто, стулїти книша, вїтопити пїч, спектї; ще ж мўсиш чекати, дбкіль прохолбне: атб колїб и губ не попїк.

Троїл.

Та и самá терпливбсти богїня,
Страдáючи, не вїмовчить над мєне.
Сиджў я за царськїм столбм Прийма,
И як спадє мїні на мисль Крессїда...
О зраднику! спадє? вона живє там.

Пандар. А спрáвдї, вчбра в вєчерї булá вона дўже гáрна. Нїкбли я ще не бáчив її такбю, та й нїякої жєнщини.

Троїл.

Я тїлько що хотїв про се казати.
Як підопрэ зїтхáннє вгбру сєрце,
Мов нáдвое вонб роздєртись хбче, —
Я, щбб отєць не зўздрїв або Гєктор,
Щбб-рáз ховáв зїтхáннє те в усмїсцї,
Мов сбнечко освїчувало бўрю.

Та смуток наш, веселою прикритий,
Мов радоші, що доля любить біти.

Пандар. Колиб волоссє в неї булб трбшки
темнїше од Елєниного (ну, та щб се?), то нїчим
би й не рїзнїлись обїдвї. Ну, та щб до мєне, вона
міні рбдичка. Я б не хотїв, як то кáжуть, вихва-
ляти її; та нехай би хто вчбра чув укўпї зо мнбю,
як вона говорїла. Не вполїджувабиму рбзуму се-
стрї твоєї Кассандри, однакож...

ТРОІЛ.

О Пандаре! колї тобї кажў я,
Що всї мої надїї утонўли,
Не говорї міні, на скїлько сáжнїв
Затбплєно їх у страшнў безбдню.
Я признаўсь тобї, що збожеволив
С кохáння до Крєссїди; ти ж провáдиш,
Якá вона вродлїва, посипáєш
Ще незакрїту, свїжу в сєрцї рáну
Її очїма та її волоссєм,
Її щокáми та її ходбю,
То гблосом її; то знов провáдиш,
Якá бїлєсєнька рукá у неї.
Все бїле перед нею мов чернїло,
Котрє самб собї докбри пїше.
Так нїжно й пух не лáщить лебедїний,
А найнїжнїйше чўвство осязáння —
Тут мов жореткá долбня в хлїборббá.
Вїдказуєш такє, абї промбвив,
Що я люблў її, и прáвду кáжєш;
Та не бальзáмом рáни поливáєш,
А в кбжну гбстрогб ножá втикáєш,
Котрїм люббв тї рáни завдавáла.

ПАНДАР. Я кажу тільки саму правду.

ТРОІЛ. Да й то ще не всю.

ПАНДАР. Далебі, не хочу в це мішатись. Нехай вона буде така, як ё. Коли вона вродлива, то їй же лучче; а ні, то в неї в руках спосіб.

ТРОІЛ. Добрый Пандаре! Чого ж се ти, Пандаре?

ПАНДАР. Буде з мене за мої труда. Погорда від неї, погорда віт тебе; ходжу від одного до 'днього, та мало дякі за мою працю.

ТРОІЛ. Як! ти сердишься, Пандаре? За що ж на мене?

ПАНДАР. Що вона міні рідичка, то й не така вродлива, як Елена. Не будь вона міні рідичка, була б вона и в Пятницю така гарна, як Елена в Неділю. Та що міні до того? Байдуже міні, хоть би вона була й Орапка. Се міні все одно.

ТРОІЛ. Хіба ж я кажу, що вона не гарна?

ПАНДАР. Байдуже міні, чи ти кажеш, чи ні. Дурна вона, що зісталась позад оцця. Скажу їй се, скоро побачу. Що до мене, не хочу вже мішатись у се діло.

ТРОІЛ. Пандаре...

ПАНДАР. Ні вже, ні.

ТРОІЛ. Любий Пандаре...

ПАНДАР. И не просій, и не кажі. Зіставляю все, як изнайшов, та й кінєць.

[Виходить Пандар. Трублять до Бою.]

ТРОІЛ.

Мовчі, протівний гук! цить, галас трубний!
Дурні з обох сторін. Елена певно

Вродлива: бо її що-дня ви кров'ю
 Малюєте. Та се малá причіна,
 Щоб воюватися міні за неї:
 Се для мого мечá нікчёмний прѣдміт.
 Та Пáндар... о боги! якá се мýка,
 Що до Крессіди стѣжка через нѣго!
 А він такий упѣртий до еднання,
 Якá вона дерзкá до залицяння.
 Скажі, Апóлле, рáди сѣрця Дáфни,
 Що есть Крессіда, Пáндар, що ми вкúпи?
 Її постіль, се Индия. Мов пѣрло,
 Лежить вона на ній. А міждо нею
 И нашим Иліоном бóрне мóре.
 Я сам — купець, а Пáндар сей непѣвний —
 Моє судно, мій лóцман и надія. [Трублять до Бою.

Вихóдить Еней.

Еней.

Ну, щò, Троїле князю? чом не в пóлі?

Троїл.

Тим що не в пóлі: óдповідь жінóча:

Бо се жінóцтво, щòб не бúти в пóлі.

Щò там, Енею, рóбицця сѣгóдни?

Еней.

Пáрис вернóвсь из рáною додóму.

Троїл.

Од кóго ж се здобóвсь?

Еней.

Од Менелáя.

Троїл.

Нехáй кривáвицця: се тілько жáрти:

Паріса ранив Менелай рогами. [Трублять до Бою.

ЕНЕЙ.

Чи чуєш, як гуляють наші в полі?

ТРОІЛ.

Ще б лучче дома, та шкода, не можна.

Ходімо ж на гульню. Туді ж наваживсь?

ЕНЕЙ.

Хапаюсь яко мога.

ТРОІЛ.

То ходімо ж.

[Виходять.

СЦЕНА ДРУГА.

Там же. Гулиця.

Ввійходить Крессида та Александр.

КРЕССИДА.

Хто се пройшов?

АЛЕКСАНДЕР.

Царіця се, Гекуба,

З Еленою.

КРЕССИДА.

Куді ж вони прямують?

АЛЕКСАНДЕР.

На східню башту: бо из високости,

Котра панує шіроко над полем,

Всю битву відко. Гектор, терпеливий

Як добродітель, ранком розбуївся,

На Андромаху грімав, попобівши

Малого чурю, потім уворуживсь
И в поле ввійшов, мов на господарство,
Ще до схід сонця. Кожен там цвіточок,
Мов той пророк, оплакує годину
Їго завзяття, чуючи, що буде.

КРЕССИДА.

Чого ж завзявся він та розбуївся?

АЛЕКСАНДЕР

Е чутка в нас, що там, між кгрєцьким військом,
Е воїн ис Троян, єму ще й крєвний,
А на имя Аяке.

КРЕССИДА.

Ну, що ж ис того?

АЛЕКСАНДЕР.

Се, кажуть, чоловік *per se*, мовляв той,
И він стоїть сам по собі...

КРЕССИДА. Да так стоять усі, коли не п'яні,
або не безногі.

АЛЕКСАНДЕР. Сей чоловік, пані добродійко,
пооднімав у багатєх звірів їх особливі прикмети.
Хоробер, як лев; мяловатий, як ведьмідь; спокво-
листий, як слоняка; и стількі природа нагромадила
в єму чудного, що хоробрість перевертаєцця в єго
в дуроці, а дуроці приправля' він обачністю. Немá
в чоловіка такóї ціноті, щоб не світілась у єму,
а ні такóї хіби, щоб не плямувала трóхи єго.
Сумний буває він в нечєвля, и весєлий нез-
нать чого. До всєго хисткий, и ні в чому немá
в єго хисту, мов у того парáлічного Бриарєя ба-
гацько рук, та ні до чого, або в сліпого Аргуса
все очі, та немá здріння.

КРЕССИДА. Як же сей чоловік, що міні сміх

из не́го, та довів Ге́ктора до гніва́?

АЛЕКСАНДЕР. Кажуть, учора шчепівсь из Ге́ктором у бітві, та й повалив ёго. З досади й соромá, Ге́ктор не їсть и не спить.

Виходить Пандар.

КРЕССИДА. Се хто идé сюди́?

АЛЕКСАНДЕР. Се, пані добродійко, твій дядё Пандар.

КРЕССИДА. Ге́ктор хоробрий чоловік.

АЛЕКСАНДЕР. Який тільки е на світі, пані добродійко.

ПАНДАР. Що такé? що такé?

КРЕССИДА. Дóброго ранку, дядю́ Пандаре!

ПАНДАР. Дóброго ранку, не́бого Крессідо! Про що се ви розмовляете? — Дóброго ранку, Александрé! — Як пожива́еш, не́бого? Коли́ бу́ла в Иліо́ні?

КРЕССИДА. Сёго́дні в ранці, дядю.

ПАНДАР. Про що ви розмовляли, як я при́йшов? Чи Ге́ктор уже́ ввору́живсь и вийшов, закі́ль прийшла́ еси́ в Иліо́н? А Еле́на ще не встава́ла? Пра́вда?

КРЕССИДА. Ге́ктор уже́ ввору́живсь; Еле́на ще не встава́ла.

ПАНДАР. Так, Ге́ктор уста́в зарáні.

КРЕССИДА. Про се ми й розмовляли та про ёго се́рце.

ПАНДАР. А він був се́рдитий?

КРЕССИДА. Так ка́же сей.

ПАНДАР. Пра́вда, він був се́рдитий; я знаю́ й чо́го. Ну, накладе́ ж сёго́дні круг се́бе. Се я го-

тów ім сказати. Да й Троїл позáду не зіста́нецця. Нехáй остерега́юцця Троїла. Се я готów ім сказати.

КРЕССИДА. Як! хибá й він сердитий?

ПАНДАР. Хто, Троїл? Троїл лóччий з них двох.

КРЕССИДА. О Юпітере! тут нічого рівня́ти.

ПАНДАР. Як! Троїла з Ге́ктором? Чи ти впи́зна́еш чолові́ка побáчивши?

КРЕССИДА. А вже ж, як бáчила ё́го пе́рше та зна́ла.

ПАНДАР. Ну, так я то́бі скажу́, що Троїл — Троїл.

КРЕССИДА. То се ти ка́жеш так, як и я кажу́: бо він не Ге́ктор.

ПАНДАР. То й Ге́ктор же не Троїл, як щò до чо́го.

КРЕССИДА. Се пра́вда до ко́жного з них. Він він сам.

ПАНДАР. Сам? Ой лéле, бідний Троїле! Хотів би я, щòб він був са́мим со́бою.

КРЕССИДА. Він и есть.

ПАНДАР. Сходів би пішки в Индию.

КРЕССИДА. Він не Ге́ктор.

ПАНДАР. Сам? Ні, він не сам. Хотів би я, щòб він був са́мим со́бою. Ну, та над на́ми бо́гї. Вре́мя приспо́рить, а́бо розбо́рить. Так, Троїле, так... Ко́либ-то мо́є се́рце та бу́ло в не́ї в тілі... Ні, Ге́ктор ні́чим не лóччий за Троїла.

КРЕССИДА. Виба́чай...

ПАНДАР. Він ста́рший.

КРЕССИДА. Виба́чай, виба́чай міні.

ПАНДАР. А той ще не дійшо́в. Заговóриш

у мене не те, як дійде. В Гектора й тепер нема ёго рбазуму.

КРЕССИДА. И не бідкатимецця ним, мавши свій власний.

ПАНДАР. Ані ёго прикмёт.

КРЕССИДА. Дарма.

ПАНДАР. Ані ёго врбди.

КРЕССИДА. Вона б ёму не лічила: свой у него крашча.

ПАНДАР. Ти сёго не тїмиш, небóго. Самá Елена божїлась якбсь, що Троїл, ёко смуглявий... бо він смуглявий, мушу признатись, та й не смуглявий.

КРЕССИДА. Ні, такі смуглявий.

ПАНДАР. Далебі, коли казати по правді, и смуглявий и не смуглявий.

КРЕССИДА. Коли казати по правді, и правда и неправда.

ПАНДАР. Вона прекладала цвіт ёго лиця над Парїса.

КРЕССИДА. А в Парїса доволі колёру.

ПАНДАР. Се так.

КРЕССИДА. То в Троїла аж натто. Коли вона прекладала цвіт ёго лиця, то в него й більш. Коли ж одін має колёру доволі а другий більш, то се вже натто гаряча похвала хорбшому цвіту лиця. Хотїла б я, щоб золотий язичок Еленин почав хвалїти Троїла за мїдяного нбса.

ПАНДАР. Клянусь тобі, я думаю, що Елена любить ёго більш ніж Парїса.

КРЕССИДА. Тогді вона справді весела Кгрекїня.

ПАНДАР. Так, так, я в томú певен, що вона

єго любить більш. Оце якось приступила до нього; він стояв у вікняному прѣстрелі, — а ти знаєш, на бороді в него не більш трѣх абб чотирѣх волосінок.

Крессида. Справді, доволі було б и підношчи-
кових ліків, щоб їх перелічити.

Пандар. Эге, він ще вельми молод, а протє, хибá фунтів на трі не потягне стілько, як и брат єго, Гектор.

Крессида. Як! такий молодий, и вже такий старий тягайло?

Пандар. А щоб довести тобі, що Елена любить єго... приступила вона, та й приложила свою білу рúчку до єго двійчастого підборіддя...

Крессида. Змилуйсь, Юноно! як же се вонó двійчасте?

Пандар. А ти забула, що вонó з ямочкою? Я дúмаю, нікому так не до лиця усмішка в цілій Фріккії.

Крессида. О, він усміхаєцца сміло!

Пандар. Ну, ну!... Щоб довести тобі, що Елена любить Троїла...

Крессида. Троїл не россєрдицца за дбказ, коли докажеш.

Пандар. Троїл? та він про се дбає не більш, як я про виїдене ійцє.

Крессида. Коли ти любиш так порбжні ййця, як порбжні гóлови, то звісі й циплятко в шкаралуощі.

Пандар. Не вдєржусь ніяк од сміху, згадавши, як вона лоскотала єго підборідде... Справді, в неї рúчка білєнька на вдивовіжу; мушу признатись.

Крессида. Навіть бес тортурів.

Пандар. И трєба ж ій зүздріти білу воло-

сінку в не́го на підборідді!

КРЕССИДА. Лелечко, бідне підборідде! Інша й борóдовка багáчча.

ПАНДАР. Що́ тут сміху́ було! Цари́ця Геку́ба так сміялась, що на б́чі наверну́лись...

КРЕССИДА. Жóрна?

ПАНДАР. И Кассáндра сміялась.

КРЕССИДА. Ну, під горшкóм її очéй було менше жа́ру. На її б́чі такóж наверну́лись жóрна?

ПАНДАР. И Гéктор сміявся.

КРЕССИДА. Та чо́го ж тут було сміятись?

ПАНДАР. Та з біло́ї ж волосі́нки, що Еле́на зу́вдріла на підборідді в Троіла.

КРЕССИДА. Хоть би вона бу́ла й зелéна, я стілько ж сміялась би.

ПАНДАР. Россміши́ла не стілько волосі́на, як ё́го гáрна відпові́дь.

КРЕССИДА. Що́ ж там бу́ла за відпові́дь?

ПАНДАР. Вона́ ка́же: „Тут пяддеся́т и дві волосі́ні в тебе́ на підборідді, и одна́ з них біла“.

КРЕССИДА. Се її пита́внне?

ПАНДАР. Да тут ні про що й пита́ти. „Пяддеся́ть и дві волосі́ні“, ка́же він „и одна́ біла. Ся біла волосі́на — мій паноте́ць, а то все ё́го сині“. — „Юпі́тере“! рече́ вона́, „котра́ ж між симі́ волосі́нами бу́де Парі́с, мій муж“? — „А оця́ ви́ласта“, ка́же. Ві́рви її та й одда́й ё́му“. Оттут же то підня́вся такий ре́гіт, и Еле́на так шчервони́ла, а Парі́с так розлютува́вся, що нема́ й міри.

КРЕССИДА. Поки́ньмо ж се: бо вже давно́ нема́ й ё́му́ міри.

ПАНДАР. Дóбре, небóго. Я вчóра щось то́бі

сказав. Подумай про се.

КРЕССИДА. Я думаю.

ПАНДАР. Хоть запрягти, се правда. Він плакатиме по тобі, наче той, що родивсь у Березолі.

КРЕССИДА. И я зйду від ёго сліз наче крапівка в Маї. [Трублять на Уступ.]

ПАНДАР. Чуеш? вертаюця споля. Чи не постояти нам тут да подивітись, як вони йтїмуть до Іліона? Ну бо, мой добра небого, мой дорогá Крессїдо!

КРЕССИДА. Та як же хочеш.

ПАНДАР. Оттут, оттут. Тутенькі предобре місце; звіцїля бачитимем усє як найлучче. Я звáтиму тобі всіх їх на имя, як ийтїмуть мїмо, та вважáй бїльш усєго на Троїла.

КРЕССИДА. Не говори бо так гóлосно.

Еней переходить через Сцену.

ПАНДАР. Се Еней. Хибá ж не бравий чоловіга? Один из між трояньского цвїту, мóжу тобі сказати. Та вважáй на Троїла: ти зáраз ёго побáчиш.

КРЕССИДА. А се хто?

Антенор переходить.

ПАНДАР. Се Антенор. Гóстрий має рóзум, мóжу тобі сказати, и вбїн дóбрый. Се один из россудливїйших людєй у всїй Трбї, и пристóйний персóною чоловічина. — Колї ж се йтїме Троїл? — Я покажу тобі Троїла зáраз. Як побáчить мене, побáчиш самá, як він кивне мїні головбю.

КРЕССИДА. Наградїть тебе кївом?

ПАНДАР. Побáчиш самá.

КРЕССИДА. Як наградить, то багатий побачає.

Гектор *переходить*.

ПАНДАР. Се Гектор; отой, отой, дивись, отой. От молодець! — Иди своєю дорогою, Гекторе. — Се бравий чоловік, небого. — О хоробрий Гекторе! — Дивись, як він дивиця. От вона постава! Чи не величний же се чоловік?

КРЕССИДА. О, величний чоловік!

ПАНДАР. Правда? Аж на душі любо... Подивись, які зарубини на шолому в него! Дивись, он де; бачиш? Дивись, он. Се вже не жарти. От так рубайся. Покоштуй сего, кому охота. Оце, так зарубини!

КРЕССИДА. Се так мечами?

Парис *переходить*.

ПАНДАР. Мечами? Чим би ні було, ему байдуже. Хоть би й чортяка щепився в ним, ему все одно. Клянусь бовською вією, аж серце вгору росте... А он иде Парис. Дивись отуди, небого. Чи не кгалінтний же се чоловік, га? — От любо!... Хто ж се казав, що він сегодні вернувся до дому в раною? Его не поранено. Тепер одлигне на серці в Елени. Га! ще подивитись би на Троїла. — Зараз побачиш Троїла.

КРЕССИДА. Се хто такий?

Гелен *переходить*.

ПАНДАР. Се Гелен. — Дивно міні, де се Троїл. — Се Гелен. — Мабуть, він не виходив

сєгдні. — Се Гелєн.

КРЕССИДА. Хиба Гелєн уміє воюватись, дядю?

ПАНДАР. Гелєн? Ні... Уміє, так собі, не вельми-то. — Дивно міні, де се Троїл. — Чуєш? чи чуєш, як нарбд кричить: „Троїл“? — Гелєн жрець.

КРЕССИДА. А бнде щò за опудало лізе?

Троїл переходить.

ПАНДАР. Де? бнде? То Деїфбб... А ось и Троїл! Оттò чоловік, небòго! — Гем! — Бравий Троїл, князь лицарства!

КРЕССИДА. Цить! цить бо задля соромá!

ПАНДАР. Уваж на нєго, помічай єгò. — О хорбòрий Троїле! — Придивись до нєго дòбре, небòго. Глянь, який у нєго меч кривавий; а шолòм порубаний ще бїльш, нїж у Гєктора. И як він дївицця! як виступає! — О дївний юноше! — Він ще не бачив двацятї трєх. — Идї своєю дорòгою, Троїле, идї своєю дорòгою. — Будь у мєне дочкá кгрáция, абò дочкá богїня, нехай би сам вїбрав. О дївний чоловік! Парїс?... Парїс — грязь перед ним, и я ручаюсь, щò Елєна, мїняючись, оддалá б и окò в придáчу.

Воїни переходять черес Сцену.

КРЕССИДА. Ось ищє йдуть.

ПАНДАР. Ослі, дурні, шолопаї, солòма та полòва, солòма та полòва; юшка після трапєзи. Я мїг би жити и вмєрти перед очїма в Троїла. Нїчого дивїтись, нїчого дивїтись. Орлі пролетїли. Ворòни та галкї, ворòни та галкї. Я раднїйший

бути таким чоловіком як Троїл, ніж Агамемноном и всею Кгрéщиною.

КРЕССИДА. Між Кгрéками єсть Ахиллєс, луччий чоловік, ніж Троїл.

ПАНДАР. Ахиллєс? Вововік, носійщик, справдєшний верблуд.

КРЕССИДА. Ну, ну!

ПАНДАР. Ну, ну? Хибá в тебе зóвсім нема́ россудку? зóвсім нема́ очей? Хибá ти не знаєш, щò такє мушчїна? Хибá рождєннє, красотá, добра будова, прорєчистость, мўжество, наука, ввїчливость, цїнотá, молóдїсть, щєдрїсть, и такє йнше, хибá се не спєцїи и не сїль, щò приправляють мушчїну?

КРЕССИДА. Эгє, ссїченого мушчїну, щòб испектї в пирозї без приправи: бо приправа до такòго мушчїни окрòме.

ПАНДАР. Щò ти за жєнщина такá? Нїкòли не вгадаєш тебе́, на якїй чáті ти залягáєш.

КРЕССИДА. На моїй спїні, щòб моє тїло булò вільне; на моїм рóзумї, щòб обороняти мої капрїзи; на моїй мовчáнці, щòб убеспєчити мою дòбру слáву; на моїй мáсці, щòб оберегáти мою красу́, а на остáнок оберегáти и все те. На всїх цїх чáтах я залягáю и маю в сєбе тїсячу чатївникїв.

ПАНДАР. Назовї мїні одногò с твоїх чатївникїв.

КРЕССИДА. Оттò в мене головний чатївник, щò насторбживсь протїв тебе́. Бо колиб я не зумїла встерегтї, до чòго не хотїла ó щòб хто дòбрався, то вже хоть зумїю встерегтїсь, щòб ти не взнав, як мїні вшкòджено, хибáб ужє вїросло так,

що нічого було б и стереттись. Тогді вже й так не треба було б чати.

ПАНДАР. Під пару ж ти міні!

Виходить Троїлв Чура.

ЧУРА. Добродію, мій пан бажає зараз говорити с тобою.

ПАНДАР. Де?

ЧУРА. У тебе в господі. Він там розоружуецця.

ПАНДАР. Любий хлбню, скажи ёму, я йду. [Виходить Чура.] — Колиб ёго та не поранено! Бувай здорова, любба неббого.

КРЕССИДА. Бувай здоров, дядю.

ПАНДАР. Я зараз вернусь до тебе, неббого.

КРЕССИДА. И принесеш міні...

ПАНДАР. Эге, знак от Троїла. [Виходить Пандар.

КРЕССИДА.

И доведеш знаком сим, що ти звідник.
Слова, клятьби, дарі та слёзи перенесиш,
Любовниі жертви за дрўгого принесиш;
А я в Троїлі більш прикмет хороших знаю,
Ниж в зеркалі похвал Пандарових вбачаю.
Та й не здаюсь. Бо ми небесниі истоти
Аж доти, доки ім завдаемо туробти.
Усі їх радощі и щасте в жениханні;
Одержали — кінєць, пропало и бажанне.
Не зна' нічого та, котра сего не знає,
Що в них недоступне ціну найвишшу має.
Ще ні одна любов того не доказала,
Щоб хіть з ласотою солодість рівну мала.
Тим правило в любові такє я komponую:

Гордуєм — служать нам; піддаємось — панують.
 Нехай же я й люблю, нехай люблю як душу;
 Очіма виявлять перед людьми не мушу. [Виходить.]

СЦЕНА ТРІТЯ.

Крецький Табір. Перед Агамемноновим Наметом.

Ясі Виходять Агамемнон, Нестор, Уліс, Менелай
 и *Інші.*

АГАМЕМНОН.

Царі й князі,
 Як печаль вам щоби пожовтіла?
 Та ж кожний задум наш, у цій юдблі,
 Своїх надій зуповних не доходить.
 В найвишшому передвзятті людзькому
 Перепини та біди виростають,
 Мов ті гидкі на пишних соснах кгулі,
 Черес конфлюкцію соків зустрічних,
 Пеують красу и кривлять зріст розкішний.
 Се не нове нам, міле браттє, діло,
 Що повземо назад свої думки,
 Що стоїмо сім літ кошєм поту́жним,
 Та й досі ще не зруйнували Трої.
 Усяка інша справа військовая,
 Що знаємо переказом про неї,
 Повзала також направо и наліво,
 Минаючи свою мету блискучу
 И бестілесную фіктуру думки,

Що образ їй прина́дний надава́ла.
Чого ж, царі й князі, ви посуміли?
Та ж се не що, як перепі́нні про́би,
Котрі нам Зевс вели́кий посила́е,
Шука́ючи статéчності між лю́дьми.
Поки́ форту́нить нам ласка́ва до́ля,
Не мо́жна взна́ти, хто чо́го кошту́е.
Тоді здаю́цця смі́лий и легкóдух,
Розу́мний и дурни́й, арти́ст и блух,
И до́брый и лихи́й — мов би одна́кі.
Як же насу́пицця та забурха́е
Вітра́ми в не́погідь та в хуртовіну,
Тоді ширóка та міцна́ лопáта
Сортівщикá, черпа́ючи все по́спіль,
Роски́дуе на óдшиб легковáжне;
А вагові́те ску́пицця окро́ме,
Свої́м дерзькі́м достóінством бага́те.

Нестор.

Шану́ючи престóл твій божествéнный,
Вели́кий Аггамéмноне, неха́й я
Твої́ слова́ оста́нні змóвлю шірше.
В тяжкі́х пригóдах нам найлу́чча про́ба.
Гладéньке мо́ре — скі́лько ба́рок смі́ло
Шмигла́е по ё́го терпля́чих гру́дях
Промі́ж вели́ких благоро́дних суден!
А як Борéй бурла́ка ростриво́жить
Покла́дливу Оети́ду, — крі́пкорéбре
Судно́ прорі́зуе водя́ні го́ри
И, мов Персе́ів кінь, басу́е-ска́че
Міждó двома́ стихі́ями вохкі́ми.
Де ж та мизéрна ба́рка тонкобо́бка,
Що й до́сі состязáлась из вели́чним?

Абб втекла у пристань захисну́ю,
 Абб ковто́м Непту́ну послужила.
 Так са́мо на́ша виставна́я до́блесть
 Нікче́мніє в хурто́вині Форту́ни
 Перед справде́шнім благо́родзтво́м ду́ха.
 Бо в ся́еві її и кге́дзь для ста́да
 Страшні́шим ті́гра іноді зда́ецця.
 Як же лісолама́тель ві́хор ста́не
 У кремязні́х дубі́в ко́ліна гну́ти, —
 Вся оводня́ хова́ецця, а сме́ле,
 Мов роздрочі́вшись од хурто́вини,
 Само́ реве́, и на лиху́ на́ру́гу
 На́ру́гою відка́зує Форту́ні.

У л и с.

О Акгаме́мноне, вели́кий ду́ко,
 Ти, не́рве й ко́сте Кгре́цької кра́їни,
 Ти, се́рце на́ших військ, душе́ и ду́ху,
 В котрі́м усі́м нам тре́ба б єдині́тись!
 Послу́хай, що́ тобі Улі́с промовіть.
 Хвалю́ й превозношу́ я ва́ші мо́ви,
 Твою́, найві́шший по престо́лу й вла́сті,

[До Агамемнона.

Як и твою́, найста́рший між старі́ми. [До Нестора.

Вони́ такі, що Акгаме́мнон му́сить,
 Рукю́ Кгре́ції, іх міддю́ вєла́вить;
 Ізнов́ такі, що Нестор срі́блोलі́тий
 Пові́нен прикува́ти ўхо́ Кгре́ків
 До язика́ свого́ красомовно́го
 Возду́шним ланцю́го́м, мі́цнім, як бо́є,
 Круго́м котро́ї небеса́ вертя́цця.
 А все таки́ зволі́те ви оббе́,
 И ти, вели́кий, як и ти, премуд́рий,

Послухати, що вам Уліс промовить.

А К Г А М Е М Н О Н.

Віщай, Итацький князю. Нам труднійше
Подумати, що ти уста одвернеш
На пустослівні, необачні речі,
Ніж чаяти, що музикальні тони
И словеса премудрости почуем
Ис песької Өерзітової пельки.

У л и с.

Давно б уже була руїна с Трoї,
И Гектора великого доспихи
Давно б уже зісталися бес пана,
Колиб ладу не занедбали Кгрєки.
Споглянте, скілько в нас стоїть порожніх
Наметів! Стілько ж и порожніх факцій.
Коли гетьман не есть подобец ґльню,
Котрий повинен кожен доповняти,
То як же меду сподіватись будем?
Масковані достoїнства у Кгрєків,
И недостoйний в масці — мов що путне.
Ба й небеса с планєтами й сим цєнтром
Чергують степені, первєнство, місце,
Стояннє, курс, пропoрції, годїни,
И фoрму, и предназначєннє й звичай,
И весь порядок кругообращєннє.
Тим свїтозарная планєта, сонце,
Госпoдствує в велїччі благороднім
Над їншими, и животвoрним oком
Злагoджує їх вредонoснї впливи,
А хoдом їх по царські управляє,
На дoбре й зле прїспїшує без длїннє.
Коли ж планєти хoди помїшають, —

Які нещастя, зна́мення, замішки!
Як мо́ре ка́зиця, землі́ трясе́ця!
Вітри́ зліта́юця, ру́їна, леме́нт!
Хита́ецця все, нікне, погиба́е,
И в ко́рені сою́з наро́дів рве́ця.
О! як здвигну́ця степені́, драбі́на
До всіх вели́ких за́думів наро́дніх,
То захворі́е й передвзя́тте за́раз.
Бо чим же то, коли́ не степеня́ми
Стоя́ть грома́ди, по́діли в нау́ках,
И міські́ бра́цтва, и торго́ впокі́йні
Землі́ з земле́ю по обо́нпіл мо́ря?
Чим перворо́дство и наслідне́ пра́во,
Чим ста́рість пе́вна у свої́ пова́зі?
Чим забеспече́ні коро́ни й ла́ври?
Посла́бмо степені́, конце́ртні стру́ни,
И що́ за дизгармо́нію почу́ем!
Усе́ одно́ на одно́го́ уста́не;
Підня́вшись вго́ру понад берега́ми,
С своїх́ преді́лів вийду́ть бу́рні во́ди,
И зро́блять місиво́ з землі́ твердо́і.
Темно́тою ору́дувати́ за́чне си́ла,
И гру́бий син прио́бе́ оцця́ до сме́рти.
Наси́льство зроби́ця між лю́дьми пра́вом, —
Ні, пра́вда й кривда́, що́ то правосу́дде
Живе́ між них в щоденні́м іх змага́нні,
Втеря́ють на́зву вкупі́ с правосу́ддем...
Тогді́ усе́ оберне́ця у си́лу,
А си́ла — в ді́ку во́лю, ді́ка во́ля —
В алка́нне ві́чне; а таке́ алка́нне,
Всесві́тній вовк, поту́жний, своеві́льний,
Нехи́бно му́сить, же́рти всю́ вселенну́,

А далій пожерé й себе само́го.
Вели́кий Акгамéмноне, сей хаос
Поста́в у нас, як степені затéрто,
И ось чо́го подаемо́сь пята́ми,
Коли́ нам треба ó наступáть нога́ми.
У нас гетьма́на той не поважа́е,
Хто вла́ствує під ним; а хто ще ни́шше,
Горду́є ним; ще ни́шше — та ж знева́га;
И так уся́ка стéпень, по пока́зу
Сво́го старшо́го, ре́мствує на ста́ршу,
Хворі́ючи гаря́чкою блідо́ю
Проти́вництва та за́висти сліпо́ї.
Оця́ ж то хві́р, а не тро́янська си́ла,
Борóнить Тро́ю. Тим вона́ поту́жна,
Що ми, в свої́м незгі́дді, слабоси́льні.

Нестор.

Премудо́ро виявив Уліс хворо́бу,
Котра́ всю на́шу си́лу придавила́.

Акгамемнон.

Знайшо́в причи́ну бо́лести, Улісе:
Які ж на не́ї лі́ки?

Уліс.

Вели́кий наш Ахі́л, що ста́ли зва́ти
Прави́цею дана́йської поту́ги,
Сповни́вши слух свій во́здухом хвале́бним,
Бунді́ючи́ця свої́м взятте́м вели́ким.
Він день де́ньскій лежі́ть в свої́м наме́ті,
Глузу́ючи из нас и на́ших ду́мок.
Из ним Патро́кл, кача́ючись на ло́жкі,
Од ліно́щів вигáдує дурни́ці,
Та передра́жнює ходу́ й говірку на́шу.
Він и тебе́, вели́кий наш гетьма́не,

Не мїлує с твоїм високим ділом.
 Мов актор той, що тільки вмїє тупать
 И деревяну річ вестї с помобстом,
 Вироблює мизерні вихильси,
 Щоб осміять царське твоє велїччє,
 А гóлосом роскóлотого двóна
 Слова за тебе неподобні править,
 Що и в устах ревучого Тифона
 Були б гиперболою нависною.
 Плечїстий Ахиллєс на сї дурниці,
 Качаючись по втопанїй постелї,
 Од смїху рве кишкї та знай гукáє :
 „Чудєсно ! се справдєшнїй Акгамємнон !
 А ну ще Нєстора ! Вважай же „гем, гем“,
 Та бóроду поглядь, як він се рóбить,
 Задумавши орацію сказати“ .

Нестор.

И, подражаючи сїй значнїй парї
 (Що, як Уліс говóрить, слава трубить
 Про їх дїлá), заражуюцця їнші.
 Ужє й Аякс зробївся своєвільним.
 И нóсить згóрда гóлову тим рóбм,
 Як Ахиллєс, широкоплечий дўка.
 Сидить и він такóж в своїм намєтї,
 Для факцій пьє з гостьмї, а з нас глузує,
 И сўдить справу смїло, мов оракул.
 Та ще зосмілює й раба Өерзїта,
 Котрїй брехнїю чекáнить, нáче грóші,
 Щоб вєргав жáртами на нас, як грїязю,
 И позбавляв кредїту нáше дїло,
 Дармá, що нам грозить бїдá страшенна.

У л и с.

У них політика, се легкодухість;
 У них для бою розуму не треба:
 У них прозорливість — дурна дурниця.
 По їх уму, нам тільки й треба руки,
 А рахування, скільки рук потрібно
 На боєву роботу своєчасну,
 И чим воробжу силу переважить,
 Се в них цінні не має й на мізинець,
 Се в них ліжкова праця, мапування.
 Тим и таран, що мур твердий руйнує,
 За ваготу та силу гуркотання,
 Вони нат тихий розум прекладають,
 Котрий страшну машину сю спорудив
 И вміє двігати важким знаряддєм.

Нестор.

Як так, то й кінь Ахіллів буде стоять
 Оетидиних синів доволі.

[Труби.

Акгамемнон.

Що се

За труби? Візирни лиш, Менелая.

Виходить Еней.

Менелай.

Се с Трoї.

Акгамемнон..

Що вам треба тут?

Еней.

Скажіте,

Се Акгамемнона великого катріга?

Акгамемнон.

Его.

Еней.

Чи можна князеві й герольду
Хоробшу річ царським ушам промовить?

Акгамемнон.

Певнійше, ніж правиця Ахиллеса
Вбеспечила б тебе всім кгрєцким військом,
Котре мене обрало за гетьмана.

Еней.

Се дозвіл убеспечений и гярний.
Та як чужому зараз розпізнати
В вас кожного серед царського сонму?

Акгамемнон.

Як се?

Еней.

Питаю, щоб з ушанованнем
Веліти щокам червоніти скрбмно,
Як червоніє ранок перед Фєбом:
Хто з вас той санувітий бог, що править
Людми? хто з вас великий Акгамемнон?

Акгамемнон.

Троянець сей из нас кепкує, мабуть,
Абб ж вони лестіві царедворці.

Еней.

Ми царедворці ввічливі, ласкаві
И тихі, мов ті ангели, без зорбі.
Се наша слава під годіну мірну.
Як же захочем воїнами бұти,
В нас рўки мўжні, в нас мечі нехібні
И сєрце смілого завзїття повне, —
Свидїтель Зевс, завзїтше, ніж у кого.
Та цить, Енею, цить! на гўбу палець!
Достїнство хвали цїну теряє,

Коли хвалитель сам себе воньосить.
Нехай, упавши, вóрог нас восхва́лить:
Отто хвалá, то чиста честь и сла́ва!

АКГАМЕМНОН.

Добрóдію Троя́нче, звéся ти Ене́ем?

ЕНЕЙ.

Так, Кгрéче, се моé имя́.

АКГАМЕМНОН.

Скажи́ ж на́м,

Яка́ у тебе́ спра́ва?

ЕНЕЙ.

Виба́чайте,

Бо я до Акгамéмна само́го.

АКГАМЕМНОН.

На самоті не слуха́ він нічо́го,
Що́ прійде с Трoі.

ЕНЕЙ.

Я ж бо не для то́го

Прибу́в, щоб по́шептом ёму́ шепта́ти.

Приві́в, труба́йла слух ёму́ збу́дити

И перш твоé воньма́нне нахи́лити,

Та вже то́гді промові́ти.

АКГАМЕМНОН.

Свообóдно

Ви́дай, як во́льний вітер дме. Не се го́дина

Акгамемно́вого сну. И відай,

Троя́нче, він не спить, и се с то́бю

Сам розмовля́е.

ЕНЕЙ.

О, труби́, труба́йло!

Пошли́ твій го́лос мідя́ний да́леко

По́ всіх ленивопра́дних сих на́метах.

Нехай усякий Кгрек хоробрий знає,
 Що Троя чєсно й голосно віщає. — [Трубайло трубить.
 У нас, великий Акгамємnone, у Трої
 Есть князь, Приймів син, імєннем Гєктор.
 За довге та нуднє примірре наше,
 Заржавів він, и повелів міні, з нечєвля,
 Узявши трубача, так вам сказа́ти:
 „Царі, князі й ясновельможне панство!
 Коли між кра́шшими из ва́ших Кгреків
 Изна́йдеця такий, що любить сла́ву
 Більш ніж опáсно́сти бо́йця й смєрти;
 Що знає сміло́сть и не знає стра́ху;
 Що, люблячи своєю́ серде́шну па́ні,
 Не ма́рними слова́ми та клятьба́ми,
 Готов іі красу́ й іі досто́йність
 Мечєм, а не чим іншим, ясува́ти, —
 Тому́ сей візов“.

Між Троян и Кгреків,
 Дока́же Гєктор, чи таке́ все вчїнить,
 Чим зміг би довести́ и доказа́ти,
 Що має па́ні розумні́шу, кра́шшу,
 Вірні́шу, ніж коли́ хто з Кгреків
 Держав обня́вши. От же за́втра вийде
 С труба́йлом на сере́дину майдáну,
 Між ва́шим ко́шем и тро́янським му́ром,
 Підня́ти Кгре́ка, що по пра́вді любить.
 Як вийде хто, тому́ він зроби́ть ша́ну;
 А як не вийде, ве́рнеця у Трою
 И ска́же: „Посму́гля́вили Кгрекі́ні,
 Не ва́рті и одла́мка спіса“.

От вам.

АКГАМЕМНОН.

Се, князю, ми об'явимо коханкам.
Коли між них нема душі такої,
То, мабуть, всі позоставались дома.
Та ми ж бо воїни, а то не воїн,
Хто не любив колись, або не любить.
Коли озвѣцця хоть одін між нами,
Що любить, що любив, чи ще гадає
Любить, — явісь, атó я сам явлюся.

НЕСТОР.

Скажи від Нестора, що був дороблим,
Як дід ёго ще ссав: Старій уже він,
Та, як не знайдеця між кгрѣцьким військом
Такóго благорóдного, щóб мав хоть йскру
Огню, щóб за свою любов стояти,
Скажи ёму від мене, що сховаю
Свою срібляну бóроду в забрало,
Засу́ну в панцер сі кістляві рúки
И, вийшовши, скажу ёму, що пані
Моя була вродливша ёго ба́би
И чиста так, як тілько можна в світі.
Прили́ву юности ёго сю правду
Я доведу крові мо́ей нащадком.

ЕНЕЙ.

Нехай храня́ть вас небеса́ благіи
Від о́скуду тако́го молодóщів.

УЛИС.

Амінь.

АКГАМЕМНОН.

Енею, гáрний князю, дай же рúку,
Я проведу́ тебе в на́мет гостинний.
Потрапезу́й из на́ми на проща́нне,

И дру́жне в во́рога дозна́й віта́нне.

[Виходять усі, окріч Уліса та Гектора.

У л и с.

Ось слухай, Не́стор.

Не́стор.

А що́, Улісе?

У л и с.

В моім умі е молодéцька га́дка.

Зробісь для мене вре́мям, щоб надати

Якийся о́бра́з ій.

Не́стор.

А що́ ж там?

У л и с.

Ось що.

Тупій клино́к твердо́го су́ка ко́ле.

Сі го́рдощі, що в се́рці в Ахилле́са

Так розрослісь, нам ви́косити тре́ба.

Бо, віспівши, засію́ця, и бу́де

С то́го погі́бель всім нам неминуча.

Не́стор.

Ну, до́бре, тільки як же о́ то?

У л и с.

Сей візов,

Що поси́лае нам кгаля́нтний Ге́ктор,

Хоть він мов би до всіх стреля́е Кгре́ків,

Стеме́нно б'є на одно́го Ахі́лла.

Не́стор.

Се так; ясна́ се річ, як ці́ле,

Котре́ ш часті́н мали́х вели́ким ста́ло.

Як тільки візов сей з'ясу́ють на́ші,

То, будь неплі́дна голова́ в Ахі́лла,

Як Лівія́ (а що́ вона́ порóжня,

Се знає Аполлон), він в ту ж хвилину,
З великим поспіхом свого розсудку,
Збагнув, що се на нього вдарив Гектор.

У л и с.

И думаєш, підіймеця на візов?

Н е с т о р.

Ще й саме в пору. И когось другого
Поставим протів Гектора ми шчестю,
Коли не Ахиллеса? Хоть би й жартом
Вони стялись, та много думок буде
Про грець між ними, нам корисних вельми:

Бо нашого найлуччого скоштують
Тонким смаком своим, и впр, Улисе,
Що зваять нас по герцю сим химерно.

Бо и маленка перевага дасть им
Хорошого и худого певну мру.
Вона, мов index у поважних томах,
Заставить думать про велики речі,
Котри за ним идуть громадно и бучно.

Помислять зараз, що ми все зєднались

И вибрали на Гектора войку;

А вибір, яко акт всех наших думок,

Надасть вибранцеві цину, так мовби

Се виварок всех доблестей громадських.

Не вдасця — як же буде побидитель

Измечтаної слави допевнитись!

А слава править членами героя,

Так як рука мечем и луком движе.

У л и с.

Нехай твое попереду иде слово.

Затим-то и не годіцца Ахиллесеу

Ийти на Гектора. Ні, по купецькі,

Пока́жемо сперва́ товар найгірший :
 Чи не спусти́ли б ми єго́ за до́брий.
 А як не вдасця, то єго́ пока́зем
 Красу́ товару лúччого підіймем.
 Не зго́джується, щоб ста́вся грець між німи :
 Бо й сла́ва на́ша и наш со́ром ста́не
 Двом на́шим ворога́м стра́шним в приго́ді.

Нестор.

Не ба́чять їх мої старі́і очі.
 Хто ж се?

У л и с.

Коли́б Ахі́л так не пишався,
 Ми всі ді́лили б з ним вели́ку сла́ву,
 Котро́і він у Ге́ктора здобу́вся.
 Та вже и так він ви́соко несéцця :
 То лúчче́ нам на африка́нськім со́нці
 Пекти́сь, ніж на оча́х єго́ солони́х
 Після́ єго́ над Ге́ктором побі́ди.
 Коли́ ж єму́ тала́н не потала́нить,
 Тогді́ втеря́ємо вели́ку сла́ву
 В несла́ві лúччого бойця́ між на́ми.
 Ні, киньмо́ жере́б, и зробі́мо штúчно,
 Щоб ви́пало опу́далу Ая́кеу
 На герці́ гра́ти з Ге́ктором вели́ким.
 Оголосі́м єго́ найлу́ччим му́жем :
 Бо се́ ліка́рством бу́де Мирмидо́ну,
 Що стумані́в од голосно́ї сла́ви.
 Нехай́ не пне́ свого́ угору́ грéбня,
 Пиша́ючись над голу́бу Ірйеу.
 Коли́ Ая́ке безглу́дий, кріпколбо́бий
 Поду́жає врага́, ми вихва́ляти
 Без міри ста́немо єго́ лицарство.

А ні, то ми зістанемось при думці,
Що в нас є луччі воїни між військом.
Чи так, чи сяк, а ми свого докажем:
Аяке опціпле в Ахиллеса пірре.

Нестор.

Тепер, Улісе, починаю ясно
Твою спасенну думку розуміти.
Нехай два пси один одного впінять,
А кістю буде міждо них гордіня.

[Виходять.]

АКТ ДРУГИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Друга Часть Кгрецького Табору.

Всїходять Аякс та Өерзит.

Аякс. Өерзїте!

Өерзит. Акгамемнон... а шо колиб у ёго булі чирякі? колиб увесь був у чиряках?

Аякс. Өерзїте!

Өерзит. И колиб ті чирякі повитекали? Ну, а нехай би... Чи не вїтік би и весь гетьман? чи не була б се одна гнояна болячка?

Аякс. Собако!

Өерзит. Тодї б хоч шо нєбудь из ёго вїйшло, а тепєр я не бачу нічого.

Аякс. Ти, вовче ко́дло! не чуєш, дак почуй шкурою.

[Бє ёго.

Өерзит. Шоб тебе побїла кгрецька язва, ти, собачий ублюдку, вололбїй пане!

А як с. Ось б'уркни ще, ти, оскрібку гнилого тіста. Ось б'уркни, дак я домішу тебе до вроди.

Өерзит. Скоріщ я досмію тебе до розуму та до благочестія; тільки, я думаю, твій кінь скоріщ вивчить орацію, ніж ти прослебизуєш молитву без книжки. Чи тільки и вмієш, що брикаться? Шоб на тебе сибірна язва с твоєю кінською вдачею!

А як с. Скажи міні, мухоморо, що там була за оповістка?

Өерзит. Чи думаєш, тіло моє нічого не чує, б'юючи такеньки?

А як с. Оповістка...

Өерзит. Про те, що дурний еси; так я думаю.

А як с. Не думай, іжаче, не думай. У мене сверблять пальці.

Өерзит. Шоб ти свербів увесь од голови до п'ят, а я шоб тебе чухав! Зробив би я тебе самим гидким струпом на всю Крещину. Як вийдеш воюватись, там ти ленивий до бійки, як и всі інші.

А як с. Кажу тобі, оповістка...

Өерзит. Ти що-години р'єтвуєш на Ахил'єса; завідуєш його величності, мов той Ц'єрбер Прозерпіниний уроді; тим и гавкаєш на його.

А як с. О Өерзитико!

Өерзит. От би ког'о тобі б'їти.

А як с. О мал'яю!

Өерзит. Ростроцив би він тебе кулаком, як мор'як сухар'я.

А як с. Ти, ск'урвого с'їна псино! [Б'є його.

Өерзит. Бий, бий!

А як с. Ти, від'ємський осл'оне!

Өерзит. Так, так, дурноголовий пане! У тебе

стілкі мѳзку, як у мене в ліктях. И ослър годів-ся б тобі в наставники, ти скърво-хорббрий бсле! Тобі тількі молотити Тройн, а між людьми хоч трѳхи розумними тебе б и кўплено й прѳдано. Попобій ще мене, то я зачну с твоїх пят и по вершкѳм роскажу, щѳ ти такѳ, ти, безутрѳбна поторѳчо!

Аякс. Собѳко!

Ѳерзит. Скурви пѳне!

Аякс. Пеїно!

[Бѳе ѳго.

Ѳерзит. Марсїв ти дърнику! бий, стўго! бий, верблўде! бий, бий!

Ввїхѳдѳть Ахиллес та Патрокл.

Ахиллес.

Щѳ се, Аяксе? за що духопѳлиш?

Щѳ се, Ѳерзите? щѳ між вѳми стѳлось?

Ѳерзит. Чи ти ѳго бѳчиш? бѳчиш?

Ахиллес. Ну, бѳчу. Щѳ ж такѳ?

Ѳерзит. Нї, придивїсь до ѳго.

Ахиллес. Та дивлўся ж.

Ѳерзит. От же ще не придивївсь: бо за когѳ б ти ѳгѳ нї прийнѳв, а вїн Аякс.

Ахиллес. Се я знѳю, дърню.

Ѳерзит. Та сей дърень себе не знѳе.

Аякс. Тим-то я й бѳю тебе.

Ѳерзит. Ось, ось, ось, ось якї крїшечкї рѳзуму вїн виявлюе! У ѳгѳ балѳкїв оттакѳлезнї вўшї. Я потѳвк ѳгѳ мїзок бїлш, нїж вїн мої кѳстї. Я куплў дѳвѳть горобцїв за шагѳ, а ѳгѳ *ria mata* не стѳїть и дѳвѳтої частїни горобцѳ. Сей пан, Ахиллесе, Аякс, нѳсїть свїй рѳзум у пўзї, а тельбухї в голѳвї. Я скажу тобі, щѳ про ѳго дўмаю.

Ахиллес. А щò?

Өерзит. Я кажу́, шо в сёго Аяксе...

[Аякс хоче ёго бити.]

Ахиллес. Ні, любий Аяксе.

Өерзит. Немá стількі рóзуму...

Ахиллес. Ну бо; я му́шу тебе придёржати.

Өерзит. Шо не заткнёш и вушка́ в го́льц
тієі самóй Елєни, за котру́ він прийшо́в воюва́тись.

Ахиллес. Мовчи́, дурню!

Өерзит. Мовча́в би я мовчки, та дурень не
хоче; оцєй, дивись сюди́.

Аякс. Ах, ти проклáта пси́но! Я тебє...

Ахиллес. И то́бі оцє свій рóзум та ста́вити
проти́в дурнево́го!

Өерзит. Руча́юсь, шо не поста́вить: бо дурнів
осорóбить ёго́.

Патрокл. Говори́ бо дола́дно, Өерзи́те.

Ахиллес. За́ що ви посєрдились?

Аякс. Я поспита́в у сёго ледачо́го сича́, щò б
там за опóвістка бу́ла, а він з мене́ глузу́є.

Өерзит. Я не служу́ тобі.

Аякс. Ну, а ще щò?

Өерзит. Я служу́ тут охóтою.

Ахиллес. Остáння тво́я служба́ бу́ла підне-
вільня, а не охóча. Ніхто́ охóтою не дає себе́ біти.
Тут Аякс був охóчим, а ти — мов під небо́лею.

Өерзит. Ось як!... Бі́лша полови́на тво́го
рóзуму в тебе́ в жи́лах, абó ж про тебе́ брєшуть.
Доб́ра бу́де пожива́ Гєкторові, як роскóле котро́го
з ва́ших двох чере́пів. Все одно́, шо роскусів би
тру́хлого горі́ха без зерна́.

Ахиллес. То се ти и зо мно́ю, Өерзи́те?

Өерзит. От Уліс та старій Нестор (ёго рózум запліснів ужé тоді, як ще у вáших дідів не булó й паурів), вони́ запрягають вас у ярмó, як воли́, та й пахають вáми войну́.

Ахиллес. Щó? щó?

Өерзит. Дáлебі, шо так. Гей, Ахíлле! гей-гей, Аяксе! гей...

Аякс. Я вірву в тебе язик.

Өерзит. Дарма́: я й тоді говоритиму стількí ж, як ти.

Патрокл. Ні слова бiльше, Өерзiте, цить!

Өерзит. Мiнi мовчати, по наказу Ахиллесовi сучки? мiнi?

Ахиллес. Ось и тоби́, Патро́кле.

Өерзит. Перш я побáчу вас вахлаів на шiбеници́, нiж прийдú ще в вáшi намети́. Пробува́тиму там, де рózум дви́жеця; покину сей дурний цех.

[Вихóдить.]

Патрокл. Щасли́воi до́рogi.

Ахиллес.

Опóвiстка ж, добрóдiю, по вiйську,
Що Гéктор, в пять годiн по схóдi сонця,
С трубáйлом, промiж нас и Троi,
Вихóдить зáвтра гérця розиграти́
Ис смiливим, котрий стоять озвéця —
За щó, не знáю, — за якусь дурни́цю.
Прощáй.

Аякс.

Прощáйте. Хто ж на ёго вiйде?

Ахиллес.

Не знáю. Пéвно, кiнуть жéреб.

Та вже озвéця зáвтра хтось такiвський.

А як с.

Хто ж, як не ти? Пійду́ та роспитаю. [Виходять.]

СЦЕНА ДРУГА.

Троя. Світлиця в Приямових Палатах.

Виходять Приям, Гектор, Троїл, Парис та Гелен.

П р и я м.

Після стількох годин, річей и жізней,
Знов Нестор шле від Кгрéків предложéннє:
„Верніть Елену и покрийте шкóду
На чéсті, часі, праці, втра́тах, ранах,
Друззя́х и на всёму́ нам доро́гому,
То все забу́дем“.

Гéкторе, щò ска́жеш?

Г е к т о р.

За себе я всіх менш боюся Кгрéків,
Та в нас не зна́йдецца й ніжні́ пани́,
Щоб так у себе страх войни́ виса́ла,
Щоб так триво́жилась: „Ох, щò-то бу́де“!
Як Гéктор, о потужний наш При́ме!
Беспéчність да темно́та — я́зва міру,
А скрómне сумніва́ннє — сонд премудрих,
Що запускають у безодню́ ли́ха.
Вонó, мов той ма́йк здалéка світи́ть.
Вернімо́ ім Елену. Бо, як тільки
Ми вийняли мечá за сю причі́ну,
Багацько в нас почéзло душ, и ко́жна

Була́ нам дорога́, як ся Еле́на.
 Коли́ ж ми несемо́ великі втра́ти,
 Боробнячи нікче́много чужо́го,
 То що́ за си́ла й ро́зум в нехоті́нни
 Ї́ верну́ти Кгре́кам?

ТРОІЛ.

Фи, мій бра́те!

Як мо́жна ва́жити досто́їнство и ша́ну
 Тако́го сла́вного й поту́жного вла́дики,
 Як наш оте́ць, на тереза́х звича́йних?
 Ти хо́чеш ліком ви́лічити бе́зліч,
 Страше́нне мно́жество є́го поту́ги,
 И бе́змір вгороди́ть в такі преді́ли,
 Як стра́хи та резони́! Фи, сороме́я!

ГЕЛЕН.

Не дивно́, що ти б́єш так по россу́дку:
 Є́го в тебе́ нема́. То й паноцце́ві
 Не тре́ба ро́зуму в вели́ких спра́вах,
 Заті́м що́ у твої́х слова́х є́го нема́е?

ТРОІЛ.

Тобі́ дрімкі́ та сні́ все, бра́те жерче.
 Ти зна́єш, що́ твій враг чига́' на тебе́;
 Ти зна́єш, що́ мече́м люде́й руба́ють:
 То ро́зум твій велить то́бі втека́ти.
 Не дивно́, що́ Гелен бо́їцца Кгре́ка
 З є́го мече́м, и ві́же свій россу́док
 Собі́ до пят, да за́раз и навте́ки,
 Мов зля́каний Мерку́рий од Зевеса́,
 Аб́о зви́зда, що́ з о́рбити прогна́ли.
 Коли́ пійшло́ на ро́зум, то за́прімо
 Ворота́ в Троби́, та й ляга́ймо спа́ти.
 И му́жество и че́сть зайця́ми ста́нуть,

Як годувати їх самим розсудком.
Од него и печінка побіліє,
И молодá одвага обомліє.

Гектор.

Ні, брата, шкода нам утрат великих :
Не стоїть їх вона.

Троїл.

Як цінувати.

Гектор.

Ціну вставляють люде не с капризу.
І достоїнство росте в товарі
И в розумі цінувщика самого.
Жертви творити богу, більші бога,
Безумне идолопоклонство буде :
Безумно перевозносити й людину,
В котрій нема хвалебної заслуги.

Троїл.

Сьогодні взяв я жінку, и мій вибір
Ийшов за проводирством власної волі,
А волю піццькували очі й уші,
Два лоцмані, що путь морський вертають
Проміж двомá страшніми берегами.
Коли міні мій вибір очортіє,
Покінуть жінку та й зостатись чесним, —
До вільволу нема такого шляху.
Ми не вертаємо шовків купцєві,
Поплямувавши їх чи приносівши ;
Не вивертаємо в поміі страви,
Насмакувавшись нею за обідом.
Се ж радою ми вråдили, щоб Кгрєкам
Паріс якось за їх віддячив швабу.
Диханнем одностайности своєї

Ми надулі ёго одважний па́рус.
Моря́ й вітри́, старінні супоста́ти,
Зробіли мир на по́слугу Троїнам.
Ввійшо́в Па́рис у приста́нь вожде́лінну,
И за старе́нську тітку, кгрéцьку бра́нку,
Здобу́в цари́цю в Кгрéків, що́ й Апо́лло
Старім зда́ецця, а зоря́ блідо́ю
Перед її мо́лодостью́ й румя́нцем.
Ми держимо́ її, бо в Кгрéків тітка.
Чи сто́ить же її держа́ти в Трoбі?
А вже ж : бо се доро́гоці́нне пе́рло,
Що́ бі́льше тíсячи ко́штує су́ден,
И вінчаних царі́в купця́ми ро́битъ.
Ви му́сите призна́ти, що́ розу́мно
Зробі́в Па́рис, по́їхавши у Кгрéки :
Бо ви гукáли всі : „Ідь, ідь Па́рисе“ !
И що́ приві́з до́дому здóбич га́рну :
Бо ви гурто́м крича́ли : „Ді́во ді́вне“ !
И кричучи́ плеска́ли у долóні.
Чого́ ж ви га́ните тепéр надба́нне
Своі́х премудри́х за́думів гро́мадських,
И ро́бите нестатечні́ш форту́ни ?
Пуска́єте в старці́, що́ уважа́ли
Бага́ччим над бага́цтво мо́ря й су́ши.
О, що́ ж се ми за підлі́ злодія́ки !
Не сто́имо́ й самі́ того́, що́ вкра́ли.
Чужім га́ньби́ зумі́ли наро́бити,
Себе́ ж мечéм не вміeм боро́нити.

КАССАНДРА з за Сцени.

О, пла́чте, ви, Трої́не, пла́чте !

Прия́м.

Хто се ?

Що се за крик?

ТРОІЛ.

Се наша божевільна.

Я знаю гóлос сей.

КАССАНДРА.

О, пла́чте, пла́чте!

ГЕКТОР.

Так, се сестра́ Кассандра.

Виходить Кассандра, в *иступленні*.

КАССАНДРА.

О пла́чте ви, Троїне! о, позичте
Тепер міні очей хоть дэсять тисяч, —
Сповню́ я всі пророчими слэ́зами.

ГЕКТОР.

О, годі, годі, годі!

Ви, діви, юноші, середні й старці,

КАССАНДРА.

И ви, що тільки вмієте кричати,
Допоможіть міні у голосінні.

Ой виплачмо тепер хоть половіну

Того плачу́ великого, що прийде!

Троїне, пла́чте, приучайте́ очі

До слів. Не бути́ Троби́, не стояти

И Иліону́ славному во віки.

Наш брат Паріс — палій, брат-головешка,

Всіх нас попалить. Пла́чте, пла́чте, пла́чте!

Елена́ й горе. Чи її верніте,

Чи пожаром ис Тробо́у горіте!

[Виходить.

ГЕКТОР.

Ну, молодий Троїле, чи й висбкий

Пророчий дар сестри́ тебэ́ не вдари́ть

Роска́яннем? Не вже ж бо кров у тебе
Така́ гаряча, що ні доб́рий рóзум,
Ні страх лихих наслідків злого діла
Ні не прохолóдить?

ТРОІЛ.

Лю́бий бра́те,
Шкода́ нам міряти до́бро и ху́до
Наслі́дками вели́ких справ грома́дзьких,
И тра́тити весéлі мислі, що Кассáндра
Безу́мствує. Ні, божеві́льні рéчі
Не зміня́ть на́шого смаку́ до пра́вди,
Котру́ ми всі кля́лись оборо́няти.
Що́ до мене́, міні́ не бі́льше рúпить,
Як и другім При́йменкам, се діло.
Храни́ Зевéс, щоб мі́ждо нас не вийшло
Такé, що й найсла́бійшого ввору́жить.

ПАРИС.

Атó весь сві́т нам бу́де дорека́ти,
Що́ необа́чну ми войну́ щчині́ли.
Клянúсь бога́ми, ва́ша односта́йність
Дала́ міні́ до се́го діла крýла,
И подаві́ла óпаски та стра́хи,
Що́ в́яжуцця до смі́лого похóду.
Бо що́ ó мо́ї одні́ зробі́ли рúки?
Що́ ó я оді́н робі́в проти́в грома́ди,
Котра́ сю чва́ру му́сила підня́ти?
И все́ такі́, я протесту́ю смі́ло,
Хоть би́ міні́ й само́му до́велося
Підня́ти на себé ва́жéнну спра́ву.
Будь я так и поту́жен, як охóчий,
Пари́с не зрі́кся ó, що́ почав робі́ти,
И не втомі́вся ó попіра́ти спра́ву.

П Р И Я М.

Парісе, ти це все затім говориш,
Що стуманів від ласощів прина́дних.
Тобі достався мед, а їм гіркота.
За се стоя́ти не вели́ка сла́ва.

П А Р И С.

Паночченьку, ні, не одна́ ласота
С тако́ї красоти́ на думці в мене:
Я хочу зми́ти похище́ння пля́му
За красоту́ стоя́ннем благо́рдним.
Яка́ о се зра́да вкра́деній царі́ці,
Яка́ тво́йму́ вели́честву знева́га,
Який се був би со́ром и для мене,
Коли́б тепе́р її верну́ти Кгре́кам
По підлому́ яко́мусь догово́ру!
Як мо́же й думка́ ся у че́сним се́рці
Знайти́ у вас хоть небага́цько місце́?
И між легко́духами в нас тако́го
Не зна́йдеця, що не добу́в би збро́ї,
Коли́б прийшло́сь оборо́нять Еле́ну.
А між рица́рством на́шим знамені́тим
Ніхто́ не ска́же, що було́ о бессла́вно
Одда́ть Еле́ні жизнь або́ прийня́ти
За не́ї смерть. Тим я провозглаша́ю:
Ми му́сим воюва́ть за ту, що на всі́м сві́ті —
Се зна́ем до́бре — їй нема́є рівні́.

Г Е К Т О Р.

Парісе и Троіле, ви мовля́ли
Гара́зд, и доторкну́лися до спра́ви,
Та вельми зле́гка, як се ро́бить ю́ность,
Що Аристоте́ль не вважа́ за зді́бну,
Мора́льної філосо́фії учи́тись.

Резони ва́ші більш бунту́ють се́рце,
Аніж ука́зують статéчну ме́жу
Між пра́вдою и кривдою людзько́ю.
Ласо́та бо та по́мета ма́ють у́ші
Ще гірші, ніж у га́спеда глухо́го
До го́лосу правди́вого декре́ту.
Приро́да нам веліть чужé відда́ти,
А що́ чужі́йше над чужо́ї жінки?
Хто се приро́дне пра́во пересту́пить,
Нехай як хо́че ро́зумом бу́є,
Догóджуючи псòваному се́рцю, —
На супроти́вника тако́го пра́ва
У ко́жного поря́дного наро́ду
Е пра́во нагінáння до поря́дку.
Оце́ ж, коли́ Еле́на, як ми й зна́ем,
Жо́ва спартáнського царя́, то пра́во
Мора́льної приро́ди и наро́ду
Нам го́лосно веліть її верну́ти.
Вспи́раючись у тім, щоб зло чині́ти,
Не ви́кореним зла, а употу́жним.
Так Ге́ктор ду́має про чи́сту пра́вду,
Моé завзя́те бра́тствé, а протé він
Помо́же вам удéржати Еле́ну.
Бо в діло се замішана досто́йність
И ко́жного из нас, и всіх Троя́нців.

ТРОІЛ.

Отто́ ж то й е: ти по́ голові вдáрив.
Не будь тут сла́ви, що́ нам всім дорóшша
Над всіяку хіть зогна́ть на Кгре́ках се́рце,
Троя́нської крові й одної́ ка́плі
Я не пролі́в би на її за́щиту.
Та, любий Ге́кторе, вона́ ж бо те́ма

И чéсти й сла́ви на́шого наро́ду.
 Се остро́гий до діл великоду́шних,
 Котрі и во́рога даду́ть нам одо́лити,
 И сла́вою окрію́ть нас на віки.
 Я ду́маю, наш Ге́кторе хорóбрый,
 Що и за всі бага́цтва в піднебе́сній
 Не оддасі ти сла́ви, що сме́цця
 До нас Тро́ян ш чола́ сієі спра́ви.

Гектор.

Хорóбра вітко сла́вного При́йма,
 Я твій. Я вже посла́в мій ви́зов Кгрéкам.
 Их отамáнне се́рдицця між се́бе,
 И він стрівóжить їх лени́вий рóзум.
 Бо чув я, що гетьма́н їх спить-дріма́е,
 А в кіш ё́го усóбиця забра́лась.
 Надіюсь, ви́зов мій ё́го розбудить.

[Виходять.]

СЦЕНА ТРЕТЯ.

Кгрецький Табір. Перед Ахиллесовим Наметом.

Виходить Өерзит.

Өерзит. Ну, Өерзіте, шò ж? загубівся есі
 в лабиринті твоєї досади? То слоняці Аяксові от-
 так и бришкати? Він мене б'є, а я з ё́го сміюсь:
 сла́вна сатисфа́кція! Лучче ó навпакі: шоб я ё́го
 бив, а він сміявсь из мене. Біс ё́го ба́тькові, нав-
 чу́сь виклика́ти чортів, шоб бу́ла хоч яка не́будь
 корі́сть из моєі злю́щоі клятьбі. Ато ще й Ахил-

лєс. . . рідкий инженер. Коли Троби не опанують, аж докіль сі двє підкопають її, стояти її мурам, покіль самі россіплюцца. О великий громовєрцю олимпийський! забудь, шо ти Зевєс, цар богів, а ти Меркүрие, втерій усю гадючу силу твого кадуцєя, коли ви не видіймете в їх малюго, малєнького, малюсінького умючка, котрій ще єсть у їх. Се й сама присліпувата дурнота знає, шо він такий багатий своєю скүдостью, шо не зуміє й мұхи визволити від павукá, не виймаючи здоровєнного залізччя, шоб перетяти павутину. Після сєго пометітєсь на всємұ коші! абó лүчче нехай на єго нападе неапольска костоїда: бо се, здаєцця міні, як раз такє лихо, шо побиває, хто воює за плахту. Промовив я мюю молітву, а дємон завиєти нехай скаже аминь. Гей, гов! пане добродію Ахиллєсе!

Віходить Патрокл.

ПАТРОКЛ. Хто тут? Өерзит? Ході до нас, любий Өерзите, та й лайся собі на здоровье.

ӨЕРЗИТ. Колиб згадав я про фалшївого золотюго, то не забудь би й тебе в моїй молітві. Ну, та дарма: шоб на тебе ти сам! Обще лихо рюду людськюго, дурнота да темнота, нехай тобі гарно родить! Храни тебе небо від наставника, и шоб наука не мала до тебе приступу! Нехай кров править тобю до самої смєрти! Тогді та, шо обмиватимє тебе, скаже, шо ти хорюший труп, и я заприсягну, та й знов заприсягну, шо вона погребала тїлкі самїх пранцюватих. Аминь. Де ж Ахиллєс?

ПАТРОКЛ. Як! ти взявся за благочєстие? ти молівся?

ӨЕРЗИТ. Молівсь, и да почують менé небеса!

Ввixóдить Ахиллес.

АХИЛЛЕС. Хто тут?

ПАТРОКЛ. Өерзит, пáне добродію.

АХИЛЛЕС. Де він? де він? — Прийшов таки до нас? Чогó ж се, мій ти сїру, мої ти животківко, так довго був мій обід бес тебе? Ходї сюди. Щó Агамемнон?

ӨЕРЗИТ. Твій повелїтель, Ахїлле. Скажї ж міні ти, Патрóкле, шо Ахиллес?

ПАТРОКЛ. Твій пан, Өерзїте. Скажї ж міні будлáско, щò ти сам?

ӨЕРЗИТ. Я той, шо тебе знае, Патрóкле. Скажї ж міні, Патрóкле, щò ти такé?

ПАТРОКЛ. Се вже ти скажї, шо мене знаеш.

АХИЛЛЕС. А скажї, скажї!

ӨЕРЗИТ. Я переберу все по порядку. Агамемнон повелївае Ахиллесом; Ахиллес мій пан; я той, шо знаю Патрóкла, а Патрóкл — дурень.

ПАТРОКЛ. Ах, ти погань!

ӨЕРЗИТ. Цить, дурню! Я ще не сказа́в.

АХИЛЛЕС. Він чоловік управилеєваний. — Ну, дальш, Өерзїте.

ӨЕРЗИТ. Агамемнон дурень; и Ахиллес дурень; и Өерзит дурень; и Патрóкл як уже сказа́но, дурень.

АХИЛЛЕС. А доведї ж сего́.

ӨЕРЗИТ. Агамемнон дурень, шо повелїва Ахиллесом; Ахиллес дурень, шо ім повелїва Агамемнон; Өерзит дурень, шо служить такому пáнові; а Патрóкл — прóсто дурень.

ПАТРОКЛ. Чого ж я дурень?

ӨЕРЗИТ. Спитай про се, хто тебе создав. Буде з мене, що ти дурень. Чи бачите, хто йде сюди?

Виходять АГГА МЕМНОН, УЛІС, НЕСТОР, ДІОМЕД и АЯКС.

АХИЛЛЕС. Патрокле, я ні с ким не хочу говорити. — Ходімо зо мною, Өерзйте. [Виходить.

ӨЕРЗИТ. Що за гидота! що за омана! що за плутовство! и все ради того рогача та курви. Гарна зачіпка, щоб заводити усобиці та виціджувати с себе кров до смерти. Щоб на її пропасниця, на ту приводницю, а війна та роспуста нехай вигублять їх до ногі! [Виходить.

АГГА МЕМНОН.

Де Ахиллес?

ПАТРОКЛ.

В наметі. Щось нездужає, мій пане.

АГГА МЕМНОН.

Скажи йому, що ми самі у входу. Ми послали посланців, а се вже, забувши сан свій, лично визитуем. Се ти йому скажи, щоб не подумав, Що ми не сміємо себе назвати, Або не знаємо, хто ми.

ПАТРОКЛ.

Та добре ж.

[Виходить.

УЛІС.

Ми бачили самі його здоровим.

АЯКС. Ні, він нездужає по левіному, недугує гордим серцем. Назовіте се мелянхолією, коли йому потураєте; а я ручаюсь головою, що се гордощі. И ш чого, ш чого ім узятись? Нехай би показав нам

причину. — На одно слово, пане добродію

[Беручи Агамемнона на бік.

Нестор. Чого Аякс так гавкає на него?

Улис. Ахиллес переманив од него дурня.

Нестор. Кого? Оервіта?

Улис. Ёго.

Нестор. То Аяксові ні про що говорити, втерівши свій прѣдмѣт.

Улис. Ні, той сам став ёго прѣдметом, у кого тепѣр ёго прѣдмѣт, — Ахиллес.

Нестор. Се лѣчче всѣго. Для нас їх рѣзбрат лѣчче всѣго. Для нас їх рѣзбрат лѣчче брѣтання.

Ну, та й союз був мѣцний, коли дурень мѣг розрѣвати

Улис. Коли дрѣжби не звѣзує рѣзум, то й дурнѣта бес трудѣ рве її. Ось идѣ Патрѣкл.

Нестор. Та нема з ним Ахиллеса.

Вертаецця Патрокл.

Улис. Й в слонѣки є суєтави, тѣлько не для вѣчливѣсти. Нѣги в него про нѣжду, а не для згинѣння.

ПАТРОКЛ.

Ахил звелѣв мѣні сказѣти: шкѣда,

Коли щѣ поважнѣйше, нѣж забѣва

Подвѣгнула твѣє царськѣ велѣчче

Из благорѣдним пѣчтом завитѣти

До него. Він вповѣе, щѣ се тѣлько

Задлѣ дѣжѣстїї пѣслѣ обѣда

Ви вѣйшли проходѣтисѣ трѣхи в пѣлі.

АГАМЕМНОН.

Патрѣкле, слѣхай. Нам знакомѣ дѣбре

Сї вѣмовки та хѣтрї ухилѣння

Крилатого погордою Ахілла.
Багато має він прикмет хорóших,
И ми за ним по мно́гому се зна́ем;
Та всі свої досто́инства великі
Виявлює він не гара́зд пристóйно.
Тим сяєво їх перед на́ми ме́рхне,
И певна, що поки́ ми їх скошту́ем,
Вже попсу́юцця, мов солóдка о́вощ,
Поло́жена у нездорóву стра́ву.
Иди́ скажи́, що ми прийшли́ до не́го
Поговори́ти, и гріха́ не зроби́ш,
Сказа́вши, що аж на́тто вже він гóрдий,
Що на́тто ви́соко несéцця вгору́,
Ще ви́шше, ніж про не́го лю́де ми́слять.
Досто́йніші ё́го, сі потура́ють
Лиш ди́кості чудни́х ё́го звича́їв,
Не до́баючи про сан свій на ту по́ру
И попуска́ючи заче́ні по́пуск.
Ще й на́тто: дівляцця на всі приліви
И одливи ё́го серди́тих ду́мок,
Що мов би вся війна́ на тім зависла,
Яка стои́ть у не́го в се́рці по́відь.
Скажи́ ё́му́ це все, та ще приба́виш,
Що, як ціни́ собі він не поні́зить,
То ми обі́йдемось тут и без не́го.
Нехай собі лежи́ть, мов та маши́на,
Що зру́шити її не мо́жна з місця,
Ми ска́жемо: „Ся до війни́ нездо́бна;
Дава́йте іншу“. Бо й пигме́й проворни́й
Здатні́ший нам, ніж вéлетень недви́жний.
Отта́к скажи́.

Патрокл.

Скажѹ, и щѸ відкаже,

Я принесѹ вам зараз.

[Виходить.

Акгамемнон.

Нам не лічить

Череш чужий переклика́тись го́лос.

Прийшли ми розмовляти з ним. Улісе,

Иди́ в на́ме́т.

[Виходить Уліс.

Аякс. Чим він більший од ко́жного іншого?

Акгамемнон. Нічим, опрі́ч тим, чим він
ду́має.

Аякс. И він так ду́має? Невже́ він ду́має,
що він лу́чче мене́?

Акгамемнон. Нічого й пита́ти.

Аякс. И ви підпи́шете єго́ ду́мку? ви ска́же-
те, що він лу́ччий?

Акгамемнон. Ні, благо́рдний Ая́ксе. Ти та-
кий же розу́мний, не ме́нше благо́рдний, далéко
більш єго́ при́ятний и на́тто біль́ше кгрéчний.

Аякс. Чого́ ж чолові́кові бу́ти го́рдим? Звід-
кіля́ беру́ця го́рдо́ці? Я й не зна́ю, що та́ке
го́рдо́ці.

Акгамемнон. Від се́го дух твій ясні́ший,
Ая́ксе, а доброді́тель тво́я кра́шша. Го́рдий жере́
сам себе́. Го́рді́ня — єго́ вля́сне зе́ркало, єго́ вля́сна
труба́, єго́ вля́сна хрѸ́ніка; и хто о́ ні восхваля́в се-
бе́, хибá тілько́ ділом, той пожира́є діло́ себе́ хвало́ю.

Аякс. Нена́виджу я го́рдого́ чолові́ка, як жа́-
бляче одрі́дде!

Нестор. [сѸтѸха]. А себе́ лю́бить. Чи се ж не
ди́во?

Вертаецця Улис.

У л и с.

Ахїл не вийде за́втра в по́ле бі́тись.

А к г а м е м н о н.

Яка́ж відмо́вка в не́го?

У л и с.

А ні́яка.

Пливе́ він рі́чкою сво́го капри́зу,
Не дівлю́чись, не ва́жучи ні на́ що,
Догóджуючи сам со́бі та й го́ді.

А к г а м е м н о н.

Чо́му ж не хо́че він и на хорóше
Проха́нне на́ше вийти из наме́ту,
Поді́хать сві́жим во́духом из на́ми?

У л и с.

Ні́кче́мне, як ні́кче́мність, се для не́го
Вели́ким ро́бицця, тим що блага́ють.
Бі́снѹецця він так сво́ім вели́ччем,
Що як и сам до се́бе заговóрить,
То задиха́ецця заслúгами сво́ими,
Що, в боро́дбї між во́лею й россúдко́м,
Він сам се́бе, мов ца́рь який, во́ле.
Шкода́ й каза́ти. У тяжкі́м недúзі
Від го́рдощів нема́ ёму́ рату́нку,
И сме́рть кри́чить над ним: „Поги́бель“!

А к г а м е м н о н.

Неха́й ище́ Ая́кс иде́ до не́го. —
Мій лю́бий па́не, ось иди́ з віта́ннем.
Він, ка́жуть, до тебе́ ласка́вий ве́льми.
Чи ти ё́го не одведе́ш хоть трóхи
Сво́ім блага́ннем від ё́го само́го.

У л и с.

О Акгамемноне! ні, се не годіцца.
 Благословімо ко́жне оддаленне
 Аякса сла́вного від Ахиллеса.
 Сей го́рдий пінда власним са́лом-жі́ром
 Свою́ пиху́ бессти́дну полива́е,
 И байду́жé про всю корі́сть грома́дзьку,
 Ко́лі не мо́жна не́ю ремикга́ти.
 А ми ще бу́дем посилáть до не́го
 С поклóнами тогó, когó вважа́ем
 За ідола свогó, бiльш ніж Ахiлла.
 Ні, трійчі сла́вний и вели́кий воiн
 Не мусить пáльму пéрвенства каля́ти,
 Котру́ здобу́в собі так благо́рдно.
 Ні, підгорта́ти всі ёго заслúги
 Під Ахиллеса, що ні́чим не ви́шший,
 Се все одно́, що го́рдієть ёго си́ту
 Ми ста́ли б ще и са́лом шпикгу́вати.
 Се все одно́, що підба́вляти жа́ру
 В жарко́го Ра́ка, що горі́ть-па́лає,
 В виду́ вели́кого Гипéриона.
 Аяксові ийти́ до Ахиллеса!

О Зéвсе! повели́ из неба́ грóмом:
 „Нехай Ахiл приходіть до Аякса“!

Нестор стиха.

О, вельми дóбре, и як раз у жи́лку!

Діомед стиха.

Він мовчки похвали́ впива́є в себе́.

Аякс.

Ко́лі пийду́ до не́го, то хиба́ для то́го,
 Щоб да́ть ёму́ гості́нца пря́мо в пи́ку.

АКГАМЕМНОН.

О, ні, не пійдеш!

АЯКС.

Нехай ще й мною стане гордувати, —

Я причешу нечесану горіздру.

Пустіть мене, пійду до нього.

УЛИС.

Ні за всю вартість нашого походу.

АЯКС.

Ледачий пінда!

НЕСТОР стиха.

Як себе самого

Малібе він!

АЯКС.

Усі ёму не по нутру.

НЕСТОР стиха.

Се вброн

На чорне пірре ремствуе.

АЯКС.

Вціджу я

Крові дурні с тебе!

АКГАМЕМНОН стиха.

Де б самому

Лічитись, він у лікарі пошівся.

АЯКС.

Колиб усі були моєі думки...

УЛИС стиха.

То розум вийшов би тогді из моди

АЯКС.

Се не минулось би ёму дарёмно;

Мо'б мусили й мечів покуштувати.

То се гордіня так и буде брішкати?

Нестор стиха.

И на твій пай впаде тут половіна.

Улис стиха.

Колиб не девять з десяти упало!

Аякс.

Я розімну його, мнякенький стане.

Нестор стиха.

Ще він не розогрівсь; піддайте духу:

Хваліть, хваліть. Він саме розохотивсь.

Улис до Агамемнона.

Мій повелітелю, ти вже аж нагто

До серця жаль досадний сей приймаєш.

Нестор.

Забудьмо се, гетьмане благородний.

Діомед.

Готуймось без Ахілла воювати.

Улис.

Їму й ім'я його досадно чути. —

От чоловік... та ні, хваліти в вічі

Їго не буду.

Нестор.

Чом? чом не хваліти?

Він не такий, він зависти не знає.

Улис.

Нехай се відає весь світ широкій,

Що він такий, як и Ахіл хоробрій.

Аякс.

И псіна ся виляти буде з нами!

О, будь Тройнцем він!...

Нестор.

И що за шкба,

Колиб Аякс...

У л и с.

Та був такий же гордий!

Д і о м е д.

Абб жадний також на вихваління!

У л и с.

Абб запékлий!

Д і о м е д.

Чи своєкорістий!

У л и с до Аякса.

Спасибі небесам, вродівсь ти гáрно.
 Хвалá твойму́ зачателю и сла́ва
 Тій, що тебе́ зродила́ й згодувала́.
 Хвалá наставнику́ твойму́; а з роду
 Ти трійчі сла́вен над усю́ нау́ку.
 Тому́ ж, хто бітись вивчив твої́ ру́ки,
 Нехай́ Арéй розділить цілу́ вічність
 И полови́ну дасть ёму́ в награду́.
 А сілою и волонóсець Мíло
 С тоббю не зрівня́ецця, Аяксе.
 Не бóду я твій рóзум вихвалáти,
 Що мов межа́, ограда́, бéріг, скéля,
 Обóртуе твої́ талáнти мно́гі.
 От Нéстор наш, умóдрений літа́ми,
 Він мусить, и він ест, и він не мóже
 Не бóти мóдрим; та звиня́й мій ба́тьку:
 Коли́б твій вік та був такий зелéний,
 Як вік Аяксів, а твій рóзум — ю́ний,
 Не заломів би ти ёго́, ні, бóв би
 Аякс не тебе́.

А я к с.

Чи дозвóлиш звáти

Себе́ оцце́м?

У л и с.

Зові, мій добрий сїну.

Діомед.

Нехай же він тебе навчає, пане.

У л и с.

Нам нічого и гаятись тут більше.

Наш блень Ахиллес застрів у хмізі.

Нехай великий наш гетьман дозволить
Зовати зараз всю війскову раду.

Нові царі поприбували в Трою.

Ми завтра мусимо стать кріпко

З усім самоцвітом бойців — герців,

И ось один. Нехай зі сходу и заходу

Збираюцця та вибирають луччих, —

Аяке и цвіт герцїства переважить.

А к г а м е м н о н.

То в раду, в раду! и нехай куняє

В наметі Ахиллес. Легенькі судна

Летять на парусах по морю швидко,

Дарма що більші ріжуть хвилі глібше.

[Виходять.]

АКТ ТРЕЙТІЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Троя. Світлиця в Приймових Палатах.

Ввійходять Пандар та Слуга.

Пандар. Дрúже! гей, будласко на однó слóво! Чи се ти хóдиш за молодím пánом Парисом?

Слуга. Я, добрóдію, коли він идé поперед мéне.

Пандар. Я розумію, чи ти ёму слúжиш?

Слуга. Я служу́ Господéві.

Пандар. Ти слúжиш благорóдному пánові. Мúшу хвалíти ёго.

Слуга. Хвалá Господéві.

Пандар. Ти менé знаéш? знаéш?

Слуга. Дáлебі, добрóдію, поверхóвно.

Пандар. Зна́й же менé, дрúже, лúчче. Я Пáндар.

Слуга. Маю надію, що спізнаю твою честь и лúчче.

Пандар. Я сёго жадаю.

Слуга. Ти маєш титул світлости? [Музика з за Сцени.

Пандар. Світлости! ні, друже, мої титла твої честь абб ясновельможність. — Що се за музика?

Слуга. Я знаю про неї штучно: се музика е кількох штук.

Пандар. Ти знаєш музикантів?

Слуга. Дobre знаю, добродію.

Пандар. Кому вони грають?

Слуга. Слухателям, добродію.

Пандар. По чиєму жаданню, друже?

Слуга. По моєму, добродію, и тих, що люблять музику.

Пандар. По чиєму приказу, питаю я, друже.

Слуга. Я думаю, питаєте ви ні по чиєму приказу, добродію.

Пандар. Друже, ми не розуміем одін одного Я нятто учтивий, а ти нятто гострий. По чиєму наказу грають сі люде?

Слуга. Оце, дак так, добродію. А вже ж, добродію, по наказу Париса, могó пана, котрий тут своєю персоною. З ним и смертна Венера, чисто-крóвна краса, незрима душа любови...

Пандар. Хто? мой небога Крессида?

Слуга. Ні, добродію, Елена. Хибá не вгадав еси по її прикметам?

Пандар. Зараз бачу, приятелю мій, що ти не бачив ще пані Крессиди. Я прийшов поговорити с Парисом від князя Троїла. Нападусь на него з благанем: бо моє діло кипляче.

Слуга. Варене діло. Се вже справді куховарний вираз.

Виходять ПАРИС ТА ЕЛЕНА.

ПАНДАР. Усёго гáрного тобі, пáне добродію, и всей цій гáрній компанії! гáрних бажáнь, у гáрній помірності, гáрного допевнѣння їх, найпáче ж тобі, гáрна царіце. Да бóдуть гáрні дóмки твоєю гáрною подóшкою в головáх.

ЕЛЕНА. Любий пáне, в тебе пóвно гáрного слóва.

ПАНДАР. Се вáше гáрне зволѣннє так говори-ти, солóдка царіце. — Гáрний князю, от и перервáлась дóбра музýка.

ПАРИС. Се ти перервáв її, брaткó, и клянóсь жівню, ти її налáгодиш: налатáеш кóснем своєї рóботи. — Олѣнко, він пóвен гармóнії.

ПАНДАР. Нї, дáлебі, пáні добродійко.

ЕЛЕНА. О добродію!...

ПАНДАР. Ей же, охрїп; ей же, ей, вѣльми охрїп.

ПАРИС. Вїмовка, пáне добродію. Се ти гóвриш из нехочóу.

ПАНДАР. У мѣне є дїло до пáна добродія, дорóгá царіце. — Пáне добродію, зволитѣ вїслухати однó слóво?

ЕЛЕНА. Нї, так не влизнѣш од нас. Ми не одмїнно чóтимем твоє співáннє.

ПАНДАР. Се ти забавляєсся мною, солóдка царіце. — Так от вонó, се дїло, пáне добродію. Дорóгий мій пáне и вѣльми шанóвний дрóже, твій брaт Троїл...

ЕЛЕНА. Пáне добродію! Пáндаре, солóдкомѣдний добродію...

ПАНДАР. Так, так, солóдка царіце... поручáє

себѣ вам найприхильнійше.

ЕЛЕНА. Ти не віднімеш у нас твоєї мелодіи;
а віднімеш, то наш сум на твою голову.

ПАНДАР. Солодка царіце, о солодка царіце!
далебі...

ЕЛЕНА. Оце ж зробити солодку пані сумною,
се гіркі обіда.

ПАНДАР. Ні, се тобі не пособить, ні, ні, дале-
бі, ге! Байдужѣ міні такі слова. Ні, ні! — Так от
пане добродію, він бажає віт тебе, як царь спитає
про него за вечерею, щоб ти як оправдив його.

ЕЛЕНА. Пане добродію Пандаре...

ПАНДАР. Що зволить мой солодка царіця,
мой вельми, вельми солодка царіця?

ПАРИС. Що ж там за подвиги? де він вече-
рятиме?

ЕЛЕНА. Ну бо, пане добродію...

ПАНДАР. Що зволить мой солодка царіця? —
Мой небога сердитимецця на тебе. Не треба тобі
знати, де він вечерятиме.

ПАРИС. Ручаюсь жизнью, у моєї огудниці
Крессиди.

ПАНДАР. Ні, ні, не влучив, помиляється. Твоя
огудниця не здужає.

ПАРИС. Добре, я оправдую його.

ПАНДАР. Так, пане добродію. Чого се ти зга-
дав про Крессиду? Ні, твоя бідна огудниця незужає.

ПАРИС. Догадуюсь.

ПАНДАР. Догадуюся? про що догадується?...
Ну, давайте ж инструмента. — Тепер, солодка ца-
ріце...

ЕЛЕНА. Оце гаразд, се добре.

ПАНДАР. Мой небога страшенно закохана в одному чомусь твоєму, солддка царіце.

ЕЛЕНА. Я подарую їй, аби тільки се не був Паріс.

ПАНДАР. Ге! ні, не треба їй Паріса: вона в ним надове.

ЕЛЕНА. А поєднавшись після рздвою, може бути й трбе.

ПАНДАР. Годі, годі, не хочу й чути такого. Заспіваяю вам тепер однієї пісні.

ЕЛЕНА. Заспівай, зроби ласку. Клянусь, любий пане, у тебе чолó прегарне.

ПАНДАР. Нехай собі, нехай.

ЕЛЕНА. Щоб же пісня була про любов. Ся любов погубить нас усіх. О Купиде, Купиде, Купиде!

ПАНДАР. Любов? та й погубить такий.

ПАРІС. Нехай собі. Любов, нічого, як любов.

ПАНДАР. Та вона в мене так и починаецця: Любов, любов, нічого, як любов! [Співає.

Вона стреляє навманя из лука,

Тяжка, страшна від неї людам мука,

Хоть и не ллєцця з рани кров.

Любов и ранить и голубить рану.

Ми залюбки пьемó її омáну,

И стóгнемо пьючі: „Ой, ой, вміраю“!

Та крáшшого не знаєм раю.

Охóх, охóх! хаха, хá!

Любов гирка,

Любов лиха...

„Хаха, хаха! хаха, хаха“!

ЕЛЕНА. Закоханий, дáлебі закоханий до самóго нóса.

П А Р И С. Він, сёрденько, тільки й ість, що голу́бків.

П А Н Д А Р. А се гарячіть кров, а гаряча кров рóдить гарячі думки, а гарячі думки рóблять гарячі вчійнки, а гарячі вчійнки, се любóв.

Е Л Е Н А. Се родóвід любóви? гаряча кров, гарячі думки и гарячі вчійнки? Та се ж ехїдни. А хибá любóв порóдження ехїден? — Лю́бий мій па́не, хто сёгóдні полю́е?

П А Р И С. Гéктор, Деїфóб, Гелén, Антенóр и всі молодикі трóйнескі. И я ó уворóжився сёгóдні, та мо́я Олёночка не схотіла. Як же се ста́лось, що мій б́рат Троїл не вийшов?

Е Л Е Н А. Він повіс на чому́сь губáми. Ти все зна́єш, па́не до́брóдію Па́ндаре.

П А Н Д А Р. Ні, медóсолодка царїце. — Міні дуже хóчеця зна́ти, як вони́ сёгóдні подвизáлись. — Так не забúдеш оправдáти б́рата?

П А Р И С. Ні, ні.

П А Н Д А Р. Бува́й здоро́ва, царїце.

Е Л Е Н А. Клáняйся свої́й небóзі.

П А Н Д А Р. Поклоню́сь, солóдка царїце. [Виходить.

[Трублять на Усгуп

Е Л Е Н А.

Вертаю́ця вже с поля. А ходімо ж Віта́ти вої́нство в царські́х па́латах.

П А Р И С.

Елёно сёрце, мо́же й ти помóжеш Здийма́ти збро́ю з Гéктора. Я зна́ю, Що за́щепки ё́го тугі́ї; тільки ж Ти приторкне́ся білою рукóю, Твоім скорі́йше оддаду́ця ча́рам,

Ніж жи́лам Кгрéків и сталі їх гóстрій.
 Ти більш усіх царів нарóбиш дiва:
 Бо Гéктора обезорúжиш.

Е л е н а.

Пишáтимусь послúгою моéю.
 Парiсе, щò від нас, як довг, він при́йме,
 Те нам оддáсть, прибáвивши урóди.
 Від нéго й я зроблюся осяйнóю.

П а р и с.

О люба! й гáдкою згадáти трúдно,
 Як я люблю тебé.

С Ц Ё Н А Д Р У Г А.

Т а м ж е. П а н д а р і в С а д.

Веiходять Пандар, а назустрiч Слуга.

П а н д а р. А що, де твiй пан? у моéi небóги
 Крессiди?

С л у г а. Нi, добрédiю. Він жде, щòб ти провiв
 ёго туди.

Веiходить Троiл.

П а н д а р. Ось він идé. — Ну, щò? ну, щò?

Т р о i л. Козáче, иди́ собі.

[До Слуги.]

П а н д а р. Бáчив мою небóгу?

Т р о i л.

Нi, Пáндаре, я все тинiвся
 Коло ii дверiй, мов окайнна

Душа́ блукає понад сонним Стіксом,
Чигаючи Харона. О, коли́б же
Ти був моїм Хароном легкочовним
Та перевіз мене́ в полі́ лілійні,
Що служять лбжами для пра́вих се́рцем!
О любий Пандаре! зірви́ в Аму́ра
С плечей квіччасті кри́ла, щоб летіти
Зо мною́ до Крессіди.

Пандар.

Побудь тут у саду́; я з нею́ вийду.

Троїл.

Я туманію; світ кругом вертиця.
И в помислі солідкому роскоші
Міні чарують чутства; що ж то буде,
Як вохкими устами доторкнуса
До нектару трехвального любови?
То буде смерть, зникання, омлівання,
Чи радощі якісь, аж нятто гарні.
Тонко-могущі, гостро-солодущі,
Не по моїй природі грубоватій.
Боюсь сего́, та ще й того́ лякаюсь,
Щоб не втеріти в радощах розбору,
Як се буває в битві, що на купі
Утікачів напреш ордою.

Вертаецця Пандар.

Пандар. Вона́ вбіраецця; за́раз прийде. Бувай
же догадлив. Вона́ так червоніє, дїше так коротко,
мов злякалась яко́ї поторо́чи. Я приведу́ її. Се най-
кра́шша баламу́тка. Аж не здішеецця, мов тільки що
влблений горбóчик.

[Виходить Пандар.]

ТРОІЛ.

Така ж трівóга и у мене в сёрці.
 Частійше пўльса в тря́сці сёрце б'є́цця,
 И веі мої спосо́бності мяту́цця,
 Як у раба́, що о́ком в о́ко стрелить
 Негáдано с царевим маестáтом.

Ввiходять Пандар и Крессида.

Пандар. Иди́ ж, иди́; чо́го червони́ти? Сбóром, се дитина. — От вона́ перет тоббю. Клянiсь тепер перед не́ю так, як передо мно́ю кля́вся. — Як! ти знов улизу́ла? То се тебе́ трéба вимóрювати бессоннем, аж по́ки зроби́ся рохма́ною? Ну, приступай же, приступай, а як опина́тимесся, то запряжемо́ в голóблі. — Чом же ти не говори́ш до не́ї? — Ну, здійми́ ж сю за́навись та покажи́ сво́ю карти́ну. Ой лéле! як же ти не хочеш сби́дити дневний свiт! Коли́б бу́ло тёмно, ви б скóрше приту́лились. Так, так, приступай та цілу́й господiню сво́ю. А щó! задатковий поцілу́нок? Буду́й тут, тэ́сле: вóздух хорóший. Нi, ви поспорóжнюете сво́ї сёрця́, перш нiж я розлучу́ вас. Сбóкл, як соколи́ха, клянусь качка́ми на рiцци. Ну ж бо, ну!

ТРОІЛ. Ти одня́ла в мене́ мóву, мо́я дорога́я.

Пандар. Слова́ми до́вгу не пла́тять; давай iй дiла́. Та вона́ звiвечить тоби́ i дiла́, як потре́буе слўшно́ї пра́ци. Як! изно́в лиза́тись? Оце́ вонó, „во свидiтельство чо́го, обiдвi стóронi взаiмно“. Прóсимо ж до ха́ти. Пiйду́ принесу́ свiтло.

[Виходить Пандар.

Крессида. Зволи́ш увiйти́, па́не добрóдiю?

ТРОІЛ. О Кресси́до! як ча́сто я бажа́в сего́!

КРЕССИДА. Бажав, пане добродію?... Колиб же далі боги...

ТРОІЛ. Що ж ім треба давати? Що значить сей гáрний перерив? Який там підозрительний глей вбачає мой люба пані добродійка в криниці нашої любови?

КРЕССИДА. Більш глею, ніж воді, коли в могó страху е очі.

ТРОІЛ. Страх и е саміх херувімів рóбить демонів. Нікóли не бáчить він дóбре.

КРЕССИДА. Сліпий страх, котрого ведé видющий рóзум, ступає певнійшою ногою, ніж сліпий рóзум, що спотикаєцця без страху. Бсючісь гіршого, ча́сто спасаємось од ху́да.

ТРОІЛ. О, не знай, мой дорогáя, ніякого страху! У всёму Купидовому театрі не представляєцця ні однó чудóвище.

КРЕССИДА. И нічо́го чудóвишного?

ТРОІЛ. Нічо́го, опріч наших обіцянок: що клянемось віплакати моря, жити в пóломъі, жéрти скелі, укрощáти тигрі, думаючи, що на́шій господині трудні́ш накла́дувати на нас пóдвиги, ніж нам звершіти накі́нену на нас труднóту. От щó чудóвишне в любови, пані добродійко: що її бажáнне безкрає, а самій пóдвиг — раб преділа.

КРЕССИДА. Кáжуть, що веі кохáнки клянúцця більш удіяти, ніж здібні, та ще й оща́джують свою здібность; обіту́ють більш, ніж за десятих, и не рóблять на́віть за десяти́ до́лю одно́го. Хиба́ ж се не чудóвища, що рика́ють мов леви́, а рóблять як зайці?

ТРОІЛ. Та хиба́ ж е такі на світі? Ми не такі. Хвалі́ нас віві́ривши, ціну́й по прóбі. Голова́

в нас буде простоволбса, аж докіль її ввінчає заслуга. Ніяке совершенство у перспективі не вихвалієця в нас тепер. Ми не назвемо ніякої заслуги перш, ніж вона рідниця, а рідниця — назва її буде смиренна. Немногі слова до щирої правди. Троїл буде до Крессиди такий, що й найгірше слово зависти буде глузуванням з його вірности, що й найправдівше слово істени не буде вірнішим за Троїла.

КРЕССИДА. Зволиш увійти, пане добродію?

Вертаецця Пандар.

ПАНДАР. Як! ще червонієте? ще не переговоріли всього?

КРЕССИДА. Ні, дядю; яку б дурощ я ні вчинила, присвячую тобі.

ПАНДАР. Дякую за се. Коли пан добродій добуде віт тебе хлопчика, ти оддаси міні. Бувай вірною до пана добродія. Коли він захитаецця, дорекай за се міні.

ТРОІЛ. Тепер ти знаєш заруку: слово твого дяді и мой тверда вірность.

ПАНДАР. О, я дам слово й за неї! Наші рідички хоть и не скоро піддаюцця, да статечні піддавшись. Скажучу тобі, що се репяхі: так и вчепляцця куді їх кінучо.

КРЕССИДА.

Тепер и я смілішою зробилась. —

Троїле князю, я тебе любила

Вже кілька місяців важких та довгих.

ТРОІЛ.

Чого ж була неприступна Крессіда?

КРЕССИДА.

Для віду тільки; а була твоєю,
 Як тільки зглянула. Прости, мій любий:
 Признаюсь щиро — ти тираном будеш.
 Люблю тебе, та й досі не на стільки,
 Щоб не змогла соббою управляти.
 Так далєбі, а думки в мене, наче
 Невстрійлива дівбора, нятто буйна
 Для матері. О, ми дурне дівцтво!
 И на що признаватись? Хто ж додержить
 Нам віри? ми й самі собі невірні.
 Та хоть тебе и вельми полюбила,
 Я не лицялася сама до тебе.
 А далєбі хотіла б бути тобою,
 Абб щоб ми могли сказати перші.
 О сёрденько! звели міні мовчати:
 Атó в запалі я скажу що небудь,
 Та послі й каятимусь. Бачиш, бачиш?
 Твої мовчанка, хитра у мовчанні,
 Вивідує у слабости моєї,
 Щó глібоко таїлось. О, замкни бо
 Міні уста!

ТРОІЛ.

Замкну, хоть и порвєцця
 Музика, що з них сòлодко иллєцця.

ПЛАНДАР.

От любо! далєбі.

КРЕССИДА.

Благая, вибач, я не вимагала
 Цілунка в тебе. Як же стідко стало!
 О небеса! щó ж я оцє зробила?
 На сей раз буде; попроцаймось, князю.

ТРОІЛ.

Як попрощатись, сёрденько Крессідо?

ПАНДАР.

Прощатись? ну, прощайтесь хоть до ранку.

КРЕССИДА.

Удовольнісь, благаяю.

ТРОІЛ.

Прогнівилась?

Чогó ж?

КРЕССИДА.

Россёрдилась сама на себе.

ТРОІЛ.

Од себе не сховатись.

КРЕССИДА.

Ні бо, годі.

Попробую. И лúчча половина

Мене зістанецця ж такі с тобóю.

А гёрша рада ó и мене покінуть,

Щоб играшкою иншого зробитись.

Де рóзум мій? не тймлю, щó торóчу.

ТРОІЛ.

Ті знають дóбре, щó вони говорять,

Котрі такé розумне промовляють.

КРЕССИДА.

Мій князю, мóже, я óльш хётра,

Ниж нависна, и навпростець рубаяю,

Щоб заманить тебе. Да ти розумен,

Абó ж не любиш: бо розумним бóти

В любови, се не людзьке, бóзьке дíло.

ТРОІЛ.

О, щó булó ó, колиб я миг так думать,

Щó жёнщина, як ти, до віку змóже

Люббви світло й поломъе держати
 И вірность вічно юною храніти,
 Переживаючи красу душею,
 Що нас поновлюе скорійш люббвю,
 Ніж тіло нікне не старю крбвю!
 Абб нехай хоть в тім я бду певен,
 Що ти мою люббв и щіре сэрце
 Таким же чістим сэрцем приголубиш.
 Якé булб б се щасте! Тілько ж, леле!
 Як простотá самá, такий я щірий
 И над безвінне немовля простійший.

КРЕССИДА.

Простою менé не переважиш.

ТРОІЛ.

Святá війна, що правда прбгив правди
 Стоїть, котбра з них правійша бде!
 Коханки щіриі віків грядущих
 Клястїся бдуть вірністю Троїла.
 Як истощіть люббвне стихотворство
 Усі протэсти, образи, рівняння,
 И втомицця слезивувати фрази:
 „Він вірен, так як сталь, як зела сонцю.
 Як сонце дню, як горлиця самцэві,
 Як компас полюсу, як глобус цэнтру“, —
 Після таких подббин непохібних,
 Укажуть, як на взір люббви й правди,
 На вірного Троїла й заквіччають
 Стихи о рієми и уподоблэння.

КРЕССИДА.

О, будь же ти прорбком вікопбмним!
 Коли я обманю, абб на волосіну
 Схибну од вірности, нехай во віки,

Як час од старости й себе забуде,
 Як дощова вода порозмиває Трою,
 Як городі пожре сліпе забвенне
 И славні царства бесслідно зникнуть,
 Обернуця у кучугурний нівець, —
 Нехай ще и тогді про мене спомин
 Од фалши до фалші живе на світі,
 И всі обманені про мене знають.
 Нехай говорять: „ніца, як лисиця;
 Невірна, як вода; хибка, як вóздух;
 Олжива, як вовчиця до ягняти;
 Жадна, як леопардиця до сарни;
 Жоретка, як мачуха до бідних сиріт“;
 Переберуть усі фалші на світі,
 Та й завершіть: „фалшіва, як Крессіда“.

Пандар. От и гарзд: умова сталась. Печатайте її. Я буду свідком. Ось я держу твою руку; ось моєї небоги. Коли ви сфалшите навнóслі однó 'дногó, як я прийняв стілько праці звесті вас докупі, нехай тогді усі нещасливі посередники звуцця до конця світу моім ім'ям, нехай усіх їх звать Пандарами. Нехай усі статечні мушчіни звуцця Троїлами, усі фалшіві жєнщини Крессідами, а всі перенóшчики Пандарами! Кажіть амінь.

Троїл. Амінь.

Крессіда. Амінь.

Пандар. По сій мові, я покажé вам хатину; а щóб ліжко не роздзвонило про вáші гáрні обихóдини, придушíte ёгó на смерть. Гайдá! Нехай Амур всім дівонькам помóже За Пандаром знайти хатину й лóже.

[Виходять.]

СЦЕНА ТРІЙТЯ.

Крецький Табір.

Ввійходять Өерзит, Акгамемнон, Уліс, Діомед, Нестор,
Аякс, Менелай та Калхас.

КАЛХАС.

Тепер, царі й князі, за вірну службу
Порá міні од вас прийняти плату.
Згадайте, що, по дару прозирання,
Я Тробою залишив, худобу кинув,
Зробився зрадником, себе одважив
Не певного становища й поваги
На іграшку непевної фортуни,
И занедбав усє, що час, знаємість,
Звичаї та прівички востітали,
Щоб тут, у вас на послугі, почати
Життє новє, чужє и незвичайне.
Благаяу ж вас, хоть тилько ради проби,
Зробіть міні малє благодійне
Не тих, котрими ви наобіццали
Менє, як будем живі, вгонобіти.

АКГАМЕМНОН.

Кажі, чого від нас, Троїянче, хочеш.

КАЛХАС.

Троїанського взяли ви вчора бранця;
Звуть Антенором. Значний в Трої вбін.
Ви часто (и я дякував вам часто)
Бажали вимінять мою Крессиду
За бранця рівнозначнєго якого,
Та відмовляли всі Троїане. От же
Сей Антенор, я знаю, так ім нужен,

Що ма́ло щò самі без не́го віра́дять,
 И одда́дуть за не́го хоть би й кня́зя,
 Кото́рого с сині́в ца́ря При́йма.
 Він віку́пить міні́ дочку́ ис Трoбі,
 И ви менé за всі мої́ послуги
 Оддя́чите сим рoбoм, до одні́.

А К Г А М Е М Н О Н.

Нехай же Діомед из Антенóром
 Иде́ та й приведе́ сюди́ Крессиду́.
 Ми волимо́ твою́, Калхасе, волю́.
 Ти ж, Діомеде, знаряді́ся га́рно,
 Та роспита́й, чи Ге́ктор за́втра ві́йде
 На грець, як обіца́в. А́йке нава́живсь.

Д І О М Е Д.

Зроблю́ як слід, и се таке́ посельство́,
 Котре́ за честь со́бі вважа́ю. [Виходять Діомед та Калхас.

Ввiходять Ахиллес та Патрокл, перед своїм Наметом.

У Л И С.

Ахіл стоїть перед своїм наметом.
 Нехай гетьман зволить пройти недбало,
 Так мов забув, чи є він и на світі.
 А ви, мої князі, спогляньте згорда.
 Я зваду йтиму. Певно він питає,
 Чого так скрива зіркають на него?
 Коли питає, дам йому лікарство
 Від гордощів и разом од цурання, —
 Сміху. Він мусить залюбки напитись.
 Чи не поміже се. Бо іншого на світі
 Не знайдеш зєркала, щоб визиратись
 Гордіні, як гордіня. А поклони
 Відпаєують, мов лакгомінки, пінду.

АКГАМЕМНОН.

Ми й зробим так, як ти нам р'яеш:

Ийти́мем м'імо, на́че незнако́мі.

А ви собі, панове, так чині́те:

Або́ йдучи́ не привіта́йте зо́всім,

Або́ ж вита́йте з я́вним занедба́нням.

Се допече́ ёму́ ще бі́льш. Ходи́мо.

АХИЛЛЕС.

Гетьма́н иде́ до мене́ на розмо́ву.

Шкода́! Ви зна́єте, як я нава́живсь:

Не воюва́тиму вже бі́льше Тр'о́і.

АКГАМЕМНОН.

Що́ ка́же Ахилл'ес? чо́го він хо́че?

НЕСТОР.

Се ти чо́го баж'аеш од гетьма́на?

АХИЛЛЕС.

Ні.

НЕСТОР.

Ні, нічо́го, ца́рю.

АКГАМЕМНОН.

То ще́ й лу́чче.

[Виходять Акгамемнон та Нестор.]

АХИЛЛЕС.

Добри́день вам, добри́день.

МЕНЕЛАЙ.

Як ся ма́еш?

[Виходить Менелай.]

АХИЛЛЕС.

Як! се рог'а́ч горду́е мно́ю?

АЯКС.

Здра́вствуй,

Патро́кле!

Ахиллес.

А, здоров, здоров, Аяксе!

Аякс.

Га? що?

Ахиллес.

Добрідень.

Аякс.

И тобі добрідень. [Виходить Аякс.]

Ахиллес.

Що се за гультаї такі? що з ними?

Чи се вони не знають Ахиллеса?

Патрокл.

Се щось чудне: проходять мов чужії.

Атò вклоняюцця бувало нівько,

Веміхаючись оддалекі лестиво,

И приступають так було до тебе,

Мов би до жертівни святбі мзуть.

Ахиллес.

Що ж се такє? Хибá я вже зуббжів?

Так, з долею велічче розбраталось, —

У рóзбраті й з людьмі повінне жити.

Хто падає, той у людзькому оці

Свою біду так скóро прочитає,

Як и в своїм її почує серці.

Бо люде, мов метелики перісті,

На сонці тільки крилечкáми мають,

И не люди́ну чéствують в люди́ні,

А надану їй з бо́ку честь шанують,

Як сан, бага́цтво, поважа́нне в ста́рших,

Дарі заслужені або́ й случа́йні.

Вони́ держа́цця на хибкі́й осно́ві, —

Хибка́ й любóв, котра́ на них опёрта.

Похи́ляцця, то й хи́лицця все з німи,
 И повалі́вшись погиба́е вку́пі.
 Та в ме́не ні, не так. Я и форту́на
 Ще дру́зі. Я ору́дую ще впо́вні
 Усі́м, чо́го досі́г, опрі́ч химерні́х
 Сих по́глядів, що ні́би вздрі́ли
 В міні́ щось недосто́йне поважа́ння,
 Котри́м вони́ мене́ так багати́ли.
 А, ось Улі́с! Чита́е щось, та да́рмо.
 Улі́се!

У л и с.

А, вели́кий син Фе́тіди!

А х и л л е с.

Що́ ти чита́еш?

У л и с.

Се яки́йсь куме́дник

До ме́не пі́ше, що и найму́дрі́йший
 И найбага́ччий внутр себе́, чи зовні́,
 Того́ не ма́е, що́ він ні́би ма́е,
 И чу́е, що́ він е, сами́м рефле́ксом.
 Мов, сві́тючись на й́нших лю́дях,
 Їго́ досто́инства і́х согріва́ють,
 И те тепло́ верта́ецця до не́го.

А х и л л е с.

Мене́ ся рі́ч, Улі́се, не диву́е.
 От красота́, роді́вшись на облі́ччі,
 Незна́на нам сами́м, а процвіта́е
 В о́чах други́х люде́й; та й о́ко на́ше,
 Чисті́йший чу́ветва дух, себе́ не ба́чить:
 Не мо́же бо само́ ис себе́ вийти.
 Як же зустрі́нуцця з очі́ма о́чі,
 Одні́ одні́м віта́нне посла́ють:

Бо думка не вертаецця до дому,
Докіль не облітає трóхи світу
Та в зёркало не візирнецця дýха.
Оттím же то воно́ міні й не дивно.

У л и с.

Менé диву́е не сама́ посылка :
Вона́ звича́йна ; ні, а те, що да́льше
Дово́дить він вира́зно річ кумéдну :
Що й найбага́ччий чоловік на світі,
Чи то ска́рбі́ внутр ёго, чи то зóвні,
Нічím, щò в себе́ ма́е, не владі́е,
Докіль не переда́сть бага́цтва іншим ;
Що він и сам не відае про не́го,
Докіль не вздрить ёго́ в хвалéбній фóрмі,
Котра́ мов одда́е склепíнне го́лос,
Або́ залі́зні двéрі прóтив со́нця,
Прийня́вши жар и вид ёго́, верта́ють.
Зумі́ло се менé, и спогада́в я
Про на́шого незна́ного А́йкса.
Хиба́ ж се чоловік, правді́ве не́бо ?
Се кінь, що сам не відае про себе́.
Прирóдо ! скі́лько е в то́бі тако́го,
Що вид нікчёмний, та корі́сть вели́ка !
И скі́лько га́рного знов, та пу́стого !
От за́втра ми побачимо А́йкса,
Як він просла́вицця слі́пим случа́ем.
О небеса́ ! щò робля́ть інші́ лю́де,
Котрі́м даю́ть робі́ти дру́гі інші́ !
Як інший влі́зе у черто́г форту́ни,
А дру́гий дурне́м перéд не́ю ста́не !
Як інший взі́сця в го́рдощі́ дру́гому,
А го́рдощі́ дурні́ сидя́ть голóдні !

Тепер царі вже з ним за панібрата,
Мов Гектору він настуїв на груди
И славна Троя стогне та голосить.

Ахиллес.

Се правда. Ось вони пройшли проз мене,
Як скнарі мимо старця, — хоть би слово.
Невже ж мої всі подвиги забути?

Улис.

Мій пане, время за плечима носити
Торбину для подачок на забвенне,
Чудовище невдячности страшенне.
Сі кришки — подвиги минувші наші.
Вони їх жре, як тільки совершяцца,
И забуває, тільки що скінчяцца.
Негавность, пане, от чим слава дише.
Скінчити діло, се — висіти прайдно,
Мов ржавий панцер, памятник кумедний.
Хапайсь у путь: вузенька стезжка чести:
Удвох не прийдеш. Захопи ж дорогу:
Бо тисяча синів у Славолюбства,
И всі вони тіснять один одного.
Поступися у бік с праві стезжки —
Вони всі ринуцца, мов бурна повідь,
И ти зоставсь изаду, и поляжеш,
Мов щирый кінь, що впав у первій лаві,
Щоб гаткою служіти лавам заднім,
Котрі, натовпившись, тебе ростопчуть.
Малі діла їх переважяють славу
Твою давняшню: бо, як новомодний
Хазяїн злегка рuku тісне гостю
Випровожяючи, а до нового
Обідві простягає рuki, ваче

Летіти хоче, так и вре́мя роби́ть.
 „Витаю“ усміха́єцца прина́дно;
 „Проща́й“ зітха́ючи вихо́дить з до́му.
 Неха́й же й до́броді́тель не шука́е
 За те награ́ди, чим вона́ бува́ла.
 Бо врба́, ум, висо́кій рід, заслуга́,
 Любо́в, прия́цтво, ми́лость, все підва́дне
 Зава́дливому брехуно́ві ча́су.
 По одному́ всі лю́де рідне бра́тте:
 Вихва́люють гурто́м нові покі́дьки,
 Дарма́ що зробо́лені вони́ з давня́шніх,
 И позоло́чене грязи́во преклада́ють
 Над зо́лото, що трба́хи заплі́лось.
 Нове́нький по́гляд хва́лить все нове́ньке.
 Тим не диву́йся, му́жу знамені́тий,
 Що Кгре́ки ста́ли че́ствовать Аякса́.
 Бо подви́жне скорі́йш впада́є в око́,
 Ніж те, що заста́єцца нерухо́ме.
 Коли́сь поклі́кували всі на те́бе,
 И й до́сі б клі́кали, и мо́жуть клі́кати,
 Коли́б ти не хова́в себе́ живу́щим,
 Не зачина́в свою́ в намети́ сла́ву.
 Твої́ діла́ на сих поля́х неда́вно
 Самі́м бога́м бу́ли в вели́ку заві́сть,
 И зва́били на зе́млю Ма́рса.

Ахиллес.

Ста́лось

Вонó с причи́н вели́ких.

У л и с.

Та причи́ни

Ще́ більші́ е проти́в твого́ хова́ння.

Річ зна́на, Ахилесе́, що ти люби́ш

Одну Приймому дочку.

Ахиллес.

Річ відома?

Улис.

Хибá ж се діво?

Прозірливість обáчного уряду

До зёрна Плутусове лічить злото,

Знаходить дно в безодні невідомій,

Присóчує всі думки й розкривáє

По бóзькі задуми, ще недоспілі.

В душі правітельства якáсь е тайна;

История її ще не збагнула;

Орудує вона надлюдзьким рбóбом;

Ні словом, ні перóм тогó не скажеш.

Усі твої е Троїнами розмóви —

Так сáмо й наші, як твої, мій пáне,

И лóчче ó Гéктора нам, Ахиллесе,

Ти повалив, ніж гáрну Поликесу.

Досáдно бóде Пíррові малóму,

Як слава в нас на островах затрубить,

И заспівáють пiт танець дiвчáта:

„Ахiл у Гéктора сестри в невóлі;

Аяке подóжвав Гéктора у пóлі“.

Прощáй, мій пáне. Не здивуй за дружбу.

Зламли ти лiд — не кóвзався ó сей дурень.

[Виходить.]

ПАТРОКЛ.

Не раз тобі про се я кóчив, друже.

И жéнщина з ухвáтками мушчiни

Не бóде так протiвна, як мушчiна,

Що бáбиця пiд час войни та працi.

За се менé картáють: кáжуть, нiби

Се все тогó, що до війни я млявий,
 И що менé ти нáтто вéльми лóбиш.
 Боржій же стрепенісь, то хірний Купид
 Издійме с тебе лóбосний нашійник.
 И зáраз ти струсенéш ёгó ис себе,
 Мов лев росіну в грівви.

А х и л л е с.

То се Гéктор

З Аяксом бóде бítись?

П а т р о к л.

Бóде пéвно,

А, мóже, дасть ёму й велику славу.

А х и л л е с.

О, бáчу, як моé взяттé схилíлось,
 Як слава падае!

П а т р о к л.

Так схаменіся ж.

Порáниш сам себе — нескóрі ліки.
 Загáєся в негáйнім ділі — зáраз
 Насу́нецця на тебе небеспéчність,
 Як тря́сця, що тогді и нападае,
 Як прáздно сидимó собі на сонці.

А х и л л е с.

Идй ж, Патрóкле лóбий, по Оерзйта.
 Пішлю ёгó я до Аякса зáраз,
 Нехáй троя́нських дук сюді закліче,
 Без збрóбї, пóслї гérця на розмóву.
 Я хóчу, я жадаю по жінóчї,
 Вбачáти Гéктора в одéжї мїрній,
 Поговорїти з ним и надивїтись
 На вид ёгó... Оцé ж и не турбóйся.

Ввійходить *Θερзит.*

Θερзит. Диво!

Ахиллес. Що такé?

Θερзит. Аякс хóдить сюди й туди по полю, шукаючи сам себе.

Ахиллес. Як же се так?

Θερзит. Завтра він вийде на грець из Гектором, и так згорда собі пророкує геройську бійгу, шо божево́ліе, нічо́го не говóрячи.

Ахиллес. Як же се?

Θερзит. Оттак: походжає сюди й туди, як павич: рúшить з місця да й тиць! Міркує, як шинка́рка, шо не має йншої ариемéтики, опріч свого мóзку, шо́б вірахувати; кусає собі гúби, дивлячись політично, на́че хóче сказа́ти: „Отту́т рóзуму, абі ввійшо́в“! И спра́вді вонó так, тількі шо рóзум лежить у нёго холóдний, як вогóнь у кремнясі, шо не зъяви́цця, до́кіль не ви́крешеш. Пропав чоловік на віки: бо, коли Гектор не скру́тить ёму́ вязів на гérці, то він сам собі скру́тить черес пишанне. Не півнає й мене́. Кажу́: „Добри́день, Аяксе“, а він відка́зує: „Спаси́бі, Агамемноне“. Шо́ ви дума́ете про чоловіка, шо прийма́є мене за гетьма́на? Зроби́всь насто́ящою сухопу́тною ри́бою, чу́дом-ю́дом. Шо́б вона́ пропа́ла ся опі́нія! Пі мо́жна носіти и на лице́ и на ви́ворот, мов кажанóк.

Ахиллес. Ти му́сиш бу́ти моїм послóм до нёго, *Θерзи́те.*

Θερзит. Хто, я? Та ви не озвѣцця ні до ко́го. Ні привіту, ні одвіту. Говори́ти, се діло старече. Він сво́го языка́ но́сить у руках. Ось я пред-

ста́влю ё́го. Неха́й Патро́кл пита́е мене́; ви побáчьте живо́го Ая́кса.

Ахиллес. А ну, Патро́кле, скажи́ ёму́, що я покíрно прошу́ хорóброго Ая́кса заклíкати най-хоробрíйшого Гéктора, без збрóї, до мого́ на́мету, и добу́ти для ёго́ персо́ни про́пуск у великоду́шного и пресла́вного, шість чи сім раз пова́жного гетьма́на кгрéцького вíйска, Акгамéмна. Зроби́ се.

Патрокл. Благослови́, Зéвсе, вели́кого Ая́кса.

Өерзит. Гумф!

Патрокл. Я від достóйного Ахиллеса...

Өерзит. Га!

Патрокл. Він тебе́ покíрно про́сить заклíкати Гéктора до ёго́ на́мету...

Өерзит. Гумф!

Патрокл. И здобу́ти про́пуск од Акгамéмна.

Өерзит. Акгамéмна?

Патрокл. Так, па́не добродію.

Өерзит. Га!

Патрокл. Що ска́жеш на се?

Өерзит. Неха́й с тобо́ю бу́де бог від усе́го мого́ се́рця.

Патрокл. Відка́зуй, добродію.

Өерзит. Коли́ за́втра бу́де га́рний день, в одина́цятій годіні ста́нецця вонó так чи сяк. Ну, та він поплáтиця за мене́ перш, ніж поду́жає мене́.

Патрокл. Відка́зуй же, добродію.

Өерзит. Бува́й здоро́в од усе́го мого́ се́рця.

Ахиллес. Отта́к ёго́ настрóено! Невже́ справді?

Өерзит. Ні, так ёго́ росстрóено. Яка́ в ёго́

бúде музика, як Гектор розко́ле ёму́ чéрепа, не
знаю; пéвно нiякоi, хиба́ скрипник Аполло порó-
бить стру́ни з ёго́ жил.

Ахиллес. А все такi однесеш зараз до нёго
лист.

Өерзит. Пошли́ дру́гий до ёго́ коня́: бо то
розумни́ца твар.

Ахиллес.

Мiй дух — мов та крини́ця калому́тна:

Я й сам не прозираю́ в нёго. [Виходить с Патр.

Өерзит. Нехай крини́ця твого́ ду́ха зроби́ця
знов прозiрною́, щоб ми́нi напува́ти осла́. По ми́нi,
вже лу́чче бу́ти овéчою во́шею, нiж таким хорóб-
рим блухом. [Виходить.

АКТ ЧЕТВЕРТИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Троя. Гулиця.

*Всходять з одного Боку Еней та Слуга с Факелом;
з другого ПАРИС, ДЕИФОБ, АНТЕНОР, ДИОМЕД и Инші
с Факелами.*

П А Р И С.

Дивітесь, хто се там?

Д Е И Ф О Б.

Та се ж Еней.

Е Н Е Й.

Се князь тут сам персбною своєю?...
Колиб я мав такий случай лежати,
Як ти, мій князю, ні за що б на світі,
Хибá б звелів Зевес, не кинув лóжа.

Д Е И Ф О Б.

И я такóж.

Бува́й здорóв, Енею!

П А Р И С.

Енею, се хорóбрый Кгрек: дай рúку.

Ти сам про нього все було говориш,
Як цілий тиждень він що-дня ганявся
По полю битви за тобою.

Еней.

Радуйсь,

Хоробрий пане, поки тихомірре;
А як зустрінемось обидва в збробі,
Виходь зо мною битись так завзято,
Як розум здумає, хоробрість зможе.

Діомед.

Одно и друге Діомед приймає.
Тепер кров тіха в нас, то й веселімося.
Зустрінеця ж изнов война є случаєм,
Клянусь Зевесом, ринуся на тебе
Одважно, міцно, хитро. — як спромога.

Еней.

И зүдриш лева, що назад втекає.
По людзкості, бувай здоров у Троби!
Клянусь старім Анхізом, щіре слово.
Клянусь Венерою, ніхто так чесно
Не полюбив того, що хоче вбити.

Діомед.

Симпатія.

Нехай Еней, о Зевсе,
Живе хоть тисячу обходів сонця,
Коли мого меча не вславить смертю;
Коли ж з моєю смертю буде спорить,
Нехай умре увесь у ранах завтра!

Еней.

Ми знаємо гаразд один одного.

Діомед.

Еге, и хочемо найгірше знати.

П А Р И С.

Се пренена́видно ніжне віта́тання,
Люббв преблагорóдно злю́ща в світі,
Що я коли́-коли́ й чува́в про не́ї.
Чого́ ж се вста́в есі́ так ра́но, па́не?

Е не́й.

Поклі́кав ца́рь мене́, про що́, не зна́ю.

П А Р И С.

Ось и на́каз. Веді́ се́го ти Кгрéка
До Ка́лхаса, и там одда́й жерце́ві
За Антенóра га́рную Крессі́ду.
Ході́мо вку́пі, чи коли́ охóта,
Иді́ попе́реду. Міні́ здае́цця
(Або́, сказа́ти лу́чче, зна́ю до́бре),
Що бра́т Троі́л се́го́дни там ночу́є.
Збуді́ ёго́, скажи́, що ми вже блі́зько,
Скажи́ й чо́го. Бою́сь, не рад нам бу́де.

Е не́й.

Се певно. Бо Троі́л радні́ший був би,
Коли́б до Кгрéків одвели́ всю́ Трoю,
Ані́ж Крессі́ду с Трoі́.

П А Р И С.

Що́ ж робі́ти?

Гі́ркі обста́вини так вимага́ють.
Иді́ж, до́брoдію, а ми наді́йдем.

Е не́й.

Так до́брого всі́м ра́нку.

П А Р И С.

Скажи́ міні́, шанóвний Діомéде,
Да тільки́ без лука́вства, по брате́рські,
Чи Менелáй, чи я, то́бі здае́цця,
Досто́єн бі́льш пре́красно́ї Елeні́?

ДІОМЕД.

Оббе рівно. Він її достбен,
Бо байдужé и про її бешчесте:
Він допевняецця свогó ис пéклом
Веліких праць и тягарів страшéнних.
А ти її достбен тим, що хочеш
Удérжати своé такóж страшнóю
Утрáтою родіни, друзів, кошту,
И не гиду́єш жінчиним бешчестем.
Він, як рогáч плаксівий, хоче вiпить
С почáтої, гнилóї бóчки й гúщу;
Ти, як перéлюбник, здобúти хочеш
Собі потóмство ш чересéл курéвських.
Як вас ні зваж, все бóде рівновáга,
Такá рівнá, що перетáгне й мýха.
Коли ж хто вáжший з вас, то вáжить шлúха.

П А Р И С.

Ви нáтто вже жорстóкi до землячки.

ДІОМЕД.

Вонá до земляків своiх жорстóка.
За всяку кáплю жил її роспúтних
Погiбóла живнъ воiнственнóго Кгрéка;
За ко́жен скрúпул пáкосного тiла
Полiг хорóбрый на войнi Тройнець.
Як вiвчилась из мáлку говорiти,
Ще не сказáла стiлько слiв хорóших,
Як полягло Тройн за неi й Кгрéків.

П А Р И С.

Ти, Дiомéде, як купци се рóблять,
Те гúдиш хiтро, щó купiти хочеш.
Ми ж мовчки зна́ем, щó вонó кошту́є;
Не хвáлимо, чо́го прóдать не хочем.

[Виходять.]

СЦЕНА ДРУГА.

Там же. Двір перед Пандаровим Домом.

Виходять Троїл та Крессіда.

Троїл.

Холодний ранок; не турбуйся, серце.

Крессіда.

То я хоть дядю, серденько, покличу,
Щоб віччинів.

Троїл.

Ні, не турбуй нікого.

В постіль, в постіль! Нехай сон замкне
Сі гарні очі, и притишить чувства,
Як у дитини, що не знає думок.

Крессіда.

Прощай же.

Троїл.

Ну, лягай же в ліжку зараз.

Крессіда.

Я надокучила тобі?

Троїл.

Крессідо!

Вже жайворонок дня збудів гучного,
Знялося с сидел воронне крикливе,
И наших втіх таїти ніч не хоче;
Атó ó віт тебе я не одірвався.

Крессіда.

Яка корótка ніч!

Троїл.

Проклята відьмо!

Колó лихіх ти гаєсся, мов пекло,

А від коханків лінеш, мов крилата. —
Колиб не простуділась ти, Крессідо;
Тогді пенятимеш на мене.

КРЕССИДА.

Ні бо,

Побудь ище. О, ви мушчіни! тяжко
Вам подождати... О дурна Крессідо!
Булó б ище держатись, то й терпів би...
Чи чуєш? хтось устáв!

ПАНДАР з за Сцени.

Що се? все настіж?

ТРОІЛ.

Се дядё твій.

Виходять ПАНДАР.

КРЕССИДА.

Нехай ёму всезлелихе! Тепер він
Сміятись буде. Що за жизнь моя...

ПАНДАР.

А щó? а щó якé дівóцтво наше?
Дівчіно, де мой Крессіда ділась?

КРЕССИДА.

Иді завієся, глузувітий дядю!
Підвів мене, та сам же й насміївся.

ПАНДАР. Під щó? під щó? — Нехай бо ска-
же, під щó? — Під щó я тебе підвів?

КРЕССИДА.

Иді собі с своїм проклятим сёрцем!
Сам псований, то хочеш, щóб и інші...

ПАНДАР. Ха, ха! Ой леле, бідна мой шерéпо!
бідна ти голóвка! Сієі нóчи не спáла? Ледáчий сей

чоловік не давав тобі спати? О, щоб ёго лихий
злизав! [Стукотить.

КРЕССИДА.

Хибá я не казала!

Стукай лóчче

У гóлову ёму!

Ну, хто се був би? —

Иди́ та подивись, коханий дядю. —

Вернімось, пане мій, до мене в хатку...

Смієся й дівисся, мов я щось інше...

ТРОІЛ.

Ха, ха!

КРЕССИДА.

Ні, помиляєся: не те на думці...

Як грукає!... Ходімо вже будласко.

Я не взяла б и половіни Трoі,

Щоб бачили тепер тебе в цім домі.

[Виходять Троїл та Крессид.

ПАНДАР. Хто там? Що треба? Чи ви хочете
висадити двєрі? Ну, що такє? Що вам треба?

Виходить Еней.

ЕНЕЙ.

Добрідень, любий пане! добрий ранок.

ПАНДАР.

Се князь Еней? Ну, ей же богу,

Я не впізнав? Чогó се так раненько?

ЕНЕЙ.

Чи тут Троїл?

ПАНДАР. Троїл? Що ёму тут робіти?

ЕНЕЙ. Ну, ну, він тут, мій пане. Не таїсь из
ним. Міні пильно треба з ним говорити.

Пандар. Чи тут він, ка́жеш? Не скаж́у сего́, хочь за́присягті... Я тільки що прийшо́в. Що́ єму́ тут робі́ти?

Еней. Ёму́?... Го́ді бо... Ну, ну, ти вшкóдиш єму́ не думавши. Б́удеш вірним єму́, як зра́диш єго́. Хочь и не зна́єш, що́ він тут, а йди та приведи́.

Виходить Троїл.

ТРОІЛ.

Що́ тут такé? Що́ незвичайне ста́лось?

ЕНЕЙ.

И привіта́тись ніколи, мій па́не,
Такé нега́йне діло. За́раз прийду́ть
Твій брат Паріс из Деіфо́бом
Та Діомед Кгрек з Антенóром,
Що́ нам верну́ли, и за не́го за́раз,
До перво́ї ще жéртви, ми Крессіду
Одда́ти му́сим Антенóру в ру́ки.

ТРОІЛ.

И се вже вра́джено?

ЕНЕЙ.

У по́вній ра́ді

Прийм сиді́в из ра́дними па́нами.
Оце́ ж и йду́ть сповня́ти присуд ра́дний.

ТРОІЛ.

Як насміха́ецця из ме́не до́ля!
Пийду́ назу́стріч. Ти, Енею, ска́жеш,
Що́ так спітка́в мене́, не тут, де́сь інде.

ЕНЕЙ.

Гара́зд, гара́зд. Приро́ди таемниці

Не так мовчять, як я мовчати вмію.

[Виходять Троїл та Еней.]

ПАНДАР. Чи може́бна річ? здобу́в та за́раз
и втеря́в? Чорті́ б узяли́ тогó Антенóра! Молодий
князь ви́божево́лів. Хи́ндя на тогó Антенóра! Лу́ч-
че б бу́ли ёму́ скрути́ли в'язи.

Вертаеця Крессида.

КРЕССИДА. Що́ такé, Що́ ста́лось? Хто тут
був?

ПАНДАР. Ох, ох!

КРЕССИДА. Чогó так ва́жко зітха́еш? Де мій
пан? Пійшо́в? Лю́бий дядю, скажи́, що́ ста́лось?

ПАНДАР. Лу́чче б міні́ бу́ти ста́лько під зем-
ле́ю, скілько вас над земле́ю.

КРЕССИДА. О бо́гї! Що́ ж такé сталóся?

ПАНДАР. Иди́ будла́ско в свою́ кімна́ту. О, ко-
ли́б ти бу́ла й на сві́т не роди́лась! Я знав, що ти
бу́деш ёго́ сме́ртю... О бі́дний па́не!... Що́б на
тогó Антенóра о́пряга на́сіла!

КРЕССИДА. Лю́бий дядю, блага́ю тебе́, на вко́-
ли́шках блага́ю, що́ ста́лось?

ПАНДАР. Ти му́сиш поки́нути нас, дівонько:
ти му́сиш нас нокі́нути. Му́сиш ийти́ до свого́
пано́цця и розлучі́тись ис Трої́лом. Се бу́де сме́рть
ёго́, се бу́де погі́бель ёго́. Не перене́се він се́го.

КРЕССИДА. О бесме́ртні бо́гї!... Я не пійду́.

ПАНДАР. Му́сиш.

КРЕССИДА.

Не хочú, дядю. Я могó оцця́ забу́ла;
Не знаю, що́ такé мій рід-роді́на.
Ні рід, ні кров, ані любóв до мене

Так не близькі, як мій Троїл коханий. —
 О ви, боги! зробіть ім'я Крессіди
 Вінцем олжі, коли Троїла кине.
 Ти, часе, сіло, смерте! виробійте
 Що знаєте над сим нещасним тілом, —
 Міцна підвалина мого кохання.
 Вона — мов центр землі, що тягне.
 До себе все. Пійду́ та буду плакати...
 Пандар. Иди, иди.

Крессіда.

Та рвати вóлос, дріпати сі щóки,
 Що так вихва́люють, и надрива́ти
 Мій чистий го́лос ди́ким голосіннем,
 А се́рце те́рзати ім'ям Троїла. —
 Ні, не пійду́ я с Трої!

[Виходять.]

СЦЕНА ТРЕЙТЯ.

Там же. Перед Пандаровим Домом.

Виходять Парис, Троїл, Еней, Деїфоб, Антенор та
 Діомед.
 ПАРИС.

Вже світ великий и той час надходить,
 Щоб сей хорóбрый Кгрек її одержав.
 Троїле брата, йди та объяви їй
 И вговорі її.

Троїл.

Ходім до неї.

Я віведу її до Кгрéка зараз,
 И, як оддам ёму Кресси́ду в ру́ки,
 Ти думай, се олта́рь перет тобóю,
 А твій Троїл, жере́ць, принóсить жéртву,
 А жéртва, се ёго живé серде́нько. [Виходить.]

ПАРИС.

Я зна́ю, щò такé любóв, о, зна́ю!
 И вéльми жаль, щò помогті́ немóжна. —
 Зволі́те йти, мої панóве любі́. [Виходять.]

СЦЕНА ЧЕТВЕРТА.

Там же. Світли́ця в Пандаровім Дому.

Ввiходять Пандар та Крессида.

ПАНДАР. Утихомі́рся бо, втихомі́рся.

КРЕССИДА.

Шкода́ про тихомі́рре й говорі́ти.
 Мо́я печа́ль ідка́, міцна́, завзя́та,
 Як те самé, ш чо́го вона́ взя́лася.
 Чи то ж міні́ її утихомі́рить?
 Ко́ліб любóв зумі́ла я впині́ти,
 Чи розвесті́ її, розхолоді́ти,
 То и печа́ль мою́ угамува́ла б.
 Мо́я любóв розба́вки не прийма́е,
 Мо́я печа́ль помі́рности не зна́е.

Ввiходить Троїл.

ПАНДАР. Ось, ось, ось він іде́. — Голубчи́ку мій!

КРЕССИДА. О Троїлоньку, Троїлоньку! [Обіймає.

ПАНДАР. Якá карти́на! Дай же й я обійму тебе. „О се́рце!“ як мовля́в той га́рний стих:

„О се́рце вбо́ге, се́рце бестала́нне!

Чо́го ти рве́ся, ва́женько зітха́єш“? и за́раз відка́зує:

„Бо ні мовча́ннем, ані промовля́ннем

Тяжко́го го́ря ти не позбува́єш“.

Нема́ правди́шого стиха́. Не тре́ба нічи́м нехтувати: бо знадобі́ця ко́лісь и та́кий стишо́к, як от и ба́чимо, як от и ба́чимо. — Ну, що́, мої ягні́тка?

ТРОІЛ.

Крессідо, я тебе люблю так щіро,
Що мов из за́висти бо́гі блаже́нні
Беру́ть тебе́ від мене́, щоб не ба́чить,
Як га́ряче тебе́ я обожа́ю,
А іх холо́дними уста́ми мо́лять.

КРЕССИДА.

Хиба́ ж бо́гі заві́дувати мо́жуть?

ТРОІЛ.

О, мо́жуть, мо́жуть! ді́ло ве́льми я́вне.

КРЕССИДА.

И пра́вда, що́ поки́нуть му́шу Трою́?

ТРОІЛ.

Проти́вна пра́вда.

КРЕССИДА.

И тебе́, Трої́ле?

ТРОІЛ.

И Трою́, и Трої́ла.

КРЕССИДА.

Чи то ж мо́жна?

ТРОІЛ.

Та ще й нега́йно, як лиха́я доля
 Нам не да́є прийня́ти опро́щення,
 Сурове зачека́нне відмовля́є,
 Уста́ з уста́ми розлуча́є гру́бо,
 Рве силомі́ць оста́нне обійма́нне,
 Заду́шує ще в гру́дях обітні́ці.
 Ми до́рого одно́ 'дно́го купи́ли —
 За мно́гі тис́ячі зітха́нь важéнних,
 И му́сим дéшево себе́ продáти —
 За вбо́гу хви́льку одно́го зітха́ння.
 Нещáдне вре́мя, мов хіплі́вий зло́дій,
 Аб́йяк б́гає неоці́нну здоб́ич:
 Як зорі́ на небі́, проща́ння мно́гі,
 С цілу́нками й ви́разними слова́ми,
 Воно́ в „проща́й“ блага́є, незна́чне то́пче,
 И нас одні́м цілу́нком відбува́є,
 Голóдним и від слі́з гіркі́х солóним.

ЕНЕЙ з за Сцени.

Мій кня́зю, чи гото́ва па́нна?

ТРОІЛ.

Чи чу́еш? клі́чуть. Так и Кге́ній, ка́жуть,
 Кри́чить „Иди́!“ то́му хто вмéрти му́сить. —
 Просі́ вожда́ти: незаба́ром ви́йде.

Панда́р. Де ж мо́ї слéзи? Рінте, щоб укро́-
 тити сю́ бу́рю: а́то вона́ ви́верне мо́є се́рце с ко́-
 ренем.

[Виходить Пандар.]

КРЕССИДА.

Так я до Кгре́ків му́шу?

ТРОІЛ.

Без ряту́нку.

КРЕССИДА.

Сумна Крессіда між веселих Кгрєків?
Коли ж побачимось?

ТРОІЛ.

Ось слухай, сєрденько: будь вірна тїлько...

КРЕССИДА.

Я вірна, я? Гидкий, мизєрний підзїр!

ТРОІЛ.

О, обернімо в лад се пересєрдє!

Вонó бо розлучаєцця из нáми.

Я не сказа́в „будь вірна“ з недові́рства:

Бо й лю́тїй смє́рті я перча́тку ó кїнув

За чистоту́ твою́, за ві́рне сє́рце.

Сказа́в „будь вірна“, щóб сказа́ти за́раз:

„Я бóду в тебе́, я тебе́ побáчу“.

КРЕССИДА.

Се дїло небеспє́чне, любі́й пáне,

Страшнє́, одва́жне! Та я бóду вірна.

ТРОІЛ.

А я з одва́жним дїлом побрата́юсь.

Носї сей нáручень.

КРЕССИДА.

А ти перча́тку.

Коли ж побáчимось?

ТРОІЛ.

Я кгрєцьку

Сторóжу підкуплю́, и в тє́мну нічку

Одвідаю тебе́, абї... будь вірна.

КРЕССИДА.

О небеса́! изно́в будь вірна?

ТРОІЛ.

Слухай.

От я про щò тобі кажú се, мiла.
 Молóдiж кгрéцька пóвна благородáтва.
 Вперéймость, не природою у згóдi,
 Від дóсвiду и прáцi процвiтае.
 Як новинá тобi и врóда здáсея...
 Ох! не таю, що трóхи я ревнóю.
 Та назовi сей грiх грiхóм спасéнним.

КРЕССИДА.

О небесá! Нi, ти менé не лóбиш.

ТРОІЛ.

Нехáй же я умрú гидкiм ледáщом!
 Не за твою нещiрiсть я боюся,
 А за моi прикмéти. Я не вмiю
 Спiвáти; я в танцi не танцюрiстий;
 На медовi розмóви небагáтий;
 На iгри хiтрi да тонкi невдáний,
 Та й на всi тi достóинства, котрiми
 Пишáюцця хисткi, провóрнi Кгрéки.
 Однáк скажú, що в ко́жнiй кгрáсi
 Ховáецця у них лукавий дéмон —
 Тихéнька, нiмо говiркá спокúса.
 Не дай себé, кохáна, спокуеiти.

КРЕССИДА.

Ти дóмаеш, я дáмся?

ТРОІЛ.

Нi.

Та iнодi не хочéмо, а рóбим.
 Ми чáсом и самi собi спокúса,
 Як на свої малi вповáем сiли,
 И дóмаем, що се мiцнá потúга.

ЕНЕЙ з за Сцени.

Мiй дóбрый князю...

ТРОІЛ.

Поцілуй в останнє.

ПАРИС з за Сцени.

Троїле брата!

ТРОІЛ.

Увійди, Парісе.

Ввійди и ти, Енею, з Кгрéком.

КРЕССИДА.

А ти, мій пане, ти менé не зрадиш?

ТРОІЛ.

Хто, я? Ой лéле! се порóк мій, хйба.

Хто ўдить хйтростю велику славу,

Я правдою ловлю одну простóту.

Хто хйтро позолóчує мідяний,

А я винéць ношу бес позолóти.

Ні, щйрости моéї не опáсуєсь.

Живу я прóсто й щйро. Гáсло в мене:

Бес хйтрощйв на свйті пробувати.

(*Ввійходять ПАРИС, Еней, Антенор, ДЕЙФОБ та Діомед.*)

Вітаю Діомéда. Се та пані,

Що Кгрéкам даемо за Антенóра.

Я передám її тобй в ворóтках,

А йдучи роскажу, щó за осóба.

Вродливий Кгрéче, знай до неї шану;

И, от мой душа, як попадéсья

Минй під меч та проречéш „Крессйда“,

То, мов Приям у себе в Иліоні,

Ти в мене будеш од мечá беспéчен.

ДІОМЕД.

Прекрасная Крессйдо, не турбуйся

Платйти князевй сёму словáми,

Котрих він жде віт тебе. И без него
 Твої блискучі очі й гарні щіки
 Накажуть кожному до тебе шану;
 А Діомеду будеш госпожею:
 Він твій слуга, він твій покірник вірний.

Троїл.

Не знаєш ти звичаю: бо плямущ
 Мою петіцію хвалами панні.
 То знай же, кгрецький дучо, що Крессіда
 На стілько вишше всіх твоїх хваленій,
 На скілько ти нездібен їй служити.
 Велю тобі, бувай до неї ввічлив:
 Ато клянущь страшнім Плутонм,
 Що будеш ти без голови у мене,
 И велетень Ахіл не оборонить.

Діомед.

О, не гукай бо так, Троїле князю!
 Не забувай, що я посел у Трбі,
 И маю право говорити вільно.
 А дома я чинитиму як знаю,
 И не зроблю нічого по наказу.
 Самó її взяттє накаже шану,
 А що звелів еси, сего не буде.
 Кажу тобі, як честь повеліває.

Троїл.

Ходімо до воріт.

Знай, Діомеде:

За сю хоробрість мусиш ти ховати
 Від мене голову.

Дай ружку, пані:

Ще поговоримо про себе йдучи.

[Виходять Троїл, Крессіда та Діомед. Трублять Труби.]

П А Р И С.

О! Гектор тру́бить.

Е Н Е Й.

Як се ра́нок зні́кнув?

Князь думатиме, я лени́вий:

Бо клявсь ище́ й ёго попереди́ти.

П А Р И С.

Се все Троїл... Ходімо ж з ним у по́ле.

Д Е І Ф О Б.

Ввору́жимося за́раз.

Е Н Е Й.

Так як палкий жени́х, хапа́ймось, дру́зі,

Пості́гнути за Гектором: бо сла́ва

Троїн лежы́ть сёго́дні вся на нёму,

На ёго му́жестві, на ёго ге́рці.

[Виходять.]

С Ц Ё Н А П Я Т А.

Крецький Табір. Перед ним циркові Гони.

*Ввійходять Аякс, вворужений; Агамемнон, Ахиллес,
Патрокл, Менелай, Уліс, Нестор и Інші.*

А Г А М Е М Н О Н.

У всеору́жжі свіжий и прекра́сний,
Попереді́в еси́ й крила́те вре́мя.
Звелі́ ж труба́йлу го́лосно труби́ти,
Щоб переля́каний у Трої́ вóздух
Вели́кому бойце́ві в слух уда́рив
И в по́ле ві́ззав.

Аякс.

Гей, трубайло! чұеш?

Ось мій гаман. Рви тельбухи, не жалуй,
И росколи мідяну жоломійку.

Дми, враже, щоб твої роздуті щоби
Напружились бiльш ніж ув Аквилона,
Щоб від натуги лопалися груди,
И кровью плюнули у тебе бчи.

Витрублюеш ти Гектора.

[Трубайло трубить.]

Улис.

Не одвічають.

Ахиллес.

Бо ще вельми рано.

Агамемнон.

Се Діомед ж жерцевою дочкою?

Улис.

Се він: ёго ходу я добре знаю.

На пальцях ходить, мов душа кипуча

Ёго в натхненні од землі возносить.

Виходить Діомед ис Крессидою.

Агамемнон.

Чи се Крессіда?

Діомед.

Се вона, гетмане.

Агамемнон.

Вітаємо тебе у Кгрєків, ясна панно.

Нестор.

Гетьман тебе вітає поцілунком.

Улис.

Нехай же він про себе не гетьманить:

Рушаймо всі у поле за гетьманом.

Нестор.

Премудра рада. Я зачну́ рушення. —
Од Нестора.

Ахиллес.

Я сю зіму́ з обличчя
Твогó прекрасного зігнати му́шу.
Се Ахиллес тебе вітає.

Менелай.

И я колись причину́ мав хорóшу...

Патрокл.

Оце ж вона́ тобі й перебиває.
Нена́видний Паріс надів личину́,
Та й відлучив оттак твою́ причину́.

Улис.

Гірка пеня́, всіх на́ших бід нача́ло!
За не́ї вже нас полягло́ чимало́;
Покідали и сём'и и черто́ги,
Аби́ тобі позолотити ро́ги.

Патрокл.

То цілува́в Патро́кл за Менелая́,
А се вже він за себе́ сам вітає.

Менелай.

Знай на́ших! ми нікому́ не фольгу́ем.

Патрокл.

Паріс та я за не́го знай цілу́ем.

Менелай.

А от же й сам я вмю́ цілува́ти.
За дозво́лом...

Крессида.

Ні, перш дозвóль спита́ти:
Чи ти да́єш цілу́нок, чи прийма́єш?

МЕНЕЛАЙ.

Менé сим, пánночко, ти не пійма́еш.
Я дóбре ва́ші викрутáси зна́ю.
Хоть я даю́, та рáзом и прийма́ю.

КРЕССИДА.

Коли да́еш та рáзом и прийма́еш,
То й поцілу́нка від менé не ма́еш.
Бо я гото́ва жи́зню присяга́ти,
Що поцілу́нок твій не сто́ить пла́ти.

МЕНЕЛАЙ.

Не сто́ить, то я дам трі за одно́го.

КРЕССИДА.

Кумéдний! лу́чче не платі́ нічо́го.

МЕНЕЛАЙ.

Кумéдний? хто ж у те́бе не кумéдний?

КРЕССИДА.

Пари́с, от хто: бо й не ску́пий, ні ще́дрий.
Які́й мисте́ць він, сам здоро́в ти зна́еш.

МЕНЕЛАЙ.

Як раз міні́ ти в го́лову ціля́еш.

У л и с.

Ні дру́же мій, не винувáть небо́ги:
Не йй тебе́ поцілити́ між ро́ги. —
Дозво́ль тебе́, прекра́сна, зупині́ти,
И поцілу́нка на свій пай просі́ти.

КРЕССИДА.

Дозво́лю.

А я к с.

Вельми я ёго́ жада́ю.

КРЕССИДА.

Чому́ ж не просі́ш?

У л и с.

Обітницю маю,

В ім'я Венери випити сей трунок,
Солодкий твій дівочий поцілунк,
Як знов Елена буде дівувати
И за дружину Менелая мати.

К р е с с и д а.

Довжниця вірна, вірно оплачуся.

У л и с.

Ні, поцілунка в тебе не діждуся.

Д і о м е д.

Одно словце. Звели, прекрасна панно,
Тобі вказати до оцця доробу.

[Діомед одводить Крессиду.]

Н е с т о р.

Моторна дівчина.

У л и с.

Ні, цур їй! Очі,

И щоби й губи, навіть ноги й шкура,
Усе на ній говорить. Легкість мислі
И кожного сустава визирає.
Сі дзінги, з язиком швидким, розв'язним,
Що перш вітають, ніж тебе побачять,
И кожному, хто вміє прочитати,
Показують, що в них записано у книзці,
Се здобич заяложена случаю,
Покутнєї веселости дівчата.

Труби з за Сцени.

У с і.

Троянські труби.

А к г а м е м н о н.

Ось троянське військо.

*Віходять, Гектор, ввружений Еней, Троїл, и инші
Трояне с Прибічникáми.*

Еней.

Чолом усім владикам кгрéцьким!

Чим же

Наградимó, хто в гérці візьме гóру?

Чи zvolité возбрáнну заспівáти,

Чи бítися на смерть двом лицарю́гам,

Чи розійтíсь, як у трубу́ затру́блять?

Питає Гéктор.

АГГАМЕМНОН.

Як же сам він хóче?

Еней.

Про нéго все однó; на все пристáне.

АХИЛЛЕС.

По Гéкторекськí: беспéчно виклика́е,

И трóхи згóрда, и зовсі́м невва́жно

На вóрога.

АХИЛЛЕС.

Коли́ я не Ахі́л,

То я ні щó.

Еней.

То ти Ахі́л. Та хто ó ти

Ні був, знай, щó, у крайностoх двойких,

Велі́кого з малі́м, горді́ня й дóблесть

У Гéктора одна́ за дру́гу ва́жить.

Бо дóблесть так велі́ка, як вселéнна,

А гóрдость так незна́чня, як нічóго.

Змірку́й ёгó, и те, щó зве́цця гóрдость,

Обéрнецця у вві́чливість незлóбну.

А́йке — з ёгó крові́ на полові́ну,

И, любля́чи сю полові́ну, Гéктор

Себе покіннув половину дѣла.
 Оце ж пів Гектора иде на него тилько:
 На пів Троянца и пів Кгрѣка рѣдом
 Пів сѣрця й пів руки готує Гектор.

Ахиллес.

Дівоча бѣтва. О, розумію добре!

Вертаеця Діомед.

АКГАМЕНОН.

Ось Діомед. Мій воїне коханий,
 Стань при Аяксі, и як ви з Енеєм
 Урадите про їх єдинобѣрство,
 То й буде так. Чи до останку сили,
 Чи до знаку. Вони миз себе крѣвні:
 Их бій пригас, докіль ще й розпочався.

[Аяке та Гектор виходять на циркові Гоги.]

Улис.

Уже один протів одного стали.

АКГАМЕНОН.

Хто сей Троянець, що гледить так смутно?

Улис.

Се менший син Прийма, правий рицарь,
 Ще молодий, а вже не має рівни.
 На слово вірний, проречний ділами,
 В розмѣвах же великих діл не робить.
 И сѣрдиця не скоро, и прощає,
 И сѣрце и рука одкриті й щѣдрі.
 Дає що має, каже що гадає,
 Та поводуюцца в дарах россудком,
 И нечетівого не скаже слова.
 Як Гектор, мужний, тилько опаснійший:
 Бо Гектор и в гнѣву готів на милость.

Шекспірові Твори, I.

А сей, розлютувавшись, переважить
 У помсті и саму любов ревниву.
 Зовуть Троїлом. Друга се надія
 В Троїн, така ж хороша, як и Гектор.
 Так говорив Еней. Їго він знає,
 Як сам себе, и, по душі во мною
 В розмові, се казав у в Іліоні.

[Трублять до Бою. Гектор та Аяке б'юця.

АКГАМЕМНОН.

Уже щчепілись.

НЕСТОР.

Не подавайсь, Аяксе!

ТРОІЛ.

Се дрімаш

Ти, Гекторе? Розбуркайсь!

АКГАМЕМНОН.

О, та й добре ж

Він генає! Оттак Аяксе!

ДИОМЕД.

Годі!

ЕНЕЙ.

Довблі, лицарі, коли завгодно.

АЯКС.

Я й не нагрівсь. Довольте ще побітись.

ДИОМЕД.

Колі зволить князь Гектор.

ГЕКТОР.

Ні, не хочу.

Аяксе, ти, сестрі моєї сїну,

Синів великого Прийма брата!

Не дозволяє нам родінность крѣвна

С тобою бітись кривавим бѣем.

Коли́б тро́їнська на́ша кров у те́бе
 Текла́ у тілі́ так осі́бно зо́всім,
 Що ти сказа́в би: „Се рука́ тро́їнська,
 Се кгрéцька; ось нога́ тро́їнська,
 А дру́га кгрéцька; в цій щоці́ у мене́
 Ніжна́ кров ма́тери моє́ї гра́є,
 А в цій оцця́ могó кипіть завзя́та“, —
 Клянúсь то́бі Зевéсом всемогúщим,
 Мій меч на ко́жному б иш члéнів кгрéцьких
 Закарбува́в вражді́ моє́ї па́м'ять.
 Та пра́ведні бо́ги тогó не хóчуть,
 Щоб кров моє́ї тітки доро́гї
 Мій смертоно́сний мéч поплянува́ла.
 Дай обийму́ тебе́, Ая́ксе.

Тя́жко

Міцні́ у те́бе ру́ки. О, коли́б же
 Вони́ отга́к на Ге́ктора спада́ли!
 Тобі́ братко́, вся сла́ва.

Ая́кс.

Ні, вже́ на́тто

Ти скрóмен, Ге́кторе, й великоду́шен.
 А я прийшо́в тебе́, бра́тко, убі́ти,
 Щоб сла́вою твоє́ю завла́дити.

Ге́ктор.

Ні сам Неопто́лém, воі́тель дівний,
 Що в не́го ш шолома́ гукáє сла́ва:
 „Ось він, оцé“! собі́ не обі́цяв би
 Забагаті́ти Ге́ктор'вою́ че́стю.

Ене́й.

Обі́дві стóроні од вас чека́ють,
 Щò ви чині́тимете.

ГЕКТОР.

Обнялися,

Та й б́уде з нас.

Бува́й здоро́в, Ая́ксе.

Ая́кс.

Коли́б сподобило́сь моє проха́нне
Твоє́ї зго́ди, сла́вний наш брата́нку,
Я клі́кав би тебе́ до нас у го́сті.

Діомед.

Сего́ бажав би й А́кгаме́мнос ве́лми,
И А́хилле́с ве́лікий хо́че ба́чити
В госта́х у се́бе Ге́ктора бе́з збо́рі.

ГЕКТОР.

Ене́ю, позові́ сюди́ Трої́ла,
Та обя́ви прибі́чникам тро́янським
Про сі зазо́вини, про дру́жні ре́чі.
Неха́й верта́юцця со́бі до́дму. —
Ході́м, братко́, до вас трапезува́ти,
И в ві́чі крге́цьке ри́царство вба́чати.

Діомед.

Се йде́ до нас на зу́стріч А́кгаме́мнос.

ГЕКТОР.

Кажі́ міні́ імє́ння всіх значні́йших,
А́хилла́ ж я між ні́ми й сам позна́ю
По ро́сту пи́шному й ши́роких плє́чах.

А́кгаме́мнос.

Досто́йний во́їне, тебе́ віта́е,
Хто ві́т тако́го во́рога бажав би
Ослобони́тись. Та се не віта́нне.
Я виразні́йш скажу́. Що́ вже мину́ло
И те, що́ б́уде, вкри́е занедба́нне,

Мов сміттем и руіною німію.
 Тепер же щірость и сама правдівость,
 Цураючись порожнёго двуліччя,
 Тебé вітають, Гекторе великий,
 Від сёрця сёрця правдою святою.

Г Е К Т О Р.

Спасібі, Акгамемноне гетьмане.

А К Г А М Е М Н О Н И до Троїла.

Витаємо й тебé, тройнський князю.

М Е Н Е Л А Й.

Дозвольте ж и міні ствердїть вітаннє
 Мого вождя и царственного брата.
 Воїнственні братї, я вас вітаю.

Г Е К Т О Р.

Хтó ж се?

Е Н Е Й.

Се благородний Менелай царь.

Г Е К Т О Р.

А! ти, мій пане? Рад я; рукавіця
 Самого Марса в тім тобі порука.
 Не смійся с кляви: quondam пані паньска
 Клянэцця рукавічкою Венери.
 Вона здорова, тільки не вклонялась.

М Е Н Е Л А Й.

Мовчі про неї: се міні досадно.

Г Е К Т О Р.

О, вибачай, коли тебé вразїв я!

Н Е С Т О Р.

Видав я часто, доблестний Троянче,
 Як ти за долю працював, робївши
 Страшну дорóгу через військo кгрэцке.
 Видав и те, як ти, палкїм Персеем,

Стискав Фригтійського коня ногами,
И, забуваючи про помсту й кару,
Свого мечá над головою вішав,
Щоб він не падав на людéй упавших.
Тоді я говорів своїм прибічним:
„От вам Зевес, що лю́дям жизнь дарує“!
И те видав, як серед на́ших Кгрéків
Ти зупинявсь и дýха переводив,
Як той борéць на гérці Олимпійськiм.
Се все видав я, а твого обличчя,
Все схованого в сталь, я ще не бачив.
Я й дiда знав твого, и навіть бiвся
Из ним. Він був воiтель дýже добрий,
Та нi! клянóсь гетьмáном на́шим Мáрсом,
Тобi не рiвня. Дай же й я старéнький,
Тебé, обнявши, привiтаю щiро.

Еней.

Се дрéвнiй Нéстор.

Гектор.

Дай обiмóу тебé, лiтóпись дóбра,
Що так давнó ищ чáсом побратáлась.
Шанóвний Нéсторе, від сéрця рад я.

Нéстор.

Колиб сi рúки у бою с твоiми
Так состязáлись, як у привiтáннi!

Гектор.

И я сéго бажáв би.

Нéстор.

О, бiлою сiею бородóю
Клянóсь, я б зáвтра вже с тобóю бiвся!
Ну, та бувáй здорóв! Я бачив чáси...

Улис.

Дивóюсь, як ищé стоiть се мiсто,

Що в нас ёго оснóвина й опóра.

Гектор.

Тебé, Улісе князю, знаю дóбре.

Ох, скілько ж то лягло Троян и Кгрéків

С того часу, як ти из Діомéдом

До нас послóм ув Иліón прихóдив!

Улис.

Я віщува́в тогді вам, щò настане.

Збу́лось моé прорóцтво в половіну :

Сі му́ри, що вас гóрдо заслоняють,

Сі ба́шти, що безу́мно пну́цця в хма́ри,

Коли́сь сво́ю підóшву поцілу́ють.

Гектор.

Ні, я сéму не му́шу віри ня́ти.

Вони́ стоять, и я вповаю скрóбно,

Що ко́жен камяне́ць Фрикгі́йський бу́де,

Упа́вши, вам крові хоть ка́плю сто́ять.

Кіне́ць усé вінча́е, а той дрéвній

Наш посере́дник, час, все закінча́е.

Улис.

Ёму́ ж усé й zostáвмо. Лю́бий князю,

Хорóбрый Гéкторе, вітаю щіро.

Прощу́ ж після гетьма́нського на́мету

И до мого́ на́мету завіта́ти.

Ахиллес.

Я в тебе́ перебью́ ёго Улісе. —

Напа́с я на то́бі, мій князю, о́чі :

Я, Гéкторе, всёго́ тебé огле́див

И виміряв у тебе́ член за чле́ном.

Гектор.

Ахіл?

АХИЛЛЕС.

Ахіл.

ГЕКТОР.

Постій же, дай на тебе подивітись.

АХИЛЛЕС.

Дивіся до сходу.

ГЕКТОР.

Вже надивівся.

АХИЛЛЕС.

Як скоро! Я ж дивлюсь на тебе вдруге,
Мов купувати хочу, член за членом.

ГЕКТОР.

Читай мене скрізь, як веселу книгу:

Всього тобі не вічитати з мене.

Чого упівсь у мене так очима?

АХИЛЛЕС.

Скажіть міні, боги, в яку частину

Їго разити: в цю, чи в цю, чи в іншу?

Щоб я тій рані дав ім'я по місцю

И знав, через яку щербу великий

Дух Гектора втече. Боги, скажіте!

ГЕКТОР.

Ти гордий чоловіче! недостойно

Благих богів було б на се озватися.

Постій ище. Невже ти справді мислиш,

Що легко так у мене жизнь одняти,

Як пустословить наперед, в котору

Частину вдарить, щоб мене убити?

АХИЛЛЕС.

Так, справді.

ГЕКТОР.

Хоть би був ти й сам оракул,

Тобі я віри не поняв би. Пильно ж
 Тепер гляді: бо не в яку частину
 Ціляти буду: ні, клянусь ковалом,
 Що Марсів шолом ковано на нѣму,
 Я вб'ю тебе, в який би член ні вцілив.
 Простіть міні се хвастанне ви, Кгрѣки,
 Мудрійші з Кгрѣків. Од єго бесстідства
 И в мене з уст ледяче слово вийшло.
 Та я промовлене справджу ділами.
 Або ж ніколи...

Аякс.

Не гнівися, брате.

А ти, Ахілле, не вдавайся у грізьбу,
 Докіль не матимеш случаю бітись.
 Абі зосміливсь, хоть що-дня рубайся;
 Та я боюсь, що и вся кгрѣцька рада
 Тебе на Гектора не віпре в поле.

Гектор.

А я хотів би там тебе побачить.
 Як занедо́ав еси данайську справу,
 Ми бавились маленською войною.

Ахиллес.

Ти про́сиш, Гекторе, мене? Ну, дб́ре,
 Страшний, як смерть, тебе зустріну за́втра.
 Тепер же будьмо друзьми.

Гектор.

Дай же руку.

Агамемнон.

Ноп́ереду прошу́ всіх кгрѣцьких дуків
 До мене у на́мет на б́енкет су́тий;
 А там просіте Гектора хто х́оче,
 Як б́уде в н́его час, а в вас гостинность. —

Нехай же гблосно у тру́би тру́блять,
 Нехай грімлять у бубни-тулумбаси,
 Щоб знав великий воін нашу радість.

[Виходять усі, окріч Троїла та Уліса.

Троїл.

Скажи міні, добродію Улісе,
 В яким коші тут Калхас пробуває?

Уліс.

Уз Менелая, князю мій Троїле.
 Сьогодні в него Діомед пиріе,
 Що ні землі нема йому, ні неба:
 Закоханім знай позирає оком
 На ту вродливу ю Крессиду.

Троїл.

Любий

Мій пане, чи зволиш міні до него
 Вказати стезку, як з намету вийдем
 Од Агамемнона?

Уліс.

Готов служити.

Скажи ж и ти міні, спасібі, як ся
 Крессіда пробувала в Трбі? Мбже,
 У неї есть коханок там між вами,
 Що побиваецця за нею тяжко?

Троїл.

Охбх, добродію! не тих сміюцця,
 Що хвастаючи виставляють рани.
 Чи ти зволиш ийти, шановний пане?
 Любили, и любіла; й досі люблять,
 И любить; тільки що солідку
 Любів фортүна часто пожирає.

[Виходять.

А К Т П Я Т И Й.

С Ц Е Н А П Е Р В А.

Кгрецький Табір Перед Ахиллесовим Наметом.

Вєіхóдять Ахиллес та Патрокл.

А х и л л е с.

Сєгóдні кров єму́ винóм зогрію,
Щоб зáвтра знов мечém прохолодїти. —
Патрóкле, вгонобїм єгó найкраще.

П а т р о к л.

А ось Өерзит.

Вєіхóдить Өерзит.

А х и л л е с.

Завїдливий собáко!

Горїлий кóрже! щó нам скáжеш?

Өерзит. О ти, малюнку тогó, чим здаєся!
ти, їдоле дурнїх обожателїв! ось лист до тебе.

А х и л л е с. Звїдкіля, кришєнику?

Өерзит. Ис Трбї, ти, пóвне блóдо дýрощїв.

П а т р о к л. Хто ще там у намєті?

Θερзит. Хто в лікара на прикметі.

Патрокл. Гарáзд мовля́в, смóло! Щó ж се ти хочеш сказáти своєю карлю́чкою?

Θερзит. Мовчї́ будлáско, хлóпче. Нá що міні твоє балáканнє? Усі́ про тебе дúмають, шо́ ти самець-прислужник Ахиллєсів.

Патрокл. Самець-прислужник! Шо́ се такє, лє́дарю?

Θερзит. Ё́го мýжеська кúрва. Шо́б на такї́х паскúдних пере́вертнїв усі́ полудє́ннї прáнци, колючкї́, грї́жі, кашлї́, спячкї́, камяні́ці та заспї́нницї́, паралї́чі, оковї́ гнї́йницї́, печї́нницї́, задихáння, гнї́лі болячкї́, кгúлі́ на рука́х, костої́дницї́ и вся́кі шóлудї́!

Патрокл. Про щó се такá кучугúра клятьбї́, прокля́та ти стúго злóсти?

Θερзит. Хибá я тебе́ кля́ну?

Патрокл. Нї́, розвáлений ка́довбе́, паршї́вий ублúдку, нї́!

Θερзит. Нї́? чо́го ж ти злі́сся, незáтканий пї́вмітку нї́кчє́много с сирцю́, зелє́ний ві́хтику про недúжі́ óчі́, поворóзочкою с цвї́ндирино́го гаманцá? О, як же докучáє сє́му́ бї́дному свї́ту такá мóшка, такá малє́ча прї́рòди!

Патрокл. Геть звї́цїлія́, жóвче!

Θερзит. Ах, ти сорокопúдове і́єчко!

Аххилєс.

Патрòкле мї́й кохáний, вся́ надїя́
На зáвтрашнї́й мї́й грець зї́йшла́ нї́ нá що.
Оцє́ царї́ця лист нам шле́, Гекúба,
При нї́м значóк дочкї́, могó кохáння.
Обї́двї́ кóрять и благáють рáвом,

Щоб не ламав клятьбі, котрою клявся.
 Я й не зламлю. Нехай погінуть Кгрєки,
 Нехай стоїть чи падає честь-слава:
 Я клявся и додержу клятви вірно. —
 Ходім намет наш спорядім, Өерзіте:
 Сю ніч усю бенкетувати будем. —
 Ходім, Патрөкле. [Виходять Ахиллес и Патроклом.]

ӨЕРЗИТ. Натто багачько крові и натто мало мөзку: обидва сказяцця. Колиб натто багачько мөзку, а натто мало крові, я познахарював би коло скаженних. От Акгамемнон, то геть собі чєсний козак, и любить перепелиці, та мөзку и в него менш, ніж сирки в вүшах. А оттой перевертень Юпитер, брат єго, — первобутня статуя, похилений памятник рогатих, — оттой черевичний рижок, причєплений ланцюжком до братового коліна, — у яку ще фөрму, опрїч єго власної, перевернув би єго рөзум, прошипкований злістю, абö злість, покрөплена рөзумом? У в осла? про щö? Він и так осєл и воляка. У воляку? такöж ні про щö: він и воляка й осєл. У собаку, мұла, коня, тхорá, жáбу, ящурку, сову кобуза абö в оселєцця без икрї? байдужє про мене. От же, бұвши Менелáем, я змөбився б на дөлю. Не питай, чим би я хотїв бұти, колиб не був Өерзітом: бо не дбав би й про те, щö я Лáзарова вöша, абї не бұти Менелáем. Эгє-гє! прївиддя та огні?

Вєхөдять Гектор, Троїл, Аякс, Акгамемнон, Улис,
 Нєстор, Менелáй та Дюмед *иc* Світлом.

АКГАМЕМНОН.

Ми не тудї, ні, не тудї йдемö.

Аякс.

Ні,

Туді: он світло

Гектор.

Наробів турботи вам я.

Аякс.

Ні, а ні жé.

Улис.

Ось и він сам назустріч.

Виходить Ахиллес.

Ахиллес.

Вітаю, сла́вний Гекторе, и всіх вас,
Царі й князі, вітаю.

Акгамемнон.

Тепер добраніч, гáрний князю Трoї.
Аякс над по́чтом тим отаману́е,
Що проведé тебе.

Гектор.

Гетьма́не крeцький,

Спасі́бі и добраніч!

Менелай.

Добраніч, князю!

Гектор.

Добраніч, любий царю Менелáю!

Өерзит. Любий ера́чу. Любий, ка́же! люба
клоа́ко, люба помійна я́мо.

Ахиллес.

Добраніч и віта́ннє, хто вихoдить

И хто зоста́всь!

Акгамемнон.

Добраніч! [Виходять Акгамемнон та Менелай.]

Ахиллес.

Старенький Нестор зістаєцця. Ну бо,
Зістанся, Діомеде, й ти, щоб Гектор
Годіну абб дві побўв міз нами.

Діомед.

Не мбжу, князю: пильну маю справу
Як раз у сю годіну.

На добраніч,

Великий Гекторе!

Гектор.

Подай же руку.

Улис етиха до Троїла.

Иди за факелом. Се він прямѣ
До Калхаса. И я пйдѣ с тоббю.

Троїл.

Се честь міні велика, любий пане.

Гектор.

Так на добраніч.

[Виходить Діомед; за ним Улис и Троїлом.]

Ахиллес.

Прбсим до намѣта.

[Виходять Ахиллес, Гектор, Аякс та Нестор.]

Өерзит. Сей Діомед фалшивосердий плѣт,
найлукавше ледящо. Я стілько ж дїйматиму ѣму
вїри, як він до мене всміхнецця, мов гадючому си-
чанню. Сїпле словами та обїцянками, мов той пес
гавканнем, а коли сповнїть, нехай предречѣть Ас-
трбноми. Се бѣде дїво, настане якась перемїна. Сон-
це позичатиме в місяця, коли Діомед додѣржить
свогб слова. Лѣчче не дивїтимусь на Гектора, та
прониюхаю, щб він рббить. Кажуть, він держїть
троянсьту шлюху, и корїстеуецця Калхасовим намѣ-

том. Присочу ёго... Нічого білш, тільки самій
рѳспуск! Усе курвалі без ўпину! [Виходить.

СЦЕНА ДРУГА.

Там же Перед Калхасовим Наметом.

Виходить Діомед.

Діомед.

Чи ви ще не лягали? гов! кажіте.

КАЛХАС з за Сцени.

Хто се?

Діомед.

Се Діомед... Ти, Калхасе?... А пánна?

КАЛХАС з за Сцени.

Иде до тебе.

Виходять Троїл, а оддалік Улис; за ним Өерзит.

Улис.

Так станьмо, щоб на нас не впало світло.

Виходить Крессіда.

Троїл.

Крессіда, та до него!

Діомед.

Що, мой ти цяцю?

Крессіда.

Мій опекуне любій... Слухай, ось що. [Шепчуця.

ТРОІЛ.

Так спізнались!

У ЛИС.

Усякому співатиме се з разу.

ӨВРЗИТ. И кожен приберє ключа до її пісень:
її полбжено на ноти.

ДИОМЕД.

А памятатимеш?

КРЕССИДА.

Та вже ж пак!

ДИОМЕД.

Ну, так зроби ж так, щоб твоє серденько
С тим, що міні казала, спарувалось.

ТРОІЛ.

Про що ж се памятати їй?

У ЛИС.

Ось слухай.

КРЕССИДА.

Солодкомедий Кгреку, не спокуюшуй
Мене до дурощів.

ӨВРЗИТ.

О ледащце!

ДИОМЕД.

Гледі ж...

КРЕССИДА.

Ось слухай, що тобі скажу я...

ДИОМЕД.

Фо! фо! дурниця. Вельми ти лукава...

КРЕССИДА.

Не можна, далебі. Чого ж ти хочеш?

ӨВРЗИТ.

Ледачого учінку потай міру.

Шекспирові Твори, I.

Діомед.

А щò ти поклялась міні вчиніти?

Крессида.

Не налягай на клятву ту будласко.

Щò хоч, абй не те, мій любий Кгрече.

Діомед.

Добраніч.

Троїл.

О, крєпійсь, довготерпінне!

Улис.

Щò ти, Тройнче, кажеш?

Крессида.

Діомеде...

Діомед.

Ні, ні, добраніч. Більше не обманиш.

Троїл.

Бо лүччого за тебе...

Крессида.

Тільки слово...

Троїл.

О мўко и безўмство!

Улис.

Ти, князю, зрўшивсь. Ні, ходімо звїцці,

Щоб ти не обьявивсь досадним словом.

Страшнє се місце; врємя небеспєчне.

Ходім, благаяю.

Троїл.

Подивійсь будласко!

Аякс.

Ні, ні, ходім, мій князю.

Троїл.

Ні, благаяю.

У л и с.

Ти вже знетерпелівився ; ходімо.

Т р о і л.

Постій, прошу тебе. Клянусь пеклом
И муками пекельними, ні слова
Не проречу.

Д і о м е д.

Ну, так прощай. Добраніч.

К р е с с и д а.

Постій. Ти йдеш гнівний.

Т р о і л.

А ти жалкуєш?

О мёртва вірностє!

У л и с.

Ти знов, мій князю?

Т р о і л.

Клянусь Зевесом, буду терпеливий.

К р е с с и д а.

Мій опекуне! о мій любий Кгрече!...

Д і о м е д.

Фо! фо! прощай! шкода маніти.

К р е с с и д а.

Ні, далебі, вернісь ище разочок.

У л и с.

Чогось тремтиш ти, князю. О, ходімо!

Не відержиш.

Т р о і л.

И по щоці вже глэдить!

У л и с.

Ходім, ходім!

Т р о і л.

Ні, стій. Клянусь Юпітером, ні слова!

Між волею й обідою у мене
Паркан терпіння. Стіймо ще хоть трішки.

Θерзит. Як їх оббх лоскоче сїтий чортїка
блуду своїми картопляними пучками! Розгбрюйся,
похоте, розгбрюйся!

Діомед.

Так згбда?

Крессида.

Далебі, що згбда, князю,
Абб не вір міні ніколи.

Діомед.

Дай же

Міні знак півний, що не маниш.

Крессида.

Стій же,

Я принесу.

[Виходить.

Улис

А ти ж міні поклявся,

Що вітершиш.

Троїл.

Не бійсь, мій любий князю.

Не буду сам соббю, и забуду,

Щб чую в серці; буду весь терпіннє.

Вертаеця Крессида.

Θерзит. От и знак! а ну ж, а ну!

Крессида.

Ось, Діомеде, наручень; ховай же.

Троїл.

О врбдо! де ж подїлась віра в тебе?

Улис.

Мій князю...

ТРОІЛ.

Я терпітиму. Хоть з вѣрху,

Та вітерплю.

КРЕССИДА.

Сей знак тебе дивує.

Дивіся пильно. Як мене любив він!

О, я фалшива дівчина! Верні бо
Міні ёго.

ДІОМЕД.

Чий він?

КРЕССИДА.

Про що се знати?

От він изнов у мене. Ні, не вийду

В ночі до тебе завтра, Діомеде.

Прощу й тебе сюди більш не ходити.

Өерзит. Вона ёго загострює. Славно сказано,
брусочку!

ДІОМЕД.

Ні, я візьму ёго.

КРЕССИДА.

Оце?

ДІОМЕД.

Не що ж бо.

КРЕССИДА.

О ви, боги, усі боги!... О любий,

О дорогій закладе мій! Про тебе

Тепер гадає пан твій и про мене

Зітхає, и берє мою перчатку,

И поцілунками її вкриває,

Як я тебе. Не рви ёго у мене.

Хто вірве се, той сѣрце в мене вірве.

Діомед.

Здобув твоє я серце й се здобуду.

Троїл.

Я клявся бути терпеливим.

Крессида.

Ні, Діомеде, лучче інше дам що.

Діомед.

Не хочу іншого нічого. Чий се?

Крессида.

Про що се знати?

Діомед.

Ні, я хочу знати.

Крессида.

Се одного... Любив мене він лучче,
Ніж ти любитимеш. Та вже однявши,
Храни ёго.

Діомед.

Ні, чий се знак, признайся.

Крессида.

Клянусь усіми німфами Дііани,
Клянусь Дііаною, що не признаюся.

Діомед.

Я завтра почеплю сей знак на шолом,
На злість тому, хто вівзвать не посміє.

Троїл.

Хоть будь ти чорт и почепи на роги,
Я вівзову тебе.

Крессида.

Ну, гді, гді: що було, минуло.
Ні, не минуло! не додержу слова.

Діомед.

Прощай же. Більш уже не будеш

Ти глузувати з Діомéда.

КРЕССИДА.

Ні, ти не пійдеш. Не скажі ні слова,
Ужé й розсердивсь.

ДІОМЕД.

Не люблю дурниці.

ӨЕРЗИТ. И я також, клянусь Плутóном. Та
все, чогó ти не любиш, міні до вподóби.

ДІОМЕД.

Ну, так приходить? У котрій годині?

КРЕССИДА.

Приходь... О Зéвсе!... Ну, приходь... О муко!

ДІОМЕД.

Прощай же, поки щó.

КРЕССИДА.

Добраніч, сéрце.

Приходь же.

[Діомед виходить.]

Прощай, Троіле! Ще я бачу,

Тебé одним очкóм, а дрúгим — сéрце.

О бідна на́ша жéнська половіно,

Що рóзум наш за на́шим óком ліне!

Ми óком блúдимо, и дóбре бачим,

Що бес путя́ своé життé мантáчим.

ӨЕРЗИТ.

Правдівшого ти не могла́ сказа́ти,

Хиба́ ó ще кúрвою себе́ назва́ти.

У ЛИС.

Скінчи́лося, мій князю.

ТРОІЛ.

Так, скінчи́лось.

У ЛИС.

Чогó ж ми стоїмо́?

Троїл.

Щоб нагадати

Моїй душі усё, щò тут мовляли.
 Щò ж, як почав би я оповідати,
 Як пара ся змовлялась, чи то ж справді?
 У серці в мене ще якась е віра,
 Якась надія так держиця міцно,
 Що й слуха и очей не хоче знати,
 Мов се в нас бркгани щоденної омани,
 Мов бїи на те вони, щòб клеветати.
 Чи се була Крессіда?

Улис.

Я ж не вїзвав

Яко́го духа.

Троїл.

Ні, се не Крессіда.

Улис.

Коли́ ж вона́.

Троїл.

Хибá я обезумів?

Улис.

А я? Вона́ була перет тоббю.

Троїл.

Не довіряй сёму́, задля́ всіх жёнщин!
 Згадай про наших матірòк; нехай же
 Лихі насмішники, и так готòві
 На вигадки, не судять по Крессіди
 Про всіх на світі жёнщин. Лучче думай,
 Щò не вона́ була се, не Крессіда.

Улис.

Та щò ж вона́ такé вчиніла, князю,
 Щòб нашим матіркам був с то́го сòром?

ТРОІЛ.

Коли́ се не вона́, то що́ ж? нічо́го.

ОЕРЗИТ. Чи се він зречецця власних бчей
своіх?

ТРОІЛ.

Вона́? Се Діомéдова Крессіда.

Коли́ в урбди е душа́ и се́рце,

Се не вона́. Коли́ з души́ вихо́дять

Обіти, и коли́ вони́ свяще́нні,

И ся свяще́нність веселіть бессме́ртних,

И у е́диности зако́н е ві́чний, —

Се не вона́.

О спірливе безу́мство,

Що мбвиш и за се́бе й прбтив се́бе!

Двоіста вла́сте! против те́бе рбзум

Уста́не бунтом, та й не погиба́е,

А б́зум рбзумом без бунту зве́цця...

Була́ Крессіда се и не Крессіда...

В мо́й души́ тепе́р борба́ шчала́ся,

Що нерозді́льне ші́рше розді́лилось,

Ніж не́бо и землі́, та в широченну́

Роско́лину не влі́зе и билі́нка.

А до́води? о, до́води! Могу́щі,

Ми́цні, як ті Плутóнові ворóта.

Вона́ мо́й; нас небеса́ злучі́ли.

Ще́ й до́води? от до́води! Могу́щі,

Ми́цні, вони́ як небеса́ предві́чні.

Осла́бли ўзи, по́рвані, опа́ли,

А і́ншим ўзликом пятипальце́вим

Изв'язано мизе́рні наща́дки

Правди́вості її́, любóви крі́хти,

Недо́бідки, сла́сні поки́дьки че́сти,

Та й оддано пожёрти Діомеду.

У л и с.

Чи вже ж бо ти, Троїле благородний,
Хоть в половіну чуєш те, що ка́жеш?

Троїл.

Все чу́ю, Кгрече, й пропишу́ червоню,
Як сэрце Марсове, що роспаліло
До пбломгья Венерине кохання.
Ніколи ще так вірно не любіла,
Не оддавалась так ду́ша на віки.
Чи чуєш, Кгрече? Як любив Крессіду,
Так я її гиду́ю Діомедом.

Сей на́ручень, що хоче він носити,
На шолому́, се мій заклад Крессіди.
Хоть вікував би й сам Вулкан той шблом,
Я розітну́ ёго. Ні вал страшенний,
Що бгає в ма́ссу всемогуще сонце,
А лоцмані прозвали гурриканом,
Нептуніві уше́й так не оглушить,
Як оглушу́ мечём я Діомеда.

Өерзит. Полоскоче він ёго за ла́суванне.

Троїл.

Крессідо, ти, брехлива́я Крессідо!
Личіно ти олжіва, лжіва, лжіва!
Нехай круг тебе ста́нуть всі омани,
Вони́ сия́тимуть, мов добрі вчінки.

У л и с.

Спокійся: бо твоє галасування
До нас притя́гує сторо́нні ву́ші.

Виходить Еней.

Еней.

А я тебе шукаю ве́ди, князю.
Уже ввору́жуецця Ге́ктор в Тро́ї,
А́йке не по́чтом жеде тебе за ко́шем.

Троїл.

Ходімо, князю мій.

Adieu, Улісе.

Мій па́не ввічливий.

Проща́й, лука́ва

Красо́! Ти ж, Діоме́де, наготу́йся,
И за́мок стереби́ собі на че́реп.

Уліс.

Я проведу́ тебе аж під ворота́.

Троїл.

Прийми́ ж мою́ безла́дню дя́ку.

[Виходять Троїл, Еней та Уліс.]

Өерзит [Виступцем]. Хотів би я спітка́ти се́го
плу́та Діоме́да. Закра́кав би я во́роном. Накра́кав
би ёму́, накра́кав. Патро́кл дасть міні́ що́ схочу за
звістку́ про сю́ шлю́ху. И попуга́й не зроби́в би
білш за ми́ндалину, як він за пода́тливу потаску́ху.
Роспуск та й роспуск; воюва́нне та роспуск; ні
на́ що білш нема́ мо́ди. Щоб їх побра́в пекельний
ді́дько!

[Виходить.]

СЦЕНА ТРЕТЯ.

Троя Перед Приямовими Палатами.

Виходять Гектор та Андромаха.

Андромаха.

Коли ж мій пан до мене був сердітий,
И затикав на наші просьби в'уші?
Розоружись, не йди с'єгодні в поле.

Гектор.

Чи хочеш ти, щоб я тебе зобідив?
Иди. Клян'уся вічними богами,
Що вийду в поле.

Андромаха.

Я се добре знаю,
Що сни мої недобре щось віщ'ють.

Гектор.

Мовчі, каж'у.

Ввійходить Кассандра.

Кассандра.

А де мій брат, мій Гектор?

Андромаха.

Ось, сестро, в зброї, в задумом кривавим.
О, поможи міні в моім моленню!
На вкóлїшках єго благаймо. Сю ніч
Я тільки й бачила, що сни криваві,
Та смерть и всякі рани и нещастя.

Кассандра.

И все то правда.

Гектор.

Гей, трубі, трубайлу!

Кассандра.

Та не до бою, ради неба, брата!

Гектор.

Идїть, каж'у. Я клявсь перед богами.

КАССАНДРА.

Богі глухі на клятви необачні.
Для них такі ще гідші приношення,
Ніж чорні плями на печінці в жертви.

АНДРОМАХА.

О, не протився! Чи святе ж се діло —
Кого печалити, щоб бути правим?
Се все одно, що красти з милосердя
Та пліндрувать, щоб старцеві подати.

КАССАНДРА.

То ж добрий задум клятву покрепляє,
А кожду клятву марно вивовняти.
Розоружись бо, Гекторе наш любий.

ГЕКТОР.

Мовчить, кажучи. Годину долі робить
Лицарська честь. Про життя усяке дбає,
А в благородних честь доробша життя. —

(Виходить Троїл.)

И ти, Троїле, хочеш разом битись?

АНДРОМАХА.

Поклич, Кассандро, паноцця, то, може,
Намовить він його.

[Виходить Кассандра.]

ГЕКТОР.

Ні, ні, Троїле.

Здійми свій панцер, молодий козаче.
Сьогодні я побитись хочу добре.
Дай ще твоїм окріпнуть більше жилам:
Шкода війни споківувати бурю.
Иди та розоружся, бравий хлопче.
Сьогодні я один за всіх постю,
За себе, и за тебе и за Трою.

ТРОІЛ.

У тебе є такий порок, мій брате,
Що більше леву лічить, ніж людині.

ГЕКТОР.

Який, Троїле? Покартай за нього.

ТРОІЛ.

Як упаде перет тобою Кгречин,
Що був в твогó мечá у півній волі,
Ти часто „встань, гукнеш, живи́ на світі“!

ГЕКТОР.

Вонó ж так любó.

ТРОІЛ.

Гекторе, дурни́ця!

ГЕКТОР.

Як се! дурни́ця?

ТРОІЛ.

Так, клянусь богами.

Зіста́влю жа́лощі черне́чі до́ма
Из маті́рками. Як наді́ли па́нцер,
Неха́й наш меч сідла́є лю́та по́мста,
Неха́й єго́ стиска́є острога́ми
И на діла́ розъя́рує крива́ві!

ГЕКТОР.

О, фи, дика́рю, фи!

ТРОІЛ.

Се річ військóва.

ГЕКТОР.

Троїле, ти ó сєгóдні вже й не бівся.

ТРОІЛ.

А хто ж мене́ зупі́тить?

Ні до́ля, ні покóра, ні прави́ця
Само́го Ма́рса, хоть би повелі́ла

Міні поломянім мечём верну́тись,
Ані При́ям, на вкóлішках Гекýба,
Ш червóними від рéвних сліз оч́има,
И ти, мій бра́те, из мечём добу́тим, —
Ні щó не перебóтьє міні, не вш́инить,
Хибá мене погуб́ить.

Вертаецця Кассандра, с Приямом.

КАССАНДРА.

Вхопі ёго, При́яме, м́іццю вдéржуй.
Він кóстур тв́ій: як ти ёго втер́яеш,
То й сам впадéш, оппéршися на нёго,
И ми попáдаем с тобóю.

П р и я м.

С́іну,

Мій Гéкторе, верн́ись. Бо Андромáсі
Присн́ився сон лих́ий, и пан́імáцці;
Касáндра тож лих́е щось пророкóує,
И сам я, мов прорóк, натхн́ений з рáзу,
Кажу́ тобі: се б́уде день нещáсний.
Прош́у ж тебé, верн́ись.

Г Е К Т О Р.

Ен́ей вже в пол́і;

А я дав мвóгим Кгрéкам чéсне слóво
Яв́итись в рáнці.

П р и я м.

Та й не п́йдеш, с́іну.

Г Е К Т О Р.

Ні, я сво́єї віри не зламáю.
Я був до тебé, цáрю мій, слухн́ийний.
Нехáй же я шанóби не нару́шу.
Дозвóль міні, При́яме царюв́итий,

Твоім поважним гóлосом и слóвом
Чиніти, щó тепér міні борóниш.

КАССАНДРА.

Не згóджуйся, При́йме, о, не згóджуйсь!

АНДРОМАХА.

Не згóджуйсь, тату!

ГЕКТОР.

Андромáхо,

Ти вражуеш мене. Я заклинаю
Тебе твоім кохánнем, йди додóму. [Виходить Андромаха.

ТРОІЛ.

Усі ці вігадки идуть од не́ї
Сновідної, безумної шерéпи.

КАССАНДРА.

Прощай же, любий Гекторе! Дивіся ж,
Як ти вмíраєш! як побілів страшенно!
Дивісь, як з ран у тебе кров дзюркоче!
Прислухайсь, як ревуть усі Трояне!
Як ма́ти по тобі голóсить-плаче!
Як вопіє тво́й нещасна Андромáха!
Дивісь, як біснуванне, страх, роспу́ка
Стрічаюцця, мов наві́женні дурні,
И всі кричать: „Уб́ито, вб́ито, вб́ито“!
Уб́ито Гектора... О Гекторе!

ТРОІЛ.

Геть зві́цці!

КАССАНДРА.

Прощай... Ні! Гекторе, прощай на віки!
Ти обманів себе и всіх Троян с собою.

[Виходить.

ГЕКТОР.

Мій царю, ти смутівсь її звивánнем.
Иди розва́ж Троян, а ми до б́ою,

До діл хвалébних. У ночі роска́жем.

Прия́м.

Проща́й. Нехай тебе́ бо́гй боро́нять

[Росходяця різно Приям из Гектором. Трублять до Бою.

Троїл.

Шчепілись, га!... Ти, гордий Діомеде,

Знай и надійсь, а́бб втерію ру́ку,

А́бб здобу́ду на́ручня у тебе́.

Вєихо́дять Пандар.

Пандар. Чи чу́єш, князю, чи чу́єш?

Троїл. Що́ такé?

Пандар. Ось лист прийшо́в от тієй о́дної дівчини.

Троїл. Прочита́ймо.

Пандар. Мучить мене́ суха́ хіндя, суча прокля́та хіндя, та ще дурна́ во́ля сієй дівчини. Чи те, чи се, а незаба́ром я вас поки́ну. А тут ще засту́дів о́чі, ко́беті міні так ло́бить, що коли́ не від леда́чого се чолові́ка ста́лось, не зна́ю, що́ й думати... А шо́ там вона́ ка́же?

Троїл.

Слова́, слова́, слова́, та й більш нічо́го,

А се́рце оберта́ецця десь інде.

[Роздерши Лист.

Леті́, круті́сь и зра́джуй вку́пі з вітром. —

Мою́ любо́в году́є все слова́ми,

А ділом іншого́ ко́гось голу́бить.

[Росходяця різно.

СЦЕНА ЧЕТВЕРТА.

Між Троею и Кгрецьким Табором.

Трублять до Бою. Бзюцця. Вєхóдить *Өерзит.*

Өерзит. Знов почалі духопелити одін одного. Пійдү дивітись. Ехїдний та паскүдний той ледарь Діомед причепів до шолома нáручень такóго ж дурно́го зако́ханого паскүди Троїнця. Хотів би я подивітись, як вони зустрїнуцця. Коли́б сей троїнський осел, шо зню́хавсь ис күрвою, післáв наза́д безру́ким отто́го кгрецького курваля з нáрушнем до тієї ни́цої шлю́хи! А з дүгого бо́ку політика сих хїтрих обмáнщиків, тогó сухóго, обгрїзеного кускá сїру, Нестора, да тогó ліса Уліса, не стóить, бачү, й ожїнної ягоди. У своїх мўдро́цах, пі́дцьковáли вони́ тогó ублю́дка пса Аякса на такóго ж погáною собáку Ахиллеса, и тепер ублю́док Аяке пишаецця бїльше Ахїллового собáки, и не хóче ввору́житись сє́гдні. Кгрєки починаю́сь накладáти з вáрварством, и з політики рóбляцця дүрощі. Цить! ось нáручень и той другий.

Вєхóдить Діомед; *за ним жєнецця* Троїл.

Троїл.

Ні, не втека́й. Я й черес Стике плїстїму
Слїдóм...

Діомед.

О, ні! не помиля́йся утєком.
Я тїлько штү́чно вїрвався у поле
Из нáтовпу; тепер же стережїся!

Өерзит. Не попуска́й своєї күрви, Кгрече!

Бійся за свою кърву, Троянче!... Ось на́ручень!
ось на́ручень!

[Виходять Троїл та Діомед б'ючись.

Виходить Гектор.

Гектор. Хто ти такий, Кгрече? чи Гекторо-
ві рівня? Чи дбброї, чесної крові?

Θерзит. Ні, ні, я ледящо; я скурвисїн, пе-
рерікуватий плут, паскўдна погань.

Гектор. Я й бачу... Живі. [Виходить.

Θерзит. Спасїбі, що понїв віри, и щоб тобі
скрутіли в'язи, що налякав мене! Що ж то сталося
ис поганими бабіями? Певно проковтну́ли одїн од-
ного. Посмішило б мене́ такє дїво; та блуд, певним
рббом, и сам себе́ жере. Пошукāju їх. [Виходить

СЦЕНА П'ЯТА.

Там же.

Виходять Діомед та Слуга.

Діомед.

Возьми коня́ Троїлового, слўго,
Та одведї до гярної Крессїди.
Вклонїсь її вродливості від мене,
Скажи, що я за лїбоощі Троянця
Провчїв, як рїцарю її годїцця.

Слуга.

Идў, мїй пане.

[Виходить Слуга.

Виходить АГГАМЕМНОН.

АГГАМЕМНОН.

На одсіч! одсіч! Полида́мн жорето́кий
Уби́в Мено́на, а байстру́к Маркга́рель
Заполони́в Доре́я,

И ве́летнем стоіть у полі с кієм
Нат тру́пами царі́в сою́зних на́ших,
Епістро́фа та Цеді́я. Убіто
По́ліксена, Амфі́маха, а То́я
Пора́нено на смерть. Патро́кла вбіто
Чи взя́то, Паламе́да ж ве́льми тја́жко
Розда́влено. Страше́нний Сакгита́рий
Ляка́е на́ших. Шві́яче, Діоме́де,
Помо́жемо, ато́ усе́ пропа́ло.

(Виходить Нестор.)

Идіть несіть до Ахилле́са тіло
Патро́кла, та скажі́те слимако́ві
То́му, Ая́ксові, що́б увору́живсь
Хоть ра́ди соро́ма.

Тут ті́сячу ще

Налі́чиш Гекторі́в у чіеті́м полі.
То він коне́м Гала́том виграва́е,
То знов нема́ крива́вої робо́ти,
То б'є́цця пішки, и вони́ вті́кають
Мов ті́ душча́ті сонми́ща від кі́та;
А ось він там, и Кге́рків, мов со́лому,
Своі́м мече́м підрі́зуе крива́вим,
Мов жне́ць на ні́ві спі́лий ко́лос.
Там, тут и всю́ди кі́дає й займа́е,
И хист ё́го так послу́хає во́лі,
Що́ робі́ть бі́льше, ніж згада́ти мо́жна,
А що́ зробі́в, зда́ецця немо́же́бним.

Виходить Уліс.

Уліс.

Царі й князі! спокійтесь, не лякайтесь.
 Вворужуецця Ахиллес великий,
 Ридае, лаецця, готуе помету.
 Увесь порубаний Патрокл розбуркав
 Їго сонліву кров, а тут каліки,
 Безносі та безрукі Мирмидони,
 Приходять с поля с криком та стогнаннем
 И вопіють на Гектора. А слізень
 Аякс, товариша втерявши, тож лютує,
 И вже вворужуецця на Троїла.
 Бо той сегодні мов скажений б'єцця,
 Одважуецця в самий клекіт бою
 И визволяецця на вдивовіжу,
 С такою сілою и занеобаннем,
 Неначе доля, навпаки искуству,
 Усе йому дає одолівати.

Виходить Аякс.

Аякс.

Троїле! гей, легкóдуху Троїле!

Діомед.

Сюді, сюді!

Нестор.

Ударимо всі вкупі.

Виходить Ахиллес.

Ахиллес.

А де тут Гектор? де хлòпячий вóїн?
 Виходь лиш, покажи своє обліччє!
 Знай, щò се есть, россердить Ахиллєса!

Подайте Гектора, а більш нікого!

[Виходять.]

СЦЕНА ШЕСТА.

Друга Часть Поля.

Виходить Аякс.

Аякс.

Троїле! гей, легкбодуху Троїле!

А покажи нам свою голову!

Діомед.

Троїле!

Троїле, гов!

Аякс.

Про що тобі він здався?

Діомед.

Щоб проучить.

Аякс.

Колиб я був гетьманом,

Оддав би я тобі скорійше звёрхность,

Ниж сю проуку.

Гей, Троїле! чуєш?

Виходить Троїл.

Троїл.

О Діомеде зраднику! поглянь лиш

Фалшивими очима, ти, падлюко!

Ти за коня міні заплаатиш жізню.

Діомед.

А, ось де ти!

Аякс.

Ні, я один из ним жадаю бітись.
Стій, Діомеде!

Діомед.

Ні, мой се здобич.

На вас дивітися не хочу з обку.

Троїл.

Обідва йдіть, ехідні Кгрєки. Я вас!

[Виходять бьючиь.

Вєиходить Гектор.

Гектор.

Се ти, Троїле? Дббре ти воєеш,
Молбдший из моїх брaтїв.

Ахиллес.

А, ось ти!

Тепер ти мій, тепер тебе застїкав!

Гектор.

Оддїш попєреду, колї бажєеш.

Ахиллес.

Не хбчу гбрдої твоєї лєски.

Щаслїв твїй бог, що я одвїкнув бітись.

Корїстуйся тепер з могб недбання,

Та скбро ти про мєне знов почїеш.

Тепер идї, шукаї собі удачи.

[Виходить.

Гектор.

Прощай. Я приберїг бї сїлу,

Колїб тебе ждав.

Щб, мїй брaте?

Виходить Троїл.

ТРОІЛ.

Аяке узів Енея. Як же можна
Нам попустити се? Клянуся
Небесним сяєвом, сего не буде,
Чи згіну сам, чи вїзволю Енея.
О доле, слухай! я про те не дбаю,
Що живнь мою сегодні закінчаю.

[Виходить.

Виходить Один у пишній Збрї.

ГЕКТОР.

Стій, Кгрече, стій! ти вельми гарна здбич...
Не хочеш?... Я твою вподобав збрю.
Хоть позбиваю всі пражкі из неї,
Абї добўти. Ти не хочеш ждати,
Звирятко боязьке? Біжі утеком,
А я такі твою вполюю шкуру.

[Виходять.

СЦЕНАСЕМА.

Там же.

Виходить Ахиллес из Мирмидонами.

АХИЛЛЕС.

Кругом мене поста́нте, Мирмидони,
И слухайте, що вам скажу. Ходіте
За мною всюди, и ні с ким не бийтесь,
Щоб не задихатись и не втомїтись.
Як Гектора кривавого зустрїнем,
Ви обгорніть єго, мов палїсадом,

И на́падом жорсто́ким нападіте.
 Ходім; очей из мене не спускайте.
 Великий Гектор мусить бути мертвим. [Виходить.]

СЦЕНА ВОСЬМА.

Там же.

Виходять Менелай та Парис *б'ючись*; *пóтім* Өерзит.

Өерзит. Рогач щечпівсь из рогоробом. Ану́, во́ле, ану́, псе! Тю, Парісе, тю! Ану́ ти, горобче двоєжэнцю! Тю, Парісе, тю! Воля́ка одолівае, — ой, бережійсь рогів!

Виходить Маркгарел.

Маркгарел. Повернісь, ра́бе, обороня́йся!

Өерзит. Хто ти такий?

Маркгарел. Боковий син Приймів.

Өерзит. Я також собі байстру́к. Я байстру́ків люблю. Я байстру́ком родівся, байстру́ком віріс. Я байстру́к розу́мом, байстру́к хоробро́стю, та й по всьму́ незакóнный собі. Ведьмі́дь не куса́' ведме́дя, а байстру́кам чо́го гризтись? Остерегайся: сва́рка наклі́че на нас обо́х неща́ств. Коли́ син кúрви б'є́цця за кúрву, він споку́шуе суд. Проща́й, байстру́че!

Маркгарел. Щоб тебе́ чорт узів, легкóдуху!

[Виходить.]

СЦЕНА ДЄВЯТА

Друга Часть Поля.

Вєхòдить Гектор.

Гектор.

Гнилий в середині, а звєрху гáрний,
 Ти жызно заплатив за пишну збрóу.
 Скінчив дневну роботу — передішу.
 Оддиш и ти: наситивсь кровью й смєртю.

[Здиймає Шолом и кладе Меча збоку.]

Вєхòдить Ахиллес из Мирмидонами.

Ахиллес.

Глянь, Гєкторе, як сонце осидáе,
 Як нїч гидкá хапáецця насунуть.
 Помєркне, сумно закотївшись, сонце:
 Погáсне день, и жызнь твоя скінчїцця.

Гектор.

Я не вворужений. Сорбмєся, Кгрєче.

Ахиллес.

Рубáйте, козакї! ёго й шукав я. [Гектор падає.
 Так падає, Иліоне й гóрда Трòе!
 Тут сєрце полягло твоє и кòсті.
 Гей, Мирмидóни! оглашáйте всюди:
 Потужний Гєктор пав од Ахїллєса.

[Трублять на Уступ.]

Щò се? на уступ наші Кгрєки трублять!

Мирмидони.

Так сáмо трублять и трóянськї труби.

Ахиллес.

Вкривáє зємлю нїч дракóновими крїльми,

Розвѣдить воїнство мов бунчуком гетьманським.
 Не довечерявши лягай, мій мечу, спати.
 Розласувався, ще б хотів трапезувати. —

[Ховає Меча в Піхву.

Се тіло до хвоста коневі привяжіте;
 Я хбчу по полю ёго поволочіти.

[Виходять.

СЦЕНА ДЕСЯТА.

Там же.

Виходять АГГАМЕМНОН, АЯКС, МЕНЕЛАЙ, НЕСТОР, ДІОМЕД
и Інші Маршем. З за Сцени Гук.

АГГАМЕМНОН.

Що се за гук такий?

НЕСТОР.

Мовчіте, труби!

Воїни з за Сцени.

Ахил! убито Гектора! Ахил! гу!

ДІОМЕД.

Кричять, що Гектора Ахил упорав.

АЯКС.

Коли се правда, не хвалімося дуже.

Великий Гектор був такий же воїн.

АГГАМЕМНОН.

Ідімо не хапаючись. Поклікати

Ахилла до мого намету зараз. —

Коли боги нам се подарували,

Велика Троя впала; годі битися! (Виходять Маршем.

СЦЕНА ОДИННАДЦЯТА.

Друга Часть Поля.

Виходить Еней и Троянським Військом.

ЕНЕЙ.

Стій, го! такі ми завладіли полем.

Останьмось на ніч тут хоть и голодні.

Виходить ТРОІЛ.

ТРОІЛ.

Убіто Гектора.

У СІ.

Храні нас небо!

ТРОІЛ.

Убіто, и убійця, привязавши
 Їго до кінського хвоста, волочить,
 На сором нам, по боєвому полю.
 Насунся ж небо, застрімі громами!
 Богі! воссятте на свої престоби
 Та усміхнітесь Троби. Пощадіте
 Хоть тим нас бідних, щоб не довго ждати
 Нам певної, нехібної руїни.

ЕНЕЙ.

Мій князю, ти засмучуеш все військо.

ТРОІЛ.

Не зрозумів мене, що так говоріш.
 Не втеки, страх и смерть на думці в мене.
 Я ринуся у всяку хуртовину,
 Котру богі и люде нам готують.
 Поліг наш Гектор! Хто про се обьявить
 Приямові або Гекубі? Де той

Міз нас, що не боїцца быть совбю?
„Убіто Гектора“! Страшнє се слово
Прийма в мєртвий камінь перевєрне,
Дівчат и молодїць троянських
Кринїцями, Нїобами поробить,
А юношей — статуями нїмїми.
Самá себє вжахнєцця наша Троя.
Ходїмо: Гектора нема на свїті.
И нїчого казати бїльше. Стїйте. —
О ви, гидкі, проклїтї намєти,
Що гордо в нашої Фрїкгї постали!
Вставай, Титане, рано, як посмієш, —
С конця в кїнець я пронесуь мїз нїми.
А ти, легкóдуху широкоплєчий,
Нїгдє тобї від мєне не сховатись.
Як грїшна совїсть, що марїнне плóдить,
Я бóду гнатись всюди за тобю. —
Удармо гóлосно у тулумбаси,
Вернїмося з одрадою у Трjø:
Я пóметою скорбóту заспокю.

[Виходять.]

КОМЕ́ДІЯ ПО́МИЛОК.

Dramatis personae.

СОЛИНУС, Князь Ефесь-
кий.

ЕКГЕОН, Купецъ Сира-
кѹз.

АНТИФОЛ } Близняга-
Ефес, } Браті, Си-
АНТИФОЛ } ній Екгео-
Сиракѹз, } нові та
} Емїліні.

ДРОМИО } Близнята-
Ефес, } Браті,
ДРОМИО } Прибіч-
Сиракѹз, } никі двох
} Антифолів.

БАЛТАЗАР, Купецъ.

АНДЖЕЛО, Золотарь.

КУПЕЦЬ, Друг Антифо-
ла Сиракѹза.

ДАВКО, Лікаръ.

ЕМИЛІЯ, Жона Екгеоно-
ва, Абесса в Ефесі.

АДРИЯНА, Жона Анти-
фолова Ефеса.

ЛУЦІЯНА, її Сестра.

ЛЮЦІЯ, її Наймичка.

ФРИНА, Гетера.

Отамані и інші Прибічники.

СЦЕНА в Ефесі.

А К Т П Ї Р В И Й.

С Ц Ё Н А П Ї Р В А.

Світлиця в князьких Палатах.

Ввійходять Солинус, Князь Ефеський, Екгеон, Купець-Сиракуз, Тежжешник, Отамани и инші Прибійники.

Екгеон.

Чині, Солинусе, свою жореткоу волю,
И смертю закінчай усю мою недболю.

Князь.

Ні, Сиракузине, шкода менé благати:
Я права не скривлю, декрету не зламáю.
Ваш дук неправедно купецтво наше чесне
Притис, и огласив криваві устанóви.
Не мавши злота від смерти відкупитись,
Погинули у вас славетні наші люде,
И кров їх жалощі в гіркому серці гасить.
Як почалась смертельна ворожнета
Між нами и твоім ехідним людом,
Ми на своїх декретували радах,
И ми и вáші сиракузькі райці,
Не торгувати нам, Ефесам, з вáми.

Шекспирові Твори, I.

Ще й натто, хто з Ефес до вас прибуде,
 Або котрий из ваших Сиракузів
 Появицца на ринку у Ефесі,
 Того карати смертю бес пощади,
 А весь товар на князя обернути,
 Хибá заплатить тисячу червоних,
 Щоб жизнь свою від смерти відкупити.
 Твої худоба, як ні цінувати,
 Не вінесе ціни над сотню марок;
 Тим, по декрету, ти повинен смерті.

Екгеон.

Одна міні одрада: жизнь скінчаю,
 Скінчаю и біду з вечірнім сонцем.

Князь.

Скажи ж міні два сліві, небораче:
 Чого покинув ти своєю домівку,
 И що тебе в Ефес до нас примчало?

Екгеон.

Нема міні нічого важше в світі,
 Як мовити про горе невимовне.
 Та, хоть щоб знали, що з недолі гину,
 Я розкажу, коли журба дозволить.
 Родивсь я в Сиракузі й оженився
 С такою, що була щаслива мною,
 Як и я нею... О, лиха годіно!
 Жили ми в радіоцях; росло багатство:
 Бо заробляв я добре в Епидамні,
 И все було гаразд, аж поки смертю
 Мого прикажчика усé звертілось.
 Рятуючи товар, я кинув жінку,
 И сам засів за прилавок купецький.
 Ще не пожив и пів року в розлуці,

Вона, дарма, що вже тогді каралась
Караннем любим для сердець жіночих,
Зібравшись, прибула до Епідамна
И незабаром два сини вродила,
Щаслива гърними двойніми ма́ти.
Вдалися ж так брати один в одного,
Що розличались тільки именами.
Того ж часу, в тому ж до́му са́мому,
Близніт убо́га жі́нка появи́ла,
Один на 'дного схожих, як и наші.
Були убо́гі ба́тько-ма́ти тя́жко,
И продали міні дітєй до по́слуг.
Моя́ жона́, пишajúчись синами,
Все кучила верну́тись у до́мівку.
Згодівсь я не́хотя... о го́ре! на́тто скóро.
Не відплили від Епідамна й мілі,
Як глибиня́, покірна хуртовіні,
Нас почала́ приго́дою ляка́ти.
Недо́вго нам надія́ зостава́лась :
Бо й помрачє́нний сві́т из не́ба лівся
На те, абі́ у нас перед очі́ма
Осві́чувать погі́бель неминучу.
Я був го́тов на сме́рть, та слє́зи ре́вни
Жоні́ моє́і и діто́к малє́ньких,
Що пла́кали, вбачajúчи тріво́гу,
Примусили мене́ шука́ти пі́льги.
Так, пі́льги : бо ряту́нку я не ба́чив.
Вже в каюка́х матро́си повтека́ли,
Покі́нувши судно́ нам бідола́шнім,
Що вже в воді́ по стє́лю затону́ло.
Моя́ жона́, вхопівши другорі́дне,
Иє́ куплєним близні́ям до що́гли ві́же,

До зайвої про б́урю в мореходів.
Я привязав так само перворідне,
И, забезпечивши дитвору любу,
Вхопились ми з обо́х конців за щоглу,
Та й понесли́сь по вітру манівцями.
Здавало́сь, мов несé нас до Корінеа;
Аж ось крі́з хма́ри прозирну́ло сонце,
И любі́й сві́т ёго́ пригладив мо́ре.
Поглянемо — пливé аж дво́є су́ден:
Одно́ с Корінеа, дру́ге в Епидавра.
Та ще бу́ли вони́ од нас далéко...
О, ні не хóчу да́льше гово́рити!
Що́ ста́лось да́льш, не тру́дно відгада́ти.

Князь.

Ні, говори́, старій, не зупиня́йся.
Хоть не прості́м, так сострада́ти бу́дем.

Экгеон.

Коли́б бо́ги тогді́ нам сострада́ли!
Тепе́р би я жоресто́кими не звав і́х.
Ще кара́блі на пять миль не зійшли́ся,
Як щогла́ в нас уда́рилась об ка́мінь,
И попола́м як раз переломі́лась.
Так розлучі́вши нас, ли́ха форту́на
Зоста́вила обо́м чим утіша́тись
И чим смуті́тись у розлу́ці ві́чній.
Була́ під нею́ лёгша́ полови́на,
Хоть го́ре нас обо́х даві́ло тя́жко:
То й понесла́сь по хві́лях ві́тром шві́тче.
Ми ба́чили, як і́х рибалки́ не Корінеа
Взялі́ веі́х трё́х до се́бе на судни́ну,
А нас дру́ге судно́ троі́х забра́ло.
Дові́давшись, хто ми, ласка́во ве́льми

Нас прийняли, и нагонцем хотіли
Плисті у слід, щоб полонян нещасних
Однати в тих рибалок; та важкий був
Іх карабель, то й поплили додому. . .
Тепер ти знаєш, як втерів я щастє.
А жизнь мою на те судьба хранила,
Щоб про моє нещастє люде знали.

Князь.

И раді тих, по кому ти сумуєш,
Прощу тебе, скажи, що з ними сталося,
Аж по сей день, и з ними и с тобою.

Экгеон.

Як став мій син доходити до зросту,
Став обіймать його по брату смуток.
Почав тогді що-дня мене благати
Пустить його на розвідки по світу
И з ним слугу, що так же розлучився,
Як и він сам, из братом, и, як сам він,
По братові його ім'ям назвався,
Бажаючи, кого любив, побачить.
Оччав я, кого любив найбільше.
Пять літ блукав я по найдальших Крреках,
И по всій Азії ходив и їздив, —
Шкодa! Тепер, вертаючись додому,
Заглянув у Ефес, вже без надії,
А тільки, щоб нігдє в широкім світі
Не кинуть города не обшукавши.
Тут закінчу своє гірке блуканне;
Та й смерть міні здалась би щастєм,
Колиб довідався, що діти живі.

Князь.

Бідахо Экгеоне, ти, що доля

Призначила на горі найлютіше !
 О, вір, колиб не право, не корона,
 Не присяга и не високá звёрхність,
 Чогó князі не сміють, занедбáти, —
 Мо́я ду́ша за тебе б заступілась.
 Ну, та хоть ти и мусиш умірати,
 И присуду перемінить неможна,
 Хиба́ б ми на́шу честь надвереділи,
 Одна́к я поможу́ тобі хоть трóхи.
 Ще мóжу день тобі подарувáти :
 Шукáй ищé надіи на спасénнє.
 Просі́ усіх приятелів ефеських
 Позичити тобі на ви́куп грóшей,
 И будь живій, а ні, то трéба вмёрти
 Темнішник, одведі́ ёго в темніцю.

ТЕМНИШНИК.

Я одведу́, мій князю милостівий.

ЭКГЕОН.

Иді́ про свій гіркий талán тужити :
 Ще да́но день тобі на світі жи́ти.

[Виходять.]

СЦЕНА ДРУГА.

Громадзький Майдан.

Виходить Антифол та Дромно Сиракузи, и Купець.

КУПЕЦЬ.

Скажіте, що ви з Епидамна родом :
 А́то усé до́брó вам сконфиску́ють.

Ще и сѣгодні одного из ваших
Під кріпкую сторожу посадили.
Від смѣрти в нѣго вікупитись нічим,
То, по ефеському статуту, мусить
Умѣрти, докіль мляве сонце сїде.
Ось ваші грѣші, що дали сховати.

Антифол Сиракуз.

На, однесї в Центавр, де стоїмо ми,
И зіставайсь там, докіль я вернуєся.
Порá й обідать б́уде за годину.
Тим часом я побачу, що за місто,
Які ремѣства, ринки та будинки,
А там прийду́, щоб трѣхи ще й засну́ти:
Бо я вземігся, пливучи́ так довго.
Иди́ ж собі.

Дромио Сиракуз.

Багацько е таких на світі,

Що и пішли́ б собі, як ви мовляли.

[Виходить.]

Антифол Сиракуз.

Пречесний плут, добродію, се в мене.
Що зажури́сь од ѓоря да турѣбти,
Він жартами мене́ розвеселяє.
Мо' хочете пройтись по місту вку́пі,
А потім и обідать у Центаври́?

Купець.

Мене́ купці́ закликали до себе́:
Від них я маю прибель вельми́ добру,
То ви́бачте. Як пять годин удари́ть,
Зустрінемось на ринку, коли ласка,
Тепѣр же му́шу з ва́ми попроща́тись.

Антифол Сиракуз.

Ну, до пяти́. Пійду́ дивитись міста́,

Пошвѣджаю то сям, то там між людьми.

Купець.

Бажāju вам вконтентування, пане.

[Виходить.

Антифол Сиракуз.

Того міні добродій сей бажає,

Чого шкода сумному сподіватись.

Я в світі мов воді дрібненька капля,

Що другої шукає в океані, —

Що, капнувши слідом за нею в море,

Незрима у великих водах нікне:

Так матері та брата я шукаю,

И сам серед людей сумний зникаю.

(Виходить Дромио Ефес.)

Ось каліндарь идє моєї жінки. —

Ну щò? Чого се ти вернуєсь так хутко?

Дромио Ефес.

Вернуєсь так хутко? Ні, я опізнївся.

Каплун згорів, а порося роспалось.

Годінник бив на башті вже дванадцять,

А пані в мене на щòці — час первий.

Вона гаряча, бо прочахла страва;

А страва чахне тим, що ви спізнїлись;

А ви спізнїлись тим, що розговїлись.

И ми, що знаєм піст из молитвами,

Несєм сєгòдні за ваш гріх покуту.

Антифол Сиракуз.

Стій лиш, добродію, оддїсея трòхи.

Де дїв ти грòші, що я дав сховати?

Дромио Ефес.

Пїв кòпи, що у сєреду звелїли

За панїн нахвостень дати сїдлярєві,

У сїдлярá, а в мене ні полўшки.

Антифол Сиракуз.

Сьогодні я не хочу жартувати.
Кажі без викрутас, де дів ти грóші?
Не знаючи нікого у Ефесі,
Як смів такий великий скарб лишіти?

Дромио Ефес.

Жартуйте ви, як сядете обідать.
Мене послала пані вас шукати.
Вернусь без вас — вона на носі в мене
Ваш довг, мов на пристінку, закарбує.
Чому вас про обід не сповіщає
Живіт ваш, так як мій, бес посилання?

Антифол Сиракуз.

Ну, годі, Дромио; нам не до жартів:
Зістав їх на годину веселішу.
Де зóлото, що ти узяв сховати?

Дромио Ефес.

Я? зóлота міні ви не давали.

Антифол Сиракуз.

Ну, перестань же, дурню, жартувати.
Скажі міні, що ти зробив из грішми?

Дромио Ефес.

Скажу одно вам, що я мушу з ринку
Вас привести обідать до господи.
Вас пані не сестрою визирають.

Антифол Сиракуз.

Та говори ж, де дів ти грóші, дурню:
Атó побью тобі веселу піку,
Щоб знала, як зо мною жартувати.
Клянуся християнством, будеш бітій.
Де тисячу карбóванців дивав ти?

Дромио Ефес.

Булі карббванці на піці в мене,
Та ще на плéчах, від обо́х вас, па́не;
Та ще до тисячи лі́чити до́вго.
Коли́б схоті́в я вам усі́ верну́ти,
Не вельми б ви се́му́ зраді́ли, па́не.

Антифол Сиракуз.

Які́х обо́х? Яка́ се в тебе́ па́ні?

Дромио Ефес.

Не в мене, в вас, в господа́ на Фені́ксі,
Що по́стуге, ждучі́ вас ид обо́ду,
И про́сить, щоб боржій ийшли́ до́дому.

Антифол Сиракуз.

Ти сме́еш так из мене́ кешкува́ти?
Возьми́ ж оце́ та знай, як слуха́ть па́на.

[Б'є його.

Дромио Ефес.

Що́ ж се таке́? Впині́те ва́ші ру́ки:
Ато́ я дам мо́ім нога́м свобо́ду.

[Втекає.

Антифол Сиракуз.

На жи́знь мою́, чи так, чи сяк, а певно́
Їго́ обма́нено, и гро́ші щче́зли.
Се мі́сто, ка́жуть, по́вне злоді́йччя
Та о́сустів лихі́х, що спі́лять о́чі,
Та чо́рних відьма́чів, що мі́няють ро́зум,
Та злих віде́м, що ті́ло й ду́шу портя́ть,
Пере́вдягних підлі́з, хвастли́вих кге́дьків
И всі́ких грі́шників зловре́дно ні́цих.
Коли́ се так, боржій зви́цціль на́втеки,
Пійду́ в Це́нтавр сво́го раба́ шука́ти.
Бо́жсь, що вже́ нам гро́шей не вида́ти.

АКТ ДРУГИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Громадзький Майдан.

Виходять Адріяна, Жона Антифола Ефеса, та Луціяна, її Сестра.

Адріяна.

Невже нема и досі чоловіка,
Ані раба, що я шукать послала?
Та' ж, Луцію, вже и дві годіні бילו.

Луціяна.

Се певно хто с купців ёго закликав,
И він пійшов из ринку просто в гості.
Обідаймо самі, не огорчайся.
Всегда мушчіна буде вольним паном.
Над ним панує час, и як накаже,
Так він вертаецця, чи йде из дому.
Коли ж се так, спокійся, люба сестро.

Адріяна.

Чого ж ім дано більш, ніж нам свободи?

Луціяна.

Бо справи їх за ворітьми раз по раз.

А д р и я н а.

Як я такé зачнó, то не залóбить.

Л у ц і я н а.

Бо муж уздá на жінчину свобóду.

А д р и я н а.

Се ж тілько так мужік ослá гнuzдáе.

Л у ц і я н а.

А діку вóлю хто гнuzдáе? гóре.

Немá нічóго попід óком нéба

Ні на землі, ні в вóздусі, ні в мóрі,

Щó ó ұшину собі не дїзнавáло.

Звірáта, рíба и пернáті птíці

Своім самцýм пiдвлáснi и пiддáнi.

И чоловiк, богопoдóбний пан iх,

Владiка сýши и морéй ширóких,

Далéко вiшший рóзумом и чýвством,

Над звiря, рiбу й пiднебéсну птiцю,

Панýе над самiцею своéю.

Тим покорiсь и ти твоéму мýжу.

А д р и я н а.

А через рáбство ти не йдеш и зáмiж.

Л у ц і я н а.

Нi, я не йду черéс турóбти брáчнi.

А д р и я н а.

А зáмужем сxотiла ó вóлi пéвно.

Л у ц і я н а.

Попéреду слухнiяности навчýся.

А д р и я н а.

А як твiй муж барiтимецця iнде?

Л у ц і я н а.

Терпiтиму, закiль додóму прiйде.

А ДРІЯНА.

Терпіти лѣгко без тривоги в серці.
Чого смутитись, як нема причини?
Побачивши в нещасті бідолаху,
Ми раємо спокітись, не плакати,
А щінищця такé из нами лихо,
Ми плачемо такóж, абó ще й бiльше.
Оттак и ти, не мавши в хаті гóря,
Піддérжуеш менé плохiм терпінням,
А на собі побачивши наругу,
Ще гiршую почуеш в серці тугу.

ЛУЦІЯНА.

Пійду ж и я вже заміж, хоть для прѣби. —
Ось раб твій. Скорó бóде й муж при тобі.

Виходить Дромио Ефес.

А ДРІЯНА.

Скажи, де пан твій дяецця и дóси?

Дромио Ефес. Колиб-то він дiвся! атó за
мене цупко взявся. Се вам посвідкують обiдва моi
вуха.

А ДРІЯНА.

Що ти казав ёму, и що він каже?

Дромио Ефес.

Ёго відказ у мене за вушiма.

Прокляті рúки! я и не второпав.

Луціяна. Хиба відказав так невиразно, що
ти й не почув дóбре?

Дромио Ефес. Нi, він уризав так виразно,
що я дóбре почув ёго ударенне, и знов так тёмно,
що насiлу рошчóвпав.

А д р и я н а.

Скажи ж міні, чи прийде він додому?
Здається ж, він своєю жоню так любить.

Д р о м и о Е ф е с .

О пані! пан ваш наче зарогатів.

А д р и я н а.

Як зарогатів, ледарю мизерний?

Д р о м и о Е ф е с .

Не то щоб дуже, тільки з глузду ссунувсь.

Я говорю: „Ідіть боржій обідать“.

А він про тисячу якусь питає.

„Порá обідати“, ёму торóчу.

„Де зóлото моє?“ питає в мене.

„Перепечéцця все“, кажу ёму я.

„Де зóлото“? відказує удрúге.

„Чи прийдете обідати“? питаю.

„Де зóлото“? відказує утрéйте.

„Де тисячу карбóванців дівав ти“?

„Роспáлось порося, кажу я.“

„Де зóлото“? відказує вчетвёрте.

„Вас пані ждуть“, ёму кажу я.

„Веді на шибеницю, каже, пані!

Не знаю я твоєі пані, пáдло!

Вбíрайсь, ледáщо, з нею к чóрту“!

Л у ц і я н а.

Хто ж се так каже?

Д р о м и о Е ф е с .

Хто ж, як не пан? Не знаю, каже, дурню,

Ні дому, каже, ні жоні, ні пані,

Та з язика и перевів, спасібі.

Міні на плéчі все моє посéльство:

Бо закінчав науку буханцями.

А д р и я н а.

Біжи ж изнов та клич ёго додому.

Д р о м и о Е ф е с.

Біжи изнов та будь ище раз бітий?

О, змилуйтеся! пошліть послá другóго.

А д р и я н а.

Біжи, кажú, ти, підлий рабе, зáраз!

Я розколю дурний твій чере́п на́вхрест.

Д р о м и о Е ф е с.

А він тогó хрестá ще привітае,

Тоді зроблюсь свято́ю голово́ю.

А д р и я н а.

Геть звіцціль, хамло ти язика́те!

Біжи та приведи́ додому па́на.

Д р о м и о Е ф е с.

Хиба́ ж и я так кру́гло з ва́ми ла́юсь.

Як ви ме́не карта́єте слова́ми?

Що ви швирга́єте мене́ мов ми́чик

Звіцціль туди́, а він звітті́ль додому́?

То вже мене́ заши́йте хоч у ю́хту.

[Виходить.]

Л у ц і я н а.

Фи! як тебе́ гнівні морщи́ни шпéтять!

А д р и я н а.

Він певно веселить своїх коха́нок,

Я ж до́ма любо́го чига́ю згля́ду.

Коли́ мо́я краса́ на бідних щóках

Привя́ла, то се він сі щóки вя́лить.

Коли́ нудна́ мо́я розмо́ва ста́ла

И річ мо́я у жа́ртах притупи́лась,

Се він зробив недóбростю сво́єю,

Тверди́йшою від ма́рмору само́го.

Хиба́ ж мо́я вина́, що й́нші ся́ють

Нарядами, прина́дними для́ о́ка?
 Та́ ж він вла́дка о́дижи моє́ї.
 Яку́ вбача́еш ти ру́їну в ме́не,
 То він усе́ поруйнува́в жо́рсто́кий.
 Оце́ ж занепа́даю, в́яну, со́хну,
 Все́ через не́го. О, коли́б, мов со́нце,
 Засся́ли приві́тні на ме́не о́чі!
 Засся́ла б знов мо́я краса́ поблі́дла.
 Та він, мов ди́кий о́лень из о́гради,
 На вільну па́шу рве́цця, мно́ю сити́й.
 Я, о́ідна, тілько́ по́кришка для́ не́го.

Лу́ція на.

Саможе́рущий жа́ль!... Фи! кинь не́зна́ть що́.

А́дріана.

Ні, тілько́ ду́ра ко́риця так му́жу.
 О, зна́ю! се він зади́вивсь на́ іншу.
 Де був би він тепе́р, коли́ не до́ма?
 Ти зна́єш, се́стро, як він оби́цявся
 Се́годні зо́лотий ла́нцю́г купі́ти.
 Коли́б же забува́в таке́ він тілько́,
 Їму́ б мо́я пості́ль так не́ обри́дла.
 Я ба́чу, що́ и бриліа́нт в о́праві
 Теря́є красоту́ сво́ю по́ часі.
 И зо́лото, в чу́жих рука́х, не з ра́зу,
 А все́ ж від ча́стого то́ркання́ ту́скне.
 Так са́мо й чо́ловік има́ блискуче́
 Запла́млює ехі́дством та́ лука́вством.
 Коли́ мо́я краса́ їму́ не тіши́ть о́ка,
 Неха́й же нікне́ серед слі́з пото́ка.

Лу́ція на.

О, скілько́ ж то́ люде́й ж жа́лю ду́ріє!

[Виходять.]

СЦЕНА ДРУГА.

Там же.

Ввійходить Антифол Сиракуз.

Антифол Сиракуз.

Те зблото, що я велів сховати,
 Лежить в Центаврі ціле, а розумний,
 Мій раб пійшов менé шукати всюди.
 Да тільки ж бо, як и госпóдарь ка́же,
 Не міг я з ним так ху́тко говорити;
 Посла́вши з грішми... Ге, та ось и сам він!

(Ввійходить Дромио Сиракуз).

А щò, добродію, покíнув жа́рти?
 А мо́же ще буха́нчика схотілось?
 Ніякого Цента́вра ти не зна́єш?
 Ніяких грóшей ти не брав хова́ти?
 А па́ні клікала менé обіда́ть?
 У ме́не на Фені́ксі дiм? Чи ти скрути́вся,
 Що нісенітниці міні торб́чив?

Дромио Сиракуз.

Щò се? коли́ я вам таке прова́див?

Антифол Сиракуз.

Тепéр, отту́т, нема́ ще й пiвгоди́ни.

Дромио Сиракуз.

Та я й не ба́чив вас, як ви посла́ли
 Менé в Цента́вр, щòб грóші заховати.

Антифол Сиракуз.

Ледáщо, ти каза́в, не ба́чив грóшей,
 Про па́нію прова́див, звав обіда́ть;
 За се, мабу́ть, ще чу́єш, як я гніва́вся.

Дромио Сиракуз.

Я рад, що ви охóчі жартува́ти,

Шекспірові Твори, I.

Та щò за жарт, ніяк не зрозумію.

Антифол Сиракуз.

Дак се ти ще и кепкувати з мене!

Се жарт? Дак от же як жартують!

[Бъючи ёго.]

Дромио Сиракуз.

Ой! стійте, пане! Бачу, що не жарти;

Да тілкі ж бо не заслужив я плати.

Антифол Сиракуз.

Що я часом с тобою пошуткую.

Як з дурнем пан, дак ти вже и зазнався?

Ти забавку собі з моєї ласки робиш,

И лізеш в вічі під сумну годіну.

Як світить сонце, комарі гуляють;

Захмарилося — ховаюця під листем.

Колі задумаеш зо мною жартувати,

Дивись міні в лице, заглянь у вічі:

Атò ввобью тобі науку в шанець.

Дромио Сиракуз. Се ви мою голову величаєте шанцем? Дак покінте ж ваше вбиванне; нехай лучче зістанеця вона головою. А як поб'єте ще, дак доведецця шукати шанця для голови та вшанцювати її, абò пошукую розуму в плечах. Ну, та скажіть будласко, добродію, за щò се я був бітий?

Антифол Сиракуз. Хибá не знаєш?

Дромио Сиракуз. А ні жé, добродію; тілкі й знаю, шо був бітий.

Антифол Сиракуз. То сказати, за щò?

Дромио Сиракуз. Эгé, добродію, та ще й про щò? Бо кажуть, кожде „за щò“ має своє „про щò“.

Антифол Сиракуз. Перш за щò: за кепкування; а потім про щò: про те, щòб не ліз у вічі вдруге.

Дромио Сиракуз.

Чи б́ито ще коли́ коѓо так ма́рно?

„За що“ й „про що“ живу́ть у вас нега́рно.

Спаси́бі ж, па́не, вам.

Антифол Сиракуз.

Спаси́бі? за́ що?

Дромио Сиракуз.

За те, що ви дали „щось“ за „ні за́ що“.

Антифол Сиракуз. Ну, я се попра́влю скóро: за тво́є „що“ не дам то́бі нічо́го. Та скажи́, добро́дію, чи не час уже́ об́идати?

Дромио Сиракуз. Ні, ще, добро́дію: мн́ясу ще не доста́є тоѓо, щ́о дост́алось ми́ні.

Антифол Сиракуз. Спита́ти в до́брий ча́с, чо́го ж, добро́дію?

Дромио Сиракуз. Ще не вдухопе́лилось.

Антифол Сиракуз. Дарма́, добро́дію: істимемо́ й сухе́.

Дромио Сиракуз. Ні, вже, добро́дію, лу́чче не і́жте.

Антифол Сиракуз. Чом же?

Дромио Сиракуз. А́то знов запала́єте, то ще мене́ віддухопе́лите.

Антифол Сиракуз. Оце́ ж, добро́дію, знай, коли́ жартува́ти: на все св́ій час.

Дромио Сиракуз. Я́ б опровер́г се перш, ніж ви россе́рдились.

Антифол Сиракуз. Які́м же пра́вилом, добро́дію?

Дромио Сиракуз. Таки́м, добро́дію, ясним, як ліса голова́ само́го Ча́су.

Антифол Сиракуз. А ну́ ж, які́м?

Дромио Сиракуз. Немá на те часу, щоб верну́ти волóсєв, як зрòбисєя лísим по природí.

Антифол Сиракуз. А купíти, а реставрувáти?

Дромио Сиракуз. Кúпиш тíлки парíк, а реставру́єш тíлки волóсєв дрúгого чоловіка.

Антифол Сиракуз. Чогó ж се Час так скупíця на волóсєв, ко́ли волóсу так бáгато?

Дромио Сиракуз. Бо се добрó розда́є він звíрятам; а даю́чи скúпо чоловікові волóсу, да́є багáцько ёму́ рóзуму.

Антифол Сиракуз. А скíлько ж таки́х люде́й, що ма́ють бiльш рóзуму, нiж волóсу?

Дромио Сиракуз. Та нi однóго тако́го, що не мав би рóзуму втерíти волóс.

Антифол Сиракуз. Дак у тебе волохáти лю́де — недотéпи, без рóзуму?

Дромио Сиракуз. Найбiльший недотéпа найскорiщ терáє, а все таки́ не без корiсти.

Антифол Сиракуз. Чогó ж се так?

Дромио Сиракуз. Из двох причíн, та ще й розу́мних.

Антифол Сиракуз. Та ну бо, не розу́мних.

Дромио Сиракуз. Нi, таки́ так.

Антифол Сиракуз. А ну ж, скажi.

Дромио Сиракуз. Однá, щоб не втрачáтись на фризúру, а дрúга, щоб за обiдом не впáла волóсiна в ióшку.

Антифол Сиракуз. Дак ти оцé все доводив, що не на все єсть час?

Дромио Сиракуз. Та й довив, добрóдiю, а iменно: що немá часу́, щоб верну́ти волóсєв, як

утеряєш по природі.

Антифол Сиракуз. Та не тримне твоє резонування, чому нема часу вернути.

Дромио Сиракуз. То я покреплю його. Час и сам лісий, тим до кінця світу будуть у него лісі слуги.

Антифол Сиракуз. Я й знав, що ти закінчиш дурною лісиною. Та цить! що се на нас махає?

Виходять Адрияна та Луціана.

А Д Р И Я Н А.

Так, так, Антифоле, дивися скрива:

Оддав еси свій любий погляд іншій.

Я не жона твоя, не Адрияна.

А ти ж колись божився, присягався,

Що тільки и музики в слові чуєш,

Що тільки й гарного на світі бачиш,

Що тільки й весело рукою стиснеш,

Що тільки й любо за обід сидаєш,

Як я промовлю, гляну, стисну, сяду.

Як же се сталося, мій любий м'южу,

О, як се сталося, що ти змінився?

Ти сам собі чужий, мене шчуживши,

Мене, що тіло й дух один е тобою,

Мене, твою частину луччу, крашшу.

О, неділі нас, різно порізнівши!

Бо знай, моє кохання, що скоріше

Ти дощову из моря каплю візьмеш,

Саму в собі не більшу и не меншу,

Ниж би, себе від мене одірвавши,

Ти не роздёр би и себе зо мною.

Як гірко се було б тобі почути,

Що я святину тіла осквернила,

Котрѣ тобі присвячене всеціло?
 Чи ти ж не пліонув би тогді на мене?
 Чи ти ж би не поправ мене ногами?
 Не кинув слова „муж“ міні у вічі?
 И не зідрів ш чолá бесстыдну ко́жу?
 И не віттів міні ис перснем пáльця?
 И не строщив с клятьбо́ю для розвóду?
 Я знаю, так бу́ло б; то от же й ста́лось.
 Перелю́бки твої мене сплямíли;
 Переступ кров міні спогáнив чíсту.
 Бо ми одно́ и тілом и душе́ю:
 То фалш тво́я обòх нас посквернийла;
 Тебѣ й мене́ отру́ено укúпи.
 Держи́ ж святій сою́з из вірністю мо́єю,
 То бу́ду чíстою дружи́ною тво́єю.

Антифол Сиракуз.

Се все до мене ви, прекрасна пáні?
 Я вас не знаю: бо в Ефѣс при́хав
 Неда́внечко, все́го годíн изó дві.
 Тут все міні чужѣ, як ва́ші рѣчі,
 И скі́лько я умá ні напинаю,
 Щò ви говóрите, ні жѣ не знаю.

Луціана.

Стыдiся, брáтіку. Щò се с тобо́ю?
 Мо́я сестра́ тако́го ще й не чу́ла.
 Вона́ послáла Дрòмiя по те́бе.

Антифол Сиракуз.

Послала́ Дрòмiя?

Дрòмио Сиракуз.

Мене́ послáла?

Адриана.

Тебѣ, и ти вернóвсь до нас побíтий,

И ка́жеш, він жоні не хо́че зна́ти,
И ла́ючись до́мівки ві́дцура́вся.

Антифол Сиракуз.

Дак ти с цією да́мою спізна́вся?
Що́ ж се, леда́що, що́ се ти заду́мав?

Дромво Сиракуз.

Я, па́не? я її й не ба́чив з рѣду.

Антифол Сиракуз.

Ти брѣшеш: бо до ме́не ти прихо́див
И заклика́в о́бідати до не́ї.

Дромво Сиракуз.

Та я не говорі́в из не́ю й сло́ва.

Антифол Сиракуз.

А як же́ се вона́ обо́х нас зна́є?
Чи з на́ходу яко́го, чи з натхне́ння?

Адриана.

Як се пони́жує твою́ пова́гу,
Що́ зніо́хався есі́ з рабо́м лука́вим,
И підучи́в єго́ знуща́цця з ме́не!
Було́ б уже́ на́руги з ме́не до́сить,
Що́ ти мене́ поки́нув, ві́дцура́вся.
Чого́ ж то́бі ще́ мно́ю гордува́ти,
Перѣд людьми́ неща́сну зневажа́ти?
О, дай ми́ні до те́бе прихилі́тись!
Ти вяз ми́цний, я виногра́д хистке́нький.
Обві́вшись круг тебе́, мій му́жу ми́лий,
Я приобшчу́сь твоє́ї жи́зні й си́ли.
Що́ ді́лить нас, те́ бу́де чужо́йдне,
Бесплі́дна і́ва, те́рен, ми́х нікче́мний.
Не ві́рвеш, то воно́ в те́бе ввоп'є́цця.

Антифол Сиракуз.

Се все вона́ до ме́не промовля́є.

И справді, наче полюбіла щіро.
 Чи не в ві сні я з нею оженився?
 Чи, може, се міні все тільки сніцця?
 Що за манá нам óчі й уші мánить?
 Докіль довідаюсь, щò се за діво стáлось,
 Коритимусь, щòб ще й бідї не склáлось.

Луціяна.

Ну, Дрòмио, вели ж давáти стрáву.

Дромио Сиракуз.

О Гòсподи! коліб як відхрїститись!
 Заїхали ми в чарівнічу зéмлю.
 Ой ли́хо з лих! кругóm духї, маня́ки,
 Відьмі, та русалкі, та чу́да всякі.
 Не слухатись — вони нас залиско́чуть,
 Чи ви́пють ду́ха з нас, абò — щò схóчуть.

Луціяна.

Щò ти бурчи́ш собі під ніс, паску́до?
 Чи чу́еш, Дрòме? чу́еш, чу́до-юдо?

Дромио Сиракуз.

Добрòдію, чи се кругóm нас ча́рі?

Антифол Сиракуз.

Обїдва ми між чарівніці впáли.

Дромио Сиракуз.

Умо́м и тілом я переверну́вся.

Антифол Сиракуз.

Ти тілом чоловік.

Дромио Сиракуз.

Ні, обїзі́на.

Луціяна.

Ти у в ослá переверну́вся, ледéчий.

Антифол Сиракуз.

Се пра́вда. Осідла́ла. Хочу й па́стись.

Так, я осёл: бо я її не знаю,
Хто се; вона ж мене, я бачу, знає.

А д р и я н а.

Ні, гдї вже! не б́уду б́ільш дурно́ю.
Довб́лі сл́ези кулако́м втира́ти.
И пан, и раб ёго смію́цця з мене.
Ходім, добр́одію, за стіл.

Ти ж, дурню,

Засунеш дв́ері, та пильну́й, лед́ащо! —
Сёго́дні, му́жу, в нас об́ід у сп́альні.
Пока́еся міні в сво́їх пусто́тах. —
Ти ж, Дро́мио, як хто спита́е па́на,
Скажи́: об́ідає в гостя́х, и що́б ніко́му
Не віччина́в.

Ході́мо, лю́ба се́стро. —

Гляди́ ж міні, що́б не пуска́в ніко́го.

А н т и ф о л С и р а к у з.

Чи се я на землі ще, чи на не́бі?
Чи, мо́же, в пе́клі вже? чи сплю, чи б́дію?
Чи збожево́лів я, чи при собі ще?
Не познаю себ́е, а й́ншим знáний!
Що́ ж? му́шу те каза́ти, що́ призво́лять;
Робі́тиму, до чо́го принево́лять.

Д р о м и о С и р а к у з.

Ну, а міні коло́ дв́ерей сто́яти?

А д р и я н а.

И хоть би й хто, ніко́го не впуска́ти.

Л у ц і я.

Ходім, давнó порá за стіл сідáти.

[Виходять.]

АКТ ТРЕЙТИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Там же.

Ввійходять Антифол Ефес, Дроміо Ефес, Анджело та
Балтазар.

Антифол Ефес.

Мій добрий Анджело, на вас надія:
Оправдіте мене перед жонбою:
Бо сердицця, як опізниюсь додому.
Скажіть, загіялись у вас у яці,
Дивілись, як ланцюг їй одливали,
И за́втра, мов, я принесу́ готовий.
Сей плут видумує, що ніби в ринку
Зустрів мене, и ніби я розсердивсь,
Що він згубив якісь великі гроші,
И бив ёго, и віццурався жінки,
Цураючись иж жінкою й господи?
Скажі, п'яни́це, що се му́сить бу́ти?

Дроміо Ефес.

Що хочете кажіть; я знаю те, що знаю:

Бо на собі знакі од ва́ших ручо́к ма́ю.
Будь я перга́ментом, а ваш кула́к черні́лом,
То всяк би прочита́в, що́ по міні́ ходи́ло.

Антифол Ефес.

То всяк би прочита́в, що́ ти осе́л уша́тий.

Дро́мио Ефес.

Се пра́вда, и да́вно порá міні́ се зна́ти.
Дурни́й, що́ не зумі́в завча́су догада́тись:
Ви поча́ли товкти́, а я ó поча́в брика́тись.
То, мо́же ó, ви тоді́ за ро́зум узяли́ся,
Та хоч ко́пiт моі́х осли́чих стере́глися.

Антифол Ефес до Балтазара.

А ви, синьо́ре мій, чо́гось мов зажу́рились.
Коли́б хоть за сто́лом у нас розвесели́лись.
Впова́ю, на́ша харч для вас не бу́де гру́ба.

Балтазар.

Смашни́йша й ла́соци́в розмо́ва ва́ша лю́ба.

Антифол Ефес.

Розмо́ва, па́не мій, не ри́ба та й не мя́со:
Слова́ми вгоно́биш госте́й не так-то ла́со.

Балтазар.

На ла́соци́ гостя́м спромóжеця уся́ке.

Антифол Ефес.

А ще спромóги менш нам трéба на бала́ки.

Балтазар.

Серед розмо́ви в смак и найпрості́йша спра́ва.

Антифол Ефес.

У скна́ри за сто́лом найкра́шша се припра́ва.
Не пи́шний в нас оби́д, не пи́шно й пода́ецця,
Та бу́демо служи́ть своі́м гостя́м від се́рця. —
Гей, стіймо! се ж у нас чо́гось замкне́ні двéри.
Посту́кай, Дро́мио.

Дромио Ефес.

Бригіто, Юлю, Мэри!

Дромио Сиракуз с середини.

Хамло, чухно, мурло, о свіне! о псяюхо!

Або́ иди́ к чорта́м, або́ сідай́ та слухай:

Про що́ тобі́ таку́ юрму́ шереп склика́ти,

Коли́ й від одні́ втека́тимеш не ха́ти?

Дромио Ефес.

Що се за за́ткало? Ось пан серед дорóги!

Дромио Сиракуз.

Нехай́ иде́ звіцціль: ато́ простудить но́ги.

Антифол Ефес.

Хто там? агóв! скорі́йше ві́ччині.

Дромио Сиракуз.

Скажи́ міні́, чо́го, то я скажу́, коли́.

Антифол Ефес.

Чо́го? обі́дати: бо я ще не обі́дав.

Дромио Сиракуз.

Иди́ ж собі́ шука́й, коли́ де харч наві́дав.

Антифол Ефес.

Хто ж ти, що́ смів міні́ мій влáсний ді́м замкнóть?

Дромио Сиракуз.

На сей раз одві́рник, а Дрóмием зовóть.

Дромио Ефес.

Ах, ти падлю́ко! се ж мо́є имя́ ти вкрав,

Та й місце́ ще мо́є одві́рницьке зайня́в!

Хоч, пра́вда, за одно́ мене́ ослóм назва́ли,

А за друго́е часóм и в спі́ну стусува́ли.

Коли́б ти мно́ю був та с па́ном пострі́чався,

То, мо́же б, из ослóм облі́ччем помі́нявся.

Лю́ція с середини.

Що́ се там, Дрóмио, за квалт та́кий шчині́вся?

Дромио Ефес.

Се, Люцю, пан прийшов.

Люція.

Скажі, що опізнився.

Дромио Ефес.

Ой Бóже! щó за сміх? Чувáла ти прислів'є:
Стулю я кулакá на бáбське безголів'є?

Люція.

А ти чувáв другé, сновідна поторóчо:
Колі, кому́ и як, так зрóбить, як захóче?

Дромио Сиракуз.

Се, Люцю, дóбре ти дурнóму відказáла.

Антифол Ефес.

Стривáй, ось я заллю́ тобі за шкúру сáла!
А біймо двéрі!

Дромио Ефес.

Гей! чи ви там подуріли?

Антифол Ефес.

Щó з ними говоріть? напрімó, скілько сáли.
Гей, шкúро, віччині: бо сáлоу вломлюся.

Люція.

Гледі, щóб óжога від мéне не здобúвся.

Антифол Ефес.

Та віччині ж, кажú: бо вісадимо двéрі.

Люція.

То й бóдете сидіть в острóзі без вечéрі.

Адриана с середини.

Хто там ламáецця? які се так сáпаки?

Дромио Сиракуз.

Ну, пáні, в вас нарóд! справдéшні гайдамáки!

Антифол Ефес.

Се, жінко, ти? чомú се нам не віччиняють?

А Д Р І Я Н А.

Тобі я жінка? Геть, поки київ шукають!

Д р о м і о Е ф е с.

Як ввійдем сілою, то скажемо спасібі.

А н д ж е л о.

Не знайдем, пане тут ні м'яса, ані риби.

Б а л т а з а р.

Ні ласого куск'а, ні слова привітного.

Д р о м і о Е ф е с.

Вітайте, пане, тут: бо там ім не до того.

А н т и ф о л Е ф е с.

Не той тут вітер дме: не можна доступітись.

Д р о м і о Е ф е с.

Коли б же стоячи, та ще й не простудітись.

Гарячі пироги, та зась тобі до хати!

Се так хиб'а козл'а, купівши, продавати.

А н т и ф о л Е ф е с.

Иді знайді міні, чим двері потрощити.

Д р о м і о С и р а к у з.

А ну ж, попробуйте, коли остіло жити.

Д р о м і о Е ф е с.

Ми хочемо тобі сказать хороще слово,

А ти щось мукаеш, мов та дурна корова.

Д р о м і о С и р а к у з.

Геть звіцціль, хамл'о, с хорощими словами!

Як стусон'у тебе, то вкрієся й пятами.

Д р о м і о Е ф е с.

Та не дровичь, як бик; пусті, скаж'у спасібу.

Д р о м і о С и р а к у з.

Пуш'у, як бес пер'а изнайдеш птицю й рибу.

А н т и ф о л Е ф е с до Дромія Ефеса.

Здоб'удь хоть келепа: позичять добрі люде.

Дромио Ефес.

Оце ж тобі, мурло, и птиця й риба буде.

Балтазар.

Вгамуйтеся, покиньте колотнечу.

Ви тут воюєте, мій любий друже,

Против своєї чести и впокою.

Не подавайте вашого подружжя

Під подозрінне суддів язика́тих.

Ви довгий досвід маєте и розум:

Чи се ж річ можна, щоб така поважна,

Така россудлива, тиха, звичайна

И добродітельна люділа стала,

Бес слухної причіни, що чинити?

И ви, добродію, в тім не сумнітесь,

Що в'яснить, про що вам не'чинили.

Ось слухайте: спокійте тріхи духа,

Та пообідаймо укупі в Тігрі.

А в вечері навідайтесь додому,

То й скажуть вам, яка тут причча сталась.

Як станете висаджувати двері,

То зійдуця на дивовіжу люде,

Та й зачнуть вас по свбему судити.

Розійдеця про вас недобра слава,

Поплямить вам повагу вашу чесну,

И, в темному закоренившись люді,

Ростіме ще у вас и на могілі.

Бо клеветá в наслідде переходить,

И вічно там живе де загниділась.

Антифол Ефес.

Ви правду кажете. Покиньмо колот.

Здаватимусь немов би ще й веселим.

Я маю тут давняшню приятілку,

Хоть забісовану, так вельми ж гáрну,
Та ще й розумну, говірку, мотóрну.
Обідаймо сьго́дні втрох у не́ї.

Жо́на міні скребé за не́ї мо́ркву,
Хоть, да́лебі, не дав я їй причи́ни. —

Сході́те, Анджело, боржі́й додо́му
Та принесі́ть лацціо́г туди́ до ме́не.
Вже певно він тепéр гото́вий зо́всім.

Зробі́ть міні, добродію, сю ла́ску.
Се бу́де мій гості́нець прияти́льці,
Хоть для то́го, що́б досади́ти жі́нці.

Ко́ли міні замкнóли до́ма двéри,
Пійду́ шука́ть розва́ги у гетéри.

Анджело.

Верну́сь до вас не бі́льш, як за годі́ну.

Антифол Ефес.

На жа́рти не ма́лі я гро́ші кі́ну.

[Виходить.]

СЦЕ́НА ДРУ́ГА.

Там же.

Вєихо́дять Лу́ціяна та Антифол Сиракуз.

Лу́ціяна.

Невже́ ж, Антифо́ле забóв ти, справді́
Свій довг супру́жеський? Чи се може́бно,
Що́б у перво́цвіті любóв завя́ла?
Буду́ючись, руїно́ю зробі́лась?
Ко́ли сестру́ ти свáтав для бага́цтва,
То хоть за гро́ші бу́дь ласка́вший з не́ю.

А йншу полюбив — робі се по́тай не́ї,
 Прикрівшись привітнім, засліплюючим словом.
 Нехай тог в очах у тебе не читає;
 Нехай тебе язик твій власний не бесславить.
 У зради гарна річ, ніжне в ехидства око!
 Вбери ж ти свій порок в посельські шати чести,
 Здавайся праведним, дарма що совість грішна;
 Обманюй тайкомá: на щò їй знати правду?
 Про кражу и дурний не признаєцца злодій;
 Се ж удвое вина, зламати вірность лóжу,
 И зраду за столóm очіма виявляти.
 Переступ потайний приймає образ чести,
 Прилюдне ж ледарство подвоєе гідóту.
 О бідні ми жінкі! Коли́б ви хоть обманом
 Нас упевняли в тім, що ви до нас прихильні!
 Нехай рука другій, нам хоть рукав зоста́ве.
 Ми ва́ші спутниці: вертіть же нас круг себе.
 Мій любий братіку, иди знов до світлиці,
 Розваж мою сестру́, зови її жоню́ю.
 Коли́ сцілає нам ласка́ве сло́во ду́шу,
 То й ніца́я любов свя́тим здаєцца ділом.

Антифол Сиракуз.

О пішня́я красо! не знаю, хто еси́ ти,
 И як моє́ имя́, яким вгада́ла чу́дом.
 Ти рóзумом своїм прина́дністю своєю
 Преві́шше всіх люде́й, мов боже́ство ося́йне.
 Навчи́ ж мене́, свята́, як думати й каза́ти;
 Одрі́й мойму́ уму́, тупо́му и слабо́кому,
 Що мі́лко пла́ває, в печевы́ тумані́е,
 Яка́ в твої́х слова́х глибо́ка мисль укритá.
 Про щò се ти мене́ споку́шуеш на вчи́нок,
 Неві́домий міні́, мойй душі́ протівний?

Невже ти божество? невже менé ти мiслиш
 Зробити перéвертнем, и наново создáти?
 Переверни ж, создáй; тоби я покорюся.
 А докiль я ще я, мiй рóзум бáчить дóбре,
 Що пáни ся в слéзáх чужá мiнi людина,
 И що тебе одну, тебе люблю, як дýшу.
 О, не тягни менé твоiм, сирéно, спiвом
 Тонúти у слéзáх сестри твоéи рéвних:
 Про себе заспiвай, и зáраз очаруеш.
 Побáчивши твоi розпущениi кóси,
 На фiлях срiбляних, мов зóлото блискуче,
 Подумаю, що се постiль золототкана,
 Та й ляжу, та й умру, щасливий, що вмiраю.
 Нехáй утóне, вмре Любóв легкодихáнна,
 Спустившися униз с своéи високóсти.

Луцiяна.

Чи ти не при собі, що так мiнi гóвориш?

Антифол Сиракуз.

Я при собі, моé кохáння дорогéе.

Луцiяна.

Се ж грiх з очéй твоiх мов пóломье палаé.

Антифол Сиракуз.

Палаю, бо дивлюсь на сóнце свiтозарне.

Луцiяна.

Дивись туди, куди велить и честь и совiсть.

Антифол Сиракуз.

Дивитись в тёмряву — не бáчити ничóго.

Луцiяна.

Ти ó сёрцем до сестри моéи прихилився.

Антифол Сиракуз.

Нi, до сестри сестри твоéи, пiшна врóдо.

Луціяна.

Сестра моя, от хто для тебе пішна врода.

Антифол Сиракуз.

Ні, ти мій любов, мене найкраща частка;

Ти світ моїх очей, ти серце мого серця,

Моє життя, мій фортуна и надія,

Едине на землі ясне для мене небо,

Едине на небі наслідде и надбання.

Луціяна.

Се все мій сестра, або ж повинна б бути.

Антифол Сиракуз.

То й будь же ти сестра: бо я тебе кохаю,

Тебе одну люблю, с тобою хочу жити.

Нема в мене жоні, у тебе чоловіка:

Дай рученьку міні и серденько на віки.

Луціяна.

О, ні, добродію, стривайте, не хапайтеся.

Попереду в сестрі мєї поспитайтеся.

[Виходить.]

Вискакує Дроміо Сиракуз.

Антифол Сиракуз. А що се, Дроміо? куди се так біжиш?

Дроміо Сиракуз. Дак ви знаєте мене, добродію? Я ваш чоловік? я ваш раб? я я?

Антифол Сиракуз. Ти Дроміо; ти мій чоловік; ти ти.

Дроміо Сиракуз. Ні, я осел; я чоловік жінчин; як сам не свій.

Антифол Сиракуз. Як чоловік жінчин? як сам не свій?

Дроміо Сиракуз. Та вже ж, добродію, сам не свій; я приналежу жінці, такій що трéбує мене,

такій що вганя' за номною, такій що хоче присвобіти мене.

Антифол Сиракуз. Як же вона тебе присвобює?

Дромио Сиракуз. Да так, добродію, як би ви присвобювали коняку. Вона мене присвобює собі, як скотину. Не то, щоб я був скотина и вона мене присвобює, а тілкі, бувши сама скотиною, присвобює мене собі.

Антифол Сиракуз. Хто ж вона така?

Дромио Сиракуз. Дуже поважна персона, така що не можна про її говорити, не сказавши „не при вас кажучи“. Щастє моє було б тут вельми худорляве, дарма що моє життє було б страшенно сите.

Антифол Сиракуз. Як се, життє сите?

Дромио Сиракуз. Да так, добродію, що вона куховарка и вся самє сало. Не знаю, на що б її й обернути, хибя зробити з її каганець, та й наживати пятами при її ж власному світлі. Ручаюсь, що її манатте и сало в ёму прогорять цілу польску зіму; а сама вона, колиб дожила до страшного суду, горитиме цілий тиждень довше всєго світу.

Антифол Сиракуз. А на виду яка вона?

Дромио Сиракуз. Чорна, як мої черевіки, тілкі в її вид не такій чистий. А череш що? черес те що потіє; то грязі на ёму чоловікові буде по кісточкі.

Антифол Сиракуз. Ну, сій біді можна помогті водю.

Дромио Сиракуз. Ні, добродію: вонб так

з рóду. Тут и Нóвн потóп не помóже.

Антифол Сиракуз. Як же її на им'я?

Дромио Сиракуз. Нель, добродію. Та хоч бї до сєгó коротєнького ймєння прибавити ще лóкїть, дак не змірати від стегна до стегна.

Антифол Сиракуз. Широчєнька мабуть?

Дромио Сиракуз. Не довша від голови до пят, як и вїт стегна до стегна. Кру́гла, мов глобус. Я знайшов на їй усї зємлі.

Антифол Сиракуз. Де ж у неї Ирландія?

Дромио Сиракуз. Ге, добродію! на панї-стáрїй. Я пїзнав її по бáгнах.

Антифол Сиракуз. А Шотлáндїя?

Дромио Сиракуз. Сю пїзнав по неплїдностї як раз на долбні.

Антифол Сиракуз. А Фрáнцїя?

Дромио Сиракуз. На лóбї, у бунтї й збрбї протї її волбєся.

Антифол Сиракуз. А Англїя?

Дромио Сиракуз. Щукáв я крейдяних скель, та не знайшов нїчóго бїлого. От же думáю, що вона в її на пїдборїддї: бо промїж ним и Фрáнцїєю течє щось солбне.

Антифол Сиракуз. А Гишпáнїя?

Дромио Сиракуз. Дáлебї не бáчив, тїлкі чув по гарячому дихáнню.

Антифол Сиракуз. А Амєрика з Индїями?

Дромио Сиракуз. О, добродію! на нóсї: бо він увєсь у рубїнах, сафірах, и нахилївсь над гарячим пóдихом Гишпáнїї, що висилáла цілі армáди гáлер до ладувáння в її пїд нóсом.

Антифол Сиракуз. А де ж стоáли Бєлькїя

та Нідерланди?

Дромио Сиракуз. О, добродію! я не дививсь так нізько. Дак оці ж то гергєня, чи знахорка, ухопілась за мене и назвала мене Дробиєм; клялась, що мене заручено з нею; сказала міні, які в мене родимі знакі на плечі, пляма на шії, велика бородка на лівій руці; так що я, злякавшись, утік від її, як од відьми; и думаю, що колиб у мене груди не були сківані з віри, а серце с сталі, вона перевернула б мене в кудого собаку, та й звеліла б міні ворочати роженя.

Антифол Сиракуз.

Біжі ж до пристані боржій як мѡга,
 Чи вітер дме абі який извіцці?
 Не хѡчу тут и нѡчи почувати.
 Коли яка віччалоє судніна,
 Прийді скажі: я буду тут на рінку.
 Коли нас знає всяк, а ми нікого,
 То мусимо втекатъ боржій як мѡга.

Дромио Сиракуз.

Нехай ім цур та пек из їх жонбю:
 Здалась міні мов той ведьмідь страшною. [Виходить.]

Антифол Сиракуз.

Тут знахуркі все та відьми блукують.
 Боржій, боржій на море та додѡму!
 Та, що мене своїм назвала мужем,
 Не став би я во вік из нею жити;
 За те ж її сестра така вродлива,
 Принадна слѡвом, гѡлосом и зглядом,
 Що трѡхи був я сам себе не зрадив.
 Замкну ж тепер я від сирєни вуші,
 Нехай собі чарує інші душі.

Виходить Анджело.

АНДЖЕЛО.

Синьоре Антифळे?

АНТИФОЛ СИРАКУЗ.

Так, се моє им'я.

АНДЖЕЛО.

Я знаю се, добродію ласкавий.

От вам ланцюг правдиво щирозлότηй.

Хотів застати вас у приятілки,

Та й опізнився, закімь ланцюг кінчали.

АНТИФОЛ СИРАКУЗ.

Що ж мұшу я с сим ланцюгом робіти?

АНДЖЕЛО.

Що вгодно вам: для вас ёго робіли.

АНТИФОЛ СИРАКУЗ.

Для мене? я наказу не давав вам.

АНДЖЕЛО.

Не раз, не два, а дваццять раз давали.

Идіть ним панію повеселіте,

Я в вєчері зайдў до вас сєгодні.

Тогдї міні заплатите и грóші.

АНТИФОЛ СИРАКУЗ.

Ви лўчче зробіте, узївши зраз:

Атó не бўде в вас ні ланцюга, ні грóшей.

АНДЖЕЛО.

Шуткуєте, добродію. Прощайте.

[Виходить.]

АНТИФОЛ СИРАКУЗ.

Не знаю, щó про се міні й гадати.

Однó скажў: нема такого дўрня,

Щоб відовхнўв такій гостїнець гáрний.

Мабўть живўть незгїрш тутешні лўде,

Що зóлото по гóлицях дарують.
Тепér абí ще Дрóмня дождáтись,
Та швічче й до домівки звіцці брáтись.

[Виходить.]

АКТ ЧЕТВЕРТИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Там же.

Виходять Купець, Анджело та Отаман.

Купець.

Ви знаєте, що від Святого Духа
Не турбував я вас за гробі й разу,
И ждав би ще, та в Персію збіраюсь,
То й бідкаюсь грошіма на дорбгу.
Оце ж прошу, або платіте зараз,
Або идіть з отаманом в темницю.

Анджело.

Як раз я стілько вам завинувативсь,
Як Антифол міні одасть сегодні.
Ми зараз бачились из ним на ринку,
И я оддав йому ланцюг коштовний,
А в пять годин заплатить чисті гробі.
Ходімо всі, спасібі вам, до него;
Я оплачуь, ще й дякувати буду.

Ввійходять Антифол Ефес та Дромио Ефес від Гетери.

ОТ А М А Н.

Чого нам турбуватись? Ось він зустрів.

Антифол Ефес.

Закіль в золотаря у лавці буду,
Купи міні канчук на ринку добрий,
Моїй жоні та слугам на гостинець,
Щоб знали, як вітати дома пана.
Та стій: ось золотарь. Іди, не гайся,
Купи канчук и принеси додому.

Дромио Ефес.

Купить канчук — здобуть баріш хоробий.

[Виходить.]

Антифол Ефес.

Оттак держи своє правдиве слово!
Казали прийдете из ланцюгом до мене,
Та й ланцюга немає, ні самого.
Ви думали, не треба нам для дружби
Ні ланцюга, ні ввічливої служби?

А н д ж е л о.

Тепер нам не до жартів. Ось рахунок,
Яка вага у вашім ланцюгові,
З якого злота, яка робота.
Всього на три дукати тільки більше,
Ніж я сему купцеві задовжився.
Прошу вас, заплатіте гробші зараз:
Бо він віччалити сегодні мусить.

Антифол Ефес.

Не маю я таких с собою гробшей,
Та ще я трохи забарюсь у місті.
Ідіть, добродію, с купцем до мене,
Несіть ланцюг, нехай мой домарка

Заплатити вам по вашому рахунку.
Ще, може, я й застану вас в господі.

А н д ж е л о.

Так ви самі їй оддасте гостінець?

А н т и ф о л Е ф е с.

Ні, ви несіть, щоб я не опізнівся.

А н д ж е л о.

Ну, добре. Чи ланцюг же в вас в кишені?

А н т и ф о л Е ф е с.

Колі не в мене, то шукайте в себе;
Без нього ж не дадуть вам дома грошей.

А н д ж е л о.

Та годі бо, давайте вже скоріше.
И вітер и прилив — не жарт на морі.
Я й так уже купця задержав тріхи.

А н т и ф о л Е ф е с.

Добродію, ви хочете затерти
Сим жартом, що зламали ваше слово.
За се б міні годилось вас провчити.
А ви, мов хитра жінка, перві в сварку.

К у п е ц ь.

Час не стоїть. Добродію, кінчайте.

А н д ж е л о.

Ви чуєте? Давайте вже, давайте.

А н т и ф о л Е ф е с.

Оддайте жінці, то вона й заплатить.

А н д ж е л о.

Та годі ж бо! Ви знаєте, недавно
Я вам оддав ланцюг. Пошліть додому,
Або ж цідулочку яку писніте.

А н т и ф о л Е ф е с.

Фи! се ви ж жартами зайшли даліко.

Де ваш ланцюг? Давайте, я побачу.

КУПЕЦЬ.

Ну, я не маю часу на юрôдство.

Добрôдію, відказуйте статечно,

А ні, то я оддам ёго під стражу.

АНТИФОЛ ЕФЕС.

Відказуйте! А щò ж я відкажý вам?

КУПЕЦЬ.

Платіте грôші за ланцюг мій, от щò!

АНТИФОЛ ЕФЕС.

И заплачý, як ваш ланцюг побачу.

АНДЖЕЛО.

Та я ж оддав ёго вам с пів годіни.

АНТИФОЛ ЕФЕС.

Коли? Ви кривдите мене, синьоре.

АНДЖЕЛО.

Ви кривдите мене ще бiльш, мій пане:

Бо гýбите кредит мій золотáрській.

АНТИФОЛ ЕФЕС.

Бері ёго, отáмане, в темницю.

ОТАМАН.

Беру в темницю вас, во імя князя.

АНДЖЕЛО.

Се репутації мої пошкодить. —

Абó міні платіте по раху́нку,

Абó отáман вас заарештує.

АНТИФОЛ ЕФЕС.

Платіть за те, чогó не брав у рúки? —

Заарешту́й, мурло, коли посмієш.

АНДЖЕЛО.

Ось харчовé. Бері ёго, мосьпане. —

Не пощади́в би я за се и брата,

Коли́б так гірко з мене насмі́вся.

О т а м а н.

Я вас беру́. Ви, па́не, чу́ли ма́мрам.

А н т и ф о л Е ф е с.

Корю́сь то́бі, не ма́ючи пору́ки. —

А ти, леда́чий, до́рого заплáтиш.

Не ста́не й зо́лота тво́го, що в ла́вці.

А н д ж е л о.

В Ефе́сі в нас, до́бродію, е пра́во :

Воно́ вас со́ромом окріе певна́.

Виходить Дромио Сиракуз.

Дромио Сиракуз.

До́бродію, е ба́рка з Епидáмна,

Що тілько жде сво́го патро́на з міста,

И за́раж же вичча́лить. Я паку́нки

Післа́в уже́ свої, та ще олі́ї

Купи́в, та ще ба́льзáму й aqua vitae.

Судно́ гото́ве зо́всім; ти́хий вітер

Дме з бе́рега, и тількі піджида́ють

Госпо́даря та ло́цмана, та па́на.

А н т и ф о л ~~Сиракуз~~. *Ефес*

Тю, дурню́! що́ се ти? яка́ там ба́рка?

Яке́ судно́ мене́ жде з Епидáмна?

Дромио Сиракуз.

Такé, що ви найня́ть звелі́ли місце́.

А н т и ф о л Е ф е с.

Ах, ти п'яни́це! Я звелі́в купи́ти

Канчу́к, та ще й сказа́в то́бі, для чо́го.

Дромио Сиракуз.

Ви так міні́ й завісити́сь велі́ли.

Судна́, судна́ я му́сив вам шука́ти.

Антифол Ефес.

Я розберу́ се іншим, вільним часом,
 И дам тобі нау́ку до́бре слухать.
 Тепе́р біжи́ боржі́й до Адрия́ни.
 Ось ключ. Нехай́ с стола́ мого́ достáne,
 С того́, що вкритий кі́лемом туре́цьким,
 Сакві́ з дукáтами та при́шле за́раз.
 Скажи́, узя́то па́на, мов, під стра́жу,
 Так се ёму́ замісь пору́ки бу́де.
 Боржі́й!

Ходім, отáмане, в темни́цю.

[Виходять усі, окрі́ч Дромія Сиракуза.

Дроміо Сиракуз.

До Адрия́ни? се де я обі́дав?
 Де за́між за мене́ яга́ схоті́ла?
 Ні, не обня́ть міні́ таку́ товпі́гу...
 А му́шу йти, хоч и бою́ся ду́же:
 Бо пан звелі́в, а па́на тре́ба слухать. [Виходить.

СЦЕ́НА ДРУ́ГА.

Там же.

Ві́хобда́ють Адрия́на та Лу́ціяна.

Адрия́на.

И він тебе́ заду́мав спокуша́ти?
 И ти помі́тила по нім нехі́бно,
 Що він каза́в не в жарт? Скажи́ ще.
 Який він був? черво́ний, чи поблі́длий?

Чи він веселий був, чи сумовитий?

Який у серці був огонь укрітий?

Луціяна.

Не маєш, каже, ти на нього права.

Адриана.

Се він не хоче, щоб я мала право.

Луціяна.

Клянэцця, що він тут чужий, незнаний.

Адриана.

Се правда, хоть зрадлива и ехидна.

Луціяна.

Озв'алась я була за тебе.

Адриана.

Що ж він?

Луціяна.

А він любві так само в мене просить.

Адриана.

Ну, як же, як спокушував тебе він?

Луціяна.

Словами любими, що в чесній справі,

Змогли б и прихилити інше серце.

Попереду хвалів, мою урбоду,

А потім, як я гарно розмовляю.

Адриана.

А ти ж до нього як?

Луціяна.

Та постривай бо.

Адриана.

Не можу и не хочу зупинятись.

Не серцю, то хоть язик дам волю.

Стидкий, бридкий, паскудний, злий, скажённий,

Чудовище и тілом и душею!

Луціяна.

Чого ж такого й ревнувати, сестро?
Ледяче зникло, нічого й тужити.

Адріана.

Ах, він міні здається кращим, сестро!
Да тільки щоб гидким здавався іншим.
Даліко від гнізда кигиче чайка:
Уста його кленуть, а серцю жалко.

Виходить Дромио Сиракуз.

Дромио Сиракуз.

Агов! в столі! гаман! боржій давайте!

Луціяна.

Чого се так задихався?

Дромио Сиракуз.

Хапався.

Адріана.

Де пан твій, Дромио? що з ним зробилось?

Дромио Сиракуз.

Зробилось гірш, ніж був би він у пеклі:
Попався бо чортяці у лабеті,
В шкуратянім жупані віковичнім.
Він серце застебнув собі залізом;
Ні милости не знає, ні пощади;
Пекельний дідько, сатана жорстокий,
Вовк... ні, харціз у буйвоволовій шкурі;
Хвалшивий друг и тайний ворог клятий,
Що всюди вам доробу загордить;
Хорт, що біжить и нюха манівцями,
Та с сліду ні во віки не зіб'ється;
Сіпака, що не жде страшного суду,
И бідолах живцем у пекло гатить.

Адриана.

Що ж се такé? що се ти, дурню, прáвиш?

Дромио Ефес.

Не знаю, що́, а що в тюрмі він, знаю.

Адриана.

Хто ж у тюрмі? и по чий супліці?

Дромио Сиракуз.

Не знаю, по чий, а знаю дóбре,

Що ухопів ёго шкурятиний сипáка.

Угóдно вам послáть на викуп грóші,

Ті, що в столі, під кїлемом турéцьким?

Адриана.

Достáнь їх, сéстро.

[Луціана виходить.]

Се предівна спрáва,

Що пóтай мéне е довгі у нёго.

Кому́ ж се він и за́ що обв'язáвся?

Дромио Сиракуз.

Не обв'язáвся він, а закувáвся.

Ланціог, ланціог... Чи чу́ете? вже дзвóнить.

Адриана.

Як дзвóнить? що́? ланціог?

Дромио Ефес.

Ні, дзвін. Міні порá туді верну́тись.

То б́ило дві, а се одну́ проб́ило.

Адриана.

Години́ йдуть наза́д, чи що́, се в тебе́?

Дромио Сиракуз.

Втіка́тима й година́ від сипáки.

Адриана.

Дурний! хиба́ ж вона́ довгів бо́їцця?

Дромио Сиракуз.

Та вре́мя вже банкру́т, в довга́х по в́уші.

Вонó ж и злóдій: бо всі так гóвóрять,
Що врѣмя крáдеця и в день и нíччу.
То як же, не сипáкою зустрівшись,
Вонó не наживá' пятами хíрне?

Вертаецця Луциана.

А д р и я н а.

Ось грóші, Дрóмио; бíжі як мóга
И приведí боржій додóму пáна. —
Ходíмо, сѣстро. Я ходжу́ мов мѣртва:
Так думка думку в мѣне пошибáе.

[Виходять.]

С Ц Ё Н А Т Р Ё Й Т Я.

Т а м ж е.

Ввiхóдять Антифол Сиракуз.

А н т и ф о л С и р а к у з.

С ким нí зустрíнусь, всі менé вiтáють,
Мов би я був прийтєль iх давнiйшнiй,
И на им'я зовé менé усiке.
Той тiче грóші, той до сѣбе клiче,
А iнший дякує менé за дóбрiсть,
Абó мiнi показує товáри.
Оцѣ кравець зазвав менé у iтку:
„Се тi шовкi, що ви купiть звелiли“.
И тут ж зняв из менé пóвну мiрку.
Усѣ якáсь дiявольська омáна:
Се мiсто пóвне вiдьмачiв лаплáнських.

Виходить Дроміо Сиракуз.

Дроміо Сиракуз.

Ось зóлото, що ви звеліли взяти.

А де ж Одám в шкуратяній одéжі?

Антифол Сиракуз.

Якé там зóлото? який Адám там?

Дроміо Сиракуз. А вже ж не той, що стерег раю, а той, що стереже туряки, одягнений у шкуру с того теляти, що зарізано для блудного сина, — той що йшов поза́д вас, добродію, як злий янголь, и заставив вас попроситись из вашою волею.

Антифол Сиракуз. Не розумію тебе.

Дроміо Сиракуз. Ні? а вонó ж так розумно: той що ходить, мов та басоскрипка, у шкуратяній корóбці; той чоловік, добродію, що, як піт-топчеця котóрий пан, вдарить ёго по плечу та й поса́дить; той, добродію, що вболіває над зубожалими лю́дьми и зодяга́ їх на віки; той, що виробля́ своєю ковінькою кра́щі шту́ки, ніж му́рин ратищем.

Антифол Сиракуз. Се ти говориш про отáмана?

Дроміо Сиракуз. Так, добродію, про отáмана, про то́го, що звязуе ко́жного, хто ла́мле своє обовязательство; про то́го, що ко́жному бажае впокійного сидіння, ненáче всі потомились.

Антифол Сиракуз. Ко́либ же й ти, добродію, втомивсь од нісенітниці. Чи знайшов такé судно́, щоб віччáлило на́ ніч? можна нам утекти́ звіццiля́?

Дроміо Сиракуз. Та я вже в го́дину, як до́носив вам, що ба́рка Похі́пниця вихо́дить у но́чі, та отáман вас приде́ржав, щоб подо́ждали гале́ри За-

га́йниці. Ось вам ті червоні янголі, що ви за ними посила́ли мене́: вони́ вас ви́зволять.

Антифол Сиракуз. Здурів мій хлопець, та й сам я дурію. Ми туманіємо у якихся мрія́хъ. О, ви́зволь нас, яка́ свята́ сі́ло!

Виходить Фрина.

Фрина

Ге, па́не Антифо́ле! дуже́ ра́да.
Що з ва́ми стрі́лась. Ну, мій лю́бий па́не,
Знайшли́ золотаря́? Оце́ й ланцю́г той,
Що ви ми́ні подарува́ть хоті́ли?

Антифол Сиракуз.

Геть, Сатано́! мене́ ти не споку́сиш.

Дромио Сиракуз. Добродію, то ся па́ні Сатана́?

Антифол Сиракуз. Ні, се сам дя́вол.

Дромио Сиракуз. Ще гірше: се дя́волова ма́ти, и підхо́дить під вас у в о́бразі гуля́щої дівки. Тим же то, як ска́же дівка: „Побій мене́, Бо́же!“ дак це все одно́, що сказа́ла о́: „Зроби́ мене́, Бо́же, гуля́щою дівкою!“ Пи́сано бо́ есть, що вони́ явля́юцця нам я́нголями світу. Сві́т берэ́цця з вогню́, а вогонь па́лить, ergo и гуля́щі дівча́та па́лять.

Фрина. И ваш чоловік и ви самі вельми жартовлі́ві се́годні, добродію. Хóчете, ході́мо до мене́? На вечэ́рю купи́мо все́го ту́тенькі.

Дромио Сиракуз. Па́не, як пі́йдете, дак жди́ть яко́ї рідко́ї стра́ви, и припаси́ть собі до́вгу лóжку.

Антифол Сиракуз. На́ що, Дро́мио?

Дромио Сиракуз. А як же? Хто хóче тра-

незувати з діволом, нехай ість довгою лажкою.

Антифол Сиракуз.

Геть, зникни, чорте! що се за вечєра?
Ти відьма, як и всі відьми в сім місті.
Исслізни, заклинаю! геть, ишчєзни!

Фрина.

Верніте ж перстєнь, що взяли у мене,
Абб ланцюг, обіцяний за перстєнь,
То я й пійдуду од вас, мій любий пане.

Дромио Сиракуз.

То черті трєбують обрізка нігтя.
Чи капельку крові, горішок, віхтик,
Вишнєву кісточку, билінку, шпильку,
А ся — ланцюг давай їй щирозлбтий.
Ні, не давайте ланцюга, мій пане,
Атб забрізкає залізним и злякає.

Фрина.

Верніть міні хоть перстєнь мій будласко.
Не сподівалась я, що ви обманщик.

Антифол Сиракуз.

Ишчєзни, відьмо! Дромио, ходімо.

Дромио Сиракуз.

Цурайсь пихі, мовляв павлин хвостатий:
Так, пані, й ви нам волитє казати.

[Виходять Антифол Сиракуз та Дромио Сиракуз.]

Фрина.

Антифол далєбі скрутівся збсїм:
Атбб не знізивсь так ніколи в світі.
Той перстєнь стбяв би дукатів сброк...
Ланцюг він обіцяв міні подарувати...
Тепєр ні ланцюга, ні перєня... чєсно!
Росказував у мене за обідом,

Як зачинілася від нього жінка...
 Тепер міні вонó усé розумно.
 На него часом біс якийсь нахóдить,
 И біснубáтого всі стережѹцця.
 Тепер міні одно: ийти до неї,
 Та розказáть, як він вломівсь до мене
 И, бісячись, одняв у мене пѣрстень.
 Так лѹчче всѣго бѹде з ним почáти,
 Нїж сóрок золотїх міні втерáти.

[Виходить.]

СЦѢНА ЧЕТВѢРТА.

Там же.

Вѣходять Антифол Ефес та Темнишник.

Антифол Ефес.

Не бійся, чоловіче, не втечѹ я.
 Оддам тобі такі у рѹки грóшї,
 Якї мене в темницю засадїли.
 Жонá моя сѣгóдни пресердїта,
 Не пїйме віри ще моймѹ послóві,
 Що взято б то мене в тюрму в Ефесї.
 Кажѹ, що се чудним їй вѣльми здáсця.

(Вѣходить Дромио Ефес, ис Канчуком.)

А ось мїй раб. Се пѣвно вже з грошїма.
 Ну, щò, добрòдію? принїс щò трѣба?

Дромио Ефес.

Тут бѹде чим усїм їм заплатїти.

Антифол Ефес.

А грóші ж де?

Дромио Ефес.

Де грóші, пáне? Заплатів за пúгу.

Антифол Ефес.

За пúгу заплатів п'ятсóт дукáтів?

Дромио Ефес.

Ні, за п'ятсóт куплю я ще п'ятсóт вам.

Антифол Ефес.

По щó ж я посилáв тебе додóму?

Дромио Ефес.

Та по канчúк же, пáне. Я й вернúвся.

Антифол Ефес.

Так от же нá тобі за се спасібі.

[Б'є ёго.

Темнишник. Любий добрóдію, бува́йте бо терпеліві.

Антифол Сиракуз. Міні трéба бúти терпелівим: я в нещáсті.

Темнишник. Ну, гóді ж, зупині свого язика́.

Дромио Ефес. Лúчче вговорі ёго зупиня́ти рúки.

Антифол Ефес. Ти, скúрви с́ину, ледáщо бешчувствéнне!

Дромио Ефес. Хотів б́я я бúти бешчувствéнним, щóб не чу́чувати вáшої б́йки.

Антифол Ефес. Ти чувств́ителен т́лько на б́йку, як той осёл.

Дромио Ефес. Я такі́ й справ́ді осёл. Ви доведете сёго мо́ими в́тягненими уш́ма. Служ́ив ёму́ с т́єї год́ини, як народ́вся, аж до с́єї мину́ти, та й не мав від ёго́ за мо́ю слúжбу́ н́чого, опр́ич б́йки. Змёрзну — гр́е мене́ стусана́ми; роспалю́сь —

прохолоджує виспятками. Засну — будить німи менé; сиджу — підймає німи менé. Провожає німи за двéрі, як іду з до́му; вітає німи менé, як вертаюсь до́дому. Ношу їх на плéчах, як старчіха свого опéцька, и такі думаю, що, як скалічить менé, носітиму їх по́під віконню.

Антифол Ефес. Ходімо, ось идé й жона́ мб́я.

Вєихóдять Адріана, Луціана, Фрина та Давко.
с Слугами

Дромио Ефес. Па́ні, respice finem, вважа́йте на ваш кінéць, а́бо як говóрить попуга́й: „вважа́йте на наконéшник“.

Антифол Ефес. Та чи ти вмо́вкнеш?

[Б'є ёго.

Фрина.

А що? не збожево́лів чоловік ваш?

Адріана.

Так, так, я ба́чу по ёго завзя́ттю. —
О ліка́рю Давко! ви заклинáтель:
Верніть ёго к здоро́вому россу́дку,
То я вам заплачу́ уся́ку пла́ту.

Луціана.

Ох, як він диви́ця пону́ро, ди́ко!

Фрина.

Диві́тесь, як тремті́ть увéсь від злóсти!

Давко.

А да́йте, я пома́цяю вам ру́ку.

Антифол Ефес.

Дай, я то́бі пома́цяю перш пі́ку.

Давко.

О Сатанó! тебé я заклинаю,
Клянú тебé святíми молитва́ми:
Геть, изийди́ из бідного́ тима́хи,
И заховáйся у те́мнім пéклі в себе.
О, допоможіть міні, святі́ї ду́ші, з неба!

Антифол Ефес.

Мовчи́, дурний віщу́н! я не безу́мний.

Адриана.

Коли́б-то ти да при собі́ був, бідний!

Антифол Ефес.

А, люба́ ця́цю! ось тво́є при́цтво!
Так ось яку́ шапранову мармі́зу
Ти вгонобля́ла там, заперши́ двéрі,
Як я крича́в та гру́кав: віччині́те!

Адриана.

О му́жу! ти, клянúсь, обіда́в до́ма!
Коли́б зіста́всь зо мно́ю й по обі́ді,
Ми б соромá до віку́ не дізна́ли.

Антифол Ефес.

Обіда́в до́ма!

Ну, а ти що́ ска́жеш?

Дромио Ефес.

Обідали́, по пра́вді, ви не до́ма.

Антифол Ефес.

И не бу́ли у нас замкне́ні двéрі?
И віччині́ли нам, як ми лама́лись?

Дромио Ефес.

Бу́ли замкне́ні в нас сине́шні двéрі,
И як ні гру́кали, не впу́щено, та й гбді.

Антифол Ефес.

И ся яга́ не ла́яла обо́х нас?

Дромио Ефес.

О, лаялась! що вже про се й казати?

Антифол Ефес.

И наймичка не глузувала з мене?

Дромио Ефес.

Весталка ся прескверно глузувала.

Антифол Ефес.

И я не втік звіттіль розлютувавшись?

Дромио Ефес.

Се правда, и мої повсіччять кісті,

Як здорово мій пан розлютувався.

Адриана.

Чи добре ж так безумцю потурати?

Давко.

Нема в цім худа. Хлбпець догадався,

Що, потурajúчи, від біснування впійнить.

Антифол Ефес.

Се ти золотаря так підучила?

Адриана.

Ох, ні! червінці я тобі послала,

Як Дромио прибїг по них віт тебе.

Дромио Ефес.

Я? зóлото? Ви, може б, и послали.

Та я не бачив ні полúшки грóшей.

Антифол Ефес.

Та' ж ти ходів додóму по червінці?

Адриана.

И я ёму їх оддала у руки.

Луцiana.

А я була при тім, як отдавала.

Дромио Ефес.

Свидітель Бог и канчукóвий майстер,

Що ви менé до ёго посилáли.

Д а в к о.

И пан и раб обíдва бiснувáтi.

Дивiтeсь, як у них побiлдли лiця,

Як дiко зiркають. Скувáти трéба

И посадiть у дуже тёмне мiсце.

Антифол Ефес.

Скажi, чогó вiд мéне ти замкнóлась?

А ти, мурлó, чогó таiсея з грiшми?

А д р и я н а.

Я, мóжу, вiт тебé не замика́лась.

Д ромио Ефес.

А я, мiй пáне, грóшей и не бáчив.

А двéри, прáвда, що бóули замкнéни.

А д р и я н а.

Ехiдний ра́бе! брéшеш раз и вдрóге.

Антифол Ефес.

Ехiдна кóрво! брешеш, щó нi скáжеш.

Умóвилась еси с проклáтим ко́длом

Огiдити мéне и осмiяти.

Та нiгтями тобi я óчi вiдру:

Моéi ти стидóти не побáчиш.

Ввiходять трóе або четверо, та й вляжуть Антифoла

та Дромия.

А д р и я н а.

Зв'язiть, зв'язiть ёго, не пiдпускáйте

До мéне бiснувáтого, страшнóго!

Д а в к о.

Ищé людéй! чортiка вéльми дóжий.

Л у ц и я н а.

О бiдненький! як дiвиця вiн дiко!

Антифол Ефес.

Що ж ви се? хочете мене убіти?
Темнишник, я твій в'язень; ти не мусиш
Оддати мене из рук у тебе взяти.

Темнишник.

Панове, не займайте: він мій в'язень.

Давко.

Вяжіть його: він біснுவатий.

Адриана.

Чого, дурний отамане, ти хочеш?
Чи то ж тобі дивитись буде любо,
Як сей бідаха сам себе тиранить?

Темнишник.

Він в'язень мій: як дам його узяти,
То заплачу весь довг його своїми.

Адриана.

Я слобоню тебе, не йдучи з місця.
Веди мене до тих, де задовживсь він,
То я довги його покрию зараз.
Ви, лікарю, пильнуйте добре,
Щоб довели його додому цілим. —
О Боже! що за день гіркий, нещасний!

Антифол Ефес.

О Боже! що за тварь наскудна, ніца!

Дроміо Ефес.

А я, добродію, за вас в тенетах.

Антифол Ефес.

Мовчи, щоб я ще справді не збісївся!

Дроміо Ефес.

Колі вже зв'язано, то щоб не дармо:
Біснуймось, пане! верещі, пекельний!

Луціяна.

Ах, бідненькі! якé вони прова́дять!

Адріяна.

Ведіть ёго!

[Виходять Давко є Прибічниками, Антифолом та Дромиєм.

Ходім зо мно́ю, сестро. —

Тепер кажі: за щó ёго узі́то?

Темнишник.

Він Анджелу золотареві вінен.

Адріяна.

Я зна́ю Анджела. А скі́льки вінен?

Темнишник.

Дві со́тні золоті́х.

Адріяна.

За ві́ що?

Темнишник.

За золоті́й ланцю́г.

Адріяна.

Так, зна́ю.

Ланцю́г для мене, тілько́ ще в ро́ббі.

Фрина.

Як муж ваш до мого́ вломівся до́му

И, бісячись, одні́в у мене́ перстень,

(Той перстень и тепер на пале́ці в не́го),

Ёго́ я стрі́ла з ланцю́гом на ши́і.

Адріяна.

Се, мо́же, й так, та я ще не вба́чала.

Веді́ до Анджела, темні́шнику, усі́х нас.

Я хо́чу так, як лу́чилось, все зна́ти.

*Веі́ходять Антифол Сиракуз, из го́лою Рапирою, та
Дромио Сиракуз.*

Люція.

О Бóже мїлий! вїрвались на волю!

Адріана.

Из гóлими мечáми! Клічте, клічте
Людéй та знов обóх їх повяжіте.

Темнишник.

Втікáймо: бо вони нас повбивáють.

[Виходять Адріана, Луціана да Темнишник.

Антифол Сиракуз.

Відьмї злякáлись гóлої рапїри.

Дромио Сиракуз.

И та, що хóче жінкою вам бóти.

Антифол Сиракуз. Боржїй у Центавр,
а звіттіля на прїстань. Колиб нам як извіццїля влиз-
нути!

Дромио Сиракуз. Щò ж? мóже, вже тут
переночúемо. Пéвно, що не заподіють нам нїякого
лїха. Ви ж бáчите, говорять до нас гáрно, дають
нам зóлото. Міні здаéцця тут нарóд такий ласкáвий,
що, колиб не ця горá мнїса, що хóче менé оженїти
с собóю, я рад би тут зістáтись, та й оберну́тись
відьмачém.

Антифол Сиракуз.

Щò хоч давáй, я тут не заночúю.

Втека́ймо: бо я тут погибель чу́ю.

[Виходить.

А К Т П Я Т И Й.

С Ц Ё Н А П Ё Р В А.

Там же перед Аббацтвом.

Виходять Купецъ та Анджело.

А н д ж е л о.

Шкодá, що я задёржав вас, мій пáне;
Та я ланцюг оддáв ёму самóму,
Хоть він тогó зрекáецця бес стýду.

К у п е ц ь.

Ну, як же в вас про нёго лóде кáжуть?

А н д ж е л о.

У нас він чоловік повáжний вельми;
Кредít ёгó великий; всім він любий;
Немá такогó дрýтого між нáми.
Я сам оддáв би все ёму на слóво.

К у п е ц ь.

Кажіть истіха; се він сам, здаецця?

Виходять Антифол та Дромио Сиракуз.

А н д ж е л о.

Се він, и той самій ланцюг на шійі,

Що так чудовишно ёго зрека́вся.
 Ходім, добродію, озвусь до не́го. —
 Синьо́р Антифо́ле, дивуюсь вельми,
 Що довели мене́ ви до бешче́стя,
 Та и себе́ само́го осрами́ли.
 Тепе́р ланцю́г ви но́сите прилю́дно,
 Ато́ клялісь, бу́цім ёго́ не бра́ли.
 Опрі́ч стида́, вязе́ння и клопо́ту,
 Зробі́ли ви й мо́єму дру́гу шко́ду.
 Коли́б ёго́ ся сва́рка не спітка́ла,
 Давно́ б він бу́в с судно́м своі́м на мо́рі.
 То ж се не хто, як я ланцю́г сей дав вам?

Антифол Сиракуз.

Здаецця, ви. Я не зрека́вся ніко́ли.

Купе́ць.

Зрека́лися, добродію, й кляліся.

Антифол Сиракуз.

Хто ж чув, що я зрека́вся та кля́вся?

Купе́ць.

Сі ву́ші чу́ли: се ти зна́єш до́бре.

Стиди́сь, леда́чий! Не то́бі о́ ходіти

По го́роду, де че́сні лю́де хо́дять.

Антифол Сиракуз.

Ти сме́єш, леда́рю, таке́ сказа́ти!

Я доведу́, яка́ у мене́ че́сність,

Аби́ ти вмів сто́яти проти́в мене́.

Купе́ць.

Зумію и скажу́, що ти леда́що.

Веіходять Адрияна, Луцияна, Фрина и Інші.

Адриана.

О, стійте, Бо́га ра́ди! він скаже́нний! —

Хапайте, хто тут! одніміть рапіру.
Зв'яжіть и Дромию; ведіть додому.

Дромио Сиракуз.

Втекаймо, пане, хоч у це аббѣцтво!
Втекайте, пробі! ми тепер пропащі.

[Втекають Антифол та Дромио до Аббѣцтва.]

Виходить АББЕСА.

АББЕСА.

Спокійтеся, не товптеся в ворота.

АДРИАНА.

До вас утік мій чоловік скажѣнний.

Дозвольте нам ёго у вас узяти

Та одвести на ліки до домівки.

АНДЖЕЛО.

Я й думав, що не при собі він ходить.

КУПЕЦЬ.

Шкода, що я мечѣ добув на него.

АББЕСА.

Чи вже ж давно він так избожеволів?

АДРИАНА.

Сей тиждень був він мовчязний, понурій,

Таким ёго ніколи я не знала.

А ось, сѣго дні, за́раз по обіді,

Зненацька став чо́гось він божевільним.

АББЕСА.

Чи не втерѣв чо́го на морі в бурю?

Чи не схова́в яко́го в зѣмлю дру́га?

Чи не вкоха́всь у ко́го беззако́нно?

В сей гріх мо́лдіж ча́сто погряза́е:

Бо скрізь пасе́ ненаситні́ очі.

Котра́ не ціх пригі́д ёго спітка́ла?

А Д Р И Я Н А.

Мабу́ть, чи не оці́ біда́ оста́нннн.
Яка́сь любóв тягла́ ёго́ з до́мівки.

А Б Б Е С А.

И ти ёму́ за се не дорека́ла?

А Д Р И Я Н А.

А як же?

А Б Б Е С А.

Ну, та не над міру гірко?

А Д Р И Я Н А.

Так, як мо́я міні́ кава́ла т́хисть.

А Б Б Е С А.

На самоті?

А Д Р И Я Н А.

О, ні! та́кі й прилю́дно.

А Б Б Е С А.

Ну, та не ча́сто?

А Д Р И Я Н А.

Ті́лько и розмо́ви.

В но́чі ёму́ засну́ти не дава́ла,
У де́нь — ні їсти, ні робі́ти діла;
В до́мівці ми за се раз по́ раз грізли́сь,
Мі́ж лю́дьми я та́ко́ж ёго́ стиді́ла:
Се стид, мо́вля́в, и со́ром, и гидо́та.

А Б Б Е С А.

Оце́ ж то́го́ и збожево́лів бі́дний.
Ревни́вий жі́нчин крик та га́лас тру́їть
Ще́ гірш, ніж зуб скаже́нної соба́ки.
В но́чі засну́ть ёму́ ти не дава́ла:
Того́ й туман у голо́ві зроби́вся.
За їжею скребла́ ёму́ ти мо́ркву:
Того́ й жолу́док став варі́ть недоб́ре.

З недужого жолудка жар берецця,
А ж жару — бішенство и божевіллє.
Ти кажеш, що ёму дихнути не давала:
Від сего сум напав на бідолаху;
А сум в оччяянняє страшне ввергає
И в бѣзну всяких інших зол великих.
Як не давати спати, їсти й жити,
То можна й звіря бішеним зробити.
Оце ж сама ти більше провинила:
Ти ревностю ёго занастила.

Луціяна.

Вона ёму тихенько дорекала,
А він гучним відказував їй словом.
Чом ти за себе, сестро, не озвѣся?

Адріяна.

Вона взяла це все из сѣрця в мене. —
Ввійдіте, люде добрі, та вхопіте.

Аббеса.

Ні, ні, ніхто ввійти сюди не сміє.

Адріяна.

То виведуть нехай хоть ваші слуги.

Аббеса.

Не буде й так. Утік він у святиню, —
Вона ёго од ваших рук сховає,
Докіль він до свого розсудку прийде.

Адріяна.

Та я сама ходить за мужем хочу,
Самá сидіти у ёго постѣлі.
Не поступлюсь моім нікому правом.
И ви міні мого оддайте мужа.

Аббеса.

Спокійся: він и з місця не здвигнецца,

Докіль над ним не випробую ліків
 И молитов святіх не прочитаю,
 Щоб він изнов став при собі, як перше.
 Се довг могó чернічного закóну,
 Се правó й правило сего аббацтва.
 Иді ж собі, зістав его у мене.

А д р и я н а.

Ні, не пійду. И вам оце не сором
 Иш чоловіком жінку розлучати?

А б б е с а.

Иді ж, іді; я вам его не відам. [Виходить Аббеса.

Л у ц і я н а.

Иді до князя, жалуйсь на черніцю.

А д р и я н а.

Ходім, я перед ним впаду на землю,
 Докіль его слезами не подвигну
 Прийти сюди персобою своєю
 И вірвати могó в черніці мужа.

К у п е ц ь.

Дивітесь: пять годин вже скоро буде,
 И зараз князь ийтиме сим майданом:
 Бо стратище тут зараз за аббацтвом.

А н д ж е л о.

Чого ж ему на стратище ходіти?

К у п е ц ь.

Дивітися, як одному купцеві
 Ис Сиракуз тут голову издїймуть,
 Що він, протівно праву й договору,
 Заплів бідаха в наш ворожий город.

А н д ж е л о.

Та ось вони. Подивимось на страту

ЛУЦІЯНА.

Впаді ёму до ніг, кохана сестро.

*Виходять Князь ис Пóчтом, ЭКГЕОН простоволосий,
КАТ и инші Отамани.*

КНЯЗЬ.

Гукніте ще раз: хто пеню заплатить,
Той вйзволить од смёрти бідолáху.
А бiльш сёго не мóжу я зробити.

АДРИЯНА.

О князю! правосóддя, правосóддя!
Обороні нещáсну від Аббеси.

КНЯЗЬ.

Се вельми дóбра и повáжна пáні.
Не мóжня рiч, вона тебе не скривдить.

АДРИЯНА.

Ось вйслухай мене, пресвітлий князю,
Антифол, мій супру́г, що я зробила,
По твоёму наказу и порáді,
Моім и всіх моіх маётків пáном,
Сёгодні, в день нещáсний збожево́лів,
Почáв не при собі по місту бiгати
(С своїм рабóм, що тáкже збожево́лів),
Повáжним лю́дям рóблячи знева́гу,
Вривáючись в госпóди и берóчи
Персні, клейно́ти й инші всякі речі.
Вхо́піла я ёго, звязála
И, до домiвки зáраз одiслáвши,
Пiйшла по місту, щóб усi ті шкóди,
Які він лю́дям починiв, зладнáти.
Аж ось він вiрвався з рабóм из дóму
И кiнувся на нас з ору́жжем гóлим.

Втікаючи від нього, ми скликали
 Людєй, щоб знов безумного звязати.
 Тоді він бачить, що ёго не сила,
 Утік од нас и вскочив до аббáцтва.
 Поскочили ми, тільки ж тут аббéса
 Нас не впустила, щоб ёго узяти.
 Молю тебе, пресвітлий князю й бáтьку,
 Нехай міні оддасть черниця мўжа.

Князь.

Твій муж служив міні в військових справах,
 И я тобі князькé тогді дав слово,
 Як ти ёго взяла за чоловіка,
 Що я ёго ніколи не оставлю. —
 Идїть, постукайте у двéри до аббéси,
 Просїть її сюди до мене вийти.
 Не двинуся, не закінчивши дїла.

Виходить Слуга.

Слуга.

Ой пані, пані! утекайте швичче.
 Пан иє слугою вїрвались на волю,
 Прислужниць ваших кўпу всю розбіли,
 Звязали лікара, и, бóроду кудлату
 Спалївши, залили помїями с пекáрні.
 Мій пан спокóбитесь Давкóві рае.
 А той стриже волóссы, мов дурнóму.
 Коли не пошлетé когó на вїзвїл,
 То вóбють ёго як зра́дника, рїч певна.

Адриана.

Дурний! твій пан тут из рабóм обїдва,
 И все брехня́, що ти нам наблягўзкав.

С л у г а.

Добродійко, на жизнь мою, се правда.

Побачивши, метнувся я, щò є дýху.

Гукáє вас, и тілько де спитáє,

То, кáже, обсмалю й обезображу.

[Чути крик.

Чи чуєте? се він! Втікайте, пані.

К н я з ь.

Ні, стань коло мене, не бійсь нічого.

Гей, стража! ратища!

А д р и я н а.

Ой лихо! се мій муж! се він! Чи бачте?

Усюди він літає невидімо.

Ось, ми ёго ввогна́ли у в абба́цтво,

А він вже там... Уму́ непусти́жимо!

Виходять Антифол та Дроміо Ефес.

А н т и ф о л Е ф е с.

О, правосуддя, милостивий князю!

За службу в тебе у військових справах,

За рани, що шрами ношу и до́єї,

За кров, що пролива́в ко́лісь для тебе,

Даруй міні, о князю, правосуддя!

Э к г е о н.

Ко́лі від стра́ху я не збожево́лів,

Се мій Антифол з Дромієм слугою!

А н т и ф о л Е ф е с.

О дорогий наш князю! правосуддя!

Ти дав міні сю жінчину за жінку,

И ось вона мене осоромила,

До краю довела моє бешчесте.

Ні словом змовити, ні вобразити,

Щò ся паску́дниця міні зробила.

Князь.

Одкрій міні її вину непевну, —
Побачиш сам, який я правосудний.

Антифол Ефес.

Сьогодні для мене замкнула двері,
И тішилась, замкнувшись из гультайством.

Князь.

Вина велика. Так було и справді?

Адриана.

Ні, милостивий князю. Я с сестрою
И з ним самим обідали сьогодні.
Коли неправда, наложу душею.

Луціана.

Нехай я не побачу дня ніколи,
Нехай не знатиму я сну-впкою,
Коли сестра сказала вам неправду.

Анджело.

О жінцино ехідна! Дві сестриці
Клянудця ложно, князю. Сей безумний
Обвинуватив їх собох по правді.

Антифол Ефес.

Мій повелітелю, я добре знаю.
Що я перед лицем твоім промовив.
Я не п'яний, ні від гніва скажений,
Хоть би така наруга исказила
И наймудрійшого серед премудрих.
Ся жінцина замкнулась у в обіди.
Ось золотарь не дасть міні збрехати,
Коли не змовивсь клеветами з нею.
Він бачив сам, як я ламався в двері,
И звітлія вернувся до себе в ятку,
Щоб принести міні ланцюг до Фріни,

Де ми обідали из Балтазаром.
А по обіді, ждавши й не дождавшись
Пійшов я в гóрод, щоб ёго побачить,
И стрів з оцím добродіем укúпí.
Тут золотáрь бешчэсно став казáти,
Буцím ланцюг оддав мінí недáвно,
Котрóго, свідок Бог, я й не торкався.
За се менé узяв він за сторóжу.
Я покорівсь, и зáраз же додóму
Послáв свогó невольника по грóші.
Як же він з грíшми довго не вертáвся,
Я вговорів отáмана укúпí
Зо мною йтí и взятъ у мéне грóші.
Тут стрíла нас юрмá люде́й ледáчих,
Що ж жінкою измовíлись моéю,
И був з нимí Давкó, голóдний лiкарь,
Кiстяк ходячий, пáдло жовтолiке,
Пройдiсвiт хiжий, смерть живá неси́та.
Сей раб ехiдний став менé дивiтись,
Та ма́цяти, та в вiчi зазира́ти,
И загукáв бес соромá скажéнный,
Що в менé бiс вселивсь, нечiста сiла.
Тут кiнулись вони́ гуртóм на мéне,
Скрути́ли рúки, повели́ додóму,
И вкину́ли з рабóм у тёмний по́гриб.
Я перегрiс налiгача зубáми
И, вiрвавшись од харцизя́к на волю.
Прибiг до вас, пресвiтлий, любий кн'язю.
Молю, благаю, да́йте оборо́ну
Од лиходiв и скара́йте злющих.

А н д ж е л о.

Мiй кн'язю, що він не обiдав дóма,

Що двѣрі замкнено, я бѹду свѣдком.

Князь.

Ну, а ланцюг одѣржав він от тебе ?

Андрже́ло.

Одѣржав, князю, и як був він ту́та,
Всі ба́чили ланцюг на ши́ї в не́го.

Ку́пець.

Опріч тогó, готóв и присягну́ти,
Що чув од вас оці́ми я уші́ма,
Що ви одѣржали ланцюг од не́го,
А перш, на рінку, ви се́го зрека́лись.
Не в мого́ту́ було́ такé терпі́ти,
Я ви́хопив мечá, а ви — в абба́цтво,
Звѣдкі́ль якимся ви́леті́ли чу́дом.

Антифол Ефес.

Клянúсь, ні́коли я не був в абба́цтві,
Ні́коли ти не бравсь за меч на ме́не,
Ні́коли я и ланцю́га не ба́чив.
Се все брехня́, брехне́ю ши́га й крита́.

Князь.

Диву́юсь вѣ́elmi, и міні́ зда́ецця,
Що всі́ пилі́ ви у Ці́рцє́ї ш ча́ши.
Ко́ли в абба́цтві, то й тепе́р там був би.
Ко́либ скрути́всь, не говорі́в би я́сно. —
Ви ка́жете, що він обі́дав до́ма,
А золота́рь — що ні́.

Ну, ти, коза́че ?

Дро́мпо Ефес.

Обі́дав він, спода́рю, ось у не́ї,
У І́жакóвому До́му обі́дав пан мій.

Фри́на.

У ме́не, так, и пе́рстень зняв ис па́льця.

Антифол Ефес.

Се правда, князю; перстень сей від неї.

Князь.

Ти бачила, як він утік в аббáцтво?

Фрина.

Так бачила, як вас, пресвітлий князю.

Князь.

Чудна річ!

А кликніть сюді абб́еу. —

Зда́ецця, всі ви стуманіли ра́зом.

[Виходять Прибічники.]

Экгеон.

Великий князю, дай сказа́ти сло́во.

Знайшо́в я, хто спасе́ мене́ від сме́рти,

И всю пеню́ за мене́ вам запла́тить.

Князь.

Кажі́ що́ хоч, бєє стра́ху, Сираку́зе.

Экгеон.

Та́ж ви, добродію, звете́сь Анти́фол,

А раб ваш чи невольник — Дро́мом?

Дромио Ефес.

Неда́вно я ще був єго́ невільник,

Та він, спасі́бі, перегрі́з вері́вку,

То Дромио тепе́р рабо́м став ві́лним.

Экгеон.

Ви, певно, памята́єте мене́?

Дромио Ефес.

По вас ми памята́ємо себе́:

Бо зв'язані, як ви, бу́лі неда́вно.

Чи не лічів Давко́ вас, любий па́не?

Экгеон.

Що́ ж дивите́сь на мене́ так обі́два?

Ви добре знаєте мене.

Антифол Ефес.

Ні, я ніколи

Не бачив вас.

Екгеон.

О, як же люте горе

Истаріло мене й перемінило!

Тяжкі години смутку да турботи,

Рукбю врѣмени, старого дрікки,

Моє обличчя густо описали. —

То хоть по гóлосу ж бо, може, трóхи

Впізнаєте мене?

Антифол Ефес.

Ні, ні, не знаєм.

Экгеон.

А ти? не познаєш мене ні трóшки?

Дромио Ефес.

Не познаю, добродію, ні кріхти.

Экгеон.

Ні, ти впізнав мене, я добре бачу.

Дромио Ефес. Ба ні такі, добродію, зовсім не знаю. А коли чоловік каже ні, дак мусите няти йому віри.

Экгеон.

Не знати й гóлосу мого! О врѣмя!

Чи вже ж ти за сім рóків так сказало,

Так поскіпало мій язик мизѣрний,

Що й рідний син, дитя моє єдине,

Не визнає нóти струн моїх ослаблених?

Нехай зіма, жеруца сік живóтний,

Моє лице, морщинами порите,

Засипала своїм холóдним снігом,

И заморозила крові канави;
 Та все ж такі в ночі моєї жінки
 Якась минущого світліє пам'ять.
 Каганчик мій догорує, та світить;
 Мій слух тугій ще знані чує звуки,
 И свідки сі бес помилки свідкують,
 Що ти, Антифолє, мій син єдиний.

Антифол Ефес.

Ні, я оцця мого не бачив з роду.

Екгеон.

Та ж знаєш, хлбню, як ми в Сиракузах,
 Сім літ назад, с тобою розлучились?
 Та, може, ти соромися, мій сину,
 Що твій отець такий собі нетяга?

Антифол Ефес.

Сам князь и всі, кому я знаний в місті,
 Засвіччять вам, що так воно не б'уде.
 Бо з роду я не бачив Сиракузів.

Князь.

Я, Сиракузе, знаю дваццять років
 Антифолє, и був його патроном.
 Ніколи він не бачив Сиракузів.
 Се вік и страх тобі туманять розум.

Виходять АББЕСА з Антифолом Сиракузом та Дромием

Сиракузом.

АББЕСА.

Ось, князю, той, кого женуть безвінно.

[Усі тиснуцця дивитись на них.]

Адриана.

Се два мужі, коли не помиляюсь!

Князь.

И кожѣн з них есть дух чи тїнь другóго.
Так сáмо й тут. Хто чоловік справдѣшний,
А хто манá? Роспїзнава́й, хто мо́же.

Дроміо Сиракуз.

Я, князю, Дрóмио справдѣшний б́уду,
А сей нехáй идѣ собі де їнде.

Дроміо Ефес.

Я, князю, Дрóмио такóж справдѣшний.
Благáю вас, щóб ним и зоставáтись.

Антифол Сиракуз.

О Экгеóне! чи се дух тво́й тїлькї?

Дроміо Сиракуз.

Ой пáне! хто звязáв вам р́уки й зá що?

Аббеса.

Хто ó нї звязáв, я розв'язу́ сї ўзи,
И дам мойму́ супру́говї свобóду. —
Кажї, старѣнький, любїй Экгеóне,
Чи мав жон́у ти, на им'я́ Е́мїлю;
Котра́ тобї близня́ток породїла?
Коли есї той Экгеон ти справ́дї,
Скажї про се тво́їй Е́мїлі вїрнїй.

Е́кгеон.

Коли не сплю, то ти мо́я Е́мїля.
Коли ж се так, скажї мїні, де син мїй,
Що вкупї з ним ти поплила́ на щóглі?

Аббеса.

Усїх нас трѣх из Дрóмием близня́тком
Взяли на ба́рку лю́де з Е́пидáмна,
Та наплили́ корїнцькї рибáлки
И відняли́ могó в них сїна́ й Дрóма.
Щó з нїми ста́лось, я не знáю бїльше.

Яка ж моя була судьба, се видно.

Князь.

Що в ранці чув, тепер я розумію.
Сі два Антифоли, так вельми схожі,
И сі два Дромиї, одін в одного...
А потім бұря, що вона згадала...
Се батько й маїти тих близнят нещасних,
И їх случаї извїв усіх докупї.
Антифоле, прибўв еси с Корінта.

Антифол Сиракуз.

Нї, князю, я прибўв ис Сиракузів.

Князь.

Стій, одрізнїсь. Не знаю, хто которий.

Антифол Ефес.

Се я прибўв, мїй князю, ис Корінта.

Дромио Ефес.

И я из ним.

Антифол Ефес.

Менé привїз твїй рїдний дїдэ,
Князь Менаеон, воїтель знаменїтий.

Адриана.

Хто ж з вас сёгодні з на́ми пообїдав?

Антифол Сиракуз.

Се я, синьоро, я обїдав з ва́ми.

Адриана.

И ви зовсїм не муж мїй, нї, синьоре?

Антифол Ефес.

О, нї! тут я вже „нї“ тобї промовлю.

Антифол Сиракуз.

И я скажу́ вам те ж самé, дарма́ що
Менé звивали́ му́жем, а ся га́рна па́нна
Менé все звала́ бра́том...

От же спр́авді,

Коли́ не сон міні лестівий сні́ця,
Я е́сть и б́уду ва́шим, па́нно, бра́том.

А н д ж е л о.

Ланцо́г сей ви одéржали від мéне?

А н т и ф о л С и р а к у з.

Здаéцца, так. Сéго я не зрекаю́сь.

А н т и ф о л Е ф е с.

А ви за се менé арештува́ли.

А н д ж е л о.

Здаéцца, так. Сéго я не зрекаю́сь.

А д р и я н а.

Посла́ла я вам гро́ші через Дро́ма:
Та він, як бачу́, не одда́в вам гро́шей.

Д р о м и о Е ф е с.

Ні, ні, через менé не посла́ли.

А н т и ф о л С и р а к у з.

Ось зо́лото, що я од вас одéржав,
Що Дро́мо, мій раб, приніс до мéне.
Я ба́чу, ми раби́в своїх обі́два,
То він могó, то я ёго́, стріча́ли,
Я ним здава́всь, а він здава́вся мно́ю,
И черес се всі по́милки поста́ли.

А н т и ф о л Е ф е с.

Сим зо́лотом оцця́ могó одзво́лю.

К н я з ь.

Не тре́ба зо́лота: він б́уде жи́ти.

Ф р и н а.

Добрóдію, міні верні́те пе́рстень.

А н т и ф о л Е ф е с.

Ось він. Спаси́бі за обі́д весéлий.

АББЕСА.

Пресла́вний князю, прѣсимо вступіти
До нас в абба́цтво на розмо́ву дру́жню,
И всіх прошу́, котрі круг нас зібра́лись.
Ви всі сѣго́дні в по́милки вплеліся ;
Тепѣр ми вїясним усѣ, щѣ стáлось.
Два́цять пять літ я му́чилаєя ва́ми,
Мої сині, аж по́ки розроділась. —
Ходімо ж, князю, му́жу мій и діти,
И ви, календарі іх нарождѣння,
Ходімо всі та справим ім христіни,
Після ро́дін предѣвгих, сумовітих.

Князь.

Душею рад між ва́ми куму́вати.

[Виходять Князь, Аббеса, Экгеон, Фрина, Купець, Андже́ло та Прибічники.

Дро́мио Сиракуз.

Добро́дію, чи звелите́ міні побі́гти,
Позабіра́ти с карабля́ паку́нки?

Антифо́л Ефес.

Які ж у мене́, Дро́ме, там паку́нки?

Дро́мио Сиракуз.

А те ж добро́, що в нас бу́ло в Це́нтаврі.

Антифо́л Сиракуз.

Се він до мене́.

Я твій пан, мій Дро́ме.

Ходімо з на́ми, а про те навпѣслі.

Віта́йсь из бра́том, веселімоєь вку́пі.

[Виходять Антифо́л и Сиракуз, Адрия́на та Луці́яна.

Дро́мио Сиракуз.

Там є товста́ краса́виця в пека́рні,

Щѣ кухова́рила мене́ за те́бе.

Тепер нехай міні сестрою буде.

Дроміо Ефес.

Ти, Дроме, будеш не за брата в мене;

Для мене ти — мов дзеркало ходяче.

Погляну та й скажу: який я гарний!

Ходім же й ми до панства на христини.

Дроміо Сиракуз.

Иді, братко, попереду: ти старший.

Дроміо Ефес.

Не зв'яю, брате, як би нам се взяти.

Дроміо Сиракуз.

Ми кінем жереб, а тепер іди вже.

Дроміо Ефес.

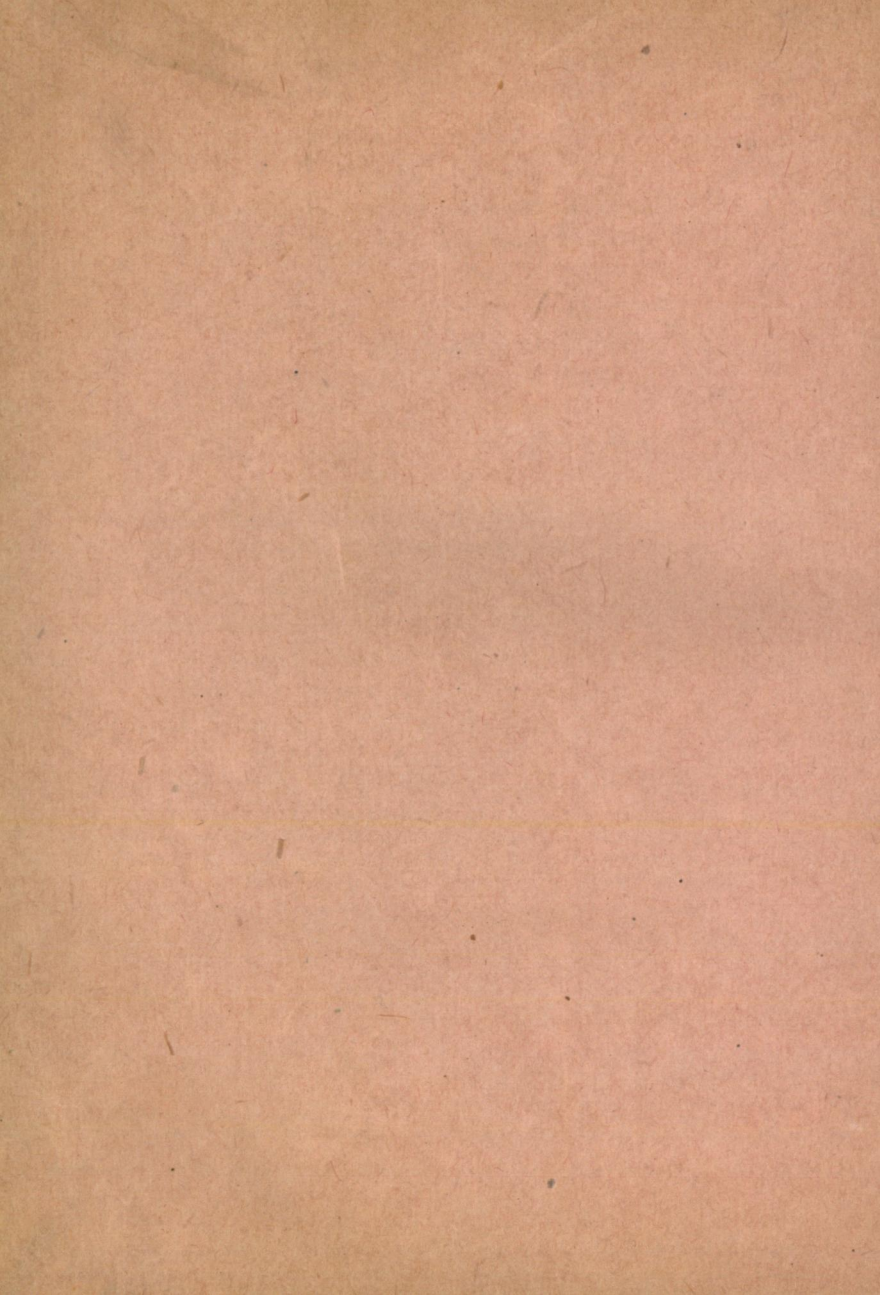
Ні, ось же як:

Прийшли на світ ми вдвох не для нудьги и розлуки:

Тепер ходімо вдвох, узівшися за руки.

[Виходять.]

К і н е ц ь п е р в о м у т о м у.

8

V 48.930

162.

Механика
мощности